תלמוד בבלי · אחרונים · חידושי הלכות · סדר מועד

מהרש"א - חדושי הלכות על פסחים

רבי שמואל אליעזר איידלס [המהרש"א]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מהרש"א - חדושי הלכות על פסחים

רבי שמואל אליעזר איידלס [המהרש"א]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מהרשא-חדושי-הלכות-על-פסחים/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 7
דף ב: 8
דף ג. 8
דף ג: 8
דף ד. 10
דף ד: 10
דף ה. 11
דף ה: 12
דף ו. 13
דף ו: 14
דף ז. 15
דף ז: 16
דף ח. 16
דף ט. 17
דף ט: 18
דף י. 19
דף י: 20
דף יא. 21
דף יא: 21
דף יב. 21
דף יב: 22
דף יג. 22
דף יד. 23
דף יד: 24
דף טו. 25
דף טו: 27
דף טז. 28
דף טז: 29
דף יז. 29
דף יז: 30
דף יח. 31
דף יח: 32
דף יט. 33
דף יט: 35
דף כ. 36
דף כ: 37
דף כא. 37
דף כא: 38
דף כב. 39
דף כב: 41
דף כג. 42
דף כג: 43
דף כד. 43
דף כד: 44
דף כה. 45
דף כה: 46
דף כו. 46
דף כו: 46
דף כז. 47
דף כז: 48
דף כח. 49
דף כח: 50
דף כט. 50
דף כט: 52
דף ל. 53
דף ל: 53
דף לא. 54
דף לא: 55
דף לב. 55
דף לב: 56
דף לג. 56
דף לג: 57

דף לד. 58
דף לד: 59
דף לה. 60
דף לה: 60
דף לו. 61
דף לו: 61
דף לז. 62
דף לז: 63
דף לח. 64
דף לח: 65
דף לט. 66
דף לט: 66
דף מ. 66
דף מ: 67
דף מא. 68
דף מא: 69
דף מב. 70
דף מב: 71
דף מג. 72
דף מג: 73
דף מד. 74
דף מד: 75
דף מה. 75
דף מה: 76
דף מו. 77
דף מו: 77
דף מז. 78
דף מז: 79
דף מח. 79
דף נ. 80
דף נ: 80
דף נא. 80
דף נא: 81
דף נב. 82
דף נב: 82
דף נג. 83
דף נג: 83
דף נד. 83
דף נד: 83
דף נה. 83
דף נה: 84
דף נו: 84
דף נז. 85
דף נח. 85
דף נח: 86
דף נט. 86
דף נט: 87
דף ס. 88
דף ס: 90
דף סא. 90
דף סא: 91
דף סב. 92
דף סב: 92
דף סג. 93
דף סג: 94
דף סד. 95
דף סד: 95
דף סה. 95
דף סה: 96
דף סו. 96
דף סו: 97
דף סז. 97
דף סז: 98
דף סח. 99

דף סח: 99
דף סט. 99
דף סט: 100
דף ע. 101
דף ע: 102
דף עא. 102
דף עא: 103
דף עב. 104
דף עב: 105
דף עג. 105
דף עג: 106
דף עד. 106
דף עד: 107
דף עה. 107
דף עה: 109
דף עו. 109
דף עו: 109
דף עז. 110
דף עז: 112
דף עח. 112
דף עח: 113
דף עט. 113
דף עט: 114
דף פ. 114
דף פ: 115
דף פא. 116
דף פא: 117
דף פב. 118
דף פב: 119
דף פג. 120
דף פג: 120
דף פד. 121
דף פד: 121
דף פה. 122
דף פה: 123
דף פו. 123
דף פו: 123
דף פז. 124
דף פח. 124
דף פח: 125
דף פט. 125
דף פט: 126
דף צ. 126
דף צ: 126
דף צא. 127
דף צא: 127
דף צב. 128
דף צב: 129
דף צג. 129
דף צג: 130
דף צד. 131
דף צד: 131
דף צה. 132
דף צה: 132
דף צו. 133
דף צו: 134
דף צז. 134
דף צז: 135
דף צח. 136
דף צח: 136
דף צט: 137
דף ק. 138
דף ק: 138
דף קא. 140

דף קא: 140
דף קב. 141
דף קב: 141
דף קג. 142
דף קג: 143
דף קד. 144
דף קד: 144
דף קה. 145
דף קה: 145
דף קו. 146
דף קו: 147
דף קז. 147
דף קז: 148
דף קח. 148
דף קח: 148
דף קט. 149
דף קט: 151
דף קיג. 152
דף קיג: 153
דף קיד. 153
דף קיד: 153
דף קטו. 154
דף קטו: 155
דף קטז. 155
דף קטז: 156
דף קיז. 156
דף קיז: 156
דף קיח. 157
דף קיט: 157
דף קכ. 158
דף קכ: 159
דף קכא. 159

דף ב.

בפירש"י בד"ה הבוקר אור כו' ולפי דרכו למדך הכתוב ד"א כו' שהמתינו עד שהאיר המזרח כדרב יהודה כו' עכ"ל מפרושו נראה דהשתא דמפרש לה כמאן דאמר צפרא נהיר דהיינו עד שהאיר המזרח ולא מעמוד השחר ה"ל כדרב יהודה דיצא אדם בכי טוב דהיינו מנץ החמה משא"כ כדבעי למימר מעיקרא דאור שם דבר הוא דהיינו יממא דה"ל מעמוד השחר כדילפינן מקרא דעזרא דמעמוד השחר יום הוא ורב יהודה לא קאמר הכי אלא מנץ החמה כן נראה מפרושו והתוס' לא כתבו כן וק"ל:

תוספות בד"ה אור לארבעה עשר כו' שהחמירו כאן טפי מבשאר איסורי הנאה כו' ולא דמי לבשר כו' ונזיר נמי כו' עכ"ל נראה דל"ק להו מעיקרא אלא מאיסורי הנאה דומיא דחמץ וא"כ קשה מאי קושי' מנזיר דלא ה"ל מאיסורי הנאה וי"ל דלאו דוקא מנזיר קאמ' אלא [מנדר] דהוי מאיסורי הנאה דאינן איסור עולם ולא בדיל מיניה אי לאו דשרי לאחריני וק"ל:

בא"ד דאי מותר להשהותו אמאי ישרף ישהה אותו אחר הפסח ויהא מותר כו' עכ"ל דמלשון ישרף לא מוכח' דאסור להשהותו אי הוה אסור בהנאה גם אחר הפסח דלכך קאמר ישרף דאינו עומד אלא לישרף כיון דאסור מהיום לעולם אבל כיון דשרי לאחר הפסח אי הוה גם מותר להשהותו אמאי ישרף דהא שרי ליה להשהותו עד לאחר הפסח ולהנות ממנו ודו"ק:

בד"ה יכנס בכי טוב כו' דליכא למיחש למזיקין כגון אחי יוסף דהוו י"א והטעם מפני הפחתים כו' עכ"ל ולא ניחא להו נמי כפירש"י מפני החיות ולסטים מה"ט כיון דהוו י"א וק"ל:

בד"ה וכאור בקר בעוה"ז פיר"ת דהיינו עד חצי היום כו' עכ"ל דלפרש"י להפך הל"ל וכאור בקר בעוה"ב דהיינו תחלת הזריחה תהיה כזריחת השמש דעוה"ז אבל לפיר"ת ניחא דכעין בקר דעוה"ז דהיינו חצי היום תהיה תחלת זריחת השמש דלעולם הבא וק"ל:

בד"ה והא קיי"ל עד צאת כו' אור"י דפשיטא ליה כו' משום דמסקי' בספ"ב דמגילה דמעלות השחר יום כו' ומהתם נמי מוכח דעד צאת כו' עכ"ל ומיהו ק"ק בסוגיא דהתם לפי זה דקאמר וכולן שעשו משעלה עמוד השחר מה"מ כו' אלא מעתה כו' הא קי"ל דעד צאת הכוכבים כו' אלא אמר ר' זירא מהכא ואנחנו עושים במלאכה מעלות וגו' וא"כ ע"כ הא דפריך והא קי"ל דעד צאת כו' לאו אהאי קרא סמיך דא"כ הוה ידע נמי מהאי קרא דמעלות השחר יום הוא וכדמסיק ויש ליישב ודו"ק:

בא"ד ול"ק מההוא קרא כו' ואיכא למ"ד התם ב' חלקי מיל שהוא לפי הנראה שעה גדולה כו' עכ"ל ועי' בזה בתוס' פרק ב"מ בד"ה תרי תלתא מיל כו' ועי' על כונתם בחידושנו שם והאי לישנא שכתבו כאן לפי הנראה שעה גדולה כו' אינו שם ועי' על כוונתם במהרש"ל דלאו שעה גדולה ממש אלא זמן גדול ועוד יש ליישב להגדיל הקושיא קאמרי דשעה גדולה ממש יש לפי הנראה מזמן שקיעת החמה עד צאת הכוכבים והיאך שיערו אותו בתרי חלקי מיל ודו"ק:

דף ב:

בד"ה אי פשיטא לך כו' דהאי קרא באב על הבן מיירי דסתם כו' עכ"ל ר"ל רישא דקרא דדריש מיניה אי פשיטא לך מלתא כנהורא כו' נמי באב על הבן איירי ולא כפי' רש"י שפירש רישא דקרא אשאר כל אדם דהא מספק נמי תהרגהו כדמוכח בפ' בן סורר וק"ל:
בד"ה מאימתי י"ד אסור כו' דר"י אית ליה איסורא ולא מנהגא כו' עכ"ל ר"ל איסורא בגליל כמ"ש התוס' לקמן ולא מנהגא כלל בשום מקום דהך דמקום שנהגו לא מתוקמא כראב"י ולא כר"י וק"ל:
בד"ה ראב"י אומר כו' פועל בכניסתו משלו וביציאתו משל בע"הב פי' ביציאתו כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דהיינו טעמא דר' יהודה דלא אסר במלאכה אלא מהנץ החמה משום דיציאת כל פועל למלאכה לא הוי אלא מהנץ החמה מיהו לשאר כל מילי מודה ר"י דמעמוד השחר יממא הוא כדמוכח קרא דעזרא ומיהו לאו סברא מעליא היא דאל"כ לא הוי אקשי ליה היכן מצינו יום שמקצתו כו' דהיכא דאיכא סברא מעליא ודאי דמצינו כגון לא יאכל אדם מן המנחה כו' כמ"ש התוספות לקמן ודו"ק:
בפרש"י בד"ה לאור עבורו כו' נתקדש ליל שלשים ואחד קרי אור עיבורו כו' עכ"ל כצ"ל:

דף ג.

תוספות בד"ה ת"ל ביום כו' ואצטריך ביום למעוטי שלא ישרף בלילה כו' עכ"ל דמהא דתכף לאכילה שריפה לא הוה ממעטינן לילה של אחריו דלא שמעינן מינה אלא בשכלה זמן אכילתו מתחיל זמן שריפתו כדמשמע מפירש"י וק"ל:

דף ג:

בפירש"י בד"ה וכל היכא כו' והני דלעיל עיקם ללמדך שצריך לחזר אחר לשון נקי ובשאר מקומות כתיב לשון מגונה וקצר ללמדך כו' עכ"ל לכאורה דר"ל דלשון קצר עדיף אפי' מגונה מלשון ארוך ונקי אבל קשה לפי זה כיון דלשון קצר אפילו מגונה עדיף כל

הני דעיקם ל"ל דלא ה"ל לעקם אלא חד קרא ללמדך היכא דכי הדדי נינהו לחזר אחר לשון נקי וע"כ נראה לפרש דלשון קצר ומגונה ולשון ארוך ונקי שוים הם וכיון דשוים הם ע"כ היכא דכי הדדי נינהו למדנו דעדיף לשון נקי והשתא ניחא כל הני קראי דטמא דקיצר בהם וכמה קראי איכא דעיקם והאריך בהם דשוים הם להאריך בלשון נקי או לקצר בלשון מגונה ולקמן בשמעתין גבי ח"א אין בוצרין בטהרה וח"א ומוסקין בטומאה דאמר מובטחני בזה שמורה הוראה כו' שכתב הר"ן בשם התו' שעל זה שאמר ומוסקים בטומאה שקיצר בלשונו אמר כן והוא פי' פירוש אחר וע"ש שהוא נראה דחוק ולפי דרכינו ששניהם שוים להאריך בל' נקי ולקצר בלשון גנאי יש לפרש שעל השני אמר כן שראה בו דבר חכמה כההיא דאמרינן מברכותיו של אדם ניכר שת"ח הוא שהראשון אפשר שלא נתכוין לדבר בלשון נקי אלא שכך נזדמן לו בפיו בלי כוונה אבל השני ששמע מן הראשון ושינה לומר בלשון קצר ודאי נתכוין לכך וכן להיפך לגירסת הרי"ף הראשון אפשר שלא נתכוין לומר בלשון קצר אבל השני ששמע מן הראשון ושינה לומר בלשון נקי ודאי דנתכוין לכך להשמיענו הך חדושא דיש לאדם לומר בלשון נקי וק"ל:

בד"ה רכבת כתיב ואע"ג דמצי למכתב נמי ישבת חסר כו' אפילו הוא מגונה כו' עכ"ל מפי' מהרש"ל דאפילו בלשון מגונה יקצר אדם לשונו כו' עכ"ל ע"ש ולא ידענא מאי רבותיה וטפי ה"ל לאשמעינן דאפי' בלשון נקי גופא יקצר אדם וע"כ הנראה לקיים פשטיה ומאי דקשיא ליה למהרש"ל הא שמעינן ליה כבר מדכתיב טמא באוריי' י"ל דאשמעינן דאפי' בכה"ג דבדבורא ובמקרא לא הוה לשון קצר אלא בכתיבה ומסורת יקצר אדם לשונו והתוס' שכתבו דלא מצי למכתב ישבת דכל היכא דכתיב ישב בלא וא"ו אתי לדרשה כו' עכ"ל אין זה סותר פירש"י אלא דבהכי גלי דהכתיבה ומסורת יושב מלא וכיון דהכא ליכא שום דרשא בחסרון וי"ו דישבת ועוד יש לבעל המאור דרך אחרת בשמעתין וסוגיין דשמעתין ק"ק להולמו לפי דרכו ע"ש ודו"ק:

תוס' בד"ה שמע פסול פר"ח דבר ע"ג כדכתיב לשמצה כו' עכ"ל וכיון דפסול ביה לכהונה דהיינו לעבודה פריך שפיר והתניא אין בודקין כו' דכמו שאין בודקין אם הוא חלל דא"כ לא היו מניחין אותו לשמש ה"נ אין בודקין בו על דבר ע"ג דא"כ לא היה משמש וק"ל:

גמ' מי קא ספו לך מן האליה כו' מפ' מהרש"ל דר"י ב"ב דחה אותו כו' כי בודאי הכירוך כו' ולא אסרה תורה לבן ערל ונכר אלא מן המובחר שבו כו' עכ"ל ע"ש ואני מוסיף על דבריו שראה ר"י ב"ב בנכרי שהוא מפרש לה הכי דלא אסור אלא מן המובחר שבו דאל"כ לא ה"ל למימר דאכילנא משופרי שופרא אלא סתם דאכילנא מיניה ודו"ק::

דף ד.

שם וכ"ת זריזין מקדימין למצות נבדוק מצפרא דכתיב כו' עכ"ל וכתב מהרש"ל וגי' הרי"ף וכ"ת זריזין מקדימין כדכתיב וביום כו' נבדוק מצפרא אמר רב נחמן כו' עכ"ל לפי אותה גירסא של הרי"ף לא יליף הכא מאברהם אלא הזריזות כדיליף לה לענין מילה והא דסגי ליה הכא מצפרא מסברא אמר כן וכ"כ הר"ן לגירסת הרי"ף ואין מקום לקושיית התוספות דשפיר מצי לאתויי הכא מקרא דסדום שהוא מוקדם ודו"ק:

תוס' בד"ה אבא קיים א"ל כו' ולכך פירש הגמרא דרב בר אחוה ובר אחתיה כו' עכ"ל ודאי לפירש"י נמי ניחא שהוצרך התלמוד לפרש דהוה בר אחוה ובר אחתיה דמש"ה שאל עליהן דהיינו על אביו ואמו של רב שהיו אחיו ואחותו אלא לגירסת ר"ח ולפירושו לא הוה אצטריך ליה לפרש דהוה בר אחוה כו' אלא ששאל על אביו של רבי חייא והוא השיב לו על אביו של רב דלשתמע מיניה אבל אביו של ר' חייא מת אבל לגי' הספרים שהיא גירסת רש"י וכפירושם שכתבו כאן ניחא שהוצרך להשיב אימא קיים שלא יטעה לומר שהשיבו על מה ששאלו דקרו אינשי לאבי אבא אבא וכן בהיפך לכך הוצרך התלמוד לומר דהוה בר אחוה ובר אחתיה ודו"ק:

בד"ה שנאמר וישכם וגו' והתם מוכח מוישכם וגו' דכתיב גבי סדום דלא היה מצוה כו' עכ"ל דליכא למימר דלא השכים יותר משום דלאו מצוה היה לו כמו בעקידה דלא השכים יותר משום דלאו טעמא דמצוה אע"ג דלא היה יחידי דא"כ מאי אשמעי' קרא דוישכם דסדום אלא ע"כ אשמעינן דבסדום דמאליו הלך ודאי היה אברהם השכים יותר אי לאו דהיה יחידי משא"כ בעקידה דאי לא היה מצווה על כך לא היה הולך כלל ולכך לא השכים יותר ממה שהיה מצווה דזריזים לא הוה רק מצפרא וק"ל:

בד"ה אם משמסר כו' דהכא שמסר לו המפתח ולא החזיק ומי כו' עכ"ל אפשר דהוצרכו לומר דאיירי בלא החזיק דבהחזיק לא אצטריך למתני ואם משמסר לו כו' דמלתא דפשיטא הוא אבל הר"ן לא פי' כן אלא דאיירי בהחזיק ע"ש וק"ל:

דף ד:

גמרא והב"ע דמוחזק לן דלא בדוק וקאמרי הני בדקיני' כו' הימנוהו רבנן בדרבנן ולעיל דפריך אטו אמירה דהני מידי משא אית בהו לא בעי למימר דהימנוהו רבנן בדרבנן דא"כ תפשוט מיניה דאין חזקתו בדוק כדקאמר אלא משום אמירה דהני הא לא אמרי לא אבל השתא דמוקמינן לה דאיירי דמוחזק לן דלא בדוק ולא תפשוט מיניה כלום דאימא דלכך בעי אמירה דהני משום דמוחזק לן דלא בדוק וק"ל:

תוס' בד"ה המשכיר בית כו' נראה לרשב"א דבי"ג איירי כו' עכ"ל והר"ן לא כ"כ ע"ש וק"ל:

בד"ה וכתיב אך ביום כו' דהא תשביתו הבערה היא ולא צוה הכתוב לשורפו אלא לאחר איסורא כו' עכ"ל זו הקושיא אינה רק לפי שיטתו דפר"ת לקמן לגבי הא דאר"י אימתי שלא בשעת ביעורו כו' אבל רש"י פי' לקמן אימתי הוא בשריפה בשלא בשעת ביעורו היינו בתחלת שש כו' אבל בשעת ביעורו בז' השבתתו בכל דבר וא"כ שפיר קאמר אך ביום הראשון תשביתו דהיינו הבערה מכלל דמקצתו שרי דבשעת היתר דינו בשריפה ודו"ק:

בד"ה ואימא לרבות כו' ה"מ לשנויי ביום כתיב כו' עכ"ל עי' תי' לזה במהרש"ל ומה שכתבו עוד וכי משני דאתקש כו' לא צריך לקרא דמייתי שבעת ימים שאור וגו' עכ"ל י"ל דקושטא הוא למסקנא להיקשא נקט האי קרא דהאי קרא איהו גופיה הוא הקישא דלקמן ודו"ק:

דף ה.

גמרא רב נחמן בר יצחק אמר ראשון דמעיקרא משמע כו' רבא אמר מהכא לא תשחט כו' ורש"י בפי' החומש הרכיב את שני המאמרים וז"ל בפרשה בא אך ביום הראשון וגו' מעי"ט וקרוי ראשון שהוא לפני הז' ומצינו מוקדם שנקרא ראשון שנאמר הראשון אדם וגו' או אינו אלא ראשון של ז' תלמוד לומר לא תשחט על וגו' כו' עכ"ל ע"ש וצ"ל לפי' דר"נ בר יצחק נמי אית ליה דרשה דרבא לא תשחט וגו' ואי לאו קרא דלא תשחט וגו' לא הוה מפקינן מלת הראשון ממשמעותיה דכל אינך הראשון דכתיבי במקרא קודש ובלולב אלא דבא רב נחמן בר יצחק לומר לפי הדרשה דלא תשחט הוה לשון הראשון משמעותי' כמו הראשון אדם וגו' אבל א"כ הוא קשה מאי פריך תלמודא מכל הני הראשון דלית בהו הוכחה לאפוקי אותן ממשמען כי הכא בהראשון תשביתו וי"ל שהוא מפרש דרבא אתי לשנויי הא דר"נ ב"י דכל הני הראשון ודאי ממש הן אלא גבי הראשון תשביתו דמפיק ליה ממשמעיה לפרשו מעיקרא כמו הראשון אדם וגו' היינו דמוכחי קראי מדכתיב לא תשחט וגו' וק"ל:

תוס' בד"ה למעוטי חולש"מ אתרווייהו קאי דלולב אינו ניטל במדינה אלא יום אחד עכ"ל וכדמשני סד"א וי"ו מוסיף על ענין ראשון נמי אתרווייהו קאו דבלולב נמי כתיב בסיפא דקרא ושמחתם לפני ה' אלהיכם וגו' וק"ל:

בד"ה כדתני דבי ר"י אע"ג דכתיבי טובא כו' דמסתברא דמהכי דכתיבי במקרא קודש כו' עכ"ל ר"ל הני ג' דכתיבי בפ' מקרא קודש בפרשת אמור שמתחיל בה אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש וגו' והיינו שביתת רגל דפסח ושביתת רגל דסוכות ונטילת לולב דכתיבי בהך פרשתא ואייתי להו בשמעתין ובהכי ניחא דלא פריך בשמעתין בשביתת רגל דפסח מקרא דלקמיה דכתיב בפ' בא דכתיב ביום הראשון מקרא קדש וביום השביעי וגו' ומייתי קרא דבתריה בפ' אמור ביום הראשון מקרא קדש יהיה לכם משום דההוא אתי למסקנא להך דרשה דג' ראשון דכתיבי בפ' מקרא קדש וההוא קרא דפרשת בא לא חשיב כיון דכתיב בהך מצוה דשביתת רגל דפסח ועוד יש לישב דניחא ליה לאתויי קרא דפ' אמור דליכא התם לשנויי וי"ו מוסיף על כו' מה שאין כן בהאי קרא דפ' בא בשביתת רגל דפסח דמייתי איכא וי"ו מוסיף כו' מיהו ק"ק בשביתת רגל דסוכות דמייתי ביום הראשון שבתון וגו' אמאי לא מייתי קרא דלקמי' בהך פרשתא גופיה ביום הראשון מקרא קודש כל מלאכת וגו' והתם נמי ליכא לשנויי וי"ו מוסיף כו' ודו"ק:

בפירש"י בד"ה אך חלק כו' דאי לאו אך איכא למימר ביום הראשון בין השמשות כו' עכ"ל ק"ק לפירושו דאי לית ליה לר' יוסי דרשה דביום למעט לילה אכתי קשה ואימא ליל י"ד כדפריך לעיל ואי אית ליה דביום ממעט לילה א"כ אימעיט נמי בין השמשות דיום הראשון ולא אצטריך אך אלא דלא נימא מצפרא כדאמרינן לעיל ויש ליישב [א] ודו"ק:

דף ה:

תוס' בד"ה משום דכתיב לך וגו' אבל השתא דשדינן אלא ימצא כו' משמע אפילו במצוי בעינא לך כו' עכ"ל ואין להקשות מנלן לאסור הטמנה מלשון לא ימצא אימא דכתב האי לישנא ימצא לדרוש מיניה נכרי שכבשתו דאפילו במצוי בעינן לך די"ל דמשמעותי' דימצא בלאו יתורא נלמד מיניה לאסור הטמנה ובהכי ניחא מאי דתמיהא ליה לר"ן דמנליה לאסור הטמנה מלא ימצא דאדרבה נילף להתיר הטמנה מלא יראה דיש לומר דודאי לא ימצא משמע אפילו הטמנה ודכתיב לא יראה לך לאשמעינן דאפי' ראיה שרי בשל אחרים ושל גבוה ודו"ק:

בא"ד אבל ע"ק לי כיון דשדינא אלא ימצא אמאי איצטריך ליה לעיל למדרש מה שאור כו' עכ"ל וק"ק ומאי קושיא דאימא דאי לאו ג"ש דשאור שאור לא הוה שדינן לך אלא ימצא אלא יתורא דלך אתי לגופיה בגבולין להתיר אף הטמנ' וקבול פקדונות מן העכו"ם ומעיקרא נמי דקאמר יכול יטמין ויקבל כו' היינו נמי מיתורא דלך אבל השתא דילפינן

שאור שאור לאסור בגבולין הטמנה וקבול פקדונות ע"כ יתורא דלך שדינן אלא ימצא וממעטינן עכו"ם שכבשתו ממשמעותיה וק"ל:

דף ו.

בד"ה בהמת ארנונא כו' וכן גבי עיסה תניא עיסת ארנונא חייבת כו' עכ"ל גם זו הברייתא קושיא לפירש"י דמפרש דההיא ברייתא דקתני חייבת סתם ללישנא קמא מפרש לה בבכורה וללישנא בתרא בעיסה דאינו כן דהא ההיא דעיסה מפורש בהדיא דאיירי בעיסה וא"כ א"נ דקתני סתם חייבת ליכא לפרשה בעיסה דמתניא בהדיא אלא דע"כ דאיירי בבכורה וזה שכתבו ולפי זה מתיישבות שתי הברייתות היינו הך דקתני בהדיא דחייב' בבכורה והך דקתני בהדיא חייבת בעיסה דלפירש"י אחד היא חייבת סתם מתניא וק"ל:
בד"ה ייחד לו בית כו' ומש"ה מפיק מלא ימצא כו' ורב פפא אית ליה מסברא כיון כו' עכ"ל ר"ל דלפרש"י דאיירי שלא באחריות לא הוה מפיק ליה מלא ימצא להתיר אלא מדכתיב לא יראה לך דמיניה מפקינן לעיל דשרו שלא באחריות וכתבו דרב פפא אית ליה מסברא כו' אע"ג דאיירי באחריות מ"מ בלאו קרא דלא ימצא התיר בייחד לו בית אע"ג דשכירות לא קניא מהך סברא דקאמר דאין לאסור אלא במצוי בידך וק"ל:
בפירש"י בד"ה דעתו לחזור בימי הפסח כו' וכשראהו עובר עליה עכ"ל וכתב מהרש"ל משמע דעל מה שמצא אינו עובר עליו כל זמן שלא ראה אותה כו' ודבר תימה הוא נהי שלא היה בידו לבער מ"מ חמץ שלו בביתו הוא ועובר עליו בבל יראה כו' עכ"ל ע"ש באורך ולי נראה דודאי איירי אף בשיש לו ודאי חמץ בביתו ואפ"ה כשאין דעתו לחזור אין זקוק לבער דעשאוהו כנפלה עליו מפולת דמבטלו ודיו וכ"כ הר"ן וכן נראה דמדמי לה לאוצר שאין דעתו לפנותו שפירש"י בהדיא דה"ל כנפלה עליו מפולת וכשדעתו לחזור בימי פסח חששו כיון דהוא בים ובמדבר בשיירא ואין כאן מקום בדיקה ושמא יפשע ולא יבטל כדלקמן בשמעתין דלכך לא תקנו שיבטל אלא בלילה בזמן בדיקה ולא בד' ובה' וכשיבא לביתו בימי הפסח עובר בבל יראה ומיהו בההוא דעשה ביתו אוצר שהוא מקום בדיקה וליכא למיחש שמא לא יבטל אין לפרש כי הכא אלא אפילו אם יבטל איכא למיחש שמא יפנה בימי פסח אתי למיכליה וכענין זה כתב הב"י בשם הגהת מיימון ודו"ק:

דף ו:

גמרא דאלת"ה כלל ופרט כו' כתב מהרש"ל יש להקשות מאי דייק מכלל ופרט דלמא לא אמרינן מוקדם כו' אלא היכא דאיכא הוכחה כו' ונראה בעיני משום דדרשינן כו' עכ"ל ע"ש באורך אבל יש לדקדק אכתי בשמעתין לפי מה שכתבו התוס' בד"ה אבל בחד ענינא מאי דמוקדם מוקדם היינו דוקא דליכא דרשה וטעם כו' אע"ג דסקילה כתיב ברישא כו' עכ"ל וא"כ מ"ש תרי עניני מחד ענינא דכמו דבתרי עניני אמרי' אין מוקדם ומאוחר כי הכא בפ' פקודים ובפ' פסח שני דאיכא הוכחה דע"כ חודש ראשון הוא קודם לחודש שני ה"נ בחד ענינא כההיא דסקול יסקל וירה יירה אמרי' בהו דאין מוקדם ומאוחר דאיכא הוכחה מדכתיב וסקלתם באבנים וע"כ הנראה דהכי קאמר כיון דמצינו בתרי עניני הכא בפ' פקודים ופ' פסח שני דע"כ אין מוקדם ומאוחר בתורה אית לן למימר מסברא בעלמא א"נ היכא דליכא הוכחה נימא דאין מוקדם כו' ואין דנין כלל ופרט המרוחקים אפי' היכא דליכא הוכחה אבל בחד ענינא אע"ג דמצינו ביה אין מוקדם ומאוחר כי ההיא דסקול יסקל וגו' היינו דוקא דאיכא הוכחה אבל לא נילף מיניה מסברא היכא דליכא הוכחה ולכך דנין בכלל ופרט המקורבים בענין אחד וניחא השתא דבסברא פליגי הני אמוראי ודו"ק:

תוס' בד"ה אבל בתרי עניני כו' שור וחמור [דדברות אחרונות] פרט ומשני בהמתך דדברות כו' היינו משום דעשרת הדברות חשיבי כחד ענינא עכ"ל כצ"ל והוצרכו לזה לפי שיטתם דבתרי עניני דהיינו בב' פרשיו' לכ"ע אין דנין פרט וכלל כמ"ש התוס' פ' כל המנחות ופ' החובל כמ"ש מהרש"ל אבל לפירש"י בשמעתין נראה דתרי עניני דאין דנין לכ"ע היינו תרי עניני ממש אבל בחד ענינא אפילו בב' פרשיות דנין לא הוצרך לזה דודאי דברות ראשונות ואחרונות חד ענינא הן ודו"ק:

בד"ה ודעתיה עלויה כו' הא פי' ודעתי' עלויה שחס עליה לבטלה עכ"ל רש"י לא פי' כן אלא שחס עליה לשורפה אלא דממיל' משמע דאותה רגע שחס עליה לשורפ' ודאי דחס נמי עליה לבטלה ומאי פריך וכי משכחת לה ליבטלה ולדברי התוס' ניחא דודאי לא חס עליה כלל אלא כיון דמאליו אינו בטל עובר בבל יראה ולהכי פריך וכי משכחת לבטלה וק"ל:

בד"ה משש שעות ולמעלה פ"ה מתחלת ו' כו' חמץ משש שעות ולמעלה אסור היינו מסוף ו' כו' עכ"ל כדילפינן מאך חלק ומלא תשחט וה"ה דמשמעתין גופא איכא לאוכוחי הכי מהא דאר"א דחמץ משש שעות אינו ברשותו ועשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו והיינו ע"כ מסוף שש דמתחלת שש לא הוה אלא מדרבנן ועוד דלא הוה פריך מידי

ונבטליה בשית דהא קאמר דלא הוה ברשותו אלא ע"כ הא דקאמר משש שעות ולמעלה אינו ברשותו היינו מסוף שש ודו"ק:

דף ז.

גמ' הב"ע כגון שנשתמשו בה מעות חולין ומעות מעשר כו' צבורין צבורין כו' ולעיל גבי חמץ ומצה ליכא לשנויי כה"ג שנשתמשו בה ביום א' קודם הפסח חמץ ומצה זו בזוית זו וזו בזוית אחרת דאזלינן בתר רובא די"ל דאין דרך לאפות מצה כ"כ קודם הפסח שיתעפש קודם הפסח ולכך הוצרך לאוקמא שרבו ימי מצה עליה וק"ל:

תוספות בד"ה לפני סוחרי בהמה כו' דסמוך מיעוטא דחולין דשאר מעות לפלגא דמוכר כו' עד כאן לשונו ר"ל דמיעוט יש נמי דלוקחין בהמות במעות חולין וסמוך אותו לפלגא דמוכר דכל דמי בהמותיו שמוכר הם חולין דמעות מעשר נמי שקבל בשביל בהמה יצאו לחולין ואין להקשות דאימא במוכר נמי יש מיעוט מעות שהם מעשר שהביא עמו מביתו די"ל דאין להם לתלות בשום מעות אלא מה שנצרך בשוק זה דהיינו דמי הבהמות או שנפלו מלוקח או ממוכר דאי הוה לן למתלייה במעות אחרים שבח לקנות בהם דברים אחרים א"כ מעות הלוקחין נמי לא הוו רובן מעשר וא"כ הוא אם תלינן במוכר לא הוו אלא המעות שקבלו מן הלוקחין ויצאו לחולין דלית לן למימר שהיו עמו מעשר ג"כ ליקח בהמות שהרי הוא בעצמו מכר בהמות ודו"ק:

בד"ה בלבער כו' דלא על זאת הנעשה עכשיו מברך כו' עכ"ל וכ"ה בראש"ש אבל בתוס' פ' ר"א דמילה תירצו בע"א ע"ש ומה שכתבו עוד הכא ואין צריך לברך עובר לעשייתו אלא במקום שהעושה המצוה הוא מברך כו' עכ"ל בראש"ש מתרץ לה בהא דלעיל כיון דלא על מצוה זו הנעשה עכשיו מברך לה שפיר מברך לה אחר המילה והתוס' לא ניחא להו בהכי דאע"פ דלשון להכניסו לא על הנעשה עכשיו לבד קאמר לה מ"מ כיון דבשביל מילה של עכשיו מברך לה דאי לאו המילה של עכשיו לא היה מברך לה כלל היה ראוי לברך אותה עובר לעשייתו אי לאו האי טעמא שכתבו דכשמברך אחר לא ואין להקשות דאכתי אבי הבן שהוא עושה המצוה יאמר להכניסו לפני המילה די"ל לענין עובר לעשייתו לא חלקו כדלקמן גבי טבילה ומיהו לענין שינוי לשון דאחר המל אומר על המילה ואבי הבן אומר למול כדמסיק אה"נ דלית לן למימר לא חלקו ודו"ק:

דף ז:

בד"ה לא סגי כו' אבל המל גרים מברך למול את הגרים כו' עכ"ל וכ"ה בהדיא בברייתא בס"פ ר"א דמילה במל את הגרים דמברך למול ואפי' למאי דמסיק הלכתא על ביעור חמץ ובמל בנו מברך נמי על המילה כפירש"י לקמן לא תקשי הך ברייתא דיש טעם בברכות כמ"ש התוס' לקמן וק"ל:

בד"ה על הטבילה כו' וכן בנט"י לא חילקו בין נטילה של אחר בית הכסא כו' עכ"ל והא דלא קאמר הכא בשמעתין נמי חוץ מנטילת ידים דהוא הדין והוא הטעם דקאמר בטבילה משום דגברא לא חזי ואיכא נמי טבילת ידים בטובל ידיו בשיעור מקוה וק"ל:

בד"ה ונרות מנר וקשה דהל"ל חיפוש מנר כו' וי"ל דחיפוש לא קאי אנר כו' וא"ש דהשתא צריך לאתויי כו' עכ"ל פי' לדבריהם דקשיא להו דכמו דילפינן חיפוש מנרות דהיינו חיפוש דכתיב בנרות מנרות דכתיב גביה הכי אית לן למילף נמי חיפוש בנר עצמו מנר דכתי' גביה ובלאו קרא דנרות אית לן למילף שפיר מחיפוש דנר גופי' כדמשמע לקמן לתנא דבי ר"י דחיפוש דנרות וחיפוש דנר כל חד ראיה באנפי נפשה ואמאי תלה הנרות בנר והנר בנרות דמשמע דמנרות לחוד וכן מחיפוש דנר לחוד ליכא למילף מידי ותירצו דמחיפוש דנר לחוד ליכא למילף מידי דחיפוש לא קאי אנר אלא אקב"ה ולכך יש לפרש דהוצרך למילף חיפוש דנר מחיפוש דנרות דקאי חיפוש אנרות ואותן נרות יליף מנר משום דמנרות לחוד נמי ליכא למילף כדלקמן דילמא קולא כו' וקאמרי דא"ש השתא דצריך לאתויי קרא דחיפוש נרות כו' דודאי בכל דוכתא דמייתי תלמודא תרי קראי וכל חד באנפי נפשיה הוה ראיה כההיא דריש מסכת ב"ק גבי קרן מנלן וכההיא דבי ר"י לקמן לא תקשי ליה אלא מאי ואומר דהיינו ל"ל קרא בתרא ולא תקשי ליה אמאי אצטריך לקרא קמא משום דלפי סברת התנא גם קרא קמא ראיה גמורה אלא משום דיש לבעל דין לחלוק הוצרך לאתויי עוד ראיה שניה מקרא בתרא אבל רב חסדא שאמר ונרות מנר ולא יליף ליה נרות דרשה לחודה ע"כ גם לפי סברתו מנרות לחוד ליכא למילף מידי וא"כ אמאי אצטריך ליה כלל לרב חסדא לקרא קמא דמקרא בתרא לחוד ה"ל למילף אי לאו כמ"ש דמנר לחוד נמי ליכא למילף מידי משום דלא קאי חיפוש אנרות ודו"ק:

דף ח.

תוס' בד"ה מטה החולקת כו' דלא משמע ליה שבשביל כך אין צריך בדיקה אלא משום דאין דרך לשוח כו' עכ"ל כך הגיה מהרש"ל לפי הגהתו אין לחלק כלל בין עצים ואבנים תחתיו לאין עצים ואבנים תחתיו אלא בין דמדליא ובין דמתתאי וק"ק דא"כ אמאי קתני

כלל בבתרייתא עצים ואבנים תחתיו גם הטור א"ח מפליג בין עצים ואבנים תחתיו לאין תחתיו וכ' הב"י דהיינו כפי' הראשון של התוס' וע"כ נראה לקיים נוסחת התוס' הישנים שלפנינו שמלת אלא אינו דלפי זה ודאי דאיכא לחלק בין עצים ואבנים תחתיו לאינו תחתיו ואיכא לפלוגי נמי בין מדליא ובין מתתאי ותלמודא דמחלק בין מדליא ובין מתתאי ה"ה דה"מ לחלק כולה במדליא ובין עצים ואבנים תחתיו לאינן תחתיו אלא דחדא מנייהו נקט ודו"ק:

בא"ד ור"ח גרס בתרוייהו אין צריך ופריך מהא דבקמייתא לא בעינן עצים כו' עכ"ל ולפ"ז ליכא לפרושי אלא כפירוש ראשון שכתבו התוס' דבמדליא צריך בדיקה טפי אי ליכא עצים ואבנים שיוכל לעבור תחתיו אבל לפירוש שני שכתבו דמתתאי צריך בדיקה טפי דיכול לעבור עליה מאי איכפת לן בעצים ואבנים שתחתיה דכיון דמתתאי הוא העצים שתחתיו אין מעכבין אותו מלעבור עליו וק"ל:

דף ט.

גמרא טעמא דלא חזינא כו' ואגופא דמתני' בלא חזינא דשקל דקתני ביה טעמא דא"כ אין לדבר סוף לא קשיא ליה בלאו האי טעמא נמי לא לבעי בדיקה דנימא אכלתו מי לא תנן כו' י"ל דודאי האי טעמא אין לדבר סוף לא שייך אלא במבית לבית ובההוא דמבית לבית וכ"ש מחצר לחצר ומעיר לעיר ודאי דאין חוששין ואפילו חזינא בבית אחד דשקל ומה"ט דא"כ אין לדבר סוף אלא דממקום למקום דאיכא למימר דיש לדבר סוף שיבדוק בפ"א עם בני ביתו זה בזוית זו וזה בזוית זו ובההוא דייקינן ביה דאין חוששין קתני ביה דלא חזינא דשקל הא חזינא דשקל כו' ודברים אלו יש לנו ללמוד מדברי התוס' לקמן בד"ה ולא חיישינן לחולדה כו' ודו"ק:

תוס' בד"ה כ"מ שחולדה כו' דאין מדורות עכו"ם בחוצה לארץ עכ"ל וז"ל הרמב"ם בפי' המשנה סוף מסכת אהלות ולשון התו' אין מדור העכו"ם ובית הפרס בחו"ל לפי שחו"ל נפרדה בטומאתה בגזירה דרבנן כו' עכ"ל וק"ק לפ"ז [א] מאי פריך ממדור העכו"ם דאתי ספק ומוציא מידי ודאי דרבנן אמתניתין דגבי חמץ איכא ודאי דאורייתא ולא אתי ספק ומפקיע כמ"ש תוס' לקמן דמתניתין איירי כשלא ביטלו והוי ודאי דאורייתא ודו"ק:

בד"ה כדי שתהא בהמה כו' ומהכא נמי ידעינן דאין ישראל מאכיל לבהמתו כרשיני תרומה כו' עכ"ל מפי' מהרש"ל שאסור קודם הרמה וכ"ש אחר הרמה מן התרומה עצמה כו' עכ"ל לא ידענא מאי כ"ש הוא זה אבל כוונת התוס' דמהכא נמי ידעינן כו' ר"ל דמהאי הקישא גופיה ידעינן דאין לו לישראל להאכיל לבהמתו כו' דהיינו דאסור

לישראל בתרומ' הנאה של כילוי דמה תרומה טהורה אין לו לישראל בה אף טמאה אין לו לישראל בה והיינו הדלקה והדר גמר טהורה מטמאה מה טמאה מתסר לישראל בהדלקה אף טהורה כן וכן כל הנאה של כילוי ושוב מצאתי כן בתוס' פרק כל שעה בד"ה מחמין לו חמין כו' וק"ל:

דף ט:

בד"ה ספק גררוהו כו' דאי איכא פותח טפח מה מועלת גרירה והא פותח טפח מביא את הטומאה כו' עכ"ל ולא ניחא להו לקיים פירש"י דהוה פותח טפח אלא שפתח החור במקום שנכנס לבור אינו פותח טפח כמו שכתב מהרש"ל וכדמוכח בתוס' סוף פרק בתרא דשבת דא"כ ה"ל קבר סתום ואפילו בפותח טפח על הטומאה בוקעת הטומאה ועולה כדמוכח בתוס' פרק המוכר פירות ע"ש:

בא"ד ועוד י"ל דרגלי הכהן ברה"י כו' ואכלוה הוי ספק הרגיל עכ"ל ולתירוצא בתרא נמי דקאמר ודאי הוא דודאי נפל היה ובודאי גררוהו מ"מ לרגלי הכהן הוה ס"ס דשמא גררוהו ולא גררוהו תחת רגליו וא"נ גררוהו תחת רגליו שמא אכלוהו דהוי ספק הרגיל ובהכי יתיישב דנקט תלמודא ספק דגררוהו כו' מוציא מידי ודאי ולא ניחא ליה באומר אכלתיה כדקאמר לעיל במדור העכו"ם משום דבא ליישב לפי המסקנא דודאי ודאי הוא ודודאי נפל הוא ובודאי יגררוהו דמה"ט ניחא דלא יטמא כהן מבפנים לבור אבל מה"ט אדרבה יטמא מבחוץ לבור מתחת רגליו דודאי גררוהו מבחוץ ולכך קאמר דספק אם גררוהו תחת רגליו ואם לא גררוהו תחת רגליו ובההיא דאימר אכלתיה הוה ספק הרגיל וטהור ודו"ק:

בד"ה היינו ט' חנויות כו' ובנמצא הלך אחר הרוב ומשני שנמצא ביד עכו"ם כו' עכ"ל ובפשיטות מבנמצא הלך אחר הרוב לא קשיא להו מ"ש נמצא בפי עכבר משום דאיכא למימר דנמצא בפי עכבר גרע טפי דתלינן דנטלו העכבר ממקום קביעותו וה"ל כאלו נולד הספק במקום הקביעות אבל מדאוקמא נמצא ביד עכו"ם שפיר קשיא להו מ"ש וק"ל:

בא"ד ולה"נ גזרינן התם טפי שמא יקח מן הקבוע מבנמצא כיון שאין האיסור ידוע עכ"ל לפי מה שפירשו הכא דנכבשינהו דניידי הוה נולד הספק במקום קביעות לא הוו צריכי להאי טעמא בנמצא משום שאין האיסור ידוע אלא משום דבנמצא לא נולד הספק במקום קביעות לא גזרו ביה אבל דברי התוס' פרק ג"ה ובפ' התערובות יותר נכונים בזה שכתבו שם דנכבשינהו דניידי כ"כ עד שלא יהא הספק נולד במקום קביעות ולזה קשיא להו שפיר למאי דמשני התם בנכבשינהו דניידי דגזרו ביה שמא יקח מן הקבוע ה"נ

ליגזור בנמצא והוצרכו לתרץ בנמצא כיון שהאיסור ידוע לא גזור ביה שמא יקח גם מן הקבוע וק"ל:

בד"ה היינו ב' קופות כו' שהככר גדול כ"כ דליכא למימר אכלתיה עכ"ל ובעל המאור כתב דכולה סוגיין כרבי זירא דאמר בלחם משיירא כו' וי"מ דמודה רבא בעכבר דשיורי ודאי משיירא עכ"ל וק"ל:

דף י.

בד"ה ספק על כו' ליכא אלא ספיקא א' ואוקמא אחזקת בדוק כו' עכ"ל ר"ל דאפי' לא ביטל כיון דהבית בחזקת בדוק הוא אפילו בספק אח' דשמא על ושמא לא על מוקמינן לה אחזקת היתר דכל ספק איסור מוקמינן לה אחזקתיה כדאמרינן בפ"ק דחולין ולעיל נמי בצבור א' של חמץ ולפניו ב' בתים בדוקים כו' לא ניחא להו כפירש"י דאיירי בביטל דאפילו בלא ביטל מוקמינן כל בית אחזקת בדוק כמו שני שבילין דהוה ספק טומאה בר"ה דמוקמינן כל גברא בחזקת טהור וכל הני פסקי בלא ביטל איירי חוץ מהך דב' עכברים א' שקל מצה וא' שקל חמץ כו' דמדמי להו לב' קופות כו' דמוקמינן לה דוקא בביטל כבר דהוי דרבנן משום דהתם ליכא חזקת היתר כמ"ש התוס' בהדיא פרק הערל בההיא דב' קופות דליכא למימר אוקי חולין אחזקתייהו דמה שנפל בקופה ספק הוא ואין לו חזקת היתר אבל ההיא דב' שבילין אית ליה לכל גברא חזקת טהרה וכ"כ גם הר"ש בפי' המשנה תרומות פ"ז דהך דב' שבילין איכא חזקת טהרה לכל גברא אבל הך דב' קופות לית בהו חזקת היתר מהאי טעמא שכתבו התוס' פרק הערל והשתא ניחא דקשיא להו הכא בספק על בבית אחד הבדוק אפילו בלא ביטול מוקמינן לה בחזקת היתר שהבית בדוק ועדיף הכא מספק על בב' בתים בדוקים דלכ"ע מוקמינן להו בחזקת היתר אם לא באו לשאול בבת אחת ועוד קשיא להו דמדמי להו לעיל לספק טומאה בר"ה דמטהרין כל גברא משום דאוקמה אחזקת טהור והכא אפי' בבית אחד דעדיף טפי מדמה ליה לספק טומאה ברשות היחיד דהתם ודאי אפילו בספק ספיקא טמא דלא מוקמינן ליה אחזקה כמ"ש התוס' פ"ק דחולין ופ' כשם ע"ש ודו"ק:

בד"ה ספק ביאה כו' וכן פר"ת בע"ג פרק שני כו' ונראה לר"י דטעמא דר"א דמטהר בס"ס כו' עכ"ל עיין באורך על פירושיהם בתוס' פ' ח"ה וק"ק לפי' ר"ת ור"י שכתבו בתוס' דר"א מטהר בכל ס"ס אפילו ברשות היחיד ולאו דוקא נקט ספק ביאה אלא משום ספק ביאה הוי ס"ס ורבנן מטמאין בכל ס"ס ברשות היחיד אפי' בספק ביאה א"כ מה שכתבו התוס' לעיל גבי מדורות העכו"ם דלא דמי ההוא ספיקא לשאר ספיקי כו' ודמי לספק

ביאה כו' עכ"ל ע"ש אליבא דמאן כתבו כן דהא לר"א בכל ס"ס מטהר אפי' אינו ספק ביאה ורבנן מטמאין בכל ס"ס אפי' הוא ספק ביאה וצ"ל דדבריהם דלעיל אינו כפירוש רבינו תם ור"י אלא כפירש"י או כפירוש רשב"ם בפ' ח"ה וע"ש בתוספות ודו"ק:

בד"ה על ובדק כו' דלר"מ לא סגי בבדיקה כגון דלא אשכח והוי בספק לאו דלא ימצא וצריך לבטלו וכו' עכ"ל ודאי דלרבנן נמי צריך לבטלו כדאמר רב לעיל הבודק צריך שיבטל אלא דהכא בעל ובדק ולא אשכח אם לא ביטל לר"מ הוי בספק לאו דלא ימצא ולרבנן לא הוה בספק לאו דלא ימצא ומשום דלר"מ נמי אחר שביטל הוי בספק דרבנן דלא ימצא וא"כ מה תיקן בביטולו ומש"ה קאמרי דלא איירי ר"מ אלא בספק טומאה דאורייתא ולהכי קודם שביטל יש לחוש לספק לאו דלא ימצא אבל אחר שביטל ליכא למיחש כיון דאינו רק ספק דרבנן ומהרש"ל פי' בזה דרך אחרת ע"ש ודו"ק:

בד"ה חולין כו' וריב"א הקשה לפירש"י דאיך יכול לחלל אסלעים כו' עכ"ל אלא דמחלל המנה על פרוטות מתחלה וע"ש שכתבו בחנם פי' כן דמנייהו גופייהו היה יכול ליקח כו' עכ"ל היינו לפי דעת רש"י דיכול לחלל אסלעים וק"ל:

בד"ה הניח עשר כו' אבל כשאין קשורים ד"ה חולין ומעשר שני מעורבין כו' עכ"ל ר"ל היינו ברישא גבי הניח ט' ומצא י' וה"ה בסיפא גבי הניח י' ומצא ט' דד"ה מנה מונח ומנה מוטל כדמוכח בפ"ק דביצה ובין בהניח ט' ומצא י' ובין בהניח י' ומצא ט' ודאי בקשורים אין סברא לתלות בעכברים אלא בקטנים וק"ל:

דף י:

בד"ה ואם לא בדק כו' דבודקין שלא יעבור בבל יראה עכ"ל מפירוש מהרש"ל ואע"פ דהכא מיירי בביטל דאי לא בטלו וכי משום גזרה דשמא יאכלנו יהא עובר בבל יראה כו' עכ"ל ע"ש באורך ודבריו דחוקים דודאי איירי בלא ביטל ומ"מ בודאי אינו עובר בבל יראה דפרורין ממילא בטלי אלא משום שמא ימצא גלוסקא ויהיב דעתיה עילויה צריך לבטל כדאמרינן לעיל ולהכי שפיר קאמר משום גזירה דשמא ימצא גם פרורין ע"י בדיקה ויאכלנהו אין לנו לחוש לשמא ימצא בלא בדיקה גלוסקא ויהיב דעתיה עילויה ודו"ק:

בפירש"י בד"ה לאחר המועד משש שעות ולמעלה עד שתחשך עכ"ל נראה שדקדק לפרש לפי שטתו דהבדיקה היא כדי שלא יעבור בבל יראה וכל המשניות דקתני בהו דין בדיקה היינו בלא ביטל [*] ומש"ה בי"ט גופיה למה יבדוק משום בל יראה דמה תיקן בבדיקה שע"י בדיקה נמי יראה וא"א לו לבטל אז אבל משש שעות ולמעלה עד שתחשך בודק דאם ימצא אז אכתי אינו עובר בבל יראה וכדי שלא יעבור ביו"ט אם ימצא אז וכן

מוכח כפירש"י לקמן דאינו עובר משש שעות ולמעלה עד שתחשך והשבתתו בכל דבר באותן ו' שעות ודו"ק:

דף יא.

תוס' בד"ה אבל לא גודשין כו' וי"ל משום מצות ביעור יש להתיר כמו משום פסידא עכ"ל כתב מהרש"ל וא"ל א"כ מאי פריך ר"מ אדר"מ דלמא ר"מ שרי ליה משום מצות ביעור דהוי כמו פסידא כו' זה אינו דדוקא לר"י דשרי קמח וקלי משום עולי רגלים כו' ה"ה משום מצות ביעור כו' עכ"ל ועוד האריך ע"ש וקשה לדבריו דלא היה להם לתלות מצות ביעור בפסידא לר"י אלא היה להם לתלות מצות ביעור בעולי רגלים והכי ה"ל למימר וי"ל משום מצות ביעור יש להתיר כמו משום עולי רגלים ועוד דלא איצטריך לן טעמא דעולי רגלים בקמח וקלי אלא למאי דמוקי לה בלא שינוי ולא הוה עדיף קמח וקלי מגדישה דאסירא אי לאו טעמא דעולי רגלים אבל אי מוקמינן לקמח וקלי על ידי שינוי ודאי דעדיפא מגדישה דליכא שינוי כלל דהכי מוכח כולה שמעתין וא"כ לר"י נמי אימא דפסידא עדיפא ממצות ביעור כמו לר"מ וטעמא דקמח וקלי משום שינוי הוא וע"כ הנרא' דשיעור דבריה' כך הוא דמשום מצות ביעור מטעם דקאמר לר"מ דהוא עצמו מחזר עליו לשורפו יש להתיר בחמץ כמו משום פסידא בחדש ולכך הוצרך תלמודא למימר דעדיף לר"י חדש משום דבדיל מיניה ומיהו בעי ביה נמי טעם דמשום פסידא בבית השלחין וטעמא דעולי רגלים בקמח וקלי אף בלא שינוי דאל"כ למה אסרו קצירה בשאר מקומות וגדישה בכל מקום ותו לא מידי ודו"ק:

דף יא:

בד"ה אחד אומר כו' וסבורין שהשניה התחיל אחר הנץ החמה עכ"ל משמע מדבריהם דבראשונה דכולה קודם הנץ החמה אין לטעות בה שמתחלת אחר הנץ החמה והיינו לענין ביטול עדות דהויא כמו הכחשה מיהו לענין שהמזימין יוכלו להציל עצמן אמרי' לקמן דהאומר שלש יהבינן ליה משעה ראשונה עד סוף ה' אע"ג דשלישית כולה אחר הנץ החמה וראשונה כולה קודם הנץ החמה ודו"ק:

דף יב.

בד"ה אלא אמר רבא כו' נימא דעובדא ברביעית הוה כו' עכ"ל ולעיל לאביי ללישנא בתרא דקאמ' דקטעי שעה ומשהו לא קשה להו דא"כ לר"י בא' אומר בשתים ואחד אומר

בה' נמי דזה שאומר ב' בסוף שתים וזה שאומר ה' בתחלת חמש ועובדא הוה בתחלת ד' וכ"א קטעי שעה ומשהו דאיכא למימר דקושטא הוא דהכי לר"י אלא דקתני זה אומר בג' וזה אומר בה' לרבותא דר"מ דאפי' הכי עדותן בטלה ודו"ק:

בד"ה באיזה יום כו' אפילו לא כוונו איזה יום ה"ל חוזרין ומגידין ואין יכולין כו' עכ"ל לכאורה קשה דלמה אין יכולין לחזור דהא יכול אחד מהן לומר דמתחלה לא כוון יום החדש וטעה בעיבורא דירחא ותמצא יישוב לזה בחדושינו בפרק היו בודקין אהא שכתב מהרש"ל שם ליישב קושיית התוס' דלכך הוצרכנו למשיילינהו באיזה יום משום דעל שכוונו יום אחד לחודש יוכלו לחזור בו ולומר דטעו בקביעא דירחא אי לאו שכוונו איזה יום וכבר דחינו שם דבריו דאל"כ בצרת לך מז' חקירות כמה בחודש וע"ש ליישב כל זה ודו"ק:

בד"ה לר"מ יהבינן כו' נאמר שטעו וקרו לד' ה' כו' אותו שאמר שתים לא היה יכול לטעות עד ה' כו' עכ"ל יש לדקדק דאמאי לא קשיא להו טפי דנימא דקרו לג' ה' וטעו בשתי שעות פחות משהו והמעשה היה בד' מיהו ודאי דעדות מוכחשת מיהת הוה דמספיקא לא קטלינן ליה ולא תלינן מספיקא בטעות המזימין מ"מ לא ה"ל למתלי דהא עדות מוכחשת היא שהרי אותו שאומר ב' לא היה יכול לטעות עד ה' דהא בקרו לג' ה' נמי דאותו שאומר ב' יכול לטעות עד ד' ואפ"ה הוה עדות מוכחשת משום ספיקא כמ"ש ודו"ק:

דף יב:

בד"ה ולהך לישנא כו' אפילו טעה בב' שעות היה יכול להקשות כו' שבחמש חמה כו' עכ"ל דמשמע להו דהמקשה הכא ודאי דידע הא דחמש חמה במזרח כו' דמתניתין היא ומיהו מהא דפריך לקמן חמש לא ניכול ומשני חמש חמה כו' משמע דהמקשה לא אסיק אדעתיה הא דחמש חמה כו' ויש ליישב ודו"ק:

דף יג.

בד"ה ר"ג לאו מכריע כו' וי"ל דאאיבעית אימא סמיך כו' עכ"ל וק"ק דמ"מ קשה מאי דעתיה דמתרץ דקאמר ההיא לאו סתמא היא משום דקשיא מותר דממ"נ ההיא דכל שעה סתמא כחד מינייהו ולא כר' יהודה וק"ל:

בד"ה ושורפין כו' שרי לשורפה כמו לטמאותה דשרי ר"מ בס"פ כו' עכ"ל והאי תנא דהכא בהך מלתא כר"מ ס"ל דקתני שורפין תרומות תלויות טמאות וטהורות כו' דמשמע

ביחד דהאי לישנא תנא ר"מ לקמן בס"פ אבל ר"י פליג התם וקאמר דשורפין תלויה בפני עצמה וטמאה בפני עצמה וטהורה בפני עצמה וצ"ל לר"י דאע"ג דשרי לשורפה משום דסופה ליאסר ולילך לאיבוד מ"מ אסור לטמאה בחנם אבל לשורפה שרי משום דלא בדילי מיניה ואתי לאוכלה בפסח וק"ל:

בפירש"י בד"ה לא בע"ש כו' והיום ע"ש ולמחר עי"ט עכ"ל ק"ק כיון [א] דעי"ט למחר בשבת הוא מה שייך בו מפני הטורח דהא ודאי אסיר לטרוח משבת ליו"ט ואי יש תחומין למעלה מי' איכא שפיר טעמא דאין אליהו בא בשבת כדאמרינן פרק מי שהוציאוהו וק"ל:

תוס' מאי לאו לעובדי כוכבים כו' מ"ש מאלמנה דמוכרת לאחרים שלא בב"ד ובב"ד יכולה לעכב אפילו לעצמה כו' עכ"ל יש לדקדק בדבריהם שפתחו בתרתי חדא מ"ש מאלמנה דמוכרת לאחרים שלא בב"ד ועוד דבב"ד יכולה לעכב לעצמה משא"כ הכא דדוקא לאחר ובב"ד ובתירוצם גבי אלמנה לא הזכירו רק הך חדא דמוכרת שלא בב"ד משום חינא וגבי יתמי הזכירו הך חדא דיכול לעכב לעצמו בב"ד ויש ליישב ודו"ק:

דף יד.

בד"ה דאיכא משקין כו' דהשתא לא מסיק אדעתיה שאוכל יטמא אוכל אפי' מדרבנן כו' עכ"ל וק"ק תיקשי ליה נמי למ"ד דתרומה נמי אינו עושה כיוצא בו לפום סברא דהשתא דאפי' מדרבנן אין אוכל מטמא אוכל למה חשו כלל במתני' מלשרוף תרומה טמאה עם הטהורה ויש ליישב דלא נחית להקשות אלא מרישא דאיירי בקדשים וה"ה דמסיפא דאיירי בתרומה קשיא ליה השתא למ"ד דתרומה אינו עושה כיוצא בו ודו"ק:

בא"ד מ"מ משכחנא שלישי ע"י עצים ולבונה או ע"י משקים דאכתי לא גזרו כו' עכ"ל ולא ניחא להו לפרש או ע"י כלי שנטמא במשקין דהוי טמא מדרבנן כמו שפרש"י לקמן בשמעתין דכבר דחו התוס' פירושו לקמן משום דכלי שנטמא במשקין אין שורפין עליו קדשים אלא בעיבור צורה וק"ל:

בד"ה עם בשר כו' וי"ל משום דר' חנינא קאמר מימיהם של כהנים משמע שמעולם כך הוא אף קודם י"ח דבר כו' עכ"ל ר"ע נמי קאמר בהאי לישנא מימיהם של כהנים כו' אלא דר' עקיבא ודאי דבתר י"ח דבר דגזרו ביה ב"ש וב"ה הוה ולכך פריך שפיר עליה אפי' בראשון ושני נמי וכ"כ התוס' לקמן בשמעתין דמחט שנמצא בבשר וק"ל:

דף יד:

בפירש"י בד"ה מתני' קשיתי' כו' ליתני שנטמא סתם ואנן קי"ל דאין כלי כו' עכ"ל פירושו מגומגם לי דהא לא ה"מ למתני שנטמא סתם דמצינו כלי שנטמא במשקין דהוה טמא מדרבנן כפירש"י לקמן אלא דהכי הל"ל דה"מ למתני שנטמא באב הטומאה ול"ל למתני טמא מת אי לאו דאיירי בנר של מתכת וק"ל:

תוס' בד"ה הכא טהור כו' כי היכי דשלישי דאורייתא מותר לעשותו שני ה"נ איסור כו' עכ"ל לפי מה שכתבו התוס' לקמן דאיסור הוה כמו פסול א"כ קשה דליכא למילף איסור דאורייתא משלישי דאוריי' דכמו דטמא ופסול אינן שוין דחשיב ליה מוסיף ה"נ טמא ואיסור אינן שוין ומיהו מדר"ע ודאי איכא למילף שפיר איסור דאוריי' מפסול דאוריי' ומ"ש דל"ל למילף איסור מטומאה כמו שאפרש לקמן לר"ל כו' היינו מ"ש לקמן בד"ה נימא קסבר כו' וי"ל כיון דמדר' יהושע יליף ולא מצינו דר"מ יליף איסור מטומאה מסברא כו' ע"ש ור"ל הכא כמו דפליגי בר קפרא ור' יוחנן לקמן איכא למימר דפליגי ביה הכא ר"מ ור' יוסי ודו"ק:

בד"ה התם פסיל כו' תדע דהא ר"י דס"ל לקמן טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא כו' לא יליף מינה איסורא דרבנן כו' עכ"ל לכאורה דר"ל דלא יליף מיניה היינו מהא דר' חנינא אבל קשה דמאי תדע היא זו דהא ודאי ליכא למילף מידי מדר"ח דאימא שלישי דאורייתא יכול לעשותו שני דרבנן למ"ד אין אוכל מטמא אוכל אבל איסור דרבנן אסור לעשותו שני דרבנן דמה"ט לא קשה ליה לר"י מעיקרא אלא לר' עקיבא דמיירי בפסול דאורייתא דיכול לעשותו ראשון דאורייתא דה"נ מותר לעשות מאיסור דרבנן שני דרבנן אבל לר"ח אי איירי בולד דאורייתא ל"ק ליה לר"י מידי משום דאימא שלישי דאורייתא יכול לעשות שני דרבנן אבל איסור דרבנן אינו רשאי לעשות שני דרבנן ונראה דהא שכתבו התוס' תדע כו' לא יליף מינה איסור דרבנן כו' היינו נמי מהא דר"ע וכקושיית ר"י מעיקרא אלא דקא אמרי תדע מדר' יוסי גם לפי האמת ודו"ק:

בא"ד ר"ח נמי מוסיף אדר"ע כו' לא שמעינן שיהא שלישי דרבנן מותר לעשות שני כו' עכ"ל יש לדקדק בדבריהם אמאי לא תקשי להו בפשיטות טפי למאי דמוקי לה בולד טומאה דרבנן למ"ד דאוכל מטמא אוכל הא ר"ח נמי מוסיף הוא דלדידיה אפי' טומאה דרבנן דטהור מעליא הוא יכול לעשותו שני דאורייתא ור"ע לא קאמר אלא דפסול דאורייתא מותר לעשותו שני דאורייתא והיא בעצמה פירכת ירושלמי לא בא ר"ע אלא לפחות דהיינו לר"ח אפי' טהור מעליא מדאוריי' יכול לעשותו שני דאורייתא ור' עקיבא לא קאמר אלא פסול דאורייתא דיכול לעשותו שני דאורייתא ויש ליישב דבריהם דודאי

למ"ד אוכל מטמא אוכל יש להקשות כן בפשיטות וכדפרי' בירושלמי אלא שהוסיפו התוס' לומר דלמ"ד נמי אין אוכל מטמא אוכל יש להקשות דר"ח מוסיף הוא דהא דמותר לאיסור [שלישי] דרבנן לעשותו שני דרבנן ליכא למילף להיתרא מהא דר"ע ומהא דר"ח איכא למילף כמ"ש התוס' לעיל מיניה ודו"ק:

בא"ד תפתר בטבול יוס דבית הפרסה שהוא מדבריהם כו' עכ"ל ק"ק לפ"ז דאימא דר"ח בוולד טומאה דאוריי' אייריי ומדבריהם דקאמר ר"מ אדר"ע קאי דאיירי בטבול יום דרבנן דיכול לעשות דאוריית' ובהא גופיה נמי איכא למימר מוסיף אדר"ח ויש ליישב ודו"ק:

דף טו.

בפירש"י בד"ה יניחנה במקום כו' דכיון דאינה ראויה אלא להדלקה יכול לגרום לה טומאה והא נמי אפי' טהורה בת ביעור כו' עכ"ל ר"ל אע"ג דהכא בתלויה שרי ר' יהושע יליף מינה ר"מ אף בטהורה מה"ט דכיון דחזינן דר"י שרי באינה ראויה אלא להדלקה הך טהורה דהכא גבי פסח נמי בת ביעור היא ואינה ראויה אלא לשריפה ומיהו ר"י פליג עלה במתני' וקאמר דיש לחלק בין תלויה לטהורה ומודה ר' יהושע בטהורה ולמאי דמסיק דהכא לא שרי רבי יהושע אלא משום גרמא ובההיא דלקמן חבית שנשברה שרי ר' יהושע אף בידים משני לה בסוף פרקין דההיא משום הפסד חולין שרי אף בידים ולקמן בברייתא נמי דקתני בדברי רבי יוסי אבל היאך נשרוף תלויה עם הטמאה ובמתני' דהכא שרי ליה אליבא דר' יהושע בתלויה בסוף פרקין פריך לה ומשני הא ר' יוסי הא ר"ש ע"ש ומה שכתב מהרש"ל בזה אין צורך ודו"ק:

בד"ה דיקא נמי כו' דמודה ר"א ור"י בזו ש"מ מינייהו הוה יליף כו' עכ"ל ודקאמר ליה על מה נחלקו על התלויה כו' ר"ל דאיכא למימר דכי מיקל ר"י בתלויה גבי חבית שנולד לה ספק טומאה ותנא גרמא והוא הדין בידים מיהו בטהורה ליכא למימר דמיקל כך פרש"י לקמן למאי דמוקי לה דר"מ מדר"ח יליף וכן יש לפרש הכא למאן דמוקי לה דמדר"י יליף אבל הוא דחוק דמאי קשיא ליה מהך תלויה דחביות שנולד לה ספק טומאה דהא איכא לפלוגי שפיר בין גרמא ובין בידים כדמפליג בהדיא תלמודא אבל הנכון דקא"ל על מה נחלקו על תלויה כו' היינו לר"ש דלא מפליג בין גרמא ובין בידים דפליגי ר"א ור"י הכא בתלויה דאמרינן לקמן בסיף פירקין וכמ"ש לעיל ויש לכוון פירושו ג"כ על דרך זה דתנא גרמא וה"ה בידים היינו לר"ש דס"פ ותו לא מידי ודו"ק:

תוס' בד"ה ולד טומאה כו' ולפרש"י אינו היא מן המדה דרבי יוסי היינו דלא מדמינן איסור דרבנן לטומאה כו' עכ"ל וצ"ל לפום סברא דהשתא דלא מדמינן איסור לטומאה

בשבע נמי אוסר ר"י אבל לא קאי הכי לקמן למאי דקאמר ר' יוחנן דבשבע ד"ה שורפין דהשתא ע"כ מדמדמינן איסור דאורייתא לטומאה דאורייתא ה"נ מדמינן איסור דרבנן לטומאה דרבנן כפירש"י לקמן בהדיא גבי הא דפריך א"ה אמאי אינה היא מן המדה ומש"ה הוצרך ר' ירמיה לאוקמא דלכ"ע מדמינן איסור לטומאה אלא דפליגי בטומאת משקין לטמא אחרים אי הוה דאורייתא אי לא ולכך הוצרך רש"י לשנות פירושו לקמן דהכא פירש ולד טומאה דרבנן דהיינו שהכלי שנטמא ממשקין ובההיא דר' ירמיה פי' שהמשקין נטמאו מהכלי משום דהכא לכ"ע הוה ההיא דר"ח ולד טומאה דרבנן דהיינו שהכלי נטמא במשקין ובהא פליגי דר"מ מדמה איסור לטומאה ור"י אינו מדמה איסור לטומאה אבל לקמן דר' יוסי מודה בז' דשורפין וע"כ מדמה איסור לטומאה הוצרך לפרש לר' יוסי דהוה ולד דאורייתא היינו שהמשקין נטמאו בכלי והבשר מן המשקין דטומאת משקין לטמא אחרים דהיינו אוכל ומשקין דאורייתא אבל הכלי מן המשקים ודאי אינו טמא אלא מדרבנן דמדאוריי' אין הכלי טמא אלא מאב הטומאה זהו הנראה לי משיטת רש"י וק"ל:

בא"ד הקשה ר"י למ"ד אין אוכל כו' א"כ לר' יוסי לא משכחת שלישי דאורייתא כו' עכ"ל בפשיטות לרבי ירמיה דמוקי לה שלישי דאורייתא ע"י משקין לא תקשי להו דאימא ר' ירמיה סבר אוכל מטמא אוכל והוה תוספת טומאה מדאורייתא דשלישי דאורייתא עושה שני דאורייתא וכן פרש"י לקמן אלא למ"ד אין אוכל מטמא אוכל קשיא להו שפיר לר' יוסי דמוקי לה בשלישי דאורייתא א"א לאשכוחי אלא שנגע הבשר במשקין שניים וא"כ לא הוה תוספת ולא ניחא להו למימר גם בזה כפירש"י לקמן דרבינא דס"ל אין אוכל מטמא אוכל מוקי לה בתוספת טומאה דרבנן כדמוקמינן לה ברישא ע"ש אבל לר"מ ל"ק להו דשלישי [דרבנן] הכא אפשר לאשכוחי בלא משקין ולא תקשי להו נמי לר"מ בעלמא למ"ד אין אוכל מטמא אוכל היכן אשכחן שלישי דאורייתא כיון דס"ל טומאת משקין לטמא אחרים דרבנן די"ל דאפשר לאשכוחי שלישי דאורייתא במשקין שנטמאו באוכל שנטמאו בכלי ראשון וכ"כ התוס' לקמן ודו"ק:

בד"ה דמדאורייתא טהור כו' ואי קסבר דיש להשוותם א"כ בלא שום ראיה יהא איסור דרבנן כו' עכ"ל ולא ניחא להו למימר דמסברא יש להשוות איסור דרבנן לשלישי דרבנן אבל לא לשני דרבנן ולכך הוצרך לראיה דכמו דשלישי דרבנן מותר לעשותו שני ה"נ איסור דרבנן די"ל כיון דאיסור דרבנן אינו אלא כמו פסול אלא דבטומאה דרבנן לא משמע ליה לחלק בין ג' לפסול ה"נ אין לחלק בין ב' לפסול וק"ל:

בא"ד ואור"י דהא דשרי ר' יהושע במתני' לשרוף תלויה עם הטמאה לר' יוסי כו' עכ"ל לאו דוקא לר' יוסי דאליבא דר"ש מוקמינן לה בס"פ אבל לר' יוסי אפילו תלויה אסור אלא דלר"ש נמי ע"כ שלישי דרבנן אסור לעשותו שני דהא בטהורה מודה ר"ש דאסור לר' יהושע ולא יליף ליה מדר"ח וק"ל:

בד"ה ולד טומאה דאורייתא כו' אלא ע"י משקין ואז הוי כו' וצ"ל דלא נגזרה כו' עכ"ל צ"ע דהא לכ"ע מוקי הא דר"ח בולד טומאה דאורייתא ואכתי תקשי לר"מ לא אשכחן בבשר ולד ולד טומאה דאורייתא ע"י משקין דהא ס"ל טומאת משקין לטמא אחרים אינו אלא מדרבנן ואם כן למ"ד אין אוכל מטמא אוכל א"א לאשכוחי שיהיה הבשר ג' טומאה דאורייתא ודו"ק:

בא"ד והא דנקט ר"ל ולד טומאה דאורייתא כלומר אפי' כו' עכ"ל ר"ל כיון דלדידיה לא ילפינן כלל איסור מטומאה כמ"ש התוס' לקמן א"כ א"נ דהוה ולד טומאה דרבנן ליכא למילף מדר"ח דהוה איסור מטומאה אלא מדרבי יהושע יליף וק"ל:

דף טו:

גמרא א"ה מאי מודה הכי קא"ל ר"י לר"מ כו' א"ה אמאי אינה כו' דליכא למימר הכא דר' יוסי לאו אדעתיה דהוא סבר ר"מ מדר' יהושע קא"ל וקא"ל אינה מן המדה וא"ל ר"מ אנא מדר"ח קאמינא דא"כ לא היה לו לר' יוסי שום תשובה על דברי ר"מ וה"ל להזכיר במתניתין תשובת ר"מ לר"י וק"ל:

בפירש"י בד"ה ור"י לטעמיה כו' ורבינא דאית ליה כו' ומוקי לה לתוספת טומאה דרבנן כו' ומאי מדבריהם מדר"א ור"י עכ"ל אין לפרשו לתוספת טומאה דרבנן בולד טומאה דרבנן וכמו שפירש"י לעיל שהבשר נטמא בכלי שנטמא במשקה שנטמ' בשרץ דא"כ לא אצטריך ליה לפרושי מדבריהן מדר"א ור"י אלא מדברי ר"ח כדאמרי' לעיל ורבי יוסי פליג דלא נילף איסור דרבנן מטומאה דרבנן כמ"ש התוס' לעיל לשיטת רש"י ואם נאמר דר"י מודה בזה ע"כ דיליף איסור מטומאה וא"כ הדרן קושיין לדוכתין אמאי אינה היא מן המדה אלא דר"ל כדאוקמה ר"ל משום בר קפרא ולד טומאה דאורייי' ולא הוי אלא תוספת טומאה דרבנן כיון שאין אוכל מטמא אוכל ומיהו ליכא לאשכוחי שיהיה הבשר ולד טומאה דאורייתא אלא ע"י עצים ולבונה כמ"ש התוספות דע"י אוכל ליכא לאוקמא דאין אוכל מטמא אוכל ואם ע"י כלי שנטמא במשקין לא הוה אלא ולד מדרבנן ואם ע"י משקין שנטמאו בכלי אפילו לר"י דאית ליה טומאת משקין דאורייתא תקשי כדפרכינן דלא הוה תוספת טומאה דרבנן דע"י משקין נמי נעשה הבשר שני דרבנן ודו"ק:

תוספות בד"ה ר' יוסי כו' גבי חולין כו' דשני עושה שלישי ולכ"ע אין אוכל מטמא אוכל שלישי ע"כ היינו משקה עכ"ל כצ"ל ור"ל דע"כ השלישי היינו משקה דהיינו שהמשקה נטמא באוכל שנטמא בכלי שנטמא בשרץ דבאוכל ג' ליכא לאשכוחי אם ע"י אוכל שני הא אין אוכל מטמא אוכל לכ"ע בחולין ואם ע"י כלי שני הא אין כלי נטמא אלא מאב הטומאה ואם ע"י משקין שני הא אין משקין מטמאין אחרים לר"מ ואם ע"י עצים ולבונה כמ"ש התוס' לעיל היינו בקודש אבל בחולין לא שייך טומאת עצים ולבונה ונראה דהקושיא קמייתא שבתוספות נמי מיושב בזה כיון דר"מ אליבא דר"ע קאמר הכי שפיר קאמר דר"י לטעמיה דסבר אליבא דר"ע טומאת משקין דאורייתא דהכא אמתני' עיקר מלתייהו דשרי בז' מרבי עקיבא ילפי להו דמתיר לשרוף פסול דאורייתא עם הטמא ולא הוי תקשי להו מעיקרא לר' יוסי דאין זה לטעמיה אלא ר"מ אליביה דנפשיה קאמר תקשי להו דר"י אליביה דנפשיה נמי קאמר הכי ודו"ק:

דף טז.

גמרא מי אמר שמואל כו' אבל טומאת עצמן יש להן קרי כאן והבשר וגו' כו' ואפילו אם נאמר דשמואל יטמא דגבי משקה היינו הכשר ומשקה דמקבל טומאת עצמן נפקא ליה מהא דשני עושה שלישי בחולין והיינו ע"כ ע"י משקה כמ"ש התוס' לר"מ מ"מ השלישי אקרי טמא דקאמר קרא דהאוכל מטמא המשקין וא"כ המשקין נטמאו ואין להקשות דא"כ רביעי בקודש דיליף ליה מק"ו מגופיה דקרא איכא למשמע דקרי כאן והבשר אשר יגע בכל טמא ושלישי אפילו בחולין טמא אקרי דהאמת כן הוא למ"ד דג' בחולין טמא אקרי בלאו ק"ו נמי איכא למילף רביעי בקודש ולא אצטריך ק"ו אלא לר' יוסי דלית ליה שלישי בחולין ולא דריש יטמא וכ"ה בהדיא לקמן ודו"ק:

בפרש"י בד"ה ותלושין מי מכשרי כו' אבל אשאר משקין לא מתמה דכולהו תלושין נינהו עכ"ל אע"ג דלפי סברת המקשה רישא דקרא איירי בהכשר וכל האוכל אשר יבא עליו מים אבל סיפא דקרא וכל משקה וגו' לא איירי בהכשר אלא אטומאה משמע ליה וכל משקה קאי נמי אדלעיל אהכשר וכל האוכל אשר יבא עליו מים או וכל משקה אשר יובא עליו ומיהו סיפא דקרא יטמא לא איירי אלא בטומאה וליכא אלא חד קרא בהכשר מים ומוקמי' ליה מסברא במחובר ודו"ק:

דף טז:

בד"ה הורצה קרבן לבעלים דמרצה כו' עכ"ל במזיד נמי הורצה לבעלים לענין שנתכפרו הבעלים כפרש"י בסמוך ודקאמר הכא גבי שוגג דהורצה קרבן לבעלים היינו לגמרי ונאכל גם לכהנים ודו"ק:

תוס' בד"ה על הבשר כו' לר"א דאמר יש דם כו' מרצה על האכילות למאי כו' עכ"ל ולקמן דקאמר לא טומאת קמצין ולא קא משני לה בטומאת בשר וחלב דאפילו לר"א מרצה על האכילות משום דלאקבועי בפיגול אין זה מקרי עון נושא וק"ל:

דף יז.

בד"ה רביעי בקודש כו' ועוד למה דחק שמואל לתרץ במה שנגע בכנפו לימא אל כל מאכל כו' עכ"ל לכאורה יש לדקדק ומאי קושיא דהא אצטריך לשמואל למימר במה שנגע בכנפו דהשתא ניחא דלא אשתבוש דאם יגע טמא נפש בכל אלה לא משמע דקאי אלא אמפורש בקרא דהיינו לחם ונזיד ויין ושמן דלא קאי אמאי שנגע בכנפו כפרש"י ושפיר קאמרי יטמא דהוה רק רביעי אבל אי הוה אמרינן לשמואל דאל כל מאכל דוקא הוה קאי בכל אלה גם אאל כל מאכל והוה נמי בטמא נפש חמישי ואמאי קאמרי יטמא והנראה שהתוס' לא ניחא להו לפרש דכל אלה לא קאי אמה שנגע בכנף דמשמע דאכל נגיעות שזכר בשרץ קאמר בכל אלה נגיעות אם יהיו בטמא נפש ועוד נראה להם דחוק לפי הסוגיא דשמעתין לפרש"י דפריך אלא לרב מ"ש הכא דאשתבש ומ"ש וכו' דהוה ס"ד דטמא נפש היינו טמא מת ולרבינא דקאמר התם רביעי והכא שלישי הוה טמא נפש מת גופיה דעיקר הקושיא ותירוצא חסר מן הספר וע"כ הנראה להם לפרש דודאי אם יגע טמא נפש בכל אלה אכל הנגיעות שזכר בשרץ קאי ולדברי המקשה נמי טמא נפש היינו מת גופיה ולהכי לשמואל ניחא דלא אישתבוש דמשרץ הוו כל הנגיעות חמישי וממת דהוה אבי אבות הטומאה הוי אותן הנגיעות עד רביעי אבל לרב דלא דרש מה שנגע בכנפו הוו כל נגיעות בשרץ רביעי ובמת שלישי וכיון דשניהם טמאין מדינא פריך אמאי אישתבוש גבי שרץ ברביעי ולא ידעי למימר שהוא טמא ובשלישי גבי מת הוו ידעי למימר שהוא טמא ומשני דבמת שהוא חמור הוו בקיאין ולא בטומאת שרץ ורבינא מתרץ דהוו בקיאין בשלישי ולא ברביעי ומזה הקשו התוס' שפיר למה דחק שמואל כו' לימא אל כל מאכל כו' ותו לא מידי ודו"ק:

בא"ד ונקט סדר כנף כו' דלא בעי למנקט שיעשה כיוצא בו ולשמואל דייק מדכתיב בכנפו כו' עכ"ל וצ"ל מה שנגע בכנף היינו משקה דאי הוה כלי לא היה נטמא מן הכנף

שנגע בשרץ דאין כלי נטמא אלא מאב הטומאה ומאכל נמי לא הוה דא"כ עושה כיוצא בו דהלחם נגע בו ודו"ק:

בפרש"י בד"ה וללוי דתני כו' שבתחלה שאלם על הסדר וא"ל כו' ולבסוף שאלם אם יגע הטמא עצמו בכל אלה כלומר או בזה וכו' עכ"ל פירושו דחוק דהא תלמודא סתמא קאמר דנגעי כולהו בראשון משמע בין מתחלה ובין בסוף וע"ק למה שאלם בשרץ על הסדר ובמת או בזה או בזה וע"ק כיון דמתחלה לא שאלם אלא אם המשקה שלישי מטמא אחרים שהרי על זה השיבו לו לא יטמא מאי אריא דשאלם על משקה שלישי אפילו משקה ראשון ושני נמי דכה"ג פריך לשמואל וע"ק לישנא דנגעי בראשון לא משמע בטמא עצמו ולולי פרש"י היה נראה לפרש דודאי לא שאלם בנגעי בשרץ או במת גופיה דזה מפורש בקרא גבי שרץ כתיב מכל האוכל וגו' אלא שאלם בין בשרץ ובין במת דנגעי כולהו בראשון דהיינו על השני שאינו מפורש בקרא וקא"ל אינהו גבי שרץ לא יטמא וגבי מת יטמא משום דהוו בקיאי וידעי בטומאת מת ולא הוו בקיאי בטומאת שרץ כדאמרי' לעיל לרב ודו"ק:

דף יז:

גמ' והא ר"ש דאמר טומאת משקין דאורייתא כו' לאוכלין טמאין וה"ק ר"ש בכלים כו' לכאורה לא הוה צריך להך ברייתא דלעיל דאמר טומאת משקין דאורייתא דמהך ברייתא מוכח שפיר דאי הלכתא היא מ"ל בכלים מ"ל בקרקע וי"ל דאי מהך ברייתא לחוד ה"א דטומאת משקין לאו דאורייתא אלא מדרבנן גזרו על טומאת משקין ובכלים לא חלקו בין פנים לחוץ ובקרקע כיון דראוי למקוה לא גזרו ביה מבפנים אבל אי טומאת משקין מבחוץ דאורייתא ומבפנים הלכתא גמירי לה דהוה דכן לא ה"ל לרבנן לגזור טומאה משום בפנים לחוד ובכלים דמ"ל כלים ומ"ל קרקע ודו"ק:

בפרש"י בד"ה אר"פ כו' ובד"ה אבל דם אין בו חילוק כו' דטומאה דידיה דאורייתא כו' עכ"ל אבל התוס' כתבו בדם יש לטהר טפי אפילו בכלים דדם קדשים לא איתקש למים כו' עכ"ל ע"ש וצ"ל לדעת רש"י דלא איתקש דם קדשים למים אלא לענין הכשר ולא לענין טומאה ואין ללמוד טומאה מהכשר וק"ל:

תוס' בד"ה אלא דהוו כו' וריקן נמי משמע שלא היה בו כלום כו' עכ"ל ר"ל ואפילו כולו שאוב אינו פסול אלא מדרבנן וק"ל:

דף יח.

תוס' בד"ה לא מצינו כו' ואית ספרים דל"ג לקמן ולשון כו' עכ"ל ר"ל דל"ג לקמן כל האי סוגיא יטמא דאינו עושה כיוצא בו מהכא נפקא מהתם נפקא כו' וק"ל:

בד"ה רבינא אמר כו' תרי זימני ל"ל למעוטי שאין טומאה עושה כו' עכ"ל משום דלכאורה אע"ג דכתיבי תרי זימני יטמא אימא דיטמא דגבי אוכל ודאי דוקא לטמא משקה הוא מדכתיב גביה טמא הוא ואין טומאה עושה כיוצא בו אבל יטמא דגבי משקה אימא בין לטמא אוכל ובין לטמא משקה הוא ואהכי קאמרי דא"נ הוה כתיב חד יטמא בתרווייהו הוה אמינא דגבי אוכל אינו אלא לטמא משקה ולא לטמא אוכל מדכתיב טמא הוא ומדכתיב תרי זימני יטמא הוה כמו ריבוי אחר ריבוי ואינו אלא למעט דאין טומאה עושה כיוצא בו אף במשקה דבאוכל לא צריך קרא דמטמא הוא נפקא וק"ל:

בד"ה ומה כלי כו' משקין הבאין מחמת אוכל לא יטמא אוכל כו' עכ"ל וכגון שאוכל ראשון נגע בשרץ גופיה דאי בכלי הוה אוכל שני והמשקה שלישי והאוכל רביעי ובחולין קיימינן דלא אתי לידי רביעי וק"ל:

בא"ד אבל מה שאין אוכל מטמא אוכל היינו לפי שאין עושה כיוצא בו כו' עכ"ל הכא שייכא הך פירכא משום דעיקר דינא הוא דאינו דין שיהא הבא מכחו חמור ממנו והיינו עיקר דינא ממה שאינו אוכל מטמא אוכל וכן ממה שאין משקין מטמא משקה אבל לקמן דעביד ק"ו ומה משקה שמטמא אוכל אינו מטמא כלי אוכל שאינו מטמא אוכל אינו דין כו' לא שייך הך פירכא דמה שאין אוכל מטמא אוכל היינו לפי שאינו עושה כיוצא בו משום דעיקר דינא ממשקה הוא שהיא תחלת דינא ולא מסוף דינא ממה שאין אוכל מטמא אוכל וליכא למפרך. התם אלא כדפרכינן דאימא אוכל חמור ומשקה קיל ודו"ק:

ודע דבההוא ק"ו דלקמן דאין אוכל מטמא כלי ומה משקה שמטמא אוכל אין מטמא כלי אוכל כו' כתב בעל המאור וא"ת א"כ אוכל נמי לא יטמא את המשקה מק"ו ומה משקה שמטמא אוכל אינו מטמא משקה אוכל שאינו מטמא אוכל א"ד שלא יטמא משקין יש להשיב ולטעמיך משקה נמי לא יטמא אוכל מהאי ק"ו ומה אוכל שמטמא כו' וא"כ אין אוכל מטמא [כלום] ולא משקה מטמא [כלום] ואזל ליה מדרש יטמא יטמא אלא כו' עכ"ל ואין דבריו מבוררים דאם נימא דחד מהני ק"ו איכא למיעבד ולאוקמא דרשה דיטמא יטמא את הכלי ולסתור ק"ו דלעיל ה"נ איכא לקיומי הני תרתי ק"ו ויטמא יטמא דתרווייהו היינו לטמא כלי אלא הנראה ליישב לשיטת התוס' דק"ו דלעיל שלא

לטמא כלי אלים דאינו דין שיהא הבא מכחו חמור ממנו וא"כ ע"כ יטמא דאוכל לטמא משקה ויטמא דמשקה לטמא אוכל ודו"ק:

בפרש"י בד"ה ואי ס"ד האי יטמא כו' ומדאיצטריך למעוטי אוכל מכלל דמשקין מטמא עכ"ל הכא דדריש יטמא יטמא לא צריך למדאצטריך אלא מדכתיב הוא טמא ואין עושה כיוצא בו ע"כ יטמא יטמא דכתיב גבי אוכל לטמא משקין קאתי וק"ל:

דף יח:

בד"ה ולאו מק"ו כו' ומה אוכל הבא מחמת שרץ מטמא משקין כו' עכ"ל. דאוכל הבא מחמת שרץ אפילו לטמא משקין לאו מק"ו קאתי אלא מדכתיב גביה טמא הוא כמ"ש לפרש"י וה"ה דמצי למיעבד ק"ו הכי ומה אוכל שאינו מיטמא מאוכל מיטמא משרץ לטמא משקין כ"ש משקין שמיטמאין מאוכל שיהיו מיטמאין משרץ גופיה לטמא אפי' אחרים וק"ק דמצי למעבד ק"ו בפשיטות טפי ומה אוכל שאינו עלול מיטמא משרץ משקין דעלולין כדלקמן לא כ"ש שיטמאו משרץ ויש ליישב:

בא"ד וי"ל דע"כ אין אוכל מטמא כלי כו' מק"ו דמשקין הבאין מחמת כלי שמטמא אוכל ואין מטמא כלי כו' עכ"ל היינו מק"ו דלעיל ובפשיטות טפי איכא למעבד ק"ו דאין אוכל אפילו בא מחמת שרץ מטמא כלי ומה כלי שמטמא אוכל אינו מטמא כלי כו' כמ"ש התוס' לקמן אלא דאין זה מספיק דהא. תלמודא לא עביד האי ק"ו אבל האי ק"ו שכתבו התוס' ודאי דתלמודא עביד לה דקאמר ומה משקה שמטמא אוכל אינו מטמא כלים כו' והיינו משקה הבאין מחמת כלי דמטמא אוכל ואינו מטמא כלי מק"ו דלעיל אוכל אפילו בא מחמת שרץ שאינו מטמא אוכל מדכתיב גביה טמא הוא אינו דין שלא יטמא כלי ודו"ק:

בד"ה דיו לבא כו' ומה אדם וכלים שאין מיטמא מאויר כו' עכ"ל משום דלכאורה השתא ליכא למימר דיו אתחלת דינא דכלים מיטמאין משרץ להיות ראשון אבל אהא שאין מטמא כלי איכא למימר שפיר דיו וקאמרי דאפ"ה שפיר איכא למימר דיו אסוף דינא דמשקין שמיטמאין מאויר לא הוו רק שני ודנקטי התוס' הכא בדבריהם אדם הוא מגומגם דבכל הסוגיא לא עביד ק"ו רק מכלים ודו"ק:

בפירש"י בד"ה יטמא דרישא כו' אלא משום כו' ואימא הנ"מ אוכל הבא מחמת כלי כו' נראה לקיים פירושו שנתכוין כדברי התוס' דאוכל [הבא] מחמת שרץ בהדיא כתיב בקרא אפילו לטמא אחרים דמדכתיב טמא הוא למעט דאין עושה כיוצא בו שמעינן דמשקה מטמא וכפרש"י לעיל ומהרש"ל לא הבין מפרש"י כן וק"ל:

בד"ה שלישי שפסול בתרומה לרבנן דפליגי אדר"ע ונפקא לן בק"ו מט"י כו' עכ"ל לפי האמת לר"ע נמי ג' פסול בתרומה ולא ד' אלא דלא יליף מק"ו רק מגופיה דקרא ורש"י קיצר כאן דה"נ בהאי ק"ו דט"י דדין הוא דשני יעשה ג' בתרומה ולא נימא דיו היינו נמי משום דא"כ מפריך ק"ו דשני פוסל בתרומה למדנו מן התורה דלא גרע מחולין וק"ל:

תוס' בד"ה וכ"ת אוכל כו' ה"מ למילף דאין כו' ומה כלי שמטמא אוכל אין מטמא כלי כו' עכ"ל מהאי ק"ו ה"מ למילף נמי לעיל דמשקה אין מטמא כלי ומה כלי שמטמא משקה אין מטמא כלי משקה שאין מטמא משקה א"ד שלא יטמא כלי אלא דק"ו דלעיל אלים ליה טפי שהוא בא מכחו ואינו דין שיהא חמור ממנו משא"כ בק"ו דהכא אדרבה ניחא טפי למילף אוכל מכלי גופיה מדנילף ממשקה ודו"ק:

בד"ה ומה מחוסר כו' דמחוסר כפורים כשלישי הוא כו' עכ"ל ק"ק לקמן לר"ע דבעי למיעבד ק"ו ממחוסר כפורים דחמישי פסול בקודש נימא דיו אפילו אי מפריך ק"ו דבמה מצינו ליכא למילף רביעי דמחוסר כפורים אינו רק כשלישי ויש ליישב [א] ודו"ק:

בד"ה למדנו שלישי כו' וה"מ למדרש שלישי לקודש ק"ו מט"י כו' עכ"ל לפי דרכם דמחוסר כפורים כשלישי המ"ל נמי שלישי לקודש במה מצינו ממחוסר כפורים וצ"ל לשיטת רש"י דלא אמרינן היכא דמפריך ק"ו לא אמרי' דיו אלא היכא דאיכא בהך מלתא קרא מפורש ואי אמרי' דיו לא היה צריך קרא דמק"ו נמי קאתי ואין סברא לומר דמלתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא אלא יתורא דקרא אשמעינן דנילף בק"ו בלמד אפילו מאי דליתא במלמד אבל היכא דליכא יתורא דקרא ודאי דנימא דיו ולא עדיף הלמד מן המלמד דאתי מחמתיה וכן מוכחת הסוגיא דפ' כיצד הרגל בהאי ק"ו דלעיל בט"י אע"ג דליכא יתורא דקרא דפוסל שני בתרומה דאצטריך למכתביה משום חולין מ"מ כיון דסתם הכתוב בשני דפוסל ולא מפורש ביה דאצטריך למכתביה משום חולין ה"ל כאילו מפורש ביה תרומה ולא אצטריך ליה אי לאו דנימא דאשמעי' דליהוי הלמד עדיף מן המלמד ודו"ק:

דף יט.

בפרש"י בד"ה א"ל אם כו' וחמישי בקודש לא מייתי בק"ו ממחוסר כפורים כו' עכ"ל אע"ג דהשתא תרומה לא אתי בק"ו מט"י משום פרכא דמה לט"י שכן אב הטומאה ולא הוה בתרומה רק שלישי וליכא ק"ו רביעי שפסול בתרומה א"ד שיעשה חמישי בקודש מ"מ כיון דמפריך ק"ו ורביעי בקודש קאתי מקרא ולא אצטריך ליה דהא מק"ו שפיר

קאתי רביעי אלא ע"כ דביתורא דקרא אשמעינן דנילף בק"ו בלמד מלתא יתירתא דהיינו חמישי אע"ג דליתא במלמד ודו"ק:

בא"ד ולר' יוסי נמי דאוקמינא דליה לא ס"ל כו' ונ"ל דע"כ דלא משכחת לה אלא מדרבנן כו' ואוכל ג' לר"י בקודש כו' ע"כ מאוכל קבלה וס"ל טומאה עושה כיוצא בה כו' עכ"ל ולפ"ז משכחת שפיר לר' יוסי רביעי בקודש מדאורייתא ע"י אוכל שעושה כיוצא בו אלא דמלתא דפסיקא נקט גם לר"מ ולר"א דלא ס"ל טומאה עושה כיוצא בה ועוד דקושטא דמלתא הכי הוא דלא משכחת אלא מדרבנן כמ"ש ותדע דקתני לה גבי מעלות כו' ומהרש"ל דחק בזה לאין צורך ויש לדקדק לפרש"י דר"מ סבר אין טומאה עושה כיוצא ור' יוסי סבר עושה כיוצא א"כ ר' ירמיה דמוקי פלוגתייהו דר"מ ור"י במתני' בטומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא ור' יוסי בשיטת ר"ע קא"ל וליה לא ס"ל אמאי לא מוקים ליה בפשיטות דר"מ ור"י אליביה דנפשייהו פליגי וכגון שבשר זה נטמא באוכל שנטמא בכלי שנטמא בשרץ לר"מ דלית ליה טומאה עושה כיוצא בו ה"ל ולד ג' מדרבנן ור"י דס"ל בטומאה עושה כיוצא בו ה"ל ולד ג' דאורייתא וי"ל כפרש"י לעיל ובסמוך כיון דר"ע גופיה איירי במתני' והוסיף עדות על עדותו דר"ח ניחא לן לאוקמי דר' יוסי בשיטת דר"ע קאמר לה אע"ג דלא ס"ל לר"י הכי ודו"ק:

בא"ד ואוכל דמטמא משקה כו' מהיכא נפקא להו אי לאו מהאי קרא וכי יותן מים על זרע וגו' ודרשינן הוא טמא כו' עכ"ל וק"ק דאכתי אימא אוכל [הבא] מחמת שרץ דחמיר מטמא משקה אבל אוכל הבא מחמת כלי דקיל לא יטמא משקה דכה"ג פריך לעיל ודו"ק:

בא"ד ואני שמעתי דר"י אית ליה יטמא יטמא גבי משקין והא כו' עכ"ל ר"ל דגבי משקין דריש ר' יוסי יטמא לטמא אחרים וה"ה גבי אוכלים דריש יטמא לטמא אחרים אלא דגבי אוכלין לא ס"ל כר"ע לענין טומאה עושה כיוצא בו דאית ליה לר"ע כדקאמר על ככר שני שעושה שלישי בחולין ומ"ש וא"א להעמידו מפני כו' כבר כתב רש"י לעיל מה שיש להשיב ועוד נ"ל להשיב ע"ז היאך קאמר לר"י שלישי מן התורה כו' דמי לא עסקינן דנגע בשני הא כיון דדריש נמי יטמא לטמא אחרים הוה לר"י נמי רביעי בקודש מן התורה כמו לר"ע ודו"ק:

תוס' בד"ה ניתני נמי רביעי כו' וה"ה דהוה מצי למימר אי סבר לה כר"ע אמאי כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל אי סבר לה כר"ע אמאי קאמר שלישי שפסול בתרומה הל"ל שלישי שפסול בחולין וק"ל:

בד"ה לא לשתמיט כו' וצירוף נמי דאורייתא לר' חנן כו' עכ"ל ר"ל ור' חנן ודאי דלא פליג אמתני' אלא אר' יוחנן פליג דאמר צירוף דרבנן כפרש"י ולפי' פי' התוס' שכתבו לקמן דדייק דצירוף דרבנן מהא דקתני רישא על אפר חטאת כו' והוסיף ר"ע משמע דהוה דרבנן כמו רישא צ"ל דר' חנן פליג אדר' יוחנן ולא משמע ליה הסיפא דומיא דרישא וק"ל:

בא"ד אבל לרבינא דאמר מקרא מלא דבר הכתוב דילמא אתי הוא לקדשים דה"א כו' עכ"ל ר"ל דילמא בקדשים אוכל מטמא אחרים מדכתיב והבשר אשר יגע וגו' ואצטריך הוא למעט דאין עושה כיוצא בו אבל בחולין אכתי אימא דאין אוכל מטמא אחרים כלל לר"מ דסבר שפיר כרבינא כפי פרש"י ודו"ק:

בד"ה שאין טומאת ידים כו' אלא מסתמא כשגזרו אסתם כו' גזרו כמו כן מסתמא אידים הנוגעות בראשון כו' עכ"ל ר"ל דמסברא לא גרע ידים הנוגעים בראשון כי הכא שנגעו במחט מסתם ידים עסקניות אבל הנוגעים בשני עדיין לא נגזרה אז והיינו ההיא דחגיגה דכל הפוסל את התרומה כו' וההיא דוקא לקדשים וק"ל:

דף יט:

גמרא האי מחט מאי עבידתיה אי נימא ספק מחט והא כו' יש לדקדק דנוקמא בפשיטות כגון שאבדה לו מחט טמא שרץ והכירה בבשר דהשתא לק"מ מספק כלים שבירושלים ולא אצטריך ליה לאוקמא בפרה חסומה ולא תקשה ליה נמי מאי דפרכינן לאוקמתא דאיירי במחט טמא מת מחרב הרי הוא כחלל ויש ליישב דאי במחט טמא שרץ דוקא ובירושלי' פשיטא דהסכין טהור דהא אין כלי מטמא כלי אבל בספק מחט איכא לספוקי נמי במחט טמא מת דהוה המחט אב הטומאה ומטמא שפיר כלי ואשמעינן דלא ניחוש בכלים הנמצאים לספק טומאת מת משום דהוה כמו ס"ס ספק טהור ספק טמא ואת"ל טמא נימא טומאת שרץ הוא וכצ"ל למאן דאוקמא פרה חסומה הוה דמה"ט לא ניחוש לספק טומאת מת וקרוב לזה כתב בעל המאור ע"ש ודו"ק:

תוס' בד"ה ונימא אין טומאת כו' וזה אין נראה לי דלר' עקיבא יהיו דכן מלטמא כלים כו' עכ"ל לא ידענא למה אין נראה לו לומר כן דנהי דסבר רבי עקיבא טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא מ"מ מודה הוא לטמא כלים אינו דאורייתא כדקאמרינן לעיל ואימא לטמא כלים ולאו ק"ו הוא כו' וההיא סוגיא בשיטת ר"ע אזלא ולקמן נמי אמרינן [דליכא] תנא דאמר משקין מטמאין כלי מדאורייתא ויש ליישב דה"ק דאין נ"ל דמשום טומאת כלים לחוד לא ה"ל לתקוני במקדש שיהיו דכן ודו"ק:

בא"ד וגזירה דידים לקודש כבר נגזרה כו' דשלמה גזר לקודש כו' עכ"ל ר"ל לקודש כגון בשר שלמים חוץ למקדש אבל במקדש הא קאמר זכינו שאין טומאת ידים במקדש וק"ל:
בא"ד וי"ל דאם איתא דגזרו בי"ח דבר טומאה על הכלים כו' לאשמעינן כו' שהסכין טהור קודם כו' עכ"ל ולעיל דקשיא להו דאימא ר"ע קודם גזירת י"ח דבר הוה ליכא לתרוצי כי הכא דאימא דקושטא הוא דלא גזרו על טומאת כלים במקדש בי"ח דבר מכח הוכחה שכתבו כאן דמ"מ ר"ע דקודם גזירת י"ח הוה שפיר הוא דלא נקט טומאת כלים וק"ל:
בד"ה תרווייהו בו ביום גזרו תימה דידים לקודש שלמה גזר כו' עכ"ל גם לפי מה שכתבו לעיל דר"ע אחר גזירת י"ח הוה וע"כ דלא גזרו [בי"ח] דבר טומאה על כלים במקדש כמו שכתבנו לעיל מ"מ מאי קאמר תרווייהו בו ביום גזרו דהא ליתא דלקודש דקיימינן ביה הכא כבר שלמה גזר ותרצו דר"ע מסתמא אי"ח דבר קאי שאז עסקו בדיני ידים לענין פסול תרומה ולא גזרו אז במקדש והל"ל נמי זכינו נמי שאז לא גזרו על טומאת כלים במקדש כמו שהוכיחו לעיל דאם איתא דגזרו בי"ח דבר כו' ודו"ק:
כתב מהרש"ל מפי אחרים האי בשר דאתכשר כו' ה"נ מצי למבעי אקרא והבשר אשר יגע כו' במאי אתכשר כו' עכ"ל ע"ש וליכא למימר דאתכשר בשר בחיבת קודש דרש"י אזיל לשיטתו דחיבת קודש אינו אלא מדרבנן וק"ל:

דף כ.

בפרש"י בד"ה שרץ מטמא כו' ומיהו לא מתרצא היא דהאי אוכל הבא מחמת כלי דקאמר קרא דמטמא משקה לאו כו' עכ"ל לכאורה עדיפא הל"ל דלאו מתרצא היא דהאי אוכל הבא מחמת כלי דקאמר קרא שהוא טמא לאו בכלי הבא מחמת משקה אלא בבא מחמת שרץ אבל כיון דלר"ע שלישי מפורש בקרא אין לחלק בהן ואוכל הבא מחמת כלי שנטמא במשקין נמי שלישי הוא אבל שיטמא האוכל שוב המשקה דהוה רביעי לא מתרצא דלא אייריקרא בנטמא הכלי מעיקרא במשקין אלא בנטמא הכלי בשרץ דאז האוכל הוה שני והמשקין ג' וזה שסיים בדבריו והיא היא וק"ל:
בא"ד וה"ה דמצי למתני וכלי מטמא את המשקין כו' דתרווייהו לא מצי למתני דנימא כלי כו' עכ"ל ר"ל לפי האמת דאמרי' גוז משקין דרישא דלא תני אלא עד שלישי וכר"ע אבל למאי דאסיק אדעתיה השתא דתני רביעי ה"ה דה"מ למתני תרווייהו וכו' וכן פרש"י בהדיא לקמן ודו"ק:
תוס' בד"ה לא דיין כו' לא בעי לשנויי תרגומא אדם דלעיל תירץ כן מחמת דוחק כו' עכ"ל דדוחק הוא דמשקי ביו"ד קתני דמשמע לשון רבים כדאמרי' בפ"ק דחולין ולמאי

דבעי למימר לעיל אי דאתכשר בדם ה"מ נמי לדחויי מהא דמשקי בית מטבחייא דכן אלא כיון דאיכא לשנויי בדחוקי מאי משקי משקי דעלמא כמ"ש התוס' לעיל (דף ט"ז) ניחא ליה למפרך מהא דשאינו נשפך כמים אינו מכשיר ודו"ק:

בד"ה ובשעת שחיטה כו' ותלושין לא מכשירין כיון דדריש שמואל יטמא ממש כו' וההוא מוקי לה במחוברים ולהכי נקיט כו' עכ"ל בפשיטות איכא לאקשויי לפרש"י דא"כ ה"ל תלושין והדרן קושיין לדוכתין דקאמר ר"י ב"ח דמשקי בית מטבחייא לא דיין שהן דכן אלא שאין מכשירין אלא משום דאיכא לדחוקי ולשנויי הא דריב"ח תרגמא אדם כדשנינן לעיל וקאמרי דע"כ לשמואל ליכא אלא חד קרא בהכשר ומוקי לה במחוברים דלהכי נקט והעבירה בנהר דתלושין בלאו נהר מצינן לאשכוחי אלא דשמואל ס"ל לאוקמא ההוא קרא טפי במחוברים מבתלושין וק"ל:

דף כ:

גמרא ר"א רמי תרומה אתרומה ומשני מי אמר ר"י גרמא אין כו' למאי דלא אסיק אדעתיה למימר בחבית שנשברה משום הפסד חולין התירו ה"ה דה"מ למפרך אמתני' דידן אתרומה טהורה דאסר במתני' לר"י בידים ובהך דחבית שנשברה שרי ליה אפילו תרומה טהורה ובידים וה"נ מתקיף לה רבא מתני' נמי איכא הפסד כו' וה"נ מסיק בסוגיין דלעיל דאינה מדה דקאר"י היינו משום דהתם איכא הפסד חולין אלא דניחא ליה לר"א למפרך מעיקרא תרומה אתרומה ולא אפסח וק"ל:

תוס' בד"ה הא ר"ש ואליבא כו' תימה לר"י לר"ש כיון דשרי תלויה לטמא ביד א"כ כו' עכ"ל לתירוצם דלעיל דמוקי נמי מתני' דהכא כר"ש ואליבא דר"י לא קשיא להו הכי משום דאיכא למימר כיון דגבי פסח קתני שפיר קרי לה תלויה דאי לאו משום פסח לא היו שורפין אותה והיה אוסר לטמא אותו אבל הכא דפריך מתרומה אפסחא משום דמשמע ליה למקשה דמה שהיא תלויה הוי הטעם ופסחא אינו מעלה ולא מוריד וא"כ למאי דמשני הא ר"ש ואליבא דר"י כו' ואפילו בתרומה דעלמא נמי הכי הוה דשרי לטמא תלויה וא"כ שרי לשורפו ותקשי שפיר אמאי קרי ליה תלויה ודו"ק:

דף כא.

בפרש"י בד"ה אין הכרעת כו' טעמא אחרינא הוא ולאו משום תקלה כו' עכ"ל ר"ל טעמא אחרינא משום ריחא וכ"כ התוס' בפרק כירה לפרש"י דהכא ומה שפירש"י גופיה לעיל

בדברי ב"ש תשפך דילמא אדמזליף קלי קלי אפילו בו ביום אתי למשתי עכ"ל היינו לפי מה שהבין ר' ישמעאל בר' יוסי וק"ל:

תוס' בד"ה אין הכרעה כו' ור"ח פי' הכרעת ג' דור ג' כו' עכ"ל עיין בחדושינו שם:

בפרש"י בד"ה כל שעה שמותר לאכול מאכיל לדיוקא אצטריך כו' עכ"ל ואפילו למאי דמסיק כל שעה שמותר לאכול כהן בתרומה ישראל מאכיל כו' לא אצטריך לזה למתני לגופיה אי לאו לדיוקא דמסברא לא גרע בהמת ישראל דלא הוי רק הנאה בעלמא מאכילת כהן מיהו למאי דעביד צריכותא בחיה ובהמה משום דמשיירא איכא למימר קצת דלגופיה אצטריך דלא נימא דבהמה וחיה גרע משום דמשיירא דלא שייך באדם ויש ליישב וק"ל:

בד"ה כל שעה שאוכל כו' דה"ק כל שעה שמותר לאכול מה"ת מאכיל אפילו כו' עכ"ל דהשתא ניחא דנקט ליה בתרתי לישני אפילו בחד גברא דלא מצי למתני שאוכל כיון דמדרבנן איסור לאכול ולכך קתני לשון מותר לאכול דהיינו מה"ת מאכיל לבהמה אפילו מדרבנן וק"ל:

דף כא:

תוס' בד"ה ר"י אומר כו' וא"ש אף לפי' ר"ת כו' דמותר להשהות כותח בפסח עכ"ל דאע"ג דאינו עובר עליה בבל יראה מ"מ אסור למוכרו לעובד כוכבים דבהנאה אסורה וק"ל:

בד"ה עבר זמנו כו' דפריך פשיטא כו' דשורפין חמץ אלמא אסור בהנאה דלריה"ג כו' עכ"ל מיהו אי לאו משנה יתירה דהכא מהא דקתני לעיל שורפין בתחלת שש לא הוה שמעינן דאסור בהנאה אף בשעה ששית דרבנן דאל"כ אמאי שורפה ולא מריצה לפני כלבו ומוכרה לעובד כוכבים דאימא דנקט שורפה בשש משום דלאחר שש שורפה דאסור בהנאה וכן נ"ל לר"ש דקתני שורפין בתחלת שש אע"ג דלפני הפסח מותר בהנאה לר"ש כדאמר לקמן מ"מ תוך זמנו אסור בהנאה וצריך לשורפה אבל לר"י הגלילי אף לאחר שש א"צ לשורפה כיון דאינו אסור בהנאה ודו"ק:

בד"ה נכתוב רחמנא כו' ואיכא דמוקי לה אתרוייהו כו' אלקיחה כפשטא דקרא ואנתינה כו' עכ"ל להה"א דהכא לא דמיא דהכא לא מצי קאי כולה מלתא אגר לחודה או אעובד כוכבים לחודיה משא"כ התם דאצבעו מצי קאי שפיר אחדא אדלעיל או אדלתתא ודמי ממש להני ה' דאין להם הכרע ועי' בתוס' ר"פ א"נ וק"ל:

בד"ה בשלמא לר"מ כו' אבל השתא דכתב נתינה כו' עכ"ל ר"ל אבל השתא דכתיב נתינה ומכירה ללמד בעלמא איסור הנאה אי לאו דכתיב או להקדים ה"א דאתי קרא להשוותם

עכ"ל התוס' פ' כ"ה לפום הסברא דאתי קרא להשוותם לא הוה ידעינן מיניה ללמד איסור הנאה בעלמא וכן לפי מה שכתבו התוס' דאי לא הוה כתיב אלא גר ה"א דאתי למעוטי נתינה דעובד כוכבים ואי כו' היינו דלא הוה ידעינן איסור הנאה בעלמא וק"ל:

בא"ד וצריך לכתוב נמי גר ועובד כוכבים דאי לא הוה כתב אלא גר כו' עכ"ל מדברי התוס' דפרק כ"ה וא"ת ולא לכתוב אלא חד מיניהו או מכירה דעובד כוכבים או נתינה ולא יצטרך או כו' וי"ל דה"א דאתי קרא למעוטי נתינה בעובד כוכבים וא"ת ויכתוב נתינה דעובד כוכבים וי"ל דה"א דאתו למעוטי נתינה דגר דלא כו' עכ"ל ונ"ל דהתוס' דהכא ליכא לפרושי ולכוין דבריהם כי התם שהרי הכא כתבו דאי הוה כתיב עובד כוכבים לחודיה דה"א דאתי למעוטי מכירה דגר והתם כתבו דה"א דאתי למעוטי נתינה דעובד כוכבים גם זו הקושיא שכתבו שם דלכתוב נתינה בעובד כוכבים ותירוצם שם לא הזכירו הכא ואינו אלא דברי נביאות למימר דגר יהיה גרוע דהא בכולה שמעתין מוכח דגר עדיף ליה וע"כ הנראה דלא קשיא להו הכא אלא דלכתוב גר לחודיה בין במכירה ובין בנתינה או דלכתוב עובד כוכבים לחודיה בין במכירה ובין בנתינה ולא יצטרך או להקדים כיון דידעינן ליה מסברא אבל הא לא קשיא להו הכא דלא לכתוב אלא חדא או מכירה או נתינה בגר או דלכתוב חדא או מכירה או נתינה בעובד כוכבים דבכל חדא ה"א דאתי למעוטי אידך בגופיה דאי לא הוה כתיב אלא מכירה בגר ה"א דאתי למעוטי נתינה בגר גופיה ואי לא הוה כתיב אלא נתינה בגר ה"א דאתי למעוטי מכירה בגר גופיה וכן אי לא הוה כתיב אלא חדא בעובד כוכבים ה"א דאתי למעוטי אידך בעובד כוכבים גופיה ולא קשיא להו הכא אלא דלכתוב תרווייהו בגר ולא לכתוב עובד כוכבים כלל או דלכתוב תרווייהו בעובד כוכבים ולא לכתוב גר כלל וע"ז תירצו שפיר דאי כתיב עובד כוכבים לחודיה בתרווייהו ה"א דאתי למעוטי מכירה דגר כסברת האמת דעדיף גר מעובד כוכבים זה הנראה לנו ברור בכוונת דבריהם דהכא ודו"ק:

דף כב.

בפרש"י בד"ה היא וחלבה כו' והרי לך היתר הנאה בלאו דגיד ל"ש נבילה ול"ש כשירה עכ"ל ר"ל כיון דלאו דגיד ע"כ לא תאכל דידיה היינו אכילה ממש ולא הנאה לגבי נבילה ה"ה לגבי כשירה כמ"ש התוס' לקמן גבי דם ולא הוקשה להו טפי התם אלא משום דאיכא בדם תרי לאוי ודו"ק:

תוס' בד"ה אותו אתה כו' דאצטריך למשרי עובר שהוציא את ידו משום כו' עכ"ל ר"ל למשרי ליה בהנאה דסד"א דהוקשו לקדשים שיצאו כו' והיינו היקשא דמחד קרא נפקא להו וק"ל:

בד"ה חולין שנשחטו כו' א"ב חולין שנשחטו בעזרה אי אפשר לפרש בע"א בפרק מי שאמר כו' עכ"ל וקאי וא"א לפרש בע"א אפרק מי שאמר כו' דשם מוכח להדיא דא"א לפרש בע"א כדמשמע פשט הלכה הכא בסוף שמעתין דלגמרי קאמר ומהרש"ל הבין דא"א לפרש בע"א קאי אסוף שמעתין והאריך ליישב בזה לקמן ואין צורך לדחוקיו בזה ודו"ק:

בא"ד דבת"כ פ' צו גבי נותר דרש ר' יהודה לא כו' מכלל דאסירי בהנאה מדאורייתא עכ"ל בפ' שני דקדושין נמי איכא תנא בהדיא דסבר חולין שנשחטו בעזרה אסורין בהנאה מדאורייתא כמו שפרש"י אלא דעיקר קושייתם דר"י אדר"י דאליבא דר"י מסיק הכא דלאו דאורייתא הוא ובת"כ תני בהדיא ר"י דרש כו' וק"ל:

בד"ה ור"ש נמי כו' דהא ר"י אית ליה בפ"ק דמס' ע"ג דאסור ליתן להם מתנת חנם כו' עכ"ל מהך דלעיל דאמר ר"י דברים ככתבן ואסור ליתן להם מתנת חנם ה"מ לאקשויי כן וכ"ה בתוס' פרק כ"ה אלא דעיקר מלתיה שם בעובד כוכבים מביאה מפ"ק דמס' ע"ז וק"ל:

בא"ד לא אתי חזקיה כר"מ דלר"מ פשיטא לן לעיל מדאצטריך למשרי כו' עכ"ל דלא ניחא להו כפרש"י לקמן בשמעתין דחזקיה מצי סבר כר"מ ואצטריך קרא להקדים נתינה כו' דהא פשיטא לן לעיל לר"מ מדאצטריך למשרי כו' ולא ה"ל לתלמודא לישתמט מלמימר לחזקיה דאצטריך אליבא דר"מ להקדים נתינה כו' אלא ע"כ דלכ"ע ליכא למימר הכי לר"מ וכמ"ש התוס' לעיל בשם ר"י דלר"מ נמי הוה ידעינן מסברא לאקדומי כו' ודו"ק:

בד"ה והרי דם כו' כשהותר בהמה דמה נמי הותרה כו' עכ"ל ר"ל כשהותרה נבילה ונקטו בהמה במקום נבילה דדמה בכלל בשר בהמה הוא וק"ל:

בד"ה מועלין בהן כו' ה"ג מ"ט אין מועלין ואמתני' קאי דקתני דם בתחלה כו' עכ"ל לכאורה לא היו צריכים לפרושי דקאי אאין מועלין בתחלה דמתני' אלא דקאי אברייתא דאיירי בשיצא לנחל קדרון דלכ"ע אין מועלין מן התורה וקאמר מ"ט אין מועלין בו מה"ת וכן מוכחת הסוגיא דפ' הוציאו לו דקאי התם איוצאין לנחל קדרון דלא מייתי שם כלל הא דדם בתחלה אין מועלין בו ואפ"ל דניחא להו לפרש ההיא סוגיא דמס' מעילה דאמתני' קאי דקתני גבי דם בתחלה לכ"ע אין מועלין דאי אברייתא הוה משמע

דאאין מועלין דקאמרי חכמים קאי וליתא דהא ר"מ ור"ש נמי לא פליגי אלא מדרבנן אבל מדאורייתא אינהו נמי סברי דאין מועלין ודו"ק:

בד"ה ואימא כמים הנסכין כו' דממילא ידעינן מלא תאכל כו' עכ"ל ר"ל דלא תימא דע"כ היקשא להיתרא אתי דמה מים מותרין כו' דאי לאיסורא כמים הניסכין כו' לא לכתוב היקשא כלל וממילא ידעינן ליה מלא תאכל ואהא תירצו דמ"מ פריך שפיר דלא מצי למילף מהיקשא להיתרא כיון דבמשמעות ההיקש דכמים לא משמע טפי להתירא מלאיסורא ודברי מהרש"ל בזה אין מובנים לי ואין להאריך ודו"ק:

דף כב:

בד"ה ואבר מן החי כו' דבאבר מן החי של עובד כוכבים מיירי כדקאמר בפ"ק דמס' ע"ג מדקתני לא יושיט כו' עכ"ל אחרי העיון שם לא מצאתי דמדייק מיניה דבשל עובד כוכבים איירי מדקתני לא יושיט אלא מדקתני לא יושיט ולא קתני לא יתן דייק מינה דקאי בתרי עברי נהרא ודו"ק:

בד"ה סד"א בשרו כו' דאצטריך בשרו אע"ג דעבדיה כעין בשר כו' עכ"ל דהיינו אף לאחר ששחטו דלא נימא דאיירי קרא דוקא היכא דמשקל ולאוסרו בהנאה ע"ש וק"ל:

בד"ה לכם למ"ל כו' לכתוב תרי ערלים כו' דאי להיתר הדלקה אתי לא לכתוב לכם כו' עכ"ל כתב מהרש"ל תירוץ בזה דאי לא הוה כתיב אלא ב' ערלים ולכם אדרבה הייתי אומר לכם בא לנטוע וחד ערלים לאיסור הנאה שלא תאמר לכם כתיב עכ"ל ע"ש ויש להגיה על דבריו דתרי ערלים נמי אלו כתיבי לאו משום שלא תאמר לכם כתיב דא"נ לא הוה כתיב רק חד ערלים הייתי אומר לכם אתי לנטוע לרבים אלא דהשתא ניחא אית לן למימר הכי דלא הוה ידעינן נמי איסור בצביעה וההוא חד ערלים לאיסור הנאה דאי לא הוה כתיב ערלים כלל הייתי אומר לכם כתיב להתיר אף הנאה וללמוד תורה אני צריך ליישב דברי הר"י מקורביל דסברתו הוא דאי הוה כתיב לא יאכל ותרי ערלים אי הוה אתי לכם לנטוע לרבים ודאי דאתיין כולהו מתלתא קראי חד לא יאכל ותרי ערלים וכן אי הוה כתיב לא יאכל וחד ערלים אי הוה אתי לכם לנטוע לרבים ודאי דאתיין לא יאכל וחד ערלים לאסור תרתי דהיינו הנאה וצביעה דליכא למימר דאי לא כתיב ערלים ה"א דלכם אתי למעוטי חדא דמ"מ השתא דכתיבי הרי תרי קראי איכא דלכם לנטוע לרבים אתי אלא דע"כ משום דאיכא למימר דלכם לא אתי לנטוע לרבים ואי הוה כתיבי לא יאכל ותרי ערלים ה"א דליכא תלתא קראי משום דלכם מפקא ליה ממשמעות דלא יאכל ולא הוה רק ב' קראי דהיינו תרי ערלים ולא נאסור רק הנאה וצביעה והותרה הדלקה

ואהא קשיא להו שפיר דע"כ לית לן למימר הכי אלא דאתי לכם לנטוע לרבים וא"כ הוה תלתא קראי לאיסורא דאל"כ לא ליכתוב ולא חד כו' וכן אי הוה כתוב לא יאכל וחד ערלים אי אתי לנטוע לרבים הרי תרי קראי איכא ואי קאתי למעוטי לא לכתוב ערלים ולא לכם ודו"ק:

בא"ד הוה אסרינן מלא יאכל כל הנאה וערלים לשום דרשה והא כו' עכ"ל ר"ל דע"כ הוה מוקמינן חד ערלים לשום דרשה דהא מלא יאכל כולהו נפקא אבל [באם] מלא יאכל לא נפקא רק איסור הנאה לית לן לאוקמא ההוא חד ערלים לשום דרשה כיון דאיכא לאוקמא לאסור צביעה וכן בתרי ערלים אפילו לפי סברתם דהשתא ליכא לאוקמי חד מהן לשום דרשה כיון דחד מינייהו לגופיה אתי לאיסור אידך נמי לאיסור אתי דתרתי לשום דרשה ודאי דלא ידעינן לאוקמא בהו וכן לפי האמת בתלתא ערלים לא ידעינן בהו שום דרשה בכולהו ומדהאי אתי לאיסור האי נמי לאיסור אתי אלא אי הוה כתיב רק חד ערלים יש לבעל דין לחלוק למימר דע"כ דאתי לשום דרשה לפום סברא דהשתא דלאיסורא לא צריך קרא כיון דאתיין כולהו מלא יאכל ואהא כתבו דא"א לומר כן כו' ודו"ק:

דף כג.

בפרש"י בד"ה מערבין לנזיר כו' הואיל ואי מתשיל אנזירותיה כו' וכן לישראל בתרומה דאי בעי מתשיל כו' עכ"ל אליבא דסומכוס קאמרינן התם הכי דוקא גבי נזיר ולא בתרומה אבל לא לרבנן ודמערבין נמי בתרומה בלאו האי טעמא שרי אלא אע"ג דלא חזי להאי חזי להאי ומקרי סעודה הראויה וכמ"ש התוס' ע"ש:

תוס' בד"ה קצירכם כו' וי"ל מדלא כתיב ראשית קציר וה"מ למכתב קצירך וכתיב קצירכם כו' עכ"ל ק"ק דא"כ מתרומתכם דתרתי נמי ש"מ מאי דריש ביה ולחזקיה דאמר הכא תרומתכם וקצירכם דכל ישראל מנליה הך דרשה דהתם קצירכם ולא קציר מצוה וי"ל דהיכא דאיכא למדרש דרשינן ודו"ק:

גמ' ולחזקיה כו' לא לכתוב רחמנא לא יאכל ולא בעי לכם כו' כתב מהרש"ל דאין לומר דאי לאו לכם הוה אסרינן אף בנזדמנו מדכתיב יהיו דא"כ ה"ל למכתב לא יאכל ולא לכתוב יהיו עכ"ל ודבריו דחוקים הם דמיהיו לא משמע רק באיסור עשה ולא יאכל איסור לאו הוא וע"ק לפי דבריו מאי תירץ חזקיה טעמא דידי נמי מהכא דאימא דאצטריך לכם לאפוקי ממשמעו דיהיו דהוה משמע אף בנזדמנו דליכא למימר דא"כ ה"ל למכתב לא יאכל דהא לפום סברא דהשתא לא ידעינן דלא יאכל איסור הנאה משמע וע"כ הנראה

דמיהיו לא משמע אלא בהוייתן יהיו דאסור לכתחלה דוקא ולהכי לא אצטריך לכם אלא לאפוקי ממשמעות דלא יאכל דמשמע איסור הנאה ודו"ק:

תוס' בד"ה שאני התם כו' תימה דלכתוב לא יאכל לחזקיה ולא בעי לך עכ"ל צ"ע הא אליבא דר"י הגלילי קיימין הכא ואיהו ודאי ע"כ לא סבר כחזקיה מדאצטריך ר"י הגלילי לקמן קרא למשרי חלב בהנאה ע"כ דלא תאכלו דחלב איסור הנאה נמי משמע כדאמרינן בסמוך ומהרש"ל מחק בברייתא זו ר"י הגלילי אומר וא"א לומר כן דהכי איתא בהדיא לקמן בברייתא בשם ר"י הגלילי ובכמה מקומות בפרקין הביאו רש"י והתוס' בשם ר"י הגלילי להתיר חמץ בהנאה ודו"ק:

דף כג:

בד"ה ומה חלב כו' דלטומאה לא הוה צריך קרא דאדרבה לטהרו מידי כו' עכ"ל אין זו ראיה לדבריהם אלא דלא תימא דלריה"ג הוה חלב בכלל נבילה כיון דלא מוקי קרא לטהר כדמוקי לה ר"ע ומש"ה קאמרי דודאי לר"י הגלילי נמי הכי הוא דלטומאה לא צריך קרא דהוי בכלל נבילה ואדרבה צריך קרא לטהרו כמו לר"ע ולדידיה ליכא קרא לטהרו דניחא ליה לאוקמא קרא להיתר הנאה והא דקאמר היא הותרה וחלבה לא הותר והוצרך קרא להיתר הנאה לאו משום דלא הוי בכלל נבילה דהא לענין טומאה הוי בכלל נבילה אלא דלענין היתר הנאה ה"א דלא הוי בכלל נבילה משום דלא הותר הנאה בנבילה אלא מה שהותר באכילה בטהורה ולאפוקי חלב ולכך אצטריך קרא להתירו בהנאה לר"י הגלילי ומהרש"ל הבין השמועה בענין אחר ואין להאריך ודו"ק:

גמ' ותיפוק ליה מנבילה ס"ל כר"י דאמר דברים כו' ק"ק דאכתי ת"ל מדכתיב לכם גבי מינין טמאין לאפוקי ממשמעות דלא יאכל ע"כ דאיסור הנאה משמע ומיהו מדאיצטריך תרומתכם וקצירכם לא קשה מידי דאימא דס"ל כחזקיה דכל ישראל קאמר ודו"ק:

תוס' בד"ה דכתיב והנה כו' ובת"כ דרש בהדיא אשעיר דר"ח מדכתיב ואותה וגו' עכ"ל גם בתלמוד דידן במס' זבחים פרק ט"י איתא בהדיא דשעיר ר"ח הוה ומייתי לה נמי מהאי קרא ואותה נתן וגו' ע"ש וק"ל:

דף כד.

בד"ה היקשא הוא כו' דלא תוקי קרא דוהבשר לאיסור הנאה שיהא בלאו כו' עכ"ל רצה לומר דמבאש תשרף דכתיב ביה לא הוה ידעינן אלא איסור הנאה בעלמא בטמא ולכך אצטריך לא יאכל יתירא תנהו ענין ללאו לאיסור הנאה לגופיה בטמא אבל השתא

דידעינן לאו לאיסור הנאה בטמא מהיקשא דלא תוכל לאכול וגו' כדאמרי' פ"ב דשבת ע"כ לא יאכל אתא באם אינו ענין לכל איסורין שבתורה לאו לאיסור הנאה וק"ק לפ"ז לעיל בקרא דחטאת חיצונה ובקרא דנותר דבעי לאוקמא לכל איסורין שבתורה לאו לאיסורי הנאה אימא דאתי לגופיה ללאו לאיסור הנאה מיהו בהאי קרא דנותר בלאו הכי קשה דבלאו הא דאר"א לא יאכל כי קודש הם כל שבקודש כו' איכא לאקשויי דאימא לגופיה בנותר ללאו לאיסור אכילה אתי אלא דניחא ליה למפרך מהאמת וק"ל:

בד"ה דכתיב לא תוכל כו' מדלא כתיב מעשר דגנך ובכורות בקרך לא תוכל לאכלם ש"מ כו' עכ"ל לכאורה נראה מדבריהם דה"ל למכתב כל הפרטים כדכתיבי אלא דה"ל לכוללם שוב למכתב לא תוכל לאוכלם אבל בפרק ואלו הן הלוקין גמרא ערוכה היא בענין אחר דקאמר אלא קרא יתירא הוא מכדי כתיב ואכלת לפני ה' אלהיך במקום וגו' לכתוב רחמנא לא תוכל לאוכלם מיהדר מיפרש בהו רחמנא ל"ל אלא ליחודי להו לאוי לכל חד וחד וע"ש בפרש"י ותוס' וק"ל:

דף כד:

בד"ה לרבות את האימורין כו' ויליף התם אימורין וכל שאין ניתר לטהורים כו' עכ"ל מהרש"ל מחק מדברי התוס' שאין ניתר לטהורים והגיה עליו וכל שאין לו מתירין דהכי איתא שם עכ"ל מיהו אימורין נמי לא הוזכרו שם במפורש אלא שהתוס' הקשו דממילא יליף נמי אימורין דהא בכל הקדשים הכתוב מדבר וא"כ הוא יש לקיים נמי וכל שאין ניתר לטהורים שכתוב בכל נוסחות התוס' שלפנינו דהוו בכלל כל הקדשים שהכתוב מדבר דאמרי' במנחות דאין ניתר לטהורים אין חייבין עליהן משום טומאה ע"כ לאו בכל מילי איירי דהא לא איירי באימורים דאין ניתר לטהורין ואהא כתבו ור"ש תירץ דאיצטריך כו' אכולה מלתא קאי דודאי מההיא דמנחות דאין ניתר לטהורין לא הוה פטרינן אוכל אימורין בטומאה דבכלל כל הקדשים אינהו אע"ג שאינו ניתר לטהורים אלא דסד"א דלא יבא איסור טומאה ויחול כו' ולכך איצטריך הכא לריבויי דהוי בכלל כל הקדשים לטומאה ודו"ק:

בד"ה אמרת ק"ו תימה כו' א"נ דנין חולין מחולין ואין דנין כו' עכ"ל בהאי תירוצא מיתרצא נמי הא דלעיל דאי לאו ק"ו הוה דנין חולין מחולין ולא חולין מקדשים אע"ג דלחומרא הוא וק"ל:

בד"ה הכל מודים כו' והא דלא קאמר הכל מודים בבשר בחלב שמא משום דאין מזהירין כו' עכ"ל יש לדקדק דהא לאביי קיימינן הכא ואביי הא קאמר בהדיא לקמן דלוקין על

בשר בחלב אפילו שלא כדרך הנאה משום דלא כתיב אכילה בגופיה ויש ליישב דלענין איסור אכילה בבשר בחלב לא מן הדין אתי אלא מג"ש מנבילה ושפיר לוקין עליו אפילו שלא כדרך הנאת אכילה כיון דלא כתיב אכילה בגופיה כדקאמר אביי בהדיא לקמן אבל הכא קאמר אביי בכלאי כרם דלוקין אף על ההנאה שלא כדרך הנאה ושפיר קאמרי דבבשר בחלב אין מזהירין מן הדין דאיסור הנאה לא אתי אלא מק"ו ומערלה ודו"ק:

דף כה.

בד"ה מה לחמץ כו' לא היה להם שעת הכושר לאכילה עכ"ל ר"ל דשור הנסקל ודאי היה לו שעת הכושר קודם שנגח אלא לאכילה מעולם לא היה לו שעת הכושר דקודם שנגח נמי בחיים באיסור אכילה עומד וק"ל:

בד"ה מה לכלאי הכרם כו' וחמץ שעבר עליו בבל יראה יוכיח כו' עכ"ל דחמץ בפסח יוכיח דשמעתין מצי איירי שפיר בחמץ שלא עבר עליו בבל יראה כגון שביטל אבל הכא למימר חמץ בפסח יוכיח להתירא לית לן למימרא אלא חמץ בפסח שנעבדה בו נמי עבירה וכגון שלא ביטל וק"ל:

גמ' זאת אומרת כלאי כרם כו' הואיל והיתה להן שעת הכושר כו' כתב מהרש"ל מכאן יש להקשות אמאי לא אמר מיד כלאי כרם יוכיח שהיה לו שעת הכושר כו' ונ"ל ליישב כו' עכ"ל והאריך ע"ש ולפום חורפיה לא עיין שם בסוגיא דפרק כל הבשר דמוכח שם בהדיא דחדא מתרתי אפילו אי לא הדר דינא פרכינן פירכא כל דהו דמה להצד השוה שבהן שכן גידולי קרקע אבל השתא דחדא מתלתא הוא כיון דלא הדר דינא לא פרכינן כל דהו וכ"כ התוס' שם בהדיא דבחדא מתרתי פרכינן פירכא כל דהו אפילו לא הדר דינא דהכי משמע התם מתוך הסוגיא ודו"ק:

תוס' בד"ה עיקרן נאסרין כו' דהתם מיירי באותן עצים שהיו קודם זריעת כלאים וקודם שהוסיף מאתים כו' עכ"ל והשתא בכלאים אין חילוק בין פרי לעצים דבהוסיף מאתים תרוייהו אסירי ובלא הוסיף תרוייהו שרי ובערלה ושביעית ודאי דמייתי שפיר ראיה דחבילי זמורות הוה חזקה דעצים וזמורות לגמרי שרי ופירות אסורין ובכלאים נמי כתבו התוס' שם ובפ' חזקת הבתים דאורחא דמילתא דפרי הוסיף ר' ולא העצים והזמורות וק"ל:

בד"ה חוץ מעצי כו' שאין יכול להרפא משאר עצים אלא בזה כו' עכ"ל ר"ל דאי יכול להרפא גם משאר עצים היה שרי דלא אתי למטעי דומיא דתחבושת דשרי ועי' בר"ן וק"ל:

דף כה:

בד"ה לא אפשר כו' ולא פליגי דשרי היינו לר"ש דר' יהודה אסר כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל בהיפך באפשר ולא מכוין כ"ע ל"פ דאסור לר"י כי פליגי בלא אפשר ולא מכוין רבא כר"י ואביי אמר ע"כ לא קאמר ר"י אלא היכא דאפשר אבל דלא אפשר שרי וק"ל:

בא"ד וצ"ל דההיא סוגיא כר' ירמיה דב"מ דאסר לר"י לא אפשר כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל דההיא סוגיא כלישנא קמא דהכא והיא היא אלא משום דלישנא בתרא עיקר נקטו ר' ירמיה דמצי סבר הכי אף לפי האמת דלא אתותב בהכי כמ"ש התוס' וק"ל:

דף כו.

בד"ה שאני היכל כו' וא"ת והא לא כתיב אכילה כו' וי"ל דמעילה ילפינן חטא כו' עכ"ל לפי דבריהם דרבא ס"ל כאביי היכא דלא כתיב אכילה אסור אפי' שלא כדרך הנאה ומ"מ במעילה דילפינן חטא חטא מתרומה ה"ל כאילו כתיב אכילה בגופיה ומיניה בבשר בחלב נמי דילפינן ג"ש מנבילה ה"ל כאילו כתיב אכילה בגופיה להתיר שלא כדרך הנאה וקשה דתקשי ליה כדפרכינן לעיל דנפרוך מה לכלאי כרם שכן לוקין עלייהו שלא כדרך הנאתן דלא כתיב ביה אכילה משא"כ בבשר בחלב דאין לוקין עליו אלא כדרך הנאתן דה"ל כאילו כתיב אכילה בגופיה ויש ליישב דלא פריך הכי לעיל אלא לאביי דאמר הכל מודים בכלאי כרם שלוקין עליהן שלא כדרך הנאה אבל לרבא דהכא איכא למימר דבכלאי כרם נמי אין לוקין שלא כדרך הנאה אע"ג דלא כתיב ביה אכילה אפשר דאיכא ביה שום דרשה וג"ש כאילו כתיב ביה נמי אכילה ודו"ק:

בד"ה מעילה הוא כו' ובירושלמי דייק מינה דקול ומראה וריח אין בהן כו' עכ"ל דאי לאו הך דירושלמי היה אפשר לפרש דלאו דוקא בוררת אלא היתה יכולה לברור מרוב אורה וע"ש בתוס' וק"ל:

בד"ה לאותן העומדים כו' שלא יקרבו עצמן לעזרה כדי להריח יותר דהא אמרינן לא היתה כלה כו' עכ"ל ולמאי דמסיק וריח לאחר שעלה תמרותו אין בו משום מעילה איכא לאוקמי הך דלא היתה כלה צריכה להתבשם כו' היינו מריח שעלה בב"ה לאחר שעלה תמרותו ואפשר דס"ל דלאחר שעלה תמרותו נמי מעילה אין בו אבל איסורא איכא ודו"ק:

דף כו:

בד"ה חדש כו' ויש שבח כו' הקשה הר"ר אהרן לר' הא דאמר כו' עכ"ל כתב מהרש"ל צ"ל לר"י או פי' לר"י דאי לרבי ממש הא אפילו לרבנן קשה דל"פ כו' אבל הכא אף

הגחלים מוקצין כו' עכ"ל ע"ש וא"צ לדחוק בשביל זה דלכך נקט לרבי משום דתלמודא הזכיר הך מלתא דשבח עצים לפי סברתו של ר' גבי ערלה ומינה תקשי גם לרבנן באיסור מוקצה ועוד נראה דלרבנן יש להשיב כיון דאפילו בערלה הוה כאילו כלה ונבער האיסור ואין כאן שבח עצים לענין מוקצה דלא הוה רק איסור מדרבנן אית לן למימר נמי הכי דלית כאן שבח עצים אע"ג דהגחלת גופה איסור מוקצה הוא ועיין בזה בתוס' פ"ב דמס' ע"ז וק"ל:

גמ' אימור דשמעת ליה לר' משום דיש שבח עצים בפת זה וזה גורם כו' למאי דבעי למימר דפליגי בזה וזה גורם ניחא דקאי אפה בו את הפת היינו בתנור אי אחדש בהיסק שני ואי אישן בהיסק ראשון וסיפא דבשל' ע"ג גחלים כו' מצי קאי אישן בהיסק ראשון וכן נראה מפרש"י אבל למאי דמסיק השתא דפליגי בשבח עצים בפת ולכ"ע זה וזה גורם שרי קשה דע"כ לא קאי אפה בו [א] את הפת אלא אחדש בהיסק ראשון ומאי קאמר עלה בשלה ע"ג גחלים ד"ה מותר דהא א"נ דליכא עצים דאיסורא בעין מ"מ ע"י בישול התנור נאסר הפת כיון שהוא חדש ונגמר באיסור ודוחק לומר שהחדש אע"ג שנגמר באיסור לא מקרי איסור בעין דא"כ אפילו כשאבוקה כנגדו ובהיסק ראשון אפילו בחדש ה"ל נגמר באיסור ובהיתר באיסור ע"י האבוקה שהאיסור בעין ובהיתר על ידי התנור שאין האיסור בעין וע"כ נראה למאי דמוקי פלוגתייהו בשבח עצים דאפה בו הפת מלתא באנפי נפשא הוא ולא קאי כלל אתנור אלא אפה הפת נגד האבוקה על הקרקע בלא חום תנור ועלה קאי שפיר בשלה על גבי גחלים כו' וכן נראה מדברי מהרש"ל לקמן ודו"ק:

דף כז.

תוס' בד"ה עד שיהא בו כו' פי' באיסור דאי כו' נראה לרשב"א דשרי והא דבפ"ב דע"ז כו' והשתא הוי ר"ש כו' עכ"ל כצ"ל משום דלכאורה דפלוגתא דהתם ביש בכל אחד מהם כדי להחמיץ לא הוה בזה וזה גורם כי הכא דאין בכל אחד מהם כדי להחמיץ רק ע"י צירוף וע"כ דקדק לפרש בו דקאמר הכא בלשון יחיד ולא קאמר עד שיהא בכל אחד מהם כדי להחמיץ ומכ"ש ביש באיסור לחוד אבל אמר בו בלשון יחיד דדוקא ביש באיסור לחוד כדי להחמיץ אבל אי יש בכ"א מהם כדי להחמיץ נראה לרשב"א דשרי ליה תנא דהכא ומה"ט דהוי זה וזה גורם ושרי וא"כ השתא דר"ש דמתיר התם בהכי היינו כרבנן דהכא זהו סברת רשב"א הכא אבל התוס' שם פרק כל הבשר לא דקדקו בו בלשון וכתבו שם דאסור אפילו ביש בהיתר נמי כדי לחמץ כת"ק דר"ש ואין זה תימ' שהתוס' כתבו כן במקום אחד ובמקום אחר לא כתבו כן שכן דרכם בכמה מקומות וקצת ראיה

מדבריהם דלעיל דאם יש בכ"א כדי לגרום מקרי זה וזה גורם שכתבו בתנור ישן דה"ל זה וזה גורם אע"ג דאפשר [ב] שהפת נאפה ע"י האבוקה שכנגדו לחוד בלא תנור כלל ויש לדחות ודו"ק:

בפירש"י בד"ה הימנה מן כו' רבנן היא דפליגי עליה דרבי ואמרי הפת כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל רבנן דשאור אבל רבי לא פסיקא ליה דאימא דפליגי בזה וזה גורם כדס"ד מעיקרא ולמאי דמסיק נמי דפליגי בשבח עצים מ"מ אפשר דאוסר נמי בזה וזה גורם ולרבותא דרבנן פליגי בחד גורם ודו"ק:

בא"ד וא"ת לרבנן יוצן למה לי כו' ה"מ דיעבד אבל לכתחלה לא קשרו לאפות בהיסק כו' עכ"ל רוצה לומר אפילו בהיסק איסור על ידי זה וזה גורם ודו"ק:

בא"ד וה"ה דמצי לאוקמא כו' כת"ק דרבי אליעזר אלא משום כו' עכ"ל היינו לשינויא דקאמר א"כ אמאן תרמייה אבל למאי דמסיק דתניא ר"א אוסר בכל האיסורין ניחא דמצינן למימר שפיר דת"ק דר"א לא מחמיר אלא בע"ז וק"ל:

תוס' בד"ה ובהא אפילו כו' משום דיש שבח עצים בפת ולא מטעם דזה וזה גורם כו' עכ"ל ואי הוה מפרש לה דפליגי בזה וזה גורם לא הוה אצטריך ליה לאפוכי אלא דלא משמע ליה לפרש אלא דפליגי ביש שבח עצים ועי"ל דסד"א לרבנן אפילו בחד גורם שרי ולא פליגי בזה וזה גורם אלא משום רבותא דרבי ודו"ק:

דף כז:

גמרא לרבנן דשרו בקמייתא כו' כתב מהרש"ל תימה כו' פשיטא שנאסר הפת אפילו לרבנן דהא ל"פ וכו' והכא גבי הקדש שאסור אפילו האפר א"כ הוי האיסור בעין ממש ופשיטא דאסור ונ"ל דלא מיבעי ליה אלא באפה הפת בתנור חדש שלא הותץ ובישן שלא הוצן [ג] דה"ל זה וזה גורם ורבנן קשרו גבי הקדש מאי וקפסק רב חסדא להחמיר אע"פ שאין כאן גחלים ולא אפר אלא חום התנור כו' עכ"ל ואין דבריו מובנים לי דודאי אם נימא דקמבעי ליה הכא למאי דבעי לאוקמא פלוגתייהו בזה וזה גורם איכא לפרושי בפשיטות ולא תיקשי מידי ואע"ג שהאפר נאסר והוא בעין ה"ל זה וזה גורם בישן שלא הוצן ובחדש שהוצן מיהו מדקאמר סתמא לרבנן קמבעיא משמע דהיינו למאי דפליגי בשבח עצים בפת ובזה וזה גורם לכ"ע שרי דהכי מסיק לעיל ולשמואל נמי לא פליגי אלא בשבח עצים בפת כמ"ש התוס' לעיל ומסתמא בהכי קמבעיא ליה ועוד דאי בזה וזה גורם קמבעיא ליה ומטעם דהקדש אפילו באלף לא בטיל תפשוט ליה מדין עבודת כוכבים דפליגי ביה רבנן ור"א דעבודת כוכבים נמי לא בטיל אפילו באלף ויש להגיה על

דבריו דודאי למאי דמסיק לעיל דבשבח עצים בפת פליגי קמבעיא ליה ובחדש באפה בהיסק ראשון דשרי לרבנן בקמייתא בהקדש מאי ובגרוף שאין שם אפר כלל מיהו גם בזה קשה כיון דהתנור חדש נגמר באיסור ה"ל גוף האיסור כמו האפר כמש"כ לעיל והנראה בעיקר קושיית מהרש"ל דהשתא אכתי לא אסיק אדעתיה הך דמייתי מברייתא דאפר הקדש לעולם אסור כדמוכחת הסוגיא וקושטא הוא לפי האמת הא דא"ל רב חסדא לרמי ב"ח דהפת אסורה היינו מה"ט דמייתי מברייתא דאפר הקדש לעולם אסור וק"ל:

שם כגון שנפלה דליקה מאליה בעצי כו' ק"ק דמ"מ הנהנה אח"כ מאפר ההוא למעול ונפיק האפר לחולין ואמאי קאמר לעולם אסור וק"ל:

תוס' בד"ה מה נותר כו' דלית לן למעוטי מנותר אלא שאר אסורין כו' עכ"ל שאר אסורין דלעיל דהיינו שור הנסקל לא אצטריך ליה למעוטי כיון דלא דמי לנותר דהוי בכרת אלא משום דההוא יתורא דקרא דלא יאכל דמוקמינן ליה לשאר איסורים בבשר טמא הוא דכתיב דלית ביה כרת ואיכא למילף מיניה שפיר שור הנסקל שיהיה בשריפה אי לאו האי מיעוטא דהנותר בשריפה ודו"ק:

בא"ד לעיל היכי יליף שאר אסורין כו' דלחמץ בפסח לא צריך קרא דמצי למילף במה מצינו עכ"ל ר"ל במה מצינו מנותר דהוה נמי בכרת אבל שאר אסורין לא מצי למילף לאסור בהנאה במה מצינו מבשר טמא שאינו בכרת ואסור בהנאה דנבילה תוכיח שאסור באכילה ואינו אסור בהנאה ודו"ק:

בד"ה חלבו של שור כו' ותירץ דלא דמי ליה בבל תותירו עכ"ל ואין להקשות כיון דאסקי אדעתייהו הך פירכא דבל תותירו א"כ מה יוכיח איכא דהא חמץ דמי לנותר בבל תותירו משא"כ שור הנסקל וי"ל דסמכו עצמם למימר יוכיח נמי אהא לדברי ר"י כדמסיק דאשם תלוי וחטאת כו' לדבריך יוכיחו וק"ל:

דף כח.

בד"ה ואתה אומר כו' טעמא דר"י דריש בת"כ מכי קודש הוא כו' עכ"ל משום דדרשינן לעיל כל שבקודש פסול בשריפה אצטריך להאי מיעוטא דהוא למעט אלו שבקודש ואינן בשריפה וק"ל:

בד"ה ותנן נמי כו' ורחמנא אמר לא ידבק בידך מאומה וגו' אבל בעבודת כוכבים לא כתיב אכילה ואסור אפילו שלא כדרך הנאה עכ"ל ומיהו אצטריך ליה להאי קרא דלא ידבק וגו' לאסור אע"ג דאינו מגדל צמחים אלא בזה וזה גורם כדמוכח התם ע"ש:

בד"ה עבודת כוכבים דלא כו' ולפ"ז לרב יוסף בשאר נהרות לא מהני שחיקה מדקאמר מצריך להוליך לים המלח כו' עכ"ל ר"ל דאי בשאר נהרות נמי מהני שחיקה לרב יוסף וליכא לאפלוגי בין ים המלח לשאר נהרות כלל א"כ אמאי נקט בכמה דוכתין ים המלח דלא הל"ל אלא יוליכו למים ומהרש"ל נדחק בזה ולא ידעתי למה ואין להקשות לפום סברא דהשתא לר' יוסי אמאי שרי לשחוק ולזרות לרוח טפי מלהוליכו לשאר נהרות די"ל כמ"ש לקמן התוס' דבשאר נהרות איכא למיחש טפי שהמים יוליכו אותו למקום אחד לידות הנהר משא"כ בשוחק וזורה לרוח שאינו בא למקום אחד ובדברי התוס' בזה פרק כ"ה נפל טעות בדבריהם וע"ש בחדושינו וק"ל:

בא"ד וליכא בין רבה לרב יוסף אלא חמץ בשאר נהרות ע"כ ר"ל לענין דינא ליכא בינייהו אלא חמץ בשאר נהרות דבעבודת כוכבים ליכא בינייהו לענין דינא אלא בפרושא דמתני' דרב יוסף מוקי לה בשאר נהרות וע"י שחיקה ורבה מוקי לה לים המלח בלא שחיקה ודו"ק:

דף כח:

בד"ה חד לפני זמנו כו' ואור"י כיון דחד מהני קראי משמע איסור הנאה לא נחלק ביניהם עכ"ל יש לדקדק מדבריהם דהכא אדבריהם דלעיל שכתבו תימה לרשב"א לימא דא"ב חמץ נוקשה כו' דמרבינן ליה מכל מחמצת לא תאכלו דלחזקיה שרי בהנאה כיון דלא כתיב לא יאכל ולר' אבהו כו' ע"ש הא איכא לתרוצי כי הכא כיון דחד מהנהו קראי איסור הנאה משמע לא נחלק ביניהם דליכא למימר דא"כ להוי נמי חמץ נוקשה בכרת משום דלא נחלק ביניהם דא"כ ה"נ מהאי טעמא הכא בלפני זמנו ולאחר זמנו ליהוי בכרת וי"ל דאיכא הכא שום מיעוטא לר"י דתוך זמנו בכרת ואין לפני זמנו ולאחר זמנו בכרת וק"ל:

דף כט.

בפרש"י בד"ה מעל חייב כו' כר"ש דאמר חמץ לאחר הפסח מותר כו' עכ"ל ולפירושו ס"ל דבר הגורם לממון כממון דמי וה"ה דה"מ לפרש דס"ל כר' יוסי הגלילי דאפילו תוך זמנו מותר בהנאה ודבר הגורם לממון לאו כממון דמו וכ"ה בדברי בעל המאור ע"ש:

בד"ה את יום כו' יש טועים דקשיא להו כי פטר ר' נחוניא במזיד דבר כרת הוא והכא בשוגג כו' עכ"ל לכאורה נראה לפרש דודאי לענין תשלומי ממון א"נ דשגג נמי בכרת פטור דכיון דר' נחוניא עושה יוה"כ כשבת ואנן קי"ל כחזקיה דחייבי מיתות שוגגין

פטורין מן התשלומין כמ"ש התוס' ומינה דחייבי כריתות נמי שוגגין פטורין ולא קשיא להו הכא אלא לענין דפטר אותו נמי מקרבן מעילה [ד] כדקתני לא מעל דליכא למפטריה בשגג נמי בכרת דא"כ כל חייבי מיתות שוגגין פטורין נמי מחטאת והרי התורה חייבו אלא דאיכא לאוקמי דפטור נמי מקרבן מעילה לר' נחוניא בהזיד בחמץ ואפילו שגג בהקדש וכפרש"י מיהו בההיא שמעתין דלקמן דהאוכל תרומת חמץ בפסח כו' נראה מפרש"י דלא קים ליה כחזקיה ואיכא תנא דפליג אדבי חזקיה כמ"ש התוס' פרק אלו נערות ע"ש ועוד יבא בדברי התוס' בזה ובפרש"י לקמן ודו"ק:

בד"ה ורב יוסף כו' אלא אליבא דר"י הגלילי פליגי כו' ומ"ד לא מעל סבר אין פודין כו' עכ"ל יש לדקדק דרש"י וכן התוס' פירשו לקמן באוקימתא דרב אשי דלכ"ע אין פודין ואפ"ה חזי ליה למפרקיה ולהסיקו תחת תבשילו לר"י הגלילי דשרי בהנאה תוך זמנו והיה נראה ליישב דרב יוסף סבר דאפילו לר"י הגלילי לא חזי ליה למפרקיה ולהסיק דמיד כשפודה אותה הרי היא שלו ועובר בבל יראה כמו שהקשו התוס' לקמן לרב אשי ובפודין לכלבים לאו לכלבים דישראל אלא לכלבים דעובדי כוכבים קאמר רב יוסף אבל א"כ הוא אמאי לא מוקים לה רב יוסף אפילו כרבנן דר"י הגלילי דלמ"ד פודין ימכרנו לעובד כוכבים ההקדש עצמו וכמ"ש התוס' לקמן וע"כ הנראה לומר דלרב יוסף נמי לכלבים דידיה הוא וסבר רב יוסף למ"ד אין פודין לכלבים ה"נ דאין פודין להסיק תחת תבשילו כמ"ש התוס' דכן הדין בקדושת הגוף וסבר רב יוסף דאין לחלק ביניהם ודו"ק:

תוס' בד"ה בדין הוא כו' דהא דקאמר אפילו תוך זמנו מותר היינו בהנאה כו' עכ"ל ומצינן לאשכוחי שפיר בהנאה מן החמץ של עובד כוכבים ולא נעשה של ישראל וכגון דהעובד כוכבים לא חסר כלום בהנאתו של ישראל וק"ל:

בד"ה מאן י"א כו' אמאי פוטר כרת מתשלומין והא כו' עכ"ל לכאורה נראה לפרש דל"ל משום דאיירי בהזיד בכרת דאין לחלק בין שוגג למזיד דהא קי"ל חייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין של ממון כמ"ש התוס' לקמן ומזה* שהקשו מההיא דאוכל תרומת חמץ בשוגג דחייב לשלם דאין לחלק בין שגג התם בחמץ להזיד בחמץ מה"ט דכל חייבי מיתות שוגגין פטורין מתשלומין ובפשיטות אההיא דהאוכל תרומת חמץ בשוגג דחייב לשלם לא קשיא להו מההיא דכל חייבי מיתות שוגגים פטורין מתשלומין משום דהכי גלי לן קרא דלא מפטר משום חיוב מיתה וה"ה מחיוב כרת ולכך קשיא להו אדהכא דע"כ לא נימא הכי א"ק דאימא ודאי דבעלמא אין לחלק בין שוגג למזיד מדתני דבי חזקיה אבל הכא מה"ט איכא לפלוגי דבשוגג [בכרת לא] פטר כיון דגלי דחייב בשוגג דמיתה ה"ה בשוגג דכרת כההיא דאוכל תרומת חמץ וכן נרא' שזהו דעת

רש"י [א] (דהכא) [דהתם]פירש שהזיד בחמץ ולקמן פירשו ששגג בשתיהן וע"כ נראה דמשמע להו מדקתני מעל ששגג בהקדש כמ"ש התוס' לקמן וה"ה ששגג בחמץ דאל"כ ליתני שהזיד בחמץ בהדיא ואיירי כההיא דלקמן בהאוכל תרומת חמץ דאיירי ששגג בשתיהן ודו"ק:

בד"ה ר' נחוניא כו' אמאי פטורין הכא מקרבן מעילה משום דקים ליה בדרבה מיניה הא אמר כו' שגג באוכלים והזיד בכלי כו' עכ"ל דודאי כל חייבי מיתות וכריתות שוגגין אע"ג דפטורים מתשלומין של ממון בקרבן חייבין דאל"כ לא תמצא שום קרבן חטאת אלא דהכא דפטר ליה מקרבן מעילה משום דאיירי לענין מעילה דוקא בהזיד בכרת כפרש"י ואהא קשיא להו שפיר כיון דאע"ג דשגג בהקדש פטור מקרבן מעילה משום דהזיד בחמץ ולא שב מידיעתו וקלב"מ הוא ומיקרי לא שב מידיעתו [ב] גם לגבי הקדש אע"ג דשגג ביה ה"נ התם נימא הכי כיון דהזיד בכלי ולא שב מידיעתו מקרי לא שב מידיעתו גם לגבי אוכלין וליפטר מקרבן חטאת אלא ע"כ דנימא התם אע"ג דקלב"מ אכלי ולא שב מידיעתו לגבי אוכלין מ"מ שוגג הוא וחייב קרבן וה"נ נימא הכא וע"ש בתוס' ודו"ק:

בד"ה אין פודין כו' אבל הכא חזי לאדם אם היו ניכרים דהא כו' עכ"ל ר"ל דההוא דפרק התערובת קדשים שנתערבו בטריפה אילו היו ניכרים קדשים גופייהו חזי גם לאדם ומה שאין כן הך דטבול יום דהבכור גופיה טריפה הוא ולא חזי לאדם והך דקדם הקדשן למומן דאיכא למאן דאמר דאין פודין היינו נמי בכה"ג שמתו או נטרפו אח"כ דלא חזו גופייהו לאדם ודו"ק:

בד"ה אין פודין כו' ולתירוץ קמא קשה הא חזי בעיניה שלא כדרך הנאה עכ"ל אבל לתירוץ שני ניחא דאיירי דשלא כדרך הנאה לית ביה שוה פרוטה וק"ל:

דף כט:

בד"ה רב אשי כו' אי גרסינן דכ"ע פודין א"כ לרבנן כו' מ"מ ימכרנו לנכרים ההקדש עצמו כו' עכ"ל ולפ"ז רב יוסף דמוקי פלוגתייהו בפודין ואין פודין ה"מ לאוקמא פלוגתייהו אפילו אליבא דרבנן למ"ד פודין מעל דמצי למוכרו לנכרים ההקדש עצמו ולמ"ד אין פודין לא מעל דלא מצי למוכרו לנכרים ואפשר שהתוס' מפרשים כן אוקמתא דרב יוסף לרבנן ולהאכיל לכלבים לאו דוקא לכלבים דישראל אלא דעכו"ם קאמר אבל רש"י לא פירש כן לעיל אלא לכלבים אפילו דישראל ואפשר דניחא ליה לאוקמא לר"י הגלילי ולכלבים אפילו דידיה וק"ל:

בפרש"י בד"ה אי נימא בנ"ט כו' גלי דעתיה דכר' יהודה ס"ל דאמר אף לאחר הפסח אסור עכ"ל לאו דוקא כר' יהודה דא"נ כר"ש ס"ל וקניס לאחר הפסח אף בתערובות תקשי ליה שלא במינו אמתי מותר הא יהיב טעמא ולא אתי לאפוקי אלא מר"י הגלילי ודו"ק:

דף ל.

תוס' בד"ה אמר רבא כו' אע"ג דבשאלתות כו' דרבא אית ליה גם בחמץ בנ"ט עכ"ל ולפי גירסת בה"ג דל"ג במשהו מיהו מדברי בה"ג אע"ג דל"ג אין ראיה דאיהו מפרש ליה דמ"מ במשהו קאמר בחמץ בפסח ע"ש וק"ל:

דף ל:

בד"ה והלכתא כו' והא דמצריך רב אשי הכא ליבון מחמיר כו' עכ"ל משום דלא תימא דע"כ האי תירוצא לאוקמי הך דהכא דהיתרא בלע ליכא דהא רב אשי מצריך הכא ליבון ואיהו גופיה מחלק התם בין היתרא בלע ובין איסורא בלע ואהא תירצו דשפיר מצי אייריי הכא בהיתרא בלע ורב אשי דמצריך הכא ליבון לאו מדינא הוא כדאמר התם אלא מחמיר על עצמו היה וק"ל:

בד"ה התורה כו' וא"ת ת"ל דחזינן להו דמדייתי והיינו אחר הגעלה כו' עכ"ל ר"ל דע"כ דחזינן להו דמדייתי הני מאני דקוניא היינו שבלועין ניכר מבפנים גם אחר הגעלה וע"כ לפום סברא דהשתא גרע מכלי חרס דע"כ אין בלועין ניכר אחר הגעלה שלהן דא"כ לא אצטריך בהו נמי קרא דישבר דאי לפני הגעלה קאמר בהני מאני דקוניא דמדייתי א"כ ליכא ראיה מקרא דלישווינהו ככלי חרס דהא שאר כלים דהיינו כלי מתכות וכלי שטף נמי מדייתי קודם הגעלה ומהני בהו הגעלה ה"נ נימא במנא דקוניא דמהני בהו הגעלה ואהא תירצו דאיירי שפיר קודם הגעלה אלא דמדייתי מבחוץ וגרעו בהא משאר כלים ויש להשוותן ככלי חרס דמדייתי נמי מבחוץ קודם הגעלתן ודו"ק:

בא"ד דבזבחים פרק דם חטאת פריך ולהדרינהו כו' כצ"ל:

בא"ד וי"ל דכלי נחושת כו' א"כ מה שהקפיד בכלי חרס אבישול בלא בלוע כו' עכ"ל ר"ל דלית לן למימר דגזירת הכתוב הוא בלי טעם אלא משום דכל כלי חרס בולע טפי משאר כלים דכלי חרס מדייתי גם מבחוץ כדלעיל ולכך לא מהני בהו שטיפה ומריקה כמו בשאר כלים ומה"ט אית לן למימר נמי מסברא דהחמיר בו הכתוב גם בבישול בלא בלוע שעשאו הכתוב להחמיר עליו כבישול ובלוע ע"ש בתוס' ודו"ק:

בא"ד כיון דחשיב כאחר ליעבד ליה כו' אבל תנור כו' ולאו כפנים חדשות דמי וצריך שבירה עכ"ל ר"ל לענין טומאה צריך שבירה כיון דלא שייך ביה פנים חדשות אבל לענין איסור הבלוע בו בתנור א"צ שבירה ויוצא מידי דפיו שפיר ע"י הסיקו של פנים כדאמרי' לעיל בתנור אבל קדירה שאין דרכה להסיקה מבפנים אם מסיקו מבפנים באו פנים חדשות לכאן ובין לענין איסור ובין לענין טומאה לא ישבר והיינו אינו יוצא מידי דפיו בלא פנים חדשות ודו"ק:

דף לא.

גמרא אא"ב למפרע הוא גובה כו' דכמאן דגבי מחיים כו' והיינו דוקא אם גבו היתומים קרקע כיון דלא מיחסרא גובייא אמרינן דכגבו מחיים דאבוהון דמי אבל מטלטלין אם גבו היתומים אע"ג דלמפרע הוא גובה כיון דמיחסרא גובייא לאו כגבו מחיים דמי מיהו לגבי איסורא לאביי [ג] גבי חמץ אע"ג דמטלטלין נינהו כיון דלמפרע נקנית לו הרי הוא שלו באותה שעה אע"ג דמחסרא גובייא ודו"ק:

תוס' בד"ה משתעבדנא לב"ח כו' וא"ת גבי מטלטלין נמי נימא הכי ונראה לר"י כו' עכ"ל נראה לפרש דבריהם דהכי קא קשיא להו כיון דב"ח דאבוהון הוא משועבד ליה כמו אבוהון כשהוא חי א"כ לאו מטלטלי דיתמי נינהו שהרי ב"ח דאבוהון הוא חי וכבר משועבד ליה לשלם לו אף מטלטלים דיליה כמו אבוהון אילו היה חי עדיין שהיה מחויב לו לשלם אף ממטלטלים ואהא תירץ ר"י דודאי אין לנו לומר מדר' נתן כאלו ב"ח דאבוהון היה חייב לו אלא דחשבינן הקרקע המשועבד לאבוהון כאלו היה בידו כיון דאם מכרה חוזר אבוהון וגובה אותה ולכך משועבדים נמי לב"ח דאבוהון משא"כ במטלטלין דאין להחשיבם כו' ואע"ג דההיא דר' נתן לענין מטלטלין נמי איתמר היינו לענין דגובה מיניה אף מטלטלין כשאבוהון קיים ולא מצי למימר לאו בעל דברים דידי אתה ודו"ק:

בפרש"י בד"ה ישראל שהלווהו כו' לאחר הפסח אינו עובר אם נהנה ממנו עכ"ל דמדנקט אחר הפסח ע"כ עובר ואינו עובר משום איסור הנאה קאמר מיהו כיון דאליבא דר"ש קיימינן הכא דחמץ של נכרי שעבר עליו הפסח שרי בהנאה ע"כ דהא דקאמר הכא עובר ואינו עובר לאחר הפסח משום מילתא דעבר עליו בבל יראה נגעו בה דא"נ שהוא חמץ של ישראל אינו אסור אלא משום קנסא דעבר עליו בבל יראה ואיכא למימר דנקט מילתיה אחר הפסח דאפילו בכה"ג דלא היה החמץ בתוך זמנו ממש של ישראל קנסינן ליה כיון דעבר על בל יראה מיהו לקמן בברייתא נכרי שהרהין פת פורני כו' דלא נקט

אחר הפסח ניחא ליה לפרושי דבעיקר דינא איירי עובר ואינו עובר בבל יראה קאמר ויש למהרש"ל דברים בזה ואין לי להאריך וק"ל:

דף לא:

תוס' בד"ה שקונה משכון כו' איירי שלא קבל עליו ישראל אחריות דאי קבל הרי הוא שלו כו' עכ"ל ומתני' דהכא ליכא לאוקמי בקבלו אחריות דא"כ לא ה"ל למתני הך מלתא בהלוהו נכרי לישראל וישראל לנכרי אלא למתני כולה בהפקיד נכרי לישראל וישראל לנכרי וק"ל:

בפרש"י בד"ה ל"ק מתני' דא"ל כשהרהינו כו' מעכשיו הלכך נכרי כו' עכ"ל משמע ליה דלא מהני אפילו מעכשיו אלא בשהרהינו וכדמייתי מבריי' בנכרי שהרהין כו' ואם א"ל הגעתיך עובר משמע דבמעכשיו נמי בעי הרהין ומיהו אליבא דאביי הך הגעתיך היינו באינו רוצה לפדותו ובלא מעכשיו נמי קני משום דב"ח למפרע הוא גובה וכמ"ש התוס' לקמן ע"כ דהרהין דקתני בברייתא לאו דוקא דמוכח מתוך הסוגיא דלאביי לא בעי הרהינו כיון דלמפרע הוא גובה א"נ דקתני הרהינו לרבותא דאפ"ה ברישא כשפדאו דאינו עובר וק"ל:

דף לב.

בפרש"י בד"ה כר' נחוניא כו' דאי שגג בחמץ והזיד בתרומה מאי חומש איכא ואי כו' עכ"ל הכא לא קשיא ליה אמאי משלם כלל כדקשיא ליה גבי הזיד בחמץ אמאי משלם הא איחייב ליה כרת משום דאיכא למ"ד בפרק אלו נערות דר' נחוניא נמי דפוטר מתשלומין היינו דוקא משום כרת ולא משום מיתה וק"ל:

בא"ד לשמועינן כולה מתני' בחמץ חולין כו' וניתני שוגג חייב ומזיד פטור משום כרת עכ"ל מפירושו נראה דלא קיימא לן כחזקיה דחייבי מיתות שוגגין פטורין דא"כ לר' נחוניא בחמץ חולין שוגג פטור כמו מזיד דה"ל חייבי כרת שוגגין ואפשר שהוא מחלק בין חייבי מיתות שוגגין לחייבי כריתות שוגגין והתוס' לא כ"כ לעיל ועיין בחידושינו לעיל ודו"ק:

תוס' בד"ה דבר הראוי כו' אין ראוי להיות קודש דאין כאן נתינה כו' עכ"ל מהרש"ל נדחק בזה לפרש שכוונו לומר דאין כאן נתינה שסמכו עצמם אתתן לו דדריש לקמן ולא ידעתי מי הכריחו לזה שהרי בהדיא כתבו התוס' לקמן דמהאי קרא ונתן לכהן את הקודש איכא למילף שפיר למעט איסורי הנאה בלאו קרא דתתן לו והיינו מדכתיב הלשון ונתן כמ"ש

לקמן בד"ה ההוא מיבעי כו' להכי כתיב ונתן דמשמע שהפירות של נתינה ראוי להיות קודש ודו"ק:

דף לב:

בד"ה ואין נתינה כו' מיהו קשה לר"י כו' אשר יתן ממנו כו' לילף מכל נתינה לחומרא דהוי בכ"ש כו' עכ"ל לעיל קשיא להו מקראי דהוו מן הדומה לדומה דמשתעי כולהו בנתינה ממש מיד ליד והכא קשיא להו נמי מן הדומה לדומה מקראי דמשתעי כולהו בנתינה שפירש שימה על ד"א וק"ל:

בד"ה מעילה שלא כו' אדרבה משבועת העדות ופקדון אית לן למילף דלחומרא מקשינן עכ"ל לכאורה למאי דמסיק אדעתייהו למימר היא הנותנת כיון שהיא קלה יש לזדונה כפרה א"כ הא דמייתי בשבועת עדות ופקדון קרבן לאו חומרא הוא אלא קולא הוא דיש לזדונה כפרה וע"ק היאך ס"ד למילף ממעילה דאימא מעילה כיון דהיא חמורה שיש בה מיתה אין לזדונה כפרה משא"כ הנך דאין בהן מיתה ויש לזדונן כפרה ודוחק לומר דקושייתם למאי דלא אסיק הכא בשמעתין אדעתיה למימר היא הנותנת וע"ק דהא משאר מצות איכא למילף בק"ו שפחה חרופה ונזיר טמא כדבעי למילף מעילה מק"ו ועוד קשה היאך קאמרי דלא נילף ממעילה דהא ממעילה שהיא במיתה איכא נמי למילף הנך בק"ו שאינן במיתה ואי משום דאיכא למימר דשבועת עדות ופקדון יוכיחו א"כ היינו קושיין דלעיל ולא הל"ל טעמא משום דלחומרא מקשינן והנכון בזה דעיקר קושייתם לרבנן דפליגי עליה דר' ולית להו מיתה במעילה דהשתא ודאי הא דמייתי בהנך קרבן משום חומרא הוא ולאו משום דיש לזדונן כפרה דאמאי יש לזדונן כפרה טפי מבמעילה דליתא נמי במיתה ומש"ה קשיא להו שפיר דלא אצטריך קרא לשפחה חרופה ולנזיר טמא דלחומרא מקשינן לאתויי קרבן בזדון כמו שבועת עדות ופקדון ולא מקשינן לקולא לילף ממעילה ותו לא מידי ודו"ק:

דף לג.

תוס' בד"ה ומינה כו' וי"ל דאיכא נמי למפרך דנילף מתרומה שלא יצטרף עכ"ל והך מתני' דקתני בה צירף את המעילה כו' אתיא כרבנן דלא ילפי מתרומה גם לענין מיתה מיהו ק"ק דתקשי להו אהך סתמא דמתני' כדקשיא להו בסמוך דרבנן ל"פ ארבי אלא לענין מיתה מדכתיב בו אבל לכל שאר מילי יליף להו מתרומה ונילף נמי שלא יצטרף ויש ליישב דלרבנן איכא למימר דיתורא דקרא תמעול מעל כדאמרי' התם לענין צירוף מפקא

ליה מהך ג"ש אבל לר' כיון דיתורא דבו לא מפקא ליה מג"ש לענין מיתה ה"נ יתורא דתמעול מעל לא מפקא ליה מג"ש לענין צירוף ואיכא לאוקמא תמעול מעל לדרשה אחריתא כדאמרי' התם ודו"ק:

בד"ה אף מעילה בכזית תימה לר"י דהכא משמע דמאן דיליף חטא כו' וכולהו כו' עכ"ל דליכא למימר דרבנן דרבי ס"ל נמי אוקי באתרא ולהכי כיון דליכא מיתה גם באכילה אוקי אאתרא אשוה פרוטה כשאר נהנה די"ל דע"כ רבנן לית להו אוקי אאתרא דא"כ אמאי צריכי למעוטא דבו דאע"ג דלכל שאר מילי יליף בג"ש מ"מ לענין מיתה נימא נמי אוקי אאתרא כשאר נהנה מיהו ק"ק לר' אמאי יליף כלל ג"ש לענין מיתה נימא אוקי אאתרא כשאר נהנה ויש ליישב דאיכא שום יתורא לר' לענין מיתה דלא נימא אוקי אאתרא ודוחק ודו"ק:

גמרא לא אם אמרת בשאר מצות שכן לא מתחייב בהן שאינו מתעסק כו' יש לדקדק למאי דס"ד השתא דלא כתיב בשגגה במעילה ובעי למילף מק"ו משאר מצות לפטור מזיד במעילה מהאי ק"ו נמי נילף לפטור שאין מתעסק במעילה ויש ליישב דאין ה"נ ה"ק לא אם אמרת כו' דאי לא הוה כתיב בשגגה במעילה הוה ילפינן בין מזיד ובין שאין מתעסק לפטור מק"ו משאר מצות ולכך איצטריך למכתב בשגגה במעילה דגלי לן דלא נילף ליה לפטור משאר מצות וא"כ שאין מתעסק חייב בה מדלא כתיב ביה בה כדכתיב בשאר מצות ודו"ק:

דף לג:

תוס' בד"ה אמר קרא כו' דדוקא בטבל טמא אין מדליקין כו' אבל בטבל של חמץ מדליקין כו' עכ"ל דבריהם תמוהין דבלאו איסור חמץ נמי בכל טבל בין טמאה בין טהורה אין מדליקין דהנאה של כילוי אסור בטבל כמ"ש התוס' בפ"ק בד"ה כדי שתהא בהמה כו' דהנאה של כילוי אסור בכל טבל דהדר גמר טהורה מטמאה מה טמאה מיתסר בהדלקה קודם הרמה אף טהורה כו' וכל הנאה של כילוי כו' עכ"ל ע"ש וצ"ע:

בד"ה לאימת כו' דהא מכי נפיק מינה פורתא מתכשרי ומיד מקבל טומאה כו' עכ"ל ר"ל שהרי הטומאה נוגע בזג ואע"ג שנוגע במקום הנגוב בזג כפרש"י ומשום דאל"כ ודאי דנטמא המשקה בכל שהוא מן הטמא גופא מ"מ היה נטמא הזג כיון דמתכשר אי לאו דבציר להו שיעורא כדקאמר תלמודא וק"ל:

בא"ד וההיא דת"כ שהביא רש"י שאוכל מטמא בכל שהוא אסמכתא כו' עכ"ל ומדרבנן ודאי דאוכל מטמא בכל שהוא מיהו לענין הכשר אפילו מדרבנן אינו מקבל בכל שהוא

כדקאמר לאימת מתכשרי לכי סחיט כו' בציר ליה שיעורא דדוחק הוא לומר דהך מתני' דטמח מת שסחט איירי בטומאה דאורייתא ודפריך נמי בפ' אלו עוברין מקום מגעו אמאי פסול כבר פירשו התוס' שם דהכי פריך הא לא הוי כביצה והואיל שלא מקבל טומאה אלא מדרבנן אית לן למימר דבטלי אגב מקפה כו' ע"ש ובההיא דכריתות דאמרי' דלא מקבל הבצק טומאה משום דלית ביה שיעור כמ"ש התוס' בשם רש"י אטומאה דאורייתא קאי התם בכריתות ועיין בזה בתוס' פרק מרובה בד"ה פרה כו' ודו"ק:

בא"ד ומקבל האי בצק טומאה אם יגע בטומאה כו' שאין נוגעין בנבילה כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בזה עיין בתוס' פרק מרובה ובחדושינו פרק אותו ואת בנו:

דף לד.

בד"ה בשליקתא כו' אבל למאס אסור כו' דבפ' הלוקח כו' תירום ותרקב כו' ואור"ת דבמאיסתא כו' עכ"ל לכאורה שהביאו ראיה לדבריהם דלמאס אסור מהא דבפ' הלוקח אר"א תירום ותרקב ובפ"ה דתרומות גרסו ותשרף וע"כ בשכבר מאוסות אמר תישרף דאי שרי למאס לישרף אמאי תנא כלל תרקב שהרי יוכל למאס וליהנות בשעת שריפה וק"ק דלפ"ז רב הונא דפליג דאסר בחיטי היינו אפילו בשכבר שלוקות ומאוסות ותקשי ליה אההיא דתני תישרף ויש לישב ודו"ק:

בד"ה טהרו מלטמא כו' דתניא בתוס' גידולי תרומה ומעשר שני הרי הוא כחולין כו' עכ"ל והר"ש בפי' המשנה כתב דבתוספתא דמס' טהרות מתנייה ואיכא לאוקמי לענין טומאה וטהרה ע"ש וק"ל:

בא"ד גידוליהם אסורין מלאכול בירושלים אף לזרים כו' בלאו הכי לא א"ש לישנא אף לזרים כו' ונראה דזרים דהתם ההיינו נכרי כו' עכ"ל מהרש"ל כתב בזה דברי הרמב"ם אבל אינן מענין כוונת דברי התוס' דהכא וע"כ אין להאריך בהם אבל הנראה כמו שהעיד על עצמו בעל התוס' הר"ש מקוצי*) בפי' המשנה פ"ט דתרומות אמתניתין דגידולי תרומה וז"ל שם הא דתנן בפרק ב' דבכורים דמעשר שני ובכורים גידוליהם אסורים מלאכול בירושלים אף לזרים משא"כ בתרומה במס' פסחים לא כוונו יפה דאין ענינה לכאן ופירושה כמו שפירשנו במקומה כו' עכ"ל ותוכן דברי הר"ש במקומה במס' בכורים בשם הירושלמי לתרץ אלו הקושיות דאף לזרים ולבהמה לא קאי אאיסורא דקאמר ת"ק אלא אהתירא דקתני התם ר"ש מתיר ומשום בכורים נקט זרים ודקתני משא"כ בתרומה פירש הר"ש שם דלאו לענין גידולין קאמר אלא לענין גידולי גידוליהן ולענין שאוסר בכל שהו דמשכחת [בבכורים] שאוסרת בכל שהוא כגון שנתערב בתרומה אבל בתרומה לא

משכחת בשום מקום שאוסרת בכל שהוא כו' ע"ש באורך ושכתב שם דהכא בפסחים לא נתכוון יפה דהיינו ממה שפי' כאן לתרץ הקושיות דזרים היינו נכרי ור"ל דאע"ג דשנינו במס' טהרות דגידולי תרומה אסורין מלאכול דהיינו לישראל משום כדי שלא ישהה אותה כהן לזריעה מיהו טהורים מלטמא דמשום ריוח פורתא דשרי לכהן לא ישהה אותה הכי נמי לזורעה כדי למוכרה גידוליה לנכרי ודאי לא ישהה אותה כיון דאסורה לישראל והשתא שפיר קאמר אף לזרים גבי מעשר שני ובכורים דזרים היינו נכרי וקאמר דאף על גב דגבי תרומה אמרינן גידוליה אסורין לישראל אבל לנכרי שרי דלא ישהה אותה הכהן משום ריוח פורתא כדי לזורעה למכרה לנכרי מכל מקום במעשר שני ובכורים גדוליהן אסור אף לנכרי ועל דברי אלו והפי' שכתב הר"ש כתב שם דלא נתכוין יפה אלא שהפי' הוא כמו שפי' במקומה במס' בכורים וכמ"ש לעיל ודו"ק:

בד"ה ל"ל עיבור צורה קשה לר"י כו' וי"ל מ"מ אחר שנזרק בלול יש בו היסח הדעת כו' עכ"ל יש לדקדק דהא טומאה נמי מביא להיסח הדעת כדאמר לעיל גבי שתילי תרומה שנטמאו וא"כ ה"נ נימא לקמן בנטמא או בנפסל בטבול יום שמסיח דעתו שוב מן הבשר והיסח הדעת פסול הגוף הוא והדרן קושיא לדוכתיה אמאי קתני הורצה ויש ליישב כיון דההוא היסח הדעת בא מן הטומאה שפיר קאמר דהורצה על הטומאה גופה וק"ל:

דף לד:

בפרש"י בד"ה אא"ב פסול כו' איכא למימר בדיעבד הורצה עכ"ל לאו דבדיעבד הורצה משום דהציץ מרצה בדיעבד דא"כ לר' יהושע אין חילוק בין פסול טומאה לפסול יוצא דבשניהם לכתחלה אין הציץ מרצה ובדיעבד מרצה וקרא כתיב אינו נושא אלא עון טומאה אלא דביוצא קאמר דבדיעבד הורצה ממילא בלאו ציץ ומה"ט דקאמר דקילא ליה פסול יוצא דמחמת ד"א חשבינן ליה וק"ל:

בד"ה ה"ג כו' ושני עושה ג' בתרומה ל"ג דהא בחולין עסקינן דאי בתרומה הא אמרי' דעבוד מעלה כו' עכ"ל וה"ה דהוה מצי לדחויי דאי בתרומה עסקינן הוי אסור לדרוך אפילו בפחות פחות מכביצה משום תקלה ולכתחלה קאמר דורכן כדאמרי' לעיל מיהו הא דקאמר הקדישן ואח"כ דרכן טמאין היינו ע"כ בדיעבד דלכתחלה א"נ דלא היו טמאין אסור לדורכן אפילו בפחות מכביצה משום תקלה כדאמרי' לעיל ואיכא למימר השתא דאסיק אדעתיה משום מעלה עשו בתרומה ואע"ג דמשקין מפקיד פקידי לר יוחנן בתרומה עבוד רבנן מעלה לטמא משקה עם האוכל אין אנו צריכין לעיל כלל לטעמא

דתקלה ובההיא דתותים וענבים שנטמאו שאין בה היתר כו' היינו נמי משום מעלה ודו"ק:

בד"ה אף אנן נמי תנינא כו' אפילו בקדושת פה עכ"ל לא ידענא מהיכא קא אייתי מהתם ראיה דאפילו בקדושת פה ואפשר שע"ז כוונו התוס' לומר ופ"ה דחוק ודו"ק:

תוס' בד"ה שאם זרק כו' וכ"ש להרצאה דהא ר"א דאמר הכא יזרוק כו' דלהוציאה ממעילה לא כו' עכ"ל ר"ל דע"כ עדיף הרצאה מלהוציא מידי מעילה דהא לר"א לענין הרצאה קאמר הכיא יזרוק לכתחלה ולהוציאה מידי מעילה לא מהני אפילו בדיעבד וצ"ל לר' יהושע דלהוציאה מידי מעילה נמי לא הוי אלא בדיעבד דאם לא כן לדידיה הוי הוצאה עדיפא מהרצאה וק"ל:

דף לה.

גמרא לא תאכל עליו חמץ וגו' דברים הבאים לידי חימוץ אדם כו' מהיקשא קא יליף ולעיל דקאמרי' לר' יהודה אהאי קרא דאתא היקשא לקובעו חובה ה"ה דהמ"ל דאתא להך דרשה דהכא מיהו ק"ק דקאמר התם לר"ש דלקובעו חובה נפקא ליה מקרא אחרינא מ"מ תקשי דאיצטריך היקשא לדרשה דהכא וק"ל:

שם והא הכא דאין אדם יוצא י"ח במצה וחייבין על חימוצו כו' ויש לדקדק דתיקשי ליה הכי ממתני' דקתני אבל לא בטבל ולא במעשר כו' והא הכא דאין יוצא י"ח מצה וחייבין על חימוצו כרת וי"ל דלר"ש קושטא הוא דאין חייבין על חימוצו כרת דאין איסור חל על איסור כדלקמן ודו"ק:

דף לה:

שם ולא נטלה ממנו מעשר ראשון ולא כו' כצ"ל:

בפרש"י בד"ה טבול מדרבנן ואפ"ה מצוה הבאה בעבירה היא כו' עכ"ל אבל משום מי שאסורו משום בל תאכל חמץ לבדו אתה כו' לא שייך הכא כיון דאינו טבול אלא מדרבנן ולעיל גבי דמאי הא לא חזי ליה שפרש"י מטעמא מי שאיסורו כו' היינו משום דאית ביה מלתא דספיקא דאורייתא דשמא לא עישר ודו"ק:

תוס' בד"ה מי פירות כו' ואפילו אם משימין מים עמהם אכתי לא הוי אלא חמץ נוקשה כו' עכ"ל דמעולם לא היה כאן חמץ דגן גמור כלל כיון שהשעורה נתחמץ ע"י מים שמחמיצין וע"י מי פירות שאין מחמיצין אבל אי מי פירות בלא מים נמי מחמיצין שפיר מקרי החומץ חמץ דגן גמור ע"י תערובות שהשעורה הוא חמץ גמור ויש חילוק בין חמץ

דגן גמור ע"י תערובות לחמץ נוקשה דהא לר"א מסיק לקמן דחמץ דגן גמור ע"י תערובות הוא בלאו וחמץ נוקשה בולא כלום ודו"ק:
בפרש"י בד"ה או אפילו כו' דאילו מעשר ראשון פתיכא ביה תרומת כו' כצ"ל:

דף לו.

תוס' בד"ה במקום זריזין כו' ואותה מנלן שנבללת בעזרה כו' עכ"ל לאו דוקא נבללת שבלילת מאפה תנור היה אחר אפיה ופתיתה אלא מנלן שנילושה בעזרה במקום זריזין דשרינן לה בפושרין וק"ל:
בא"ד דע"כ היו לשין אותה בעזרה לפי שהיו מודדין אותה בעשרון כו' עכ"ל וקשה דהא לא מסיק האי טעמא אלא משום דבלילה פסולה חוץ לחומת עזרה ומה ראיה היא ללישה והתוס' פרק כל המנחות כתבו ושמא נקט האי טעמא דהוו בכל המנחות כו' אפילו למ"ד מדת יבש לא נתקדשה כו' והוא דחוק דהא עיקר קושיא הכא מלישת מאפה תנור ואהא לא משני מידי ויש ליישב דה"ק כמו דבלילה דכל המנחות פסולה חוץ לחומת עזרה משום דמדת הלח בכלי שרת ודאי נתקדשה ה"נ מדת היבש ודאי נתקדשה ואסור גם ללוש אחרי המדידה חוץ לעזרה וק"ל:

דף לו:

בד"ה אוציא חטה כו' [וא"ת] א"כ נוציא כל ה' כו' ואנו לחם כו' עכ"ל כל זה מדברי קושייתם דהיאך ס"ד למימר אוציא חטין כו' דא"כ אמעיטו גם כל שאר ה' מינין ואנו במצה לחם בעינן כו' וע"כ דלית לן למעט אלא בכורים גופייהו ולא במינן בכורים ומצינו בלשון תוס' וא"ת כו' ונשאר בקושיא והגהת מהרש"ל בזה אין מובן לי ודו"ק:
בד"ה אי מצות כו' אי מרבינן הא מרבינן כו' עכ"ל ומיהו היקשא אהני לן כדלקמן מה מצה מין זרע אף מרור כו' וק"ל:
בד"ה דאמר ר"א כו' כדתנן בפ' בתרא דזבחים באו לנוב כו' ומעשר שני נאכלין כו' עכ"ל כצ"ל בכל נוסחת משנה שלפנינו לא הוזכר מעשר שני ועיין שם בתוס' ולקמן בחדושינו וק"ל:
בד"ה מאן שמעת ליה כו' א"א דלא דרשי המקרא לשום דרשה עכ"ל ואע"ג דאיכא למימר דדרשי נמי המקרא כר' עקיבא שעונין עליו דברים הרבה מ"מ כיון דלא שמעינן מינייהו הכי בהדיא אפשר דדרשי המקרא כר"י הגלילי למעט מעשר שני וק"ל:
בד"ה ור"י הגלילי ת"ל כו' מעשר שני תיפוק ליה מבכל משובתיכם כו' כמו ביכורים וי"ל כו' עכ"ל ואין להקשות ומאי קושיא דאימא דאצטריך לעיל דרשה דאוני למעט

מעשר שני אפילו לזמן נוב וגבעון כמ"ש התוס' לעיל גבי חלת תודה די"ל דהא ר"י הגלילי מעשר שני בירושלים נקט במלתיה ובירושלים דהיינו בבית עולמים מיהת ת"ל מבכל מושבותיכם כמו ביכורים דמפיק בבית עולמים מבכל מושבותיכם אמנם רש"י בחומש כתב בכל מושבותיכם פרט למעשר שני וחלת תודה עכ"ל ודבריו ע"פ המכילתא וצ"ל דאין פירושו סותר דברי התלמוד דמסיק למעט מעשר שני לר"י הגלילי מאוני וחלת תודה מושמרתם ולא מפיק להו מבכל מושבותיכם די"ל דהא דמפיק במכילתא מעשר שני וחלת תודה מבכל מושבותיכם כמו ביכורים לר"י הגלילי היינו לזמן בית עולמים ולית ליה לר"י הגלילי כמ"ש התוס' שמעשר שני לא מימעט מבכל מושבותיכם כיון שיש לו היתר כר"א אלא דשפיר אימעט נמי מעשר שני ודו"ק:

בד"ה פרט לחלוט כו' והא דאמרי' בסמוך מאי חלת המסרת חלוט של כו' עכ"ל לא ניחא להו למימר דאיירי בכה"ג בעשאן באלפס והרתיח ולבסוף הדביק דבהא גם ר"ל מודה לקמן דאיקרי לחם משום דאינהו לא פליגי אלא בלא מים כמ"ש התוס' לקמן אבל חלוט דקתני הכא היינו במים רותחים ולכך קשיא להו מחלוט של ב"ב דהיינו נמי ברותחין ואפי' ר"י דפליג במעשה אלפס מודה בחלת המסרת כדאריב"ל זהו חלוט של ב"ב הואיל שמחלטין אותו במים כל צרכן כו' וכ"ה במ"י וכן נראה מדברי הר"ן ואהא תירצו דהכא איירי בבלילתו עבה כיון שתחלתו עיסה אע"ג דחלטו אח"כ ברותחין חייב בחלה ולחם מיקרי שנתחייב משעת גלגול כמ"ש התוס' לקמן ור"ל לא פליג אלא בבלילתו רכה ואח"כ אפאו באלפס כעין ההיא דמייתי החליטה והמעיסה אבל ההיא דחלת המסרת איירי בבלילתו רכה וחלטו ברותחין ולא אפאו אח"כ באלפס או בתנור וכ"ע מודו ביה דלא לחם איקרו ודו"ק:

בא"ד כיון דהדר ואפייה בתנור או באלפס לחם קרינן ביה כו' עכ"ל ולר"ל צ"ל באלפס היינו דוקא בהרתיח ולבסוף הדביק ובנוסחאות גמ' שלפנינו בפ' החולץ לא הוזכר אלפס כלל אלא ואפייה בתנור כו' וק"ל:

דף לז.

בפרש"י בד"ה וכן לענין לחמי תודה אם שחט הזבח עליהן כו' עכ"ל וכדמסיק אחד מכל קרבן שלא יטול פרוסה כו' אבל לענין דאקרי מצה בכה"ג פשיטא כיון דאיקרי מצה בפסח ודו"ק:

דף לז:

תוס' בד"ה ות"ק מ"ש כו' (ואמר)[צ"ל וא"א] שלא יתבשל מעט ממנו וחסר ליה משיעוריה עכ"ל דאי הוו פליגי בתתאי גבר ועילאה גבר ע"כ דהוי תליא מלתא בנתבשל קודם האפיה באלפס או בתנור אלא דלא אכפת לן כלל בבישול מקודם כלל אם נאפה אח"כ למר במעיסה ולמר בחליטה דמקרי לחם ודו"ק:

בד"ה א"ל ר"י תנאי כו' אבל ללישנא דזה וזה לחיוב איכא תנאי כו' א"כ ר"י ב"ר יוסי כו' עכ"ל ומהני תנאי דרישא דקאמר ת"ק דב"ה מחייבין בזה ובזה ותנא בתרא קאמר דב"ש מחייבין בזה ובזה לא ה"מ לדקדק כן דע"כ דמחייבין אפילו באלפס דאי באלפס פטור א"כ היינו חכמים די"ל דבהא חכמים פליגי אתנאי דרישא ואמרי דלא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה אלא לכ"ע באלפס פטור ובתנור חייב ותדע דהא ר' ישמעאל ב"י בין ללישנא דזה וזה לפטור ובין ללישנא דזה וזה לחיוב היינו או כב"ה או כב"ש לתנאי דרישא אלא דקאמר לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה אבל מר"י בר יוסי דקדקו שפיר ללישנא דזה וזה לחיוב אי הוה פוטר באלפס א"כ היינו חכמים וללישנא דזה וזה לפטור ע"כ צ"ל נמי היינו אפילו אם אפאו אח"כ בתנור דאל"כ היינו חכמים דהכי קאמרי לר' יהודה לקמן ודו"ק:

בד"ה דכ"ע מעשה כו' אבל בלילתו עבה כ"ע מודו דחייב בחלה כו' עכ"ל ולעיל דפריך לר"ל מההיא דקתני יוצאין במצה הינא ובמצה העשויה באלפס הא דלא אוקמא בעבה משום דא"כ לא הוי לחם עוני כמ"ש התוס' לעיל אההיא דפרט לחלוט כו' וק"ל:

בא"ד ואע"ג דטריתא כו' דחייב בחלה ומברכין עליו במ"מ כו' עכ"ל האי ואע"ג כו' קאי אדלעיל שכתב ר"ת בתחלתה עיסה וסופה סופגנין דה"נ מברכין עליו המוציא כו' כיון דחייב בחלה דלא תקשה ליה מטריתא כו' וק"ל:

בד"ה לחם שאין כו' וא"ת מנלן לחלק בין בלילה רכה ובין בלילה קשה כו' עכ"ל דמסתמא הך מתני' דמחלק בין תחלתה סופגנין ובין תחלתה עיסה אתיא נמי כר' יהודה ולמ"ד מעשה אלפס פטורין ויליף ליה נמי מהאי קרא אין לחם אלא האפוי בתנור כפרש"י לעיל ניחא דבענין מעשה תנור קאמר דהיינו בלילתו עבה אפילו במים ובלילתו רכה בחזר ואפאו בתנור אבל לר' יהודה ע"כ לאו כעין מעשה תנור קאמר כיון דבלילתו רכה בחזר ואפאו בתנור לא מקרי לחם אלא באפאו בתנור א' ודו"ק:

בד"ה הדביק כו' דפליגי ר"י ור"ל כו' ע"כ בהדביק מבפנים והרתיח מבפנים א"כ מאי כו' עכ"ל דהדביק מבפנים והרתיח מבפנים הוי טפי מעשה תנור כדאמרינן לעיל דתנור הסיקו מבפנים משא"כ מעשה אלפס הוא כל שהאור מהלך תחתיו כמ"ש התוס' בשם

הירושלמי והשתא קשיא להו מאי קא מבעיא ליה לרב יוסף בהדביק מבפנים ואבוקה כו' דאפי' אם נפרש כמ"ש התוס' לקמן דלא הסיקו אלא מתבשל מהיסק שכנגדו כו' מ"מ הא ודאי לא עדיף מהדביק מבפנים והרתיח מבפנים דהוה טפי כעין מעשה תנור ואפ"ה הוה סבר רבה דפליגי ביה ולמאי דמסיק ר' זירא נמי בהדביק מבפנים והרתיח מבחוץ דהיינו מעשה אלפס דפליגי ביה מסתמא דסברת רבה נמי קאי דפליגי נמי בהדביק מבפנים והרתיח מבפנים ודו"ק:

בא"ד ומיבעי ליה כיון דתנור הוא לא חשיב מעשה אלפס כו' ולרב יוסף מבעיא כו' עכ"ל ר"ל כיון דתנור הוא לא חשיב מעשה אלפס אע"ג דדרך התנור להיות היסקו מבפנים וזה הוה היסקו מבחוץ א"ד ל"ש וחשיב מעשה אלפס אף בתנור כיון שהיה היסקו מבחוץ כעין אלפס ורב יוסף מבעי ליה בהדביק בתנור ולא היסקו כו' דאי היסקו מבפנים היינו ממש מעשה תנור דמשום דאבוקה כנגדו ודאי דלא גרע ודו"ק:

דף לח.

בד"ה אתיא לחם כו' כגון אם הוא כהן או לוי או ישראל עני ונטל ממנו כו' עכ"ל מלת עני קאי שפיר אכולהו משום מעשר עני שיפריש שיהיה שלו אבל מה שכתבו ונטל ממנו כבר תרומה ומעשר כו' לא קאי אכהן דתרומה ודאי שלו היא ומעשר ראשון נמי איכא למ"ד ביבמות ובכתובות דלכהן נמי היא אלא משום ישראל ולוי כתבו כן דתרומה ומעשר ראשון אינו של ישראל ולוי נמי אע"ג דמעשר ראשון שלו מ"מ תרו"מ דפתיכא ביה אינו שלו ומשום כהן נקט לעיל בבריית' ולא ניטל ממנו מע"ר ובריית' קתני נמי ולא ניטל ממנו מע"ש והתוס' לא הזכירו אותו בדבריהם משום דלרבנן דפליגי (אדר"א) [אדר"מ] הוה מע"ש שלו (ואימעיט שפיר מלכם) [ומקרי שפיר משלכם] ודו"ק:

בד"ה אבל חלתו כו' א"נ כיון דמדרבנן אין לה פדיה לא חשיב נאכל בכל מושבות עכ"ל הכא לענין דינא קמבעיא ליה אי נפק בחלת מעשר שני ושפיר איכא למימר כההיא תירוצא בתרא כיון דמדרבנן אין למעשר שני טהור פדיון דמחיצה לקלוט מיהת מדרבנן אינו נקרא נאכל בכל מושבות ואינו יוצא י"ח מצה דכה"ג אמרינן לעיל דאינו יוצא י"ח מצה בטבל מדרבנן כיון דאיסורא דרבנן רביע עליה אבל לעיל דפריך אקרא ומה ראית ומשני כדר"א ודאי דליכא למימר הכי דאי הוה סבר מחיצה לקלוט דרבנן לא הוה אצטריך ליה למימר כדר"א דהא אדאורייתא קאי וכמ"ש התוס' לעיל ודו"ק:

בד"ה א"ד הואיל כו' כמו שאין לומר הואיל ולא קרא לו שם מעשר עכ"ל ר"ל דאי לאו דר"א דשם מעשר לחודיה נאכל בכל מושבות מה"ט דהואיל ולא קרא לו שם מעשר ודאי

לא הוה קרוי מעשר נאכל בכל מושבות כמ"ש התוס' לעיל גבי ביכורים והא דאמרי' בחלה הואיל ולא קרי לה שם היינו משום דשם חלה לחודיה נאכל בכל מושבות כמ"ש לעיל ודו"ק:

בד"ה ר"י אומר כו' נטמא אין לא נטמא לא כו' אלמא לקוח לרבנן נמי אינו נפדה טהור כו' עכ"ל והגירסא שלפנינו בפ' איזהו מקומן אינו כן אלא דה"ג התם והרי מעשר דהוא נפדה ואילו לקוח אינו נפדה דתנן הלקוח בכסף מעשר שנטמא יפדה ר"י אמר יקבר כו' והשתא מר"י פריך ולא מרבנן ושפיר איכא למימר לרבנן דלקוח נפדה טהור בריחוק מקום אפי' מדרבנן ועיין בר"ש בפ"ג דמעשר שני דפירש שני הגירסאות הללו וק"ל:

דף לח:

גמ' רביעית היא ומתחלקת לכמה חלות כו' ואין להקשות כיון דלא היה בכמה חלות רק רביעית שמן ע"כ גם מים היו בו וא"כ ה"ל מי פירות עם מים דממהר יותר להחמיץ ואמאי יוצא בהן בפסח אם עשאן למכור די"ל דשאני התם דכהנים זריזין הן כדאמרי' לעיל גבי פושרין ועי"ל כיון דלא הוי רק רביעית לכמה חלות אינו ממהר להחמיץ בשביל דבר מועט כזה יותר מאילו היה הכל מים דמשום ה"ט קאמר דלא הוה מצה עשירה ודו"ק:

תוס' בד"ה זאת אומרת כו' דהא ר"מ דקתני בהאי לישנא כו' דאמר התם מ"ט דר"מ כו' ומנחה ונזירות ישרות כו' עכ"ל מדבריהם נראה דלא הוה גרסי בברייתא מנחה ונזירות קרבין אבל בנוסחת גמרות שלפנינו גרסינן בהדיא בברייתא הכי מנחה ונזירות קרבין דר"מ ע"ש וק"ל:

בד"ה נאכלין בנוב כו' היכי ממעט ביכורים מבכל מושבות והא ביכורים הוה חובה כו' עכ"ל יש לדקדק דהך קושיא גופה שהקשו הכא בשם הר"נ גאון הקשו התוס' כבר לעיל בפשיטות אמעשר שני דקתני התם בהדיא דנאכל בנוב וגבעון בכל ערי ישראל ול"ל לתלמודא למימר כדר"א וכן הקשו קושיא זו גופה לעיל בפשיטות גבי ביכורים וי"ל דהא דאמרי' התם מעשר שני בזמן נוב וגבעון נאכל בכל ערי ישראל היינו לר"ש דאמר חובות שאין קבוע להם זמן כגון מעשר בהמה לא קרבו בנוב וגבעון ואתקש מעשר דגן למעשר בהמה אבל לר' יהודה מסיק התם דבעי לאוכלן בנוב וגבעון והשתא לא קשיא לר"נ גאון לעיל במעשר שני כיון דלר"י אינו נאכל בכל מושבות אפילו בזמן נוב וגבעון ניחא ליה למימר לכ"ע דיש לו היתר במושבות כדר"א ולא קשיא ליה אלא גבי ביכורים דממעט ליה לכ"ע בין לר"י הגלילי בין לר"ע מבכל מושבות הא אפילו לר"ש דאין קרב בנוב וגבעון אלא חובות הקבוע להן זמן הא ביכורים נמי חובות הקבוע להן זמן הן כמו פסח

קרבו שם ונאכל בכל ערי ישראל כמו פסח שהוא קדשים קלים ועוד נראה לפי גירסת ספרים שלנו דל"ג במתניתא התם ומעשר שני נאכל בכל ערי ישראל וכ"כ התוס' שם דיש ספרים דל"ג ליה ומסיק התם דמתני' אתיא כר"ש דמעשר בהמה שהוא חובות שאין קבוע להן זמן לא קרבו התם ואתקיש ליה מעשר דגן והשתא מה"ט דאתקש למעשר בהמה לא יהא נאכל כלל ומעשר שני אין לו תקנה אלא בפדיון כמו מעשר בהמה דלא קרבו ואין נאכלין אלא במומן לבעלים כמ"ש התוס' שם והשתא לר"ש לא תקשי ליה לר"נ כלל במעשר שני שהרי אינו נאכל כלל בזמן נוב וגבעון אלא מביכורים הוא דקשיא ליה דה"ל חובות הקבוע להם זמן כמו פסח דקרבו ונאכל בכל ערי ישראל ודו"ק:

דף לט.

גמרא אף מרור מין זרעים כו' לאו דוקא אלא מין ירקות הן כדקתני במתני' וכדמסיק לקמן אלא דקרו להו נמי מין זרעים כדלקמן במתני' ה' זרעונין והיינו ה' ירקות וק"ל:
תוס' בד"ה ואימא הירדוף כו' ה"נ ה"מ לשנויי הכי אלא דמשני שפיר טפי כו' עכ"ל וכן הא דמשני גבי הרזיפי מה מצה שנקחת בכסף מעשר ה"ה דה"מ לשנויי הכי לפי פירש"י דהרזיפי סם המות לבהמה הוא וגבי הירדוף נמי ה"מ לשנויי כדמשני גבי הרזיפי דאינה נקחת בכסף מעשר שני אלא דמשני שפיר טפי וק"ל:

דף לט:

גמרא למימרא דירקות אלימא מזרעים כו' דליכא למימר דה"ק אבל בירקות לא בעי כ"כ הרחקה דמשמע דרב להקל קאמר דזורעין בערוגה א' ולא להחמיר מיהו בפשיטות ה"מ למפרך היאך ס"ד למימר דה"מ בזרעין הא תנן בהו אין זורעין אותן בערוגה א' ויש ליישב דאימא דלא קאי אערוגה אחת דו' טפחים ודו"ק:
בפירש"י בד"ה כעין דאורייתא תיקון ואין לו היתר במושבות כו' מה מצה בעינן נאכלת בכל מושבות אף כו' עכ"ל הוא מגומגם דלר"י הגלילי קיימינן ולא ממעט מעשר שני מבכל מושבות אלא מעוני שאינו נאכל באנינות ולפי מה שכתבנו לעיל לפרש"י בחומש דממעט מעשר שני ממושבותיכם והיינו לר"י הגלילי ולזמן בית עולמים ניחא גם הכא דנקט מושבות לזמן בית עולמים ולא נקט עוני דלא אצטריך אלא לנוב וגבעון וק"ל:

דף מ.

גמרא אמר שמואל חטין של מנחות אין לותתין אותם וקא קרי להו סולת כו' יש לדקדק אמאי לא פריך בפשיטות כיון דחטין של מנחות אין לותתין משום דלתיתה בזריזין ולא

במקום זריזין כדאמרי' לעיל אמאי שרי רבא לתיתה במצת מצוה דליתיה נמי בזריזין ולא במקום זריזין דלענין לישת פושרין מפלגינן לעיל בין מצת מנחות דאיתיה במקום זריזין ובין לישת פושרין דמצת מצוה לתיתה דמנחות דליתנייהו במקום זריזין אבל לתיתה בין הכא ובין הכא ליכא במקום זריזין ויש ליישב דרבא פליג אשמואל וסבר דלתיתה שרי נמי במנחות ודו"ק:

שם מצוה ללתות כו' אי לא דבעי לתיתה שימור למאי כו' דאי לאו דבעי לתיתה ובעי שימור משום דשרי לתיתה לא אצטריך לכתוב ושמרתם כיון דסגי בלא"ה לא ילתות ולא תיבעי ליה שימור וק"ל:

דף מ:

תוס' בד"ה אבל עושהו כו' ואנו מפטירין השמים כסאי וכן הוא בפסיקתא כו' עכ"ל אבל בפ' בני העיר לא כתבו התוס' כן ע"פ הפסיקתא שם וז"ל אהא דאמרי' ר"ח אב שחל להיות בשבת מפטירין חדשיכם וגו' ואין אנו עושין כן אלא מפטירין בירמיה שמעו דבר ה' וגו' כו' ע"פ הפסיקתא כו' עכ"ל ע"ש ויש ליישב דבריהם דהכא ע"פ הפסיקתא דה"פ דנהגינן ע"פ הפסיקתא לומר בכל השנים חזון בשבת שלפני ט' באב ולא בר"ח אב שחל להיות בשבת ובהפטרת שמעו דבר ה' ג"כ ע"פ הפסיקתא נוהגין כן ברוב השנים אלא כשחל ר"ח אב בשבת נדחית מפני הפטרת ר"ח דהיינו השמים כסאי דתדיר ושאינו תדיר כו' ודו"ק:

בד"ה האלפס כו' ונראה דאפילו שמואל כו' ובשילהי מסכת עבודת כוכבים כו' וברושלמי כו' עכ"ל כל דבריהם כאן אינן ברורין בזה ועיין במקומו בפרק כירה שם תמצא דבריהם מסודרים על נכון וק"ל:

בא"ד והא דאמרי' בפרק כירה דשרי חם לתוך צונן כו' י"ל כו' הואיל והצונן של מטה מים שהוא דבר המתערב כו' עכ"ל הלשון מגומגם דההיא דבפרק כיצד צולין חם לתוך צונן נמי איירי בכה"ג שהצונן שלמטה הוא דבר המתערב כגון חלב ואפ"ה קאמר דקולף אלא דר"ל דהצונן שלמטה שהוא מים עם החם של מעלה שהוא נמי מים הוא דבר המתערב זה בזה וע"ש בתוס' וק"ל:

בד"ה רבא מחו ליה כו' דאין דרכם לבא לידי חימוץ כ"כ עכ"ל ולשון הרא"ש מדוקדק יותר שאין בא לידי חימוץ ולא חיישינן דילמא אתי לאחלופי כו' עכ"ל ע"ש וק"ל:

דף מא.

בד"ה מאי לאו כו' ואפ"ה קאמר נותן הקמח ואח"כ נותן את החומץ אלמא כו' עכ"ל דליכא למימר בנותן הקמח ואח"כ נותן החומץ משום דצמית הוא ולכך לא מחמע אבל היכא דלא צמית חמועי מחמע כסברת המקשה דהכא דהא המקשה דלעיל דפריך ונוקמא כרבי יוסי ע"כ דלא ידע לפלוגי בין דאיתיה בעיניה ובין ע"י תערובות וא"כ ע"כ דליכא למתלי בצמית ולא צמית לת"ק דר' יוסי דלמה נאמר דצמית טפי בנותן הקמח ואח"כ החומץ מנותן החומץ ואח"כ הקמח דהא חומץ בעיניה נמי לא צמית לת"ק דר' יוסי אלא דאיכא לפלוגי בינייהו בנותן הקמח ואח"כ החומץ לא צמית ולא מיחמע אבל בנותן החומץ ואח"כ הקמח לא צמית הא חימוע מיחמע וא"כ מאי קשיא ליה הכא דאימא חרוסת נמי לא מצמית ולא חימוע מיחמע כמו נותן הקמח ואח"כ החומץ אע"ג דלא צמית חימוע נמי לא מחמע ודו"ק:

גמ' ר' אומר במים אין לי אלא מים שאר משקין מנין ת"ל ובשל מבושל כו' כתב הרא"ם וא"ת לא לכתוב במים ולא בשל אלא אל תאכל נא ומבושל דמשמע בין במים בין בשאר משקין כו' וי"ל כיון דמבושל כולל גם הצלי כו' עכ"ל ע"ש ותירוצו דחוק כיון דעיקר מצותו צלי כדכתיב בקרא דלקמן ואכלו אותו צלי היאך ס"ד למימר דמבושל היינו צלי ובעיקר קושייתו תקשי ליה נמי בשמעתין לת"ק דיליף שאר משקין בק"ו ממים לא לכתוב במים כלל ובלא ק"ו מבושל משמע בין מים בין שאר משקין אלא דע"כ אית לן למימר דמים דכתיב בקרא אורחא הוא דסתם בישול במים הוא אלא משום דלא נימא דדוקא במים נקט קרא קאמר דשאר משקין ק"ו הן והכי נמי איכא למימר לר' ובלאו הכי נמי איצטריך ריבויא דבשל מבושל לצלי קדר דלא הוה שמעינן ליה מסתם בישול וק"ל:

שם יכול צלאו כל צרכו יהא חייב כו' יש לדקדק דמהיכא תיסק אדעתין דצלאו כל צרכו יהא חייב אי משום דכתיב צלי אש והאי לאו צלי אש הוא אלא קלי אש כפרש"י א"כ מאי קאמר נא ומבושל אמרתי לך כו' דאכתי נימא דיהא אסור משום דכי אם צלי אש דכה"ג אמרי' בסמוך גבי אכלו חי דבתר דקאמר נא ומבושל אמרתי לך כו' קאמר יכול יהא מותר ת"ל צלי אש ויש ליישב ודו"ק:

תוס' בד"ה א"ב צלי כו' אבל פשיטא דלכל הפחות איכא עשה דכי אם צלי אש כו' עכ"ל לפי שיטת ר"ת לקמן דכי אם צלי אש לשאר דברים לא אתיא אלא לעשה ולא אתי ללאו אלא לנא ומבושל דבני מילקא נינהו וק"ל:

בד"ה אבל לא במבושל כו' דבלילתו עבה לא נפיק מתורת לחם כדפי' לעיל כו' עכ"ל היכא דליכא עליה תוריתא דנהמא אפילו בבלילתו עבה שפיר נפיק מתורת לחם כמ"ש

התוס' לעיל והכי מוכח בפ' כיצד מברכין גבי חביצא אלא דמשמע להו הכא דקתני מבושל אע"פ שלא נימוח דאית ליה עדיין תוריתא דנהמא וק"ל:

בד"ה עולא אמר כו' ועולא לטעמיה דלא בעי לדחויי הכא טעמא דר"י דבעינן טעם מצה כו' עכ"ל ק"ק דודאי התם שפיר דחי דשלקות לענין ברכה במלתיה קאי כפרש"י התם משא"כ במצת מצוה דבעינן טעם מצה אבל הכא היאך בעי לדחויי הכי דאימא נמי טעם פסח בעינן בצלי ולא ע"י דבר אחר ונראה שהתוס' מפרשים הא דדחי התם דר"י מודה בשלקות היינו משום דשלקות הן בעין ואית בהו טעם ירק משא"כ במצה [א] שהיא נימוח ולית כאן טעם מצה והשתא ה"נ הכא גבי פסח הוא בעין ודו"ק:

דף מא:

בפרש"י בד"ה שאין ת"ל כ"א צלי אש דהא כתיב לעיל מיניה צלי אש ומצות כו' עכ"ל וכן פרש"י בחומש דעשה גמרי' מקרא דלעיל מיניה דהיינו צלי אש ומצות וגו' וקרא דכ"א צלי אש ללאו קאתי אבל התוס' כתבו דכי אם צלי אש אתי לעשה וי"ל דודאי קרא קמא צלי אש ומצות וגו' איסור עשה משמע היינו אם עבר ולא אכלו כלל והתוס' שכתבו דכ"א צלי אש אתי לאיסור עשה היינו אם עבר ואכלו חי ומבושל בחמי טבריא ועי' בתוס פ' המקבל וק"ל:

תוס' בד"ה א"ד חדא מיהא לקי פ"ה בחי וחמי טבריא חייב משום כי אם צלי אש כו' תקשי להו ברייתא דלעיל כו' עכ"ל הקשה מהרש"ל דאכתי גם לפר"ת תקשה לרב חסדא דאמר בחמי טבריא חייב ורבא גופיה מפרש דבריו ותירץ דרב חסדא מפליג בין חי ובין חמי טבריא ורבא דמפרש דבריו אליבא דרב חסדא הוא וליה לא ס"ל עכ"ל והאריך ע"ש והוא דחוק דאין זה אלא דברי נביאות לחלק בין חי ובין חמי טבריא לרב חסדא ולומר דרבא גופיה מפרש דבריו ולא ס"ל ולא לישתמיט תלמודא למימר הכי דאביי ורבא פליגי עליה דרב חסדא אבל העיקר כמ"ש בחידושינו סוף פרק המקבל דחייב דקאמר רב חסדא לאו חייב מלקות ממש קאמר בחמי טבריא אלא דקעבר בעשה דכ"א צלי אש דומיא דחי דקתני בברייתא והיינו דמפרש ליה רבא חייב דקאמר רב חסדא דקעבר משום צלי אש ר"ל ואינו חייב מלקות ממש קאמר רב חסדא אלא חייב דהיינו דקעבר בעשה ומשום דכ"א צלי אש לאו הוא למלקות בנא ומבושל דבני מילקא נינהו נקט לה גם בחמי טבריא בלשון חייב וכבר כתבנו שם קצת ראיה לזה דלשון חייב מצינו דאינו מלקות ממש וכן יש קצת להביא ראיות מתוך שמעתין לקמן דקמדייק תלמודא צלי דומיא דנא מה נא בלאו כו' ל"ל לתלמודא לדייק הכא מכח דומיא אמאי לא מדייק לה

ממשמעות מלשון חייב דקתני גבי צלי אלא ע"כ דלשון חייב אינו מוכרח דהיינו חייב מלקות ומיהו בהא איכא למימר משום דחייב דצלי איכא לפרושי דהיינו מכת מרדות אצטריך לדייק דמלקות ממש קאמר דומיא דנא ובההיא דבשל הפסח בחמי טבריא ליכא לפרושי דחייב מכת מרדות קאמר דא"כ דומיא דהכא בשבת פטור אפילו ממכת מרדות ובפ' כירה אמרי' בהדיא דפטור היינו ממלקות אבל חייב מכת מרדות ודו"ק:

בד"ה שאין ת"ל כו' היינו נמי משום דסמכי לנא ומבושל עכ"ל ר"ל דלא מיתורא קדריש ליה הכא אלא כיון דדרשי ליה להלקות על נא ומבושל משום כ"א צלי אש מדסמיכא לנא ומבושל דבני מילקא נינהו כמ"ש לעיל לפי' ר"ת ה"נ מהאי סמיכות והיקשא נילף הך דרשא בשעה שישנו בקום אכול כו' דאין היקש למחצה דתרוייהו מסמיכות והיקשא דכ"א צלי אש לנא ומבושל ילפינן להו ובתוס' פ' המקבל כתבו דרך אחרת דהכא עביד היקשא מצלי אש ומצות וגו' וסמיך ליה אל תאכלו ממנו נא כו' עכ"ל ע"ש באורך והוא דחוק דלישנא שאין ת"ל כו' ומה ת"ל כו' אינו מדויק דהא ודאי קרא דצלי אש ומצות קרא דצריכא הוא לגופיה דצלי בלילה מ"ע הוא כדלקמן ודו"ק:

בפירש"י בד"ה אין לי שיתחייב כו' אא"כ בשלו משחשיכה שהוא עיקר זמנו עכ"ל ק"ק דהא דעיקר זמנו משחשיכה היינו לאכילה אבל צלייתו ודאי אפילו מבעו"י הוא כדמוכח פרק אלו דברים ואמאי לא נימא דאיסור בשולו דומיא דהיתר צלייתו וע"ק בנא דלא כתיב כפול לא ליחייב אלא בעשאו נא משחשיכה ולא לישתמיט [שום תנא] מלמימר הכי וע"ק מה ענין דרשה דר' לדרשה דלעיל דלא מיירי בכה"ג ולולי פרש"י היה נראה לפרש כההיא דלעיל אין לי לחייב על אכילת בישול אלא משחשיכה בשלו מבעו"י ואכלו אז מנין כו' והשתא פליג רבי אדלעיל וכ"ה בהדיא במכילתא דרבי סבר הכי דקאמר אין לי אלא בשעה שהוא באוכל צלי הוא בבל תאכל נא ומבושל מבעו"י מנין ת"ל ובשל כו' ותו לא מידי ודו"ק:

דף מב.

תוס' בד"ה לאמר לימד כו' אבל שאר דברים לא עכ"ל ר"ל דבכמה פרשיות כתב בהו לאמר ולית בהו לאו הבא מכלל עשה והתם אפשר דמודה לחכמים דפליגי עליה בת"כ ולמדרשיה כדר' מוסיא פ"ק דיומא מנין לאומר דבר לחבירו שהוא בבל יאמר כו' שנאמר וידבר ה' לאמר וגו' ע"ש וק"ל:

תוספות בד"ה ואלו עוברין כו' וגם ריב"א מדקדק מלשון עוברין דמשמע (ואלו) עוברין מן העולם כו' עכ"ל ר"ל דגם ריב"א מדקדק לפרש דלענין בל יראה קאמר דלענין איסור

אכילה הל"ל עוברין עליהן שהאוכלן עובר עליהן בלאו אבל לענין בל יראה שפיר קאמר דהם עוברין מן העולם ור"ת מקיים לפרש שפיר לענין איסור אכילה דהם עוברין מעל השלחן קאמר ועיין בראש"ש בזה וק"ל:

בד"ה ר"א אומר כו' ואפי' הוי חמץ דגן גמור ע"י תערובות מ"מ מדקאמר כו' עכ"ל וכתב מהרש"ל ואין להקשות א"כ מאי מוסיף את"ק די"ל דת"ק תנא דגן גמור על ידי תערובות או נוקשה ור"א הוסיף נוקשה על ידי תערובות וכ"כ הר"ן עכ"ל גם שהר"ן פי' כן דברי התוס' דהכא א"א להולמם עד"ז כיון דא"א לפ' מלת אף דקאמר ר"א אלא בכה"ג א"כ בפשיטות ועדיפא ה"ל לאותביה הכי דהא ר"א דמתני' אומר אפי' חמץ נוקשה ע"י תערובות ור"א דבריי' אפי' בחמץ נוקשה בעיניה סבר בלא כלום והיאך מפרשים התוס' מעיקרא דהיינו חמץ נוקשה משמע דניחא להו לפרש נוקשה בעיניה ובעו למימר נמי לפרש דאפילו חמץ דגן גמור כו' הא א"א לפרש הכי מכח מלת אף דמשמע אפי' נוקשה ע"י תערובות כפי' הר"ן וע"כ הנראה דממלת אף אינו מוכרח לפרש כפי' הר"ן דר"א איירי בנוקשה ע"י תערובות אלא דה"פ אף תכשיטי נשים נוקשה בעיניה הוא ות"ק לא חשיב ליה חמץ נוקשה בעיניה וכן אי הוה תכשיטי נשים חמץ דגן גמור ע"י תערובות ת"ק לא חשיב ליה חמץ דגן גמור (דגן) כו' ולכך הוצרכו להוכיח דמ"מ מל' אף משמע דמוד' בכל מילי דת"ק דחשיב נמי נוקשה בעיניה ור"א סבר בגמ' בנוקשה בעיניה בולא כלום וד' הר"ן בזה הם ע"פ דברי בעל המאור שהקשה למ"ד קולן של סופרים טפולן של בנות כו' א"כ ר"א דאמר טפולי נשים היינו ת"ק ותו למאי דאסיקנא פרורא דאושכפא מאי קמוסיף ר"א ותירץ דר"א הוסיף תערובת נוקשה כו' עכ"ל ע"ש באורך אבל התוס' ודאי לא ניחא להו לתרץ כן שהרי לקמן כתבו תירוץ אחר אקושיא זו דלמ"ד קולן של סופרים טפולן כו' א"כ ר"א היינו ת"ק והדברים ברורים למבין ודו"ק:

דף מב:

בפירש"י בד"ה טיפולן של בנות עשירים כו' עניים לא מצי למימר דעניות אין להן סולת אלא סיד כו' עכ"ל ומיהו קשה אמאי תלי ליה במתני' בבנות סופרים מה שמשיירות להן בנות עשירים ולמה לא נקט טיפולן של בנות עשירים גופיה שהוא של סולת ולפי דברי בעל המאור שכתב לתרץ הך קושיא דא"כ ר"א היינו ת"ק דיש לחלק שהעשירות הסולת מעורבת בטיפולין אחרות וכשמשיירות לבנות עניים מתוך ששאר הטיפולין יקרים תוזרות ונותנות בה סולת מרובה וזה נוקשה בעיניה דאיירי ביה ת"ק ור"א הוסיף טיפולן של בנות עשירות דלא הוה רק תערובת נוקשה ניחא דנקט ת"ק סופרים אבל התוס' ע"כ

דלא מפלגי בהכי דא"כ לא הוו צריכין לחלק אהך קושיא דא"כ ר"א היינו ת"ק בין על פניהם ממש בין על פניהם של מטה ויש לפרש לדברי התוס' אדרבה דטיפול דבנות עשירות לכ"ע חמץ גמור הוא שכולו סולת אבל מה שמשיירות לעניות הם מערבות בתוכו סיד ופליגי ביה ת"ק ור"א דת"ק סבר דווקא מה שמטפל בה פניה של מעלה ור"א הוסיף אף פניה של מטה אע"ג דמאיס ותו לא מידי ודו"ק:

תוס' בד"ה וסמניך כו' והכא לא מצי למימר הכי משום דשערי בשי"ן כתיב עכ"ל אבל סיסני במבטא שי"ן של שמאל הוא שוה לסמ"ך וק"ל:

דף מג.

בפירש"י בד"ה לענין כרת לא כתיב כל מחמצת אלא כל אוכל חמץ כו' עכ"ל מדברי הר"ן דהאי קרא כי כל אוכל חמץ למיעוטא אתא מדכתיב כי כל אוכל מחמצת אם במחמצת ענוש כרת דהיינו נתחמצת מחמת ד"א כל שכן שנתחמץ מאליו ל"ל למיכתב כי כל אוכל חמץ אלא לאשמעינן כל האוכל הוא בכרת ואין כל חמץ בכרת למעוטי עירובו לר"א כו' עכ"ל [*] וכך הם דברי בעל המאור ע"ש באורך אבל קשה לפי זה דאי מיתורא דקרא דכל אוכל חמץ כו' קא ממעט תערובת חמץ א"כ מאי פריך לקמן ומאי חזית דהאי כל לרבויי נשים ומפקת עירובו כו' הא ליכא למימר דאתי כל לרבות עירובו שהרי מיעטו מיתורא דקרא דכל אוכל חמץ כו' דלא משמע מיניה למעט נשים ועוד דלא אצטריך למעוטי דמהיקשא דחמץ למצה נמי אמעיטו נשים ועו"ק במה שהקשו התוס' אהא דמשני כל לאתויי נשים תימה לר"י הא תרי כי כל כתיבי כי כל אוכל חמץ וגו' וכי כל אוכל מחמצת ונרביה עירובו לכרת כו' עכ"ל הא ע"כ ליכא למימר הכי דע"כ ההיא יתורא דקרא דכי כל אוכל חמץ אתא למעוטי תערובות דאל"כ לא נכתוב כלל ההוא קרא כמ"ש בעל המאור והר"ן וע"כ הנראה לשיטת התוס' דהא דיליף בברייתא נתחמץ מחמת ד"א מכל מחמצת לאו מלשון מחמצת קא יליף ליה וכן מוכחת הסוגיא דפרק כל שעה דקאמר ור"י מחמת ד"א מנליה מדאפקיה רחמנא בל' מחמצת משמע דלתנא דברייתא דאתי כר"ש לאו מלשון מחמצת קא יליף ליה ועוד אי לשון מחמצת משמע מחמת ד"א היאך ס"ד למימר מעיקרא מחמצת אין לי אלא שנתחמץ מאליו אלא דה"פ דברייתא מחמצת ונכרתה למאי אצטריך כיון דכבר כתיב כי כל אוכל חמץ ונכרתה וגו' ותאמר דאי מכל אוכל חמץ אין לי אלא שנתחמץ מאליו מחמת ד"א מנין להכי אצטריך מקרא דכל מחמצת לרבות מחמת ד"א והשתא ניחא דכל אוכל חמץ וגו' לאו יתורא דקרא הוא דאי לא הוה כתיב כי כל אוכל חמץ וגו' הוה מוקמי' כי כל אוכל מחמצת וגו'

לנתחמץ מאליה דוקא ובברייתא לאו למעוטי תערובת נקט האי קרא דהא ודאי איצטריך לגופיה כמ"ש אלא דה"ק יכול יהא ענוש כרת ת"ל כי כל אוכל חמץ וגו' ולא שמעינן מההוא קרא אלא חמץ בעיניה וכן יש לכוון פרש"י עד"ז שכתבנו ותו לא מידי וק"ל:

תוס' בד"ה מאן תנא כו' משמע בשמעתין דאי לאו דאתרבי כו' אפי' איסור לא היה בו כו' עכ"ל לא ידענא מהיכא משמע להו הכי דהא בתערובת חמץ דפליגי חכמים דאינו בלאו מ"מ איסורא איכא כמ"ש כל הפוסקים שכן מוכח מתוך הסוגיא וכן שיאור דר"י לר"י דפטור ממלקות ואיסורא איכא כדקתני לקמן במתני' דישרף ודו"ק:

בד"ה ואלו וכו' וי"ל דאי כ"ש הוא ה"ל למיתני לאשמעי' דלית ביה כרת עכ"ל ובהא יתיישב דמייתי ת"כ דרב יהודה מדלא קאמר נמי נוקשה בעיניה אמאי לא הוכיח כך מהך ברייתא גופא דאייתי רב נחמן דקתני בה רא"א על עירובו בלאו ולא קאמר נמי הכי בנוקשה בעיניה משום דהתם לא נחית לאשמעינן דליכא כרת בתערובת אלא דמיהת לאו אית ביה ואיכא למימר שפיר דכ"ש בנוקשה דהוא בלאו לפי סברת ר"נ אבל הכא דקתני יכול יהא ענוש כרת כו' דנחית לאשמעינן דליכא כרת בתערובת א"כ לפי סברת ר"נ ה"ל לאשמעינן רבותא טפי דאפי' בנוקשה ליכא כרת וניחא נמי לסברת ר"נ ליכא לאקשויי דתני במתניתין זו ואצ"ל זו דברישא קתני באיסור לאו ד' מיני מדינה שהן תערובות חמץ ובתר הכי קתני ג' מיני אומניות שהן חמץ נוקשה דיש לומר דבמתני' נחית נמי למיתני שאלו אינן בכרת והוה ליה נוקשה לא זו אף זו לסברת רב נחמן ודו"ק:

ודע דבכל נוסחות שלפנינו בגמ' בדברי ר"נ קאמרי' ושמעינן ליה לר"א דאמר חמץ דגן גמור ע"י תערובת בלאו וה"ה נוקשה בעיניה וקושטא דכ"ש הוא כדברי התוס' כדקאמר בסמוך לסברת ר"נ ע"כ לא קאמר ר"מ התם אלא נוקשה בעיניה אבל חמץ כו':

דף מג:

בד"ה סד"א כל כו' יש לדרוש היתר יותר לנשים משום ג"ש דט"ו מחג הסוכות והוי מפטרי כו' עכ"ל והא דנקט תלמודא במלתיה הואיל וליתנהו בקום אכול מצה דה"ל מ"ע שהזמן גרמא משום דאי לאו הכי טפי הוה לן למיזל בתר היקשא דהושוו איש ואשה כו' ולא הוה ילפינן הך ג"ש דט"ו מחג הסוכות למפטר אשה וק"ל:

בפירש"י בד"ה קאי באוכלין כו' אבל כל דאזהרה בנאכל כתיב כו' עכ"ל ואין להקשות אזהרה לנשים מנלן די"ל כיון דגלי לן קרא דנשים בכרת ומפקא ליה מהיקשא הדרינן לכללין דהשוו איש ואשה לכל כו' ובהכי ניחא דלקמן בפ' האשה פרש"י דנשים ישנן

בבל תאכל חמץ משום דהשוה הכתוב אשה לאיש כו' והכא הא מרבינן נשים מכל די"ל דלענין אזהרה לנשים דליכא ריבויא ע"כ דהדרינן לכללין דהשוה הכתוב אשה כו' וק"ל:
תוס' בד"ה כמאן כר"א דדריש כו' מקצתו מנין היינו זית שלם כו' עכ"ל מתוס' פרק כל המנחות דדריש כרבא דמקצתו היינו חצי קומץ שהוא זית שלם ומרבי ליה מכל ועירובו היינו חצי זית היתר וחצי זית איסור דמצטרפין ומרבי ליה מכי כל אבל כאביי כו' דלא אמרי' שיתבטל איסור אגב היתר אבל לרבא לא צריך קרא להכי כיון דאיכא כזית פשיטא דלא בטיל כו' עכ"ל ע"ש ר"ל דלרבא ליכא לאוקמא נמי עירובו בכה"ג שיש כזית איסור וכזית היתר מעורב ואשמעינן דלא אמרינן שיתבטל האיסור אגב היתר דהא פשיטא הוא ולא אצטריך קרא לרבא בעירוב אלא לחצי זית היתר וחצי זית איסור ומשום דהיתר מצטרף לאיסור דאין הקטרה לפחות מכזית ודו"ק:
בא"ד וק"ל לפירושו טובא חדא דלא הוה זעירי לא כאביי ולא כרבא כו' עכ"ל ואין להקשות ומאי קושיא ואימא דשפיר סבר כרבא דמקצתו היינו כזית שלם ומיהו ע"י צירוף היתר עמו דהיינו חצי זית איסור וחצי זית היתר לפי סברת רש"י דאיירי באין מעורבים די"ל דהא מנליה לרבא דהא לא שמעינן מריבויא דמקצתו אלא דסגי בכזית ואימא דכולה איסור ומנלן דהיתר מצטרף לאיסור כלל וק"ל:

דף מד.

בד"ה לענין חמץ כו' מכל חלב דחצי שיעור אסור מן התורה כו' עכ"ל ק"ק מאי קושיא דאימא דחצי שיעור שהוא בעין דוקא אוסר ר"י התם משא"כ הכא חצי שיעור איסור חמץ ע"י תערובת לא דריש ר"י מכל וכה"ג חילקו התוס' לעיל וליכא למימר דמ"מ כל דחמץ ל"ל דנילף לענין זה חמץ מחלב דא"כ לתירוצא דלא דריש אלא לאיסורא כו' מ"מ [א] כל דחמץ ל"ל דנילף ליה מחלב ויש ליישב ודו"ק:
בד"ה מקום מגעו כו' דמשמע שהשום והשמן בעין כו' עכ"ל לאו ממש בעין אלא שהן ניכרין במפוזר על המקפה כמ"ש התוס' בפ' ג' מינין דאי בעין ממש לא הוה שייך לומר היתר מצטרף לאיסור כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק:
בא"ד והואיל דלא מקבל טומאה אלא מדרבנן אית לן כו' עכ"ל דפחות מכביצה אין מקבל טומאה מדאורייתא כמ"ש לעיל בפירקין בד"ה לאימת מתכשר כו' ובלאו הכי נמי אין מקבל טומאה הכא אלא מדרבנן דהא תרומת שום אינו רק דרבנן והא דקאמר הואיל וזר לוקה עליהן בכזית ר"ל אלו היתה תרומה דאורייתא משום דהיתר מצטרף לאיסור דין הוא להחשיבה ולא יתבטל אגב המקפה ועיין בתוס' פ' ג' מינין ודו"ק:

בד"ה אלא מאי היתר כו' ורבנן לא דרשי כל דכשהאיסור מועט אין מצטרף כו' וכן גבי קופה ומדוכות כו' עכ"ל ק"ק אמאי אסיק אביי הכי התם גבי קופות בשלמא לדידי משום דנפישי חולין כו' ולא אסיק הכי לעיל מיניה גבי כותח ומדוכות וע"ק לעיל גבי מקפה של חולין ושמן ושום של תרומה הרי נפישי חולין ואמאי קא בעי למימר אביי ביה דהיתר מצטרף לאיסור ולפירש"י בפ' ג' מינין ניחא שפירש שם דהא דאמרי משום דנפישי חולין ליתא אלא במלתא דלא עבידא לטעמא וריחא כגון בקופה משא"כ מקפות ומדוכות דתבלין הן ועבידי לטעמא וריחא חשיבי ולא בטלי והוו כמו דנפישין אינהו כך תוכן דבריו וכצ"ל בכותח דמיהת לטעמא עבידא ויש ליישב דברי התוס' דהכא דההיא דמקפה לאביי אתיא כר"א דסבר גבי חמץ דאתי כל לרבות אפי' כשהאיסור מועט וגמר כל התורה מחמץ כמו לר"ע מנזיר כמ"ש התוס' לעיל לפי סברת אביי ודו"ק:

בד"ה איתיביה שתי כו' והכא מיירי שרבו חולין על התרומה כיון כו' דבדאוריי' בעי רבייה כו' עכ"ל למאי דגרסי' בנזיר בשלמא לדידי כו' דנפישי חולין בהדיא מוכח דאיירי ברבו חולין על התרומה וי"ל דלא מוכח מהתם דרבו חולין אלא קצת יותר על האיסור אבל התוס' בעי לאוכוחי דמין במינו בטל ברוב והיינו חד בתרי וק"ל:

[**אמר** המגיה דבריו צ"ע דחד בתרי לאו דוקא כמ"ש כל הפוסקים*]:

דף מד:

בד"ה וה"ה לערלה כו' דנזיר וחדש אין איסורן איסור עולם שהגדל מן הגפן כו' עכ"ל ובתוס' פ"ק דקדושין קרי ליה להך מלתא אין היתר לאיסורו ע"ש בתוס' וק"ל:

בד"ה ורבנן מבשר כו' אמאי איצטריך למילף מנזיר לטעם כעיקר עכ"ל נזיר גופיה ודאי דליכא למילף מבשר וחלב דחמיר דאיסורו איסור עולם ואין היתר לאיסורו ואסור בהנאה אלא מה שאמרו גבי נזיר מכאן אתה דן לכל התורה דטעם כעיקר לא אצטריך דשפיר איכא למילף שאר איסורין דכל התורה לאביי מבשר בחלב ודפריך נמי בשמעתין ורבנן היינו דלא הוו צריכי למילף כל התורה מנזיר אלא מבשר וחלב ודו"ק:

בד"ה ורבנן קדירה כו' סבר ר"ש בפרק בתרא דע"ג ור"מ פליג עליה כו' ולר"מ נמי מצי למילף מגיעולי כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל בשמעתין דר"ע ס"ל כר"מ ודו"ק:

דף מה.

בד"ה משום דהוי נזיר כו' אמאי לא קאמר נזיר וחמץ דר"ע דריש כל בפרק התערובות עכ"ל לפי מה שכתבו התוס' לעיל לחד תירוצא דהיכא דאין סברא לדרוש כל כי הכא

גבי עירוב לא דרשו ליה לרבנן לק"מ דלר' עקיבא נמי לא דרשי' ליה ולא קשיא ליה הכא אלא לתירוץ קמא של התוספות דלא מפלגי בהכי מיהו קשה לי לדבריהם כיון דר"י אליבא דר"ע קאמר למלתיה ואיהו דריש כל להיתר מצטרף לאיסור בחמץ תקשי ליה לר"י קושיית התלמוד א"ה לענין חמץ בפסח נמי כדמקשי' לעיל לזעירי וע"ק כיון דדריש ר"ע כל דגבי חמץ להיתר מצטרף לאיסור ה"נ דריש כל דבל תקטירו כר"א וא"כ אמאי לא נקט ר"י נמי בל תקטירו ומאי פליג זעירי עליה ודו"ק:

בפירש"י בד"ה ורבנן דפליגי עליה דר"א בכותח כו' מפקי להאי משרת להיתר מצטרף לאיסור כר"ע כו' עכ"ל ומיהו בחמץ פליגי ולית להו היתר מצטרף לאיסור בשאר איסורי' [א] משום דה"ל נזיר וחטאת ב' כתובים כדאמרינן לר"ע מיהו ק"ק לפירש"י מאי פריך לעיל ור"ע טעם כעיקר מנליה אימא דר' עקיבא היינו רבנן דכותח הבבלי דלית להו טעם כעיקר ועיין בתוס' פ' ג' מינין ודו"ק:

דף מה:

תוס' בד"ה כופת שאור כו' דכי היכי דפליגי לענין טומאה כו' דרבנן סברי כו' ה"נ פליגי גבי חמץ עכ"ל מפי' מהרש"ל דתנאי דשמעתין פליגי בהכי ת"ק סבר אף אם טחו בטיט כו' הוי לתקנו ולא לקלקלו ומ"ה לא בטל ורשב"א סבר בכל שינוי מעשה יכול לבטלו והא דיחדו לישיבה איירי עכ"פ שעשה בו שינוי מעשה כו' ע"כ תוכן דבריו ואינן מובנין לי דהא קושטא הוא לת"ק דטח בטיט מהני לבטל ולרשב"א לא בעינן שינוי מעשה כלל אלא יחוד לישיבה בעלמא מהני וע"כ הנראה דודאי לכ"ע יחוד לישיבה מהני לענין להוריד טומאה לכלי והכי תנן ומייתי ליה התם בפרק במה בהמה כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה כו' ורבי יהודה ורבנן לא פליגי התם אלא לענין להעלותן מטומאתן ותנאי דבשמעתין דפליגי ביחדו לישיבה דרשב"א סבר כי היכי דלענין טומאת מדרס סגי ליה בהכי דהא להוריד להן טומאה סגי במחשבה ה"נ לענין חמץ בטלה מתורת אוכל והוי כלי ות"ק סבר לענין חמץ לא בטלה עד שיהא טח בטיט ולא גמרי' דין חמץ מדין טומאה דסגי ליה ביחוד לישיבה ובא ר"י בעל התוספות לומר לרשב"א דמדמי ביטול חמץ להורדת טומאה לכלי ה"נ איכא לדמויי לחזור לחמוצו כמו לענין להעלות הכלים מטומאתו שלא יהיה בו עוד טומאת מדרס וכי היכי דפליגי התם רבנן ור"י לענין להעלות הכלי מטומאתו לרבנן סגי בשינוי מעשה בעלמא ולר"י בעינן שינוי מעשה לקלקל הכלי ה"נ הכא לענין חמץ לרבנן כופת שאור זו שיחדה לישיבה ובטלה מחמץ שוב אח"כ בטלה מהיות כלי ע"י שינוי מעשה בעלמא וחוזר לחימוצו ולר"י בעי ביה שינוי מעשה

לקלקל וע"פ הדברים האלה יתפרשו דברי פסקי התוספות ודו"ק כי הדברים ברורים הן למבין ודו"ק:

דף מו.

בפירש"י בד"ה בפסח דכזית כו' ובפחות מכזית כי אינו מקפיד עליו לא עכ"ל וה"ה דהוה מצי לאוקמא כולה מתני' בפסח וסיפא איירי בפחות מכזית דתליא בקפידה וק"ל:
בד"ה כיצד כו' לשורפה לערב כו' או להאכילה לכלבים א"א שאין כו' עכ"ל ולשון הרע"ב ולהאכילה לכלבים א"א שאין מבערין קדשים בי"ט ולשון הר"ן יש לכוין עד"ז כיון שהוא ראוי לאדם נתינתו לכלבים הוי כמו שריפתו וביעורו בי"ט שאסור ומהרש"ל לא הבין מדברי הר"ן כן ע"ש ודו"ק:
תוס' בד"ה עד שתאפה אור"י אנן שרינן לקרות לה שם כו' עכ"ל ר"ל אנן בני חו"ל ומתני' מתנייא לבני א"י וכ"ה ברי"ף וק"ל:
בא"ד ואפי' ליכא כהן כו' דחזיא ליה על ידי ביטול ברוב כו' עכ"ל מדברי מהרש"ל והסמ"ג כתב כהן גדול שטבל לקריו כו' עכ"ל אבל הר"ן כתב על דברי הרי"ף והשיבו עליו דאפילו ליכא כהן קטן מצי למיכל לכה"ג שיטבול לקריו ולאו קושיא היא דהשתא מיהו לא חזיא ליה וכ"ת כו' עכ"ל ע"ש באורך ודו"ק:

דף מו:

בד"ה הואיל אי כו' וא"ת א"כ כו' הואיל דכל חדא וחדא חזיא ליה כדלקמן כו' עכ"ל. היינו לרמי בר חמא לקמן אבל בפירש"י בשמעתין שכתב דמשתריא משום דכל חדא וחדא איכא למימר הא לאו חלה הוא כו' אפשר לפרש בלא הואיל וכדמסיק רב פפא לקמן בפירש"י שם וקרוב לזה כתב מהרש"ל ע"ש וק"ל:
בא"ד אם כן יפסלו בלינה כיון דאופין אותו קודם יו"ט וכן מוכח כו' עכ"ל אין דבריהם מובנים לי דבנאפה נמי כדרכו בע"ש יפסל בלינה אי לאו טעמא שאין התנור מקדש ודו"ק:
בא"ד ורשב"א פירש כי נ"ל שדעת רש"י כו' אלא מטעם הואיל שרי כו' אלא בצע פורתא מכל חדא וחדא עכ"ל ודאי דכן פירש"י בהדיא לקמן לרמי בר חמא דמוקי לפלוגתייהו בהואיל דאיסור מלאכה ביו"ט ולא בהואיל ואיבעי איתשיל עלה ובא רשב"א לומר כי נ"ל שדעת רש"י הוא דלפי מאי דבעי למימר נמי השתא דפליגי בהואיל איבעי איתשיל

נ"ל לר"א דלא שרי לאפות בי"ט משום איסור מלאכה אלא משום הואיל דאי בעי כו' בצע פורתא מכל חדא כו' וא"כ אם יקרא לה שם ה"ל תרי הואיל ותרי הואיל לא אמר ודו"ק:
בד"ה הואיל אי בעי כו' הא הואיל אי בעי מתשיל עליה מחשבינן ליה כשלו כו' עכ"ל אפילו להאי תירוצא שכתבו לעיל דלא אמרינן הואיל להתיר כיון דלא שכיח הוא היינו לכתחלה להתיר לאפות חלה בקריאת שם אבל הכא גבי מצת מעשר שני נימא שפיר הואיל אפילו להתיר שיהיה יוצא י"ח מצה בדיעבד משום הואיל אי בעי מתשיל עלה ודו"ק:
בא"ד והואיל ואי בעי פריק נמי לא אמרינן כו' עכ"ל למ"ד מחיצה לקלוט דאורייתא לא קאי אמצת מעשר שני דהיינו בירושלים וכן סוף דבריהם ועוד תירץ כיון שנתחמץ כו' לא קאי אלא אאבל אתה רואה של גבוה ודו"ק:

דף מז.

בד"ה נאכל לי"א כו' א"כ למחר ביום ו' חול גמור הוא ויכולין לאפות לחם אחר כו' עכ"ל דמסברא כיון דיום ו' חול הוא יש לאפות לחם אחר כדרכו בכל השנה שנאפה ביום ו' ולחם הראשון ע"כ יפדה כו' וק"ל:
בד"ה ומוקדשין פ"ה כו' ובחנם דחק דבשור גופי' מחייב משום מעילה אם הוא עולה כו' עכ"ל ר"ל כיון דמשום מעילה קאתינן א"כ בחנם דחק לפרש בחמור שהוא קדשי בדק הבית דא"נ החמור חולין הוא בשור גופיה שהוא עולה או חטאת דהיינו קדשי מזבח מחייב תרתי משום לא תעבוד בבכור ומשום מעילה ומהרש"ל פי' בחנם דחק לפרש דאיירי בשור בכור אלא ה"ה בעולה או בחטאת עכ"ל ואין זה מובן לי דהא ודאי ההוא לאו דלא תעבוד בכל הקדשים הוא כבכור כפרש"י בהדיא ולכך נקטו עולה או חטאת דהוו קדשי מזבח כבכור ודו"ק:
בא"ד אבל אלאו דמעילה לא לקי עד שיחרוש בשוה פרוטה כו' עכ"ל דמשום דאיתא בשאלה ליכא למימר דהא לא קאי האי תירוצא כדפריך והרי נזיר דאיתא בשאלה וקתני ליה ולא קשיא להו לפרש"י אלא אמאי דחי ליה מנזיר דקתני בסיפא ולא דחי ליה מרישא דקתני חמור דאיתא בשאלה וקתני ליה לפירש"י ומהרש"ל כתב בזה דרך רחוק ואין להאריך וק"ל:
הזורע כלאים כלאים לוקה כו' חטין וחרצן ושעורין וחרצן נמי כו' מדכתיב כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן כו' עכ"ל כצ"ל:

דף מז:

בד"ה כתישה בי"ט מי שרי הקשה ריב"א מאי פריך הא כו' עכ"ל תירוצא הוא אלא דלשון פירכא הוא וכתישה ביו"ט מי שרי בתמיה וק"ל:

בא"ד ועוד תימה היכי פריך הכא דליתי עשה דכיסוי וידחה לאו די"ט כו' עכ"ל הך קושיא איכא לאקשויי הכי לעיל גבי חרישה דפריך דלא לחייב הואיל וחזי לכיסוי כו' אלא שסמכו קושיא זו הכא משום קושיא ראשונה שהקשה ריב"א הכא גבי כתישה וכדי ליישב שניהם בתירוצם וק"ל:

בא"ד שמשביח את השדה בחרישה כו' חייב אי חריש בארעא דיליה כו' עכ"ל והוה פסיק רישיה וחייב אע"ג דלא איכוין לכך כדאמר פרק הבונה והיינו דוקא בארעא דיליה דבארעא דחבריה פטור דה"ל מלאכה שאצ"ל כמ"ש התוס' שם פ' הבונה ואית לן לאוקמא הכא בארעא דיליה לטפויי לאווי כמ"ש התוס' לקמן גבי נבילה ודו"ק:

בא"ד ובתחלה נמי ה"מ לשנויי חרישה בי"ט מי שרי אלא דמשני ליה בע"א כו' עכ"ל וק"ק דכיון דאסיק אדעתיה השתא כיון דמשום יום טוב אסור לית לן למפטר בהואיל משום איסור כלאים מאי פריך שוב ראויות לכותשן כלאחר יד מ"מ איכא למימר בכה"ג חרישה ביום טוב מי שרי ולהכי לא [מפטר] בכלאים משום הואיל ודו"ק:

בד"ה שה ולא הבכור כו' ור"י פי' דהאי קרא משתעי בפסח דכתיב ביה שה תמים כו' עכ"ל ר"ל שזה ראיה לפר"י דהא שה בפסח משתעי דכתי' ביה שה משא"כ בתמיד דלא כתיב ביה שה אלא כבש וניחא לפר"י נמי דממעט משה בכור דהא כתיב ביה בכור כשב ולא כתיב בכור שה ועוד דהכא לא כתיב רק שה כמו בפסח משא"כ בבכור דכתיב ביה נמי בכור שור ובכור עז ומהרש"ל כתב לדקדק למעט בכור ממלת אחת ולא משמע כן דהא משה ממעט בכור ומאחת ממעט מעשר גם העיקר חסר מדברי התוספות ודו"ק:

דף מח.

בפירש"י בד"ה מלתא דקשיא לן כו' דנהי נמי דטובת הנאה ממון הוא לר"א א"ה כו' ומוטב לעבור על בל יראה כו' עכ"ל וק"ק לפ"ז מאי פריך ר"א לר"י לדבריך הרי הוא עובר משום בל יראה כו' הא איכא למימר כיון דלית ליה לר"י הואיל מוטב לו לעבור על בל יראה מאליו כו' מלעבור על לא תעשה כל מלאכה ועושה כו' כפירש"י ולולי פירושו היה נראה לפרש דע"כ אית ליה לר"א הואיל דאי לאו הכי כיון דעובר על לא תעשה כל מלאכה מוטב לו שתטיל לצונן דהא היכא דא"א בע"א מודה ר"א לבן בתירא כמ"ש התוס' לעיל בהיכא דקרא לה שם ודו"ק:

דף נ.

תוספות בד"ה מקום שנהגו כו' ומשמע התם דמדאורייתא אסורה כו' עכ"ל ותלמודא דידן נמי מצי סבר האי טעמא ודפריך לקמן מאי איריא ע"פ אפילו ערב שבת ויום טוב נמי דתניא כו' ולא משני דבע"פ אסור מדאורייתא מה"ט דאמרינן בירושלמי דהא לא משתמע ממתניתין ובריייתא לפלוגי בהכי דבתרוייהו אסור סתם משמע ודו"ק:

דף נ:

בפירש"י בד"ה מאי איריא ע"פ כו' ול"ל למתני חצות לאשמועינן הך דיוקא הא כו' עכ"ל ר"ל דלא ה"ל למתני עד חצות אלא ה"ל למתני מקום שנהגו לעשות מלאכה בע"פ עושין דע"כ לא הוה מנהגא אלא עד חצות דמחצות ואילך איסור נמי איכא דלא גרע משאר ע"ש ויו"ט וק"ל:

בד"ה מן המנחה ט' שעות ומחצה עכ"ל מדברי מהרש"ל [א] שט"ס הוא ע"ש וכ"ה במרדכי דמן המנחה ולמעלה דנקט הכא היינו מנחה גדולה והוא חצי שעה אחר חצות ע"ש וק"ל:

דף נא.

תוספות בד"ה אי אתה רשאי להתיר כו' וא"ת א"כ אמאי קאמר דילמא אתי כו' כיון דידעי שהוא פטור כו' עכ"ל ולעיל מיניה דהא דקאמר אי רובא אורז כו' דילמא מישתכחא תורת חלה כו' לא תקשי להו הא ידעי שאורז פטור מן החלה דמ"מ כיון שהחלה בדגן לא שכיחא מישתכחא כל תורת חלה משא"כ הכא דרובא דגן אכלי כיון דלא משתכחא תורת חלה וידעי שהאורז פטור היאך אתי לאפרושי מפטור על חיוב כו' וק"ל:

בא"ד ורשב"א אומר דלק"מ ממתני' דרב אשי דמוקי מתני' באין דעתו לחזור ובכותאי כו' עכ"ל ק"ק אהאי תירוצא דמ"מ המקשה דלא מסיק אדעתיה לפלוגי בין דעתו לחזור ובין אין דעתו לחזור אדמקשה ממתני' ארבה בב"ח לקמן תקשי ליה הכא ממתני' אברייתא ועיין ברא"ש ודו"ק:

בד"ה רבה בב"ח דעתו כו' ק"ק דהשתא לצדדין קתני חומרי מקום שיצא כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא תקשי להו בכה"ג לעיל מיניה לאביי דמוקי הכא חומרא מקום שהלך לשם מבבל לארץ ישראל ובחולין מוקי חומרא מקום שיצא משם מא"י לבבל והיינו לצדדין ודו"ק:

דף נא:

בד"ה כל הספיחים כו' דהתם מיירי בספיחים שגדלו בו' בהיתר ונכנסו בשביעית ונשתהו עד לאחר הביעור כו' עכ"ל הוצרכו למימר בנשתהו עד לאחר הביעור לפי' ר"ת דלעיל דספיחי כרוב בשביעית שרי וכדמסיימי דבריהם והך דשמעתין איירי בשביעית עצמה כדמפר"ת אבל לשיטת ר"נ גאון שכתבו התוספות לקמן דספיחי כרוב בשביעית נמי אסור לא איצטריכו למימר הכא בנשתהו עד לאחר ביעור וכ"כ מהרש"ל מיהו קשה דמשמע מדבריהם אלו דבשאר ספיחים בגדלו בששית אפילו נשתהו עד לאחר הביעור לא אתי לאחלופי בהנהו שגדלו בשביעית ולקמן גבי אתרוג הקשו התוספות דלאחר הביעור איכא למטעי ביה באתרוג אע"ג דמסתמא אינו גדל מהר בזמן מועט כמו כרוב ויש ליישב לחד תירוצא שכתבו לקמן גבי אתרוג דאיירי כשלקטן בתחלת שביעית וה"נ איירי הכא בגדלו בו' ולקטן בתחלת שביעית ונשתהו אח"כ עד לאחר ביעור ועוד נראה דלפי מה שכתבו התוספות לקמן בירק אזלינן בתר לקיטה צ"ל דאיירי הכא בגדלו בו' ונלקטו בו' וא"כ הוא קשה כיון דבספיחי כרוב איכא למטעי שיסברו שגדל ונלקט בשביעית ה"נ איכא למיחש בשאר ספיחים לאחר הביעור דאיכא למטעי ויש ליישב דלא אזלינן בתר לקיטה אלא לענין דין שביעית סחורה ושאר דינין אבל לאכילה שרי ירק הנלקט בשביעית וגדל בו' דזה לא הוי דין ז' בדברים אחרים וכן מוכח מדברי התוספות לקמן ועיין בזה באורך בר"ש פ"ט דשביעית ודו"ק:

בא"ד ולא משמע הכי כו' עכ"ל ר"ל דלא משמע דר"ש איירי בשמינית מההיא דירושלמי שהביאו התוספות לעיל דקאמר בהדיא דההוא גברא מלקט ספיחי כרוב בשביעית הוה וא"ל לר"ש ולאו את הוא דשרית ליה וק"ל:

בא"ד אבל לרבנן דפליגי עליה ליכא למגזר כו' עכ"ל והקשה מהרש"ל הא לרבנן נמי איכא למגזר משום שאר ספיחים דלאחר הביעור אסורין אף לרבנן מדאורייתא ע"כ תוכן קושייתו והאריך ליישב ע"ש ול"נ ליישב דכיון דבשאר ספיחים נמי בכדי שיעשו כיוצא בהן לא אסירי אלא מדרבנן שיסברו שלקטו בשביעית ואסירי לאחר הביעור ליכא למגזר ביה ספיחי כרוב אבל לר"ע דנלקט בז' אסור בשאר ספיחים אף קודם ביעור מדאורייתא דהיינו לאכול בז' יש לגזור ביה אף בספיחי כרוב קודם ביעור וק"ל:

בד"ה כגון אנא כו' שהי' במקום ששלוחי ב"ד מגיעין ושם אין עושין אלא יום א' כו' עכ"ל ויש לדקדק אם הי' במקום שמגיעין שלוחי ב"ד הרי גם הם לא היו עושין אלא יום א' ומאי קאמר בישוב לא עבידנא כו' ואם נאמר דר"ל לעיר של רב ספרא היו מגיעין שלוחי ב"ד אלא שהוא הלך לשבות ביו"ט לעיר אחרת שלא היו מגיעין לשם שלוחי ב"ד קשה

אם הוא היה יכול להגיע לשם אחר ששמע מפי שלוחי ב"ד באיזה יום קבעו החודש א"כ גם השלוחים היו יכולין להגיע לשם להודיעם ולמה עשו שם ב' ימים ויש ליישב ודו"ק:

דף נב.

בד"ה בישוב לא עבדינן אפילו בצנעא ואפילו דעתו לחזור כו' עכ"ל דאי בצנעא ודעתו לחזור שרי הכא כמו אייתרא דכסייה רבה בב"ח מאי קמבעיא ליה במדבר מאי דהא ודאי במדבר בצנעא ודעתו לחזור הוא אך קשה לפירושם דלא אפשר למלאכה בצנעא כו' דמשמע דמש"ה אפילו בדעתו לחזור אסור גבי מלאכה ולעיל מתני' איירי נמי במלאכה ואפ"ה מוקמינן לה דוקא באין דעתו לחזור אבל בדעתו לחזור שרי אפילו גבי מלאכה ויש לחלק דמלאכה דלעיל אינה תליא אלא במקום שנהגו משא"כ מלאכה דהכא דמשום איסורא הוא בב' הימים ודו"ק:

בד"ה הכובש ג' כבשים כו' ור"י דמתניתין לחומרא כוותיה ור"ג כו' עכ"ל וה"ה דהמ"ל דרבי יהודה לחומרא כר"א דמחמיר לגבי ר"ג אלא דניחא ליה לפרושי דלא סבירא ליה כר"א דשמותי הוא וכן לפירש"י דרבי יהודה כרבן גמליאל הוא הדין דהוי מצי לפרושי דרבי יהודה כר"א וק"ל:

דף נב:

בד"ה עד שיכלה כו' ולפי זה משמע דהוי מדאורייתא ולא תקשי כו' עכ"ל לפי דברי התוספות מהך משנה שהביאו נמי מוכח דג' ארצות לביעור ביהודה לחוד וגם בגליל ובעבר הירדן מ"מ איכא למימר דמדאורייתא לא קאמר בשמעתין דאין סומכין אלא ביהודה וגליל ועבר הירדן מטעמא דקאמר דאין חיה שביהודה גדילה כו' אבל בג' ארצות שביהודה לאו מה"ט אסרינן לסמוך אלא גזירה ג' ארצות דביהודה משום הנך ג' ארצות יהודה וגליל ועבר הירדן אבל בירושלמי דקאמר האי טעמא גופיה דאין חיה גדילה בג' ארצות שביהודה א"כ מוכח דהוי נמי מדאורייתא ודו"ק:

בא"ד והיינו דמסקינן בשלהי כו' דנ"מ נמי לג' ארצות כו' עכ"ל ר"ל והיינו דמסיק ומייתי להך מלתא דבשמעתין משום דהוי נ"מ לג' ארצות שביהודה כמ"ש התוספות והא דלא קאמר תלמודא האי נ"מ בהדיא משום דחילוק הר ושפלה כו' וק"ל:

דף נג.

בד"ה מפני שנראה כו' והלא גם בפנים אין לעשות כן דאינו קדוש אלא כו' עכ"ל ר"ל כיון דאינו מחיים קדושת הגוף לא שייך ביה אלא קדושת דמים ואם היה נראה כמקדש בקדושת דמים ואוכלו בלא פדייה א"כ גם בפנים אין לעשות כן משום מעילה וק"ל:
בא"ד וע"כ טעמא משום הכי הוא כו' ול"ש לא אמר כו' עכ"ל דבלא אמר ליכא למיחש אלא משום דמוכיח סופו שעשאו מקולס דאקדשיה מתחלתו מחיים וק"ל:

דף נג:

בפרש"י בד"ה ה"ג לא ר"ש סבר כו' ולאו משום תפוס לשון ראשון אלא כו' עכ"ל קושטא הוא דר"י סבר תפוס גם לשון ראשון והיינו כההיא דתמורת עולה תמורת שלמים דאיכא לקיומיה תרוייהו משא"כ הכא כיון דבגמר דבריו נמי אדם נתפס א"א לקיומיה תרווייהו ומבטל דבריו הראשונים כמ"ש התוספות וק"ל:

דף נד.

תוספות בד"ה אלה בני שעיר כו' והכא דייק שבא על אמו מדלא כתיב איה כו' עכ"ל. עיין בתוספות ובחידושינו פרק יש נוחלין:

דף נד:

בד"ה אין תענית צבור כו' וי"ל דה"ק אין תענית צבור כו' אפילו במקום שלא נהגו כו' עכ"ל. הכא ליכא לאקשויי דבמקום שנהגו שלא לעשות תנינא במתני' כדפרכינן לר"י מלאכה תנינא כו' דהכא עיקר מילתיה לאו אתשעה באב אלא עיקר מילתיה אשאר תענית ציבור דאינן בבבל וק"ל:
גמ' ומי אר"י הכי כו' מאי לאו לבין השמשות כו' ולא ניחא ליה למימר דס"ל כשמואל דלעיל דתענית צבור בין השמשות שרי דא"כ הוה תלי ליה בדלא תניא דהא תנן בתענית צבור אוכלין ושותין מבע"י דמשמע הא בין השמשות אסור כדפרכינן לעיל לשמואל ודו"ק:

דף נה.

בפירש"י בדבור המתחיל מעיקרא תנא כו' ולבסוף תנא איסורא דקתני ב"ש אוסרין דמשמע בכ"מ עכ"ל. לא ידענא משמעו בכל מקום אלא הלילה בגליל קאמרי ב"ש דאסור

וכן משמע לקמן ומדתנא לשון אוסרין משמע שפיר דאיסורא תני מיהו מדברי התוס' נראה דמלשון דתני אוסרין לא מוכח מידי דשפיר יפול לשון אסור במקום שנהגו שאין עושין אלא דמוכח לה דלא שייך פלוגתא במנהגא דליחזי היכי נהוג ודו"ק:

תוס' בד"ה מדקאמר ר"מ כו' אמתני' ליכא למידק הכי מדקאמר ת"ק מנהגא כו' עכ"ל דלא ניחא להו לפרושי דקושטא הוא דקאמר תלמודא מעיקרא תני מנהגא ולבסוף כו' דמדקדק ליה הכי מדקאמר ת"ק מנהגא מכלל דחכמים איסורא קאמרי דא"כ הוא מאי קושיא דאימא דבהכי פליגי ת"ק וחכמים דלשון חכמים אומרים פלוגתא משמע אלא דהמקשה היה סובר דלא פליגי בהכי אלא דתרווייהו סברי מנהגא וה"ק כו' ולא מדקדק דלבסוף תני איסורא אלא מדנחלקו ב"ש וב"ה כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק:

דף נה:

בד"ה עולי רגלים כו' ואין לומר דדבר האבוד הוא כו' עכ"ל הל' קצת מגומגם דודאי אין לומר דדבר האבוד הוא דא"כ בלאו עולי רגלים נמי שרי אבל הל"ל ואין להקשות דדבר האבד הוא כו' וק"ל:

בד"ה ואם מתירא שמא יגנבו כו' לא הזקיקוהו להניח בבית שלישי והתירו כו' עכ"ל ושמא יגנבו דקתני בהך ברייתא היינו לו ושמא יגנבו דקתני בהך מתני' דמ"ק דמייתי לעיל היינו מבית האומן אבל בפ' מי שהפך גרסינן בהך ברייתא ואם חושש להם שמא יגנבו מפנן לחצר אחרת ואם אינו מאמינו מביאן בצינעא כו' מהך נראה דהזקיקוהו להניח גם בבית שלישי ע"ש ודו"ק:

דף נו:

בד"ה מחלוקת כו' ובין הכיפין נמי אמאי ד"ה מותרין הא קמשתמש כו' עכ"ל ממתני' דאין עולין באילן כו' לא קשיא להו אבין הכיפין דלמטה הוא ולא שייך ביה עלייה באילן אבל מהא דקמשתמש במחובר מיהא קשיא להו ודו"ק:

בא"ד בעירובין ובכמה דוכתי וליכא לאוקמא בפחות מג' טפחים כו' בין פחות מג' ליותר ועוד דלא גרע בין כו' פירות הנושרין ונראה לר"י כו' כצ"ל:

בא"ד וקצת תימה היאך יכירו בין אותם שנשרו כו' עכ"ל דהא בנמצאו נפלו לארץ בי"ט איירי כולה דאל"כ הוה משתמש באילן אבל לפרש"י דאיירי בנמצאת במכבדות או בין הכיפין ניחא וק"ל:

בא"ד במה אנן קיימין בסתם פי' דבסתם לא שייך למגזר שמא יעלה כו' עכ"ל ר"ל לאנשי יריחו אפילו במכבדות וק"ל:

בד"ה דתנן ר"י כו' אלא אפילו היה מוכן שאין מוקצה מחמת איסור לא הוי מוכן לכלבים כו' עכ"ל ר"ל כגון ביו"ט דלא היה מוקצה מחמת איסור שחיטה ועיין בתוס' פ"ק דביצה וק"ל:

בד"ה מוכן לעורבים כו' א"כ איסור מוקצה לא שייך בה למיגזר כו' עכ"ל איסור תלישה נמי ודאי דלית בה בביצה מיהו שייך למגזר בה דהוי נמי פירות הנושרין ועיין פירש"י שם וק"ל:

דף נז.

בד"ה אלא מפני כו' וא"ת מ"מ ניפטר כו' וי"ל כב"ה כו' אינו הפקר כו' עכ"ל ולא ניחא להו לפרש כנראה לכאורה הכא מפרש"י משום דמפקע לה ממעשר וגוזל את הלוי דא"כ ליתני נמי דלא יפקיר משום דמפקיע ליה ממעשר אלא דר"ל דמפקע לה ממעשר לפי טעותן דסבורין שהיא פאה גמורה ואוכלין אותה בטיבלה וכן פרש"י במתני' והתוס' סמכו דבריהם הכא ולא אמתני' דקתני בה נמי ונתנו פאה לירק ומיחו בידם חכמים משום דהכא בברייתא מפורש טפי האי טעמא דמשום טעותא הוא כדקאמר להו השליכו מעליכם ואני נותן לכם כפלים במעושר וק"ל:

דף נח.

בפירש"י בד"ה בין הערבים כו' וכתב בין הערבים לדרשה חלוק הערב כו' עכ"ל ק"ק הא בפסח נמי בין הערבים כתיב וא"א לפרש כן דהא הפסח אחריו וק"ל:

תוס' בד"ה ר' ישמעאל כו' אבל בשבת דעלמא קרב כסדר החול גזירה כו' עכ"ל לאביי לכ"ע אית להו גזירה שבת דעלמא אטו חול דעלמא דאם לא כן דפליגי בגזירה לוקמי פלוגתייהו בפשיטות וכדמוקי בשבת דעלמא או פליגי בבזיכין קודמין למוספין ועוד לוקמי פלוגתייהו בפשיטות טפי כרבה בר עולא וכצ"ל לרבא דמוקי פלוגתייהו בע"פ ובמכמר בשרא דבשבת דעלמא לא פליגי דכ"ע אית להו גזירה כיון דליכא היכרא ובזה יתיישב מה שהקשה בעל המאור לרבא לר' ישמעאל משום מכמר בשרא יאוחר הפסח ולא יאוחר התמיד משש ומחצה שהוא זמנו די"ל כיון דליכא היכרא להקדים התמיד בשביל הפסח אית ביה שפיר גזירה שבת אטו חול דעלמא ודו"ק:

בד"ה וקעבדינן כו' בזיכין בחמש ומוספין בשש משמע לר"ע ליכא שהייה כו' עכ"ל דלא הוזכר שום שהייה אחר חמש דבזיכין לר"ע ומשמע דכלה בסוף ה' ומוספין בתחלת שש אבל בזיכין בשבע דקאמר ר"י בתחלת ז' ע"כ איכא אחריו שהייה חצי שעה דהתמיד אחריו בז' ומחצה ואיכא למימר דלא כלה בזיכין סוף ז' ודו"ק:

דף נח:

בד"ה אלא לרבא קשיא תימה לרבה בר עולא נמי תקשי כו' עכ"ל הא ודאי דאיכא למימר דיתרץ כרבא וכתירוצם ואם ר"ל אמאי נקט התלמוד לרבא קשיא ולא נקט נמי בקושייתו רבה בר עולא א"כ הא לא יתורץ במה שתרצו או יתרץ כרבא אלא דמעיקרא בתמיהתם לא ניחא להו למימר דיתרץ כרבא דמ"מ אמאי לא פליג ר"ע נמי ברישא בשבת דעלמא לרבה בר עולא ואהא תירצו דקושטא הוא דקאי ר"ע אירישא ובתירוצם שני ר"ל נמי דפליג ר"ע ברישא בשבת דעלמא ומדקאי בסיפא נימא דפליג נמי בסיפא ויתרץ כרבא כדמוכח בברייתא דלקמן דפליגי נמי בשבת בע"פ ודו"ק:

בד"ה העולה עולה כו' משום דלשון שלא יהא דבר קודם משמע טפי עיכוב כו' עכ"ל היינו לפי דעת המקשה דבעי למימר עיכובא התם דבלשון הברייתא משמע טפי עיכוב מהמשנה אבל אביי מסיק התם דשלא יהא דבר כו' אינו אלא למצוה וכמ"ש התוס' לעיל ומהרש"ל לפום חורפיה לא ע"ש וק"ל:

דף נט.

בד"ה יאוחר דבר כו' אע"ג דתמיד תדיר אצטריך כו' עכ"ל ומיהו בהך דתניא כי קושיין המ"ל דקטורת ונרות קודמין לפסח משום דהוו תדיר וק"ל:

בפירש"י בד"ה תמיד קודם לקטורת כו' טעמא מפורש בסדר יומא כו' עכ"ל לכאורה שהוצרך לזה להך ברייתא דקתני כקושיין ולא ממעטינן מאותו אלא קטורת דהוי עבודת פנים דכוותיה נימא דקטורת ונרות קודמין נמי לתמיד ואהא קאמר דמפורש טעמא בסדר יומא אבל אחרי העיון לא מצאתיו שם ודו"ק:

בד"ה ומחוסר כפורים כגון מצורע או זב ששכח כו' עכ"ל ולא נקט נמי יולדת משום דאיכא למ"ד בפרק האשה דאין האשה חייבת כרת אפילו בפסח ראשון ולא דחי מצות פסח דידה עשה דהשלמה אך קשה דא"כ גבי מחוסר כפורים של כל השנה אמאי לא מוקי לה ביולדת ובזב ולא תקשי ליה והאיכא אשם דלית בהו אשם ולא תקשי ליה

נמי והאיכא עולה דהא פסיקא ליה ביולדת דלא מעכבא בשקרבה עולתה [קודם] כמ"ש התוס' דלא הוה ס"ד דמעכב אלא במצורע מדכתיב תהיה דמשמע עיכובא וק"ל:

תוס' בד"ה אין לך כו' דע"כ לא חשיב אלא מידי דהקטרה דבה כו' דאלת"ה כו' עכ"ל ור"י בנו של ריב"ב דחשיב נמי מחוסר כפורים של כל השנה ומוקי לה רב חסדא בחטאת עוף דלית ביה מידי דהקטרה אלא דמה למזבח י"ל דאע"ג דלא עבר בדמה למזבח עשה דהשלמה בחטאת עוף מ"מ כיון דיוצא בדמה מידי עשה דהשלמה כדפרש"י לקמן גבי כשנתותרו כיון שנזרק דמן קודם תמיד כו' דכיון דנראין להקרבה קודם לכן על תמיד של שחר הוא מושלם עכ"ל א"כ דמה למזבח מידי דהקטרה מקרי וק"ל:

בד"ה זה בנה אב וכו' היינו דוקא במצורע דכתיב ביה תהיה כו' עכ"ל ודמייתי זה בנה אב כו' וקי"ל דאפילו חטאת כו' היינו ביולדת למצוה וכ"ש במצורע דאפילו עיכובא איכא וסמך אתהיה דמשמע עיכובא במצורע ודו"ק:

דף נט:

בד"ה עשאום כמי כו' על מה הציץ מרצה על הדם ועל החלב כו' עכ"ל וא"כ בנטמאו אמורים הציץ מרצה עליהן להקטירן והכהנים אוכלין הבשר שפיר ומתכפרין הבעלים ותירצו כיון דמדרבנן אסור להקטירן ה"ל כאילו אבדו וק"ל:

בד"ה ולא עולת חול כו' וקשה לר"ע ת"ל דחלבי שבת קריבין ביו"ט מקרא דהכא דלא ילין כו' עכ"ל דקרא דעולת שבת בשבתו משמע היתרא אתי לאשמעי' עולת שבת בי"ט דלאשמעי' איסורא הא של חול בי"ט לא קרבה לא הוה היתרא דקרא עולת שבת בשבתו חוזר לגופיה ומלא ילין נמי שמעינן היתרא עכ"פ של שבת (בחול) [ביו"ט] וכוונת מהרש"ל שהגיה דקשה בדל"ת כו' אינה מבוררת לן ודו"ק:

בא"ד וכל הלילה ילין כדר"ע אוקמינא לסוגיא דהכא ושמעינן ליה לר"ע כו' עכ"ל ר"ל דסוגיא דהכא דמוקי ליה לקרא באמורין הנקרבין ע"ג המזבח כר"ע מתוקמא כמ"ש התוס' לעיל וסוגיא דלקמן דמוקי ליה לקרא בנותר דבשר הנאכל ע"כ נמי כר"ע אתיא דס"ל פסח נאכל כל הלילה וכל הלילה ילין וק"ל:

בד"ה דאי ר"מ האמר כו' אור"י דרבא לטעמיה דאית ליה כו' עכ"ל כן היה גירסת התוס' הכא בעי רבא בעבודה א' כו' ולא הוו גרסי הכא בעי רב פפא כנראה מדבריהם לקמן וק"ל:

בא"ד ופליגי בתפוס לשון ראשון אפילו בכה"ג אע"ג דאינה לשחיטה כו' עכ"ל ר"ל לא מבעיא בתמורת עולה ותמורת שלמים כיון דחייל תמורת עולה לא מצי חייל שוב תמורת

שלמים אלא אפילו בכה"ג דאינו לשחיטה אלא לבסוף וברגע אחרון יש לחול שניהם אפ"ה פליג ר"מ וס"ל תפוס לשון ראשון אבל אי ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף מודה ר"מ דחיילי תרווייהו ועיין לקמן ברש"י ותוס' ודו"ק:

בא"ד חיילי תרווייהו כו' וא"כ לא יכשיר הכא לר"מ בלשמו ושלא לשמו אפילו בעבודה אחת עכ"ל ר"ל בלשמו ושלא לשמו לא יכשיר משום דמקצת שינוי קודש פסול משא"כ בשלא לאוכליו ולערלים דמקצת כשר כדלקמן ודו"ק:

דף ס.

בפרש"י בד"ה לעולם סיפא כו' רישא מיירי דכי שחיט חישב בה לשמו וכשזרק חישב כו' עכ"ל נקט במלתיה סיפא דרישא דהיינו שחט לשמו וקבל והלך וזרק שלא לשמו משום דמההיא הוא פריך ליה וה"ה רישא דרישא דקתני הפסח ששחט שלא לשמו היינו שקבל והלך וזרק לשמו אירי נמי בכה"ג בב' עבודות ממש דהיינו דכי שחיט חישב בה שלא לשמו וכשזורק חישב לשמו ותלמודא דקאמר ורישא דקאי בשחיטה קא מחשב בשחיטה א"נ קאי בזריקה כו' ר"ל דבין רישא דרישא ובין סיפא דרישא אירי בב' עבודות ממש דבשחיטה קא מחשב על השחיטה ובזריקה קא מחשב בזריקה אבל הסיפא דקאי בשחיטה וקמחשב בזריקה ונקט התלמוד במלתיה רישא דסיפא לשמו ושלא לשמו משום דמההיא הוי פריך ליה וה"ה דסיפא דסיפא שלא לשמו ולשמו בכה"ג אירי כדמסיק לקמן ומהרש"ל הבין בזה דרך אחרת ואינו מבורר לי וק"ל:

גמ' ומדסיפא בעבודה א' רישא נמי כו' ר"ל רישא דסיפא דהיינו המציעתא ואע"ג דרישא דכולה מתניתין ע"כ בשתי עבודות קמיירי מ"מ כיון דהמציעתא לא מצי אירי בב' עבודות ממש דומיא דרישא (דכולה) אלא בחישב מעבודה לעבודה טפי ניחא לן למימר דהמציעתא אירי בעבודה א' ממש דומיא דסיפא דלאוכליו כו' וק"ל:

תוספות בד"ה אבל בשתי כו' הא קתני סיפא טמאים וטהורים כשר כו' ובעבודה א' מיירי דאין מחשבת כו' עכ"ל ר"ל לרבי יוסי ניחא טמאים וטהורים בעבודה א' דתרווייהו חיילי דאף בגמר דבריו אדם נתפס וה"ל מקצת טומאה דפסיקא ליה דכשר כדלקמן וק"ל:

בא"ד דבע"א לא משכחת מקצת ערלה דלא פסלה לר"מ כו' עכ"ל נראה דלאו היינו ברייתא דלקמן דמייתי להכשיר מקצת ערלה מקרא דבהך ברייתא גופא פסיקא ליה טפי להכשיר מקצת טומאה ומיניה וביה ה"ל לאוכחי הכי אלא דאיכא למימר דאתיא כר' יוסי אבל ר"ל בהך ברייתא דלקמן דקתני אחרים אומרים הקדים מולין לערלים כשר ערלים למולין פסול ומדקדק תלמודא מ"ש מולין לערלים דכשר דכולה ערלה בעינן

וליכא משמע דס"ל לאחרים דמקצת ערלה כשר ואחרים היינו ר"מ וליכא לאשכוחי לר"מ אלא בכה"ג דקיימי קמיה ערלים ומולין ודקאמר לקמן בשמעתין הא בעבודה א' כו' והא קי"ל דמקצת אוכלין לא פסלא כו' לרבא צ"ל דהיינו נמי באומר לאלו דבאינו אומר לאלו לרבא כשר משום תפוס לשון קמא דהיינו לאוכליו ובלאו האי דיוקא ה"מ לדיוקא לקמן בפשיטות מלמנויו ושלא למנויו דפסול בב' עבודות דה"ל שינוי בעלים בזריקה דפסול וע"כ איירי בעבודה א' ודו"ק:

בד"ה אי בב' עבודות כו' וי"ל דסברא הוא דבב' עבודות אינו מועיל מפרש כו' עכ"ל היינו בב' עבודות אבל בעבודה אחת ודאי דמועיל מפרש יותר מסתם לר"מ דשלא לשמו גרידא מפיק ליה מסתמא דלשמו קאי ולא מפיק ליה מידי לשמו כמ"ש התוס' לקמן:

בד"ה והיינו בעיא כו' ורשב"א מפרש והיינו בעיא דרב פפא כו' הנך ב' עבודות היינו כגון כו' עכ"ל דלא ניחא ליה לפרש לגירסת ר"ח וריב"א כמ"ש התוס' לעיל והיינו בעיא דרב פפא שאינו יכול לפושטה כו' דא"כ בכה"ג בכולי תלמודא דמייתי למפשט בעיא ודחי לה הל"ל הכי אלא לפי גירסתם מפרש לה דלהכי קאמר הכא והיינו בעיא דרב פפא דלעיל דלאו כדס"ד מעיקרא אי מתני' איירי בב' עבודות ממש אי בעבודה אחת אלא דהרישא ודאי איירי בב' עבודות ולא מבעיא אלא במציעתא אי בעבודה א' איירי ואתיא כר"י אי בב' עבודות במחשב מעבודה לעבודה איירי ואתיא אפילו כר"מ ומהרש"ל הבין דקמבעיא ליה אי אמרינן דר"מ מודה בב' עבודות כה"ג דהוו כעבודה אחת עכ"ל ואין זה מבורר לי דהיינו אבעיא דזבחים ודו"ק:

בד"ה אי לימא בב' עבודות כו' דלרב חסדא דאמר פסול לא מצי איירי בב' עבודות כו' עכ"ל לפי מה שפי' ר"י גופיה לקמן דרב חסדא לא פסל אלא בשחט ע"מ שיתכפרו בו ערלים דהיינו ע"מ לזרוק אבל בזרק לשם ערלים אפילו רב חסדא מודה דכשר דאין מחשבת אוכלין בזריקה איכא לאוקמא נמי ב' עבודות דקאמר הכא היינו ב' עבודות ממש בשחט לאוכליו וזרק שלא לאוכליו דרב חסדא נמי מודה ביה דכשר וכדקאמר משום דאין מחשבת אוכלין בזריקה [א] ויש ליישב דשחטו לאוכליו ושלא לאוכליו לא משמע בב' עבודות ממש מדלא נקט רק שחטו שלא לאוכליו כו' משמע דכולה אשחיטה דמחשבת השחיטה לאוכליו והזריקה שלא לאוכליו בשעת שחיטה מדלא נקט נמי וזרק שלא לאוכליו ודו"ק:

דף ס:

בד"ה פסח ששחטו כו' ה"מ למבעי אפילו בשלא לשמו ולשמו כו' משום דבעי אפילו אליבא דר"מ עכ"ל וק"ק דמ"מ לבתר דפשט רבא הך דלשמו ושלא לשמו דמפיק ליה שלא לשמו מידי לשמו כיון דמפיק ליה מסתמא אכתי לא תפשוט הך אבעיא דשלא לשמו ולשמו אליבא דר"י דלא שייך התם למימר מדמפיק ליה מסתמא ויש ליישב וק"ל:
גמ' תאמר בלשמו שכן אינו נוהג בכל הזבחים כו' ויש לדקדק דהא שלא לשמו המכשירו נמי אינו נוהג בכל הקדשים ונימא להשוות דכמו דלשמו בזמנו הנוהג בכל הקדשים אין מוציא מידי שלא לשמו הנוהג בכל הקדשים ה"נ שלא לשמו שלא בזמנו שאינו נוהג בכל הקדשים לא יוציא מידי לשמו שאינו נוהג בכל הקדשים ויש ליישב דכולה מלתא תליא בקמייתא דהתם שלא לשמו בזמנו כיון שהוא נוהג בכל הקדשים אלים ולא אתי לשמו בתרא לאפוקי מיניה אע"פ שהוא נוהג נמי בכל הקדשים אבל לשמו דשלא בזמנו דקליש שאינו נוהג בכל הקדשים אתי שלא לשמו לאפוקי מיניה אע"פ דהוא נמי אינו נוהג בכל הקדשים אך קשה לפ"ז בדברי התוס' שכתבו דשלא לשמו ולשמו שלא בזמנו לא קמבעיא ליה לר"מ דודאי תפוס לשון ראשון ונימא דה"נ קמבעיא ליה אפילו אליבא דר"מ ומשום דקמייתא דשלא לשמו קליש דאינו נוהג בכל הקדשים להכשיר אתי לשמו לאפוקי מיניה אע"פ דהוא נמי אינו נוהג בכל הקדשים וע"כ הנראה שלא לשמו להכשיר אינו מיקרי אינו נוהג בכל הקדשים דכל הקרבנות כשרין חוץ מפסח וחטאת שלא לשמו אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה ודו"ק:

דף סא.

תוס' בד"ה נעשה כמי כו' ואי לא חייש להני פירכי כו' ואומר ר"י דה"פ אפי' ליתנהו להני פירכי כו' עכ"ל כצ"ל ולא ניחא להו למימר בתירוצם דלא חייש להני פירכי כיון דסתמא דתלמודא מסיק דתרתי דוקא ופירכי נינהו וק"ל:
בד"ה ואתקש אוכליו כו' מה מנויין פסלה בד' עבודות כו' אף אוכליו כו' עכ"ל מפי' מהרש"ל כל ד' עבודות על הזריקה כו' ונילף שגבי אוכליו יפסלו כך וע"ק למה חשיב מנויו גבי פסח דוקא ויליף מקרא אם הוא שינוי בעלים אף בשאר קרבנות יפסול עכ"ל אבל לשון בד' עבודות שכתבו התוס' לא משמע כן אלא בד' עבודות ממש כמו גבי פסול לשמו דקאמר בשמעתין דישנו בד' עבודות אבל בשינוי בעלים דלא הוה אלא בזריקה מקרי אינו בד' עבודות בשמעתין ולישנא נמי דקאמרי ובשאר קרבנות נמי יפסלו כו' לא משמע כן דהל"ל ובשאר עבודות נמי פסול ולא אצטריך ליה לקרא גבי פסח ועוד

דהא אצטריך גבי פסח לעכב כדאמרי' פ"ק דזבחים ונראה שהם הבינו לכאורה מפירש"י דשלא למנויו היינו שינוי בעלים ובחישב על השחיטה לחודה קאמר במתניתין פסול שלא למנויו וכן בחישב על הזריקה פסול דעיקר שינוי בעלים בזריקה הוא כפרש"י ומינה דה"ה בשאר ב' עבודות דהיינו בהולכה או בקבלה לחודא דפסול שלא למנויו דהיינו שינוי בעלים ואהא קשיא להו כיון דאתקש שלא לאוכליו לשלא למנויו אימא דיפסול שלא לאוכליו נמי בכל ד' עבודות ממש ועוד דבשאר קרבנות נמי יפסלו ד' עבודות ממש דהיינו שינוי בעלים והיינו שלא למנויו דאינו חילוק בשינוי בעלים בין פסח לשאר קרבנות אלא דבפסח הוא לעכב ובשאר קרבנות אינו אלא למצוה כדאמרי' בהדיא פ"ק דזבחים ויפסלו דקאמרי לאו דוקא אלא למצוה כדאמרינן בהדיא התם ובכולה תלמודא לא קאמר בשאר קרבנות שינוי בעלים אלא בזריקה כפרש"י ואהא תירצו היכא דקאמר שלא למנויו לאו היינו דין שינוי בעלים דאינו אלא בזריקה כגון שוחט כו' ודין שלא למנויו דקאמר אינו אלא בפסח ודוקא בשחיטה ואינו בד' עבודות דהיינו בקבלה והולכה אלא בזריקה איתא משום דין שינוי בעלים כמ"ש התוס' לקמן ואיך שיהיה ק"ק דהיאך בעו למימר דאוכליו יפסלו בד' עבודות הא איכא שום מיעוטא דאין מחשבת אוכלין בזריקה כמ"ש התוס' לקמן ודו"ק:

דף סא:

בד"ה רב חסדא כו' אבל הכא לא כתיבי מולים בזריקה עכ"ל היינו לפי האמת דמסיק דלרב חסדא נמי בזריקה כולה ערלה פסלה ולא מקצתה אבל למאי דבעי למימר לקמן מעיקרא לרב חסדא דמקצת ערלה נמי פסלה דהיינו שחטו למולין ע"מ שיתכפרו בו מולין [ב] וערלים תקשי מ"ש ממתני' ששחטו לערלים ולמולין דכשר ובהכי יתיישב דרב חסדא דהכא לפי האמת למאי דמסיק רב אשי דפליג בכה"ג אבל למאי דבעי למימר מעיקרא דבמקצת ערלים נמי פוסל רב חסדא הל"ל לרבותא דאפי' בע"מ שיתכפרו בו ערלים ומולין פוסל רב חסדא וק"ל:

בד"ה וכ"ת ה"ה לזריקה כו' תימה לריב"א כיון דזריקה קילא כו' היכי נילף משחיטה כו' עכ"ל משמע להו דבשחיטה בכולה ערלה ליכא לספוקי ביה דודאי פסלה דאיכא למילף מלפי אכלו תכוסו וערלים נמי בכלל שלא לאוכליו הוא לפסול בשחיטה כמ"ש התוס' לעיל וליכא לספוקי אלא בזריקה אי פסלה בכולה ערלה בע"מ שיתכפרו וכו' ואהא קשיא להו שפיר כיון דזריקה לרבה קילא דאין מחשבת אוכלין בזריקה דהיינו בזורק לשם ערלים כמ"ש התוס' לעיל לא אצטריך ליה לרבה ולרב אשי מיעוטא דזאת

למעט זריקה בע"מ שיתכפרו כו' דמהיכא תיתי לפסול בהכי דליכא למילף משחיטה דחמירא דיש בה מחשבת אוכלין וק"ל:

בד"ה כתב רחמנא כו' לשתוק מכל כו' עכ"ל אבל קרא דזאת אצטריך למעט מקצת ערלה בשחיטה דאי לאי זאת לאו הוי ידעינן ליה אי נילף ליה ממקצת טמא דכשר אי ממקצת זמן דפסול וק"ל:

גמ' וכ"ת מאי חומריה דזריקה דלא מקבע פיגול כו' ק"ק אמאי לא קאמר ומאי חומריה דזריקה דאין מחשבת שינוי בעלים אלא בזריקה דומיא דקאמר לרבה לעיל ומאי קולא דזריקה דאין מחשבת אוכלין בזריקה כו' ויש ליישב דמשום חומרא דזריקה דאין מחשבת שינוי בעלים אלא בזריקה ולא בשחיטה לא הל"ל לרב חסדא אדרבה לאידך גיסא כיון דאיכא למימר בהיפך בכה"ג קולא דזריקה דאין מחשבת אוכלין בזריקה אלא בשחיטה ולהכי קאמר חומרא דזריקה במילתא אחריתא דלא מקבע פיגול כו' ודו"ק:

דף סב.

תוס' בד"ה כי לית ליה כו' תימא כו' וסברא משמע איפכא דהשתא כשאינן מנוין לא פסלה כו' עכ"ל ר"ל דסברא משמע איפכא דהא כיון דבלא ערלים גרע שלא למנויו מלמנויו היאך במחשבת ערלים יגרע למנויו משלא למנויו דאע"ג דגלי קרא דפסול מחשבת שלא למנויו אינו בערלים מ"מ מחשבת ערלים יפסל בשלא למנויו דלא עדיף מלמנויו דפסיל ביה מחשבת ערלים ומהרש"ל כתב על דברי התוס' שטעות הוא וא' מבעלי הגליונים הגיה כן ותימה על תמיהתם כו' עכ"ל ולא ידעתי למה כי דברי התוס' ברורים הם בלי גמגום כמו שכתבנו ודו"ק:

בד"ה מ"ש טומאה כו' ואור"י דטומאת גברי נמי א"ל דנילף טפי מזמן כו' דדנין פסול מחשבה כו' עכ"ל למאי דמסיק דסיפא נמי בטומאת בשר ק"ק לפ"ז אמאי לא קאמר הך פרכא או כלך לדרך זה דדנין ערלה פסול מחשבה מזמן שהוא פסול מחשבה ואל תוכיח טומאת בשר דלא כו' דע"כ אתינן להך פירכא מכח קושיית התוס' דנילף טומאת גברא מטומאת בשר כו' וק"ל:

דף סב:

בד"ה לימא הואיל כו' דאין מחוסר זמן לבו ביום לגבי הואיל כו' עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה הא לעיל פירשו התוס' דהתם אפי' לחומרא לא אמרי' הואיל ומ"ה כו' אבל לגבי פסח דאמרי' לחומרא הואיל כו' ואפי' גבי מחוסר מעשה כדלעיל וצ"ל דדעת התוס'

לפרש דהאי מתיב רב הונא קאי לרבה כמו לרב חסדא כו' עכ"ל ותירוצו דחוק דמי הגיד לבעלי תוס' דהאי מתיב קאי גם לרבה ואימא דלא קאי אלא לרב חסדא כפרש"י גם קושייתו אינו מובן לי דהא דאמרי' לעיל לחומרא אמרינן הואיל גבי פסח היינו מדרבנן אבל מדאורייתא לא אמרינן הואיל אפי' גבי פסח [ג] וא"כ הכא דבדאורייתא קיימינן דמפיק ליה מק"ו או מקרא כדמסיק רב פפא וא"כ לא הוה אמרי' הואיל במחוסר מעשה אי לאו משום דאין מחוסר זמן לבו ביום לגבי הואיל כו' ואיך שיהיה יש לדקדק כיון דבההיא דב' שעירים קאמר לרב חסדא הואיל מדאורייתא היכא דליכא מחוסר מעשה כגון לבו ביום א"כ אמאי לית ליה הואיל באופה מי"ט לחול ודוחק הוא לומר דלוקה מדרבנן קאמר וי"ל דל"ל לרב חסדא הואיל אלא לבו ביום דאינו מחוסר כלום ודו"ק:

בד"ה פסולו בגופו כו' שינוי בעלים נמי א"א לברר איסורו כו' עכ"ל ק"ק מכח הך פירכא [ד] דא"א לברר איסורו לא נילף נמי למנויו ושלא למנויו מלאוכליו ושלא לאוכליו ויש ליישב כדאמרי' לעיל דאתקש אוכליו למנויו וה"נ אתקש מנויו לאוכליו להכשיר במקצת דאין היקש למחצה וק"ל:

בד"ה ערלים למולים כו' בתרוייהו ה"ל למיפסל דהא ר"מ אית ליה מפגל בחצי מתיר כו' עכ"ל וק"ק דאי בכה"ג נמי מפסל ר"מ היאך אשכחן מקצת ערלה דרבי קרא להכשיר דבאומר נמי הריני שוחט לאלו ה"ל כמפגל בחצי מתיר [ה] ויש ליישב ודו"ק:

בא"ד כדמוכח פ"ב דזבחים ובקונטרס כו' ובד"ה א"ל כו' ול"ל לפרושי הל"ל בסתם אלא כו' עכ"ל ומשמעתין לכאורה איכא נמי לאתויי הכי דמוקי לה אביי במפרש סימן ראשון למולין כו' ולא מוקי לה בסתם דאיכא למימר דהכא א"א לאוקמא בסתם למולין ולערלים דא"כ הוה איצטריך ליה לפרושי ולמימר אף לערלים דפתיכי ביה מולין משא"כ השתא דמפרש בסי' ראשון למולים לא איצטריך ליה לפרושי אף לערלים דמסתמא אף לערלים קאמר כמ"ש התוס' ודו"ק:

דף סג.

גמרא אמר רבה לא לעולם כו' כ"ה בכל ספרים הישנים רבה בה"א ולא רבא באל"ף אבל מהרש"ל הגיה רבא באל"ף והקשה על הגהתו וכי רבא יתרץ אביי וזה לא אשכחן אם לא בהאי לישנא תרגמא רבא אליבא דאביי כו' ונראה בעיני דהאי לימא פריך אף ארבא כו' עכ"ל והאריך לפי דרכו אבל מדברי התוס' דלעיל בד"ה דאי ר"מ כו' מוכח בהדיא דגרסי' הכא רבה בה"א שכ' שם הך דיוקא [דהכא] (דרבא) לא מתוקמא אלא אליבא דרבא כו' דלרבה ואביי דלקמן דס"ל ישנה לשחיטה מתחלה כו' ע"ש ואפשר

שדחקו להגיה רבא באל"ף מדמקשי' לימא קסברי אחרים אינה לשחיטה כו' וכדרבא כו' ותקשי לאביי דאמר התם בהא ודאי מודה ר"מ ומשני אמר רבה לא כו' דהיאך בא רבה שהוא רבו דאביי להשיב על מה שהקשה תלמודא לאביי ואין זה דוחק דבכמה סוגיות הקשה תלמודא אאמוראים אחרונים וקאמר דהשיבו כבר עד"ז בימי הראשונים ויותר דחוק הוא לפי הגהתו שאין מדרך תלמודא לסדר אוקמתא דרבא מקמיה דאביי דבכל דוכתא מקדים אביי לרבא ועוד יש לפי דרכו דחוקים ואין להאריך בהם כי כבר כתבנו דמדברי התוס' מוכח כגרסת כל הספרים רבה בה"א ודו"ק:

תוס' בד"ה השוחט פסח כו' אוריב"א דהפסח כשר דהא לא שנה עליו כו' עכ"ל לכאורה הא שנה עליו דכתיב לא תזבח על חמץ וגו' וכתיב לא תשחט על חמץ וגו' וי"ל דבכה"ג לית לן למימר דשנה הכתוב עליו לעכב אלא דשנה עליו לעבור עליו בב' לאוין ולא אמרי' דשנה עליו הכתוב לעכב אלא בכה"ג דלעיל במכסת תכוסו וכן כל הנהו דפ"ק דזבחים דליכא למימר בהו לטפויי לאוי ודו"ק:

דף סג:

בפרש"י בד"ה הואיל וישנו בהלנת אמורין דכתיב בהו נמי לא ילין חלב חגי עכ"ל דההוא קרא דמייתי לעיל לא תשחט וגו' ולא ילין לבוקר זבח חג הפסח משמע ליה דבהלנת בשר איירי ולא בהלנת אמורין ולכך הוצרך להביא מאידך קרא דכתיב לא תזבח וגו' ולא ילין חלב חגי וגו' דההוא ודאי בהלנת אמורין קמשתעי אבל התוס' לעיל בד"ה ולא עולת חול גו' הוכיחו דההוא קרא דלא תשחט וגו' ולא ילין דמייתי לעיל מיירי נמי בהלנת אמורין ומהרש"ל כ' לקמן בתוס' בד"ה ואיכא דלא מקיש כו' פי' קרא דלא ילין חלב חגי לא מקשינן כו' וקרא דלא ילין זבח חג פסח מקשינן כו' עכ"ל וא"א לפרש כן לדברי התוס' דלעיל שכתבו בהדיא דקרא דלא ילין זבח חג פסח בהלנת אמורין נמי איירי אבל כוונת התוס' לקמן כפי שיטתם לעיל דאו לאחד מבני חבורה היינו לענין שאם החמץ בביתו של א' מבני חבורה שהשוחט או הזורק חייב ולהכי מקשינן שם לא ילין ללא תשחט דכמו שהשוחט או הזורק חייב אם החמץ בביתו כך השוחט או הזורק חייב אם החמץ בבית של א' מבני החבורה אבל לענין שיהיה המקטיר חייב כמו השוחט לא מקשי' לא ילין ללא תשחט מיהו לשיטת רש"י לעיל דאו לא' מבני חבורה היינו לענין שהם עוברים וחייבים ודאי דיש לפרש לקמן כמ"ש מהרש"ל וכמו שפירש"י כאן דהלנת אמורין מלא ילין חלב חגי מפיק ליה ודו"ק:

בד"ה אבל המולק כו' דאין דרך לשחוט שום קרבן בזמן שחיטת הפסח דהיינו אחר חצות כו' עכ"ל ר"ל אחר חצות וקודם תמיד של בין הערבים אבל אחר תמיד של בין הערבים איסור עשה דהשלמה נמי אית בה וק"ל:

דף סד.

בד"ה קשיא מליקה כו' וקתני דעבר אמליקה דומיא דשאר קרבנות ועוד כו' עכ"ל ר"ל דלאו במליקה לחוד מחייב אלא קתני מליקה בעוף דליהוו דומיא דשאר קרבנות דמחייב בהו נמי ועוד דנקט מליקה לאשמועינן דמחייב בה דומיא דשחיטה וק"ל:
תוס' בד"ה הא והא ר"ש כו' אמאי נקט עוף כו' אבל בח"ה אפי' העוף כו' עכ"ל לענין דלגופה שאינו עובר בי"ד אדרבה ה"ל למנקט שאר קרבנות אע"ג דאית בהו שחיטה ממש לא מחייב אבל לדיוקא דבח"ה מחייב נקט עוף לרבותא אע"ג דלית ביה שחיטה ממש וק"ל:
בד"ה טעמא שלא כו' דהא מכשיר לעיל ר"י שוחט אחרים לשמו עכ"ל במועד קיימינן הכא דהיינו שלא בזמנו ור"א נמי מודה בהא דשוחט אחרים לשמו דכשר אלא לרבותא נקטו דאפי' בזמנו מכשיר ר"י בהא וק"ל:

דף סד:

גמרא אביי אמר ננעלו תנן כמה דמעיילו עיילו וסמכינן אניסא כו' ויש לדקדק לאביי כיון דבנס ננעלין כדי דלא ליעיילו כולהו ולא יהיו ג' כיתות אם כן היאך מספקא לן אי בבת אחת בג' כיתות דא"כ למה ננעלין כלל בין כל כת וכת ויש ליישב ודו"ק:

דף סה.

תוס' בד"ה החולב כו' אבל אי כדי גמיעה זוטר צ"ל דסתם כו' עכ"ל מפורש בתוס' בר"פ המוציא יין דבגרוגרת איירי ביבש ואפשר שבתחלה היה יותר מכדי גמיעה ע"ש ומה שיש לדקדק בדבריהם הכא והתם ע"ש בחידושינו:
בד"ה המכבד כו' דא"כ אמאי מחייב לר"א כיון דיכול להיות בלא גומות כו' עכ"ל מפורש בתוס' פרק המצניע דדבר שאין מתכוין לר' יהודה נמי מותר מן התורה דלא הוי מלאכת מחשבת עכ"ל ע"ש:
בא"ד סתם מכבד ומרבץ מתכוין להשוות גומות אע"פ שא"צ כו' מחייב לר' יהודה כו' עכ"ל לענין מתכוין נמי הוה מחייב ר"ש אלא דפוטר ר"ש ביה כיון שא"צ להשוות גומות ואע"פ שמתכוין פטור לר"ש משום דהוי מלאכה שאינה צריכה לגופה ודו"ק:

בא"ד אע"ג דגזרינן בב"מ כו' מחוזא היתה כולה רצופה באבנים לא גזרינן כו' עכ"ל ולרבנן דלא התירו הכא אלא משום דאין שבות במקדש היינו משום דאל"ה הוה גזרינן מקדש אטו כולה ירושלים דלא הוה רצופה ובחידושינו פרק המצניע כתבנו שם ד"א ע"ש ודו"ק:

בא"ד בכיבוד אסור דמשוי ביה גומות יותר מריבוץ עכ"ל היינו מזיז עפר ממקומו דפ' כירה וביצה כפירש"י שם ועיין בתוס' וק"ל:

בד"ה שמא לא נתקבל כו' לא פריך מדם הראוי להתקבל ונשפך דעולין כו' עכ"ל לכאורה מדם הראוי להתקבל ונשפך דהיינו שלא נתקבל כלל ממנו וכהך דלעיל אבל קשה דהא מסיק דכהנים זריזין הן ולא חיישינן כלל ללא קבלוהו ונראה לפרש דאין דרך להתקבל כל דם הראוי ובודאי דמכולהו נתקבל מהן קצת דמן דכהנים זריזין הן אבל שאר דם הראוי להתקבל נשפך מצואר בהמה והיינו דם הראוי להתקבל ונשפך ועולה הוא כיון דנתקבל קצת ממנו כבר ושוב אחרי העיון ראיתי שם בגמרא דקאמר דצריך לקבל כל דם הפר הראוי להתקבל וע"כ נראה דר"ל דמעיקרא דאכתי לא ידע הא דכהנים זריזין הן לא הוה ק"ל מדם הראוי להתקבל ונשפך משום דעולין הן כו' ודו"ק ומיהו קשה דא"כ דם פסול הוא ואמאי קרי ליה עולין דלא אמרי' שם דעולין אין מבטלין זה את זה אלא בכגון פר ושעיר של י"ה דשניהם דם כשר הן:

דף סה:

בפירש"י בד"ה הזאה תוכיח כו' דהכי שמע ליה ר' עקיבא כו' עכ"ל כצ"ל מפי' הרע"ב ור"ל דלכך פסיקא ליה לרע"ק בהזאה טפי משום דהכי שמע ר' עקיבא מר"א רבו ור"א גמריה אתעקר ליה כדמסיק לקמן וק"ל:

דף סו.

בד"ה במועדו ויעשו כו' והזאה נמי לא מגופיה דפסח היא ולא כתיב בה מועד עכ"ל כן הוא בפי' הרע"ב ר"ל דודאי הזאה נמי א"א לעשותה מע"ש אפ"ה לא דחי שבת משום דמכשירי מצות פסח היא ולא מגופיה דפסח ולא כתיב מועד אלא בגופי' דפסח לר"ע וק"ל:

תוס' בד"ה מה מועדו כו' ואי מג"ש ילפינן מה צריך לצריכותא הא איצטריך כו' עכ"ל ק"ק ומאי קושיא דאימא דה"ק דלהכי איצטריך ליה לתנא לג"ש דמועדו ולא סגי ליה

בלאו ג"ש למילף פסח מתמיד לענין שבת ותמיד מפסח לענין טומאה משום דאיכא בכל חדא מינייהו חומרא דליתא באידך ודו"ק:

בד"ה תוחב לו כו' והא בעי כלי שרת כו' וי"ל שהקדישום כו' עכ"ל ר"ל שהקדישום מע"ש [א] דאל"כ תקשי ליה והתנן אין מקדישין כו' כדפריך לקמן וק"ל:

בא"ד משמע בשמעתין דיש איסור ר"ה בירושלים כו' עכ"ל בס"פ דתמיד נשחט דתנן חשיכה יצאו וצלו כו' נמי מוכח דיש איסור הוצאה בירושלים ואפשר לאוקמה מדין כרמלית אבל הכא משמע להו דמדין ר"ה נגעי בה מדפריך לקמן והלא מחמר דלא שייך איסור מחמר אלא באיסור ר"ה כדמוכח פרק המוציא תפילין ודו"ק:

בד"ה מה לתמיד כו' ונילף מביניהו דתמיד ומילה או משתי הלחם גרידא כו' עכ"ל מלת גרידא טעות הוא דבהדיא אמרי' לקמן בפ' כיצד צולין דמעומר ושתי הלחם ליכא למילף מידי דאלימי משום דבאין להתיר אלא דר"ל או משתי הלחם ומחד מהנך וק"ק לי אמאי לא תיקשי להו דממוספי סוכות ופסח שהן היתרים ממאתי' דדחו שבת כפרש"י והיינו משום דכתיב בפסח כאלה תעשו שבעת ימים וא"א שבעת ימים בלא שבת וכן דסוכות ולקמן בפ' כיצד צולין ילף שעירי רגלים מבמועדיכם ומנייהו גרידא איכא למילף שפיר פסח דאינן תדיר וכליל שהיו בהן חטאות הנאכלות ולקמן בפ' כיצד צולין יתיישב דליכא למילף ממוספי רגלים משום דבאין לכפר ודו"ק:

דף סו:

בד"ה הנח להו כו' וא"ת והא במתני' אסר שבות כו' כיון דאפשר כו' עכ"ל ולא ניחא להו כפרש"י הכא דאפי' שבות דידיה לא כו' דכל כלאחר יד לא שכיחא עכ"ל משום דכלאחר יד לא משוי לי' אלא כשאר שבות דאי לא כלאחר יד הוא מחמר גמור ודו"ק:

בד"ה אלא אמר ר"ל כו' הניחא לר"י אלא לר"ש דאמר לקמן כו' עכ"ל [ב] ק"ק דהא לר"י נמי דמסיק לק' לר"י כדר"א דאצטריכו כולהו למדרש דבשעה שטמאי מתים משתלחין זבין ומצורעין משתלחין אין טמאים כו' הך מלתא דר"ל מנליה ויש ליישב ודו"ק:

דף סז.

בד"ה הכתוב נתקו כו' אלא על דבר אחד לא כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד ובמחנה שכינה חייב כרת דלא גרע ממחוסר כו' עכ"ל ומתוך שמעתין ליכא לאוכחי למאי דבעי למילף מצורע מזב ובעל קרי ולא פרכינן דמה לזב ובעל קרי שהוא

בכרת דלפום מאי דבעי למילף מצורע מינייהו היינו אי לא הוה כתיב מצורע בהדייהו לא הוה מוקמינן בדד ישב לניתוק עשה אלא ליתן לו מחנה ג' וכר"י ודו"ק:

בפרש"י בד"ה א"צ כו' דע"כ כולן חמורין זה מזה בטומאותיהן דאי כולהו כו' עכ"ל ר"ל חמורין בטומאותיהן כדמסיק דזב חמור משרץ מצורע חמור מבעל קרי ואי כולהו שוו לענין מחנות כו' ומהרש"ל הגיה דאי במקום ואי ואין צורך דדברי רש"י מובן כפשטיה כמ"ש וק"ל:

דף סז:

תוס' בד"ה כה"ג זב נמי כו' ונראה לתרץ דאיכא למימר טמא מת יוכיח כו' עכ"ל ק"ק לפ"ז אמאי איצטריך ליה למימר לקמן ואתקש בעל קרי לזב לענין דצריך ביה נמי כחתימת פי האמה הא א"נ דלא אתקש איכא למימר דזב יוכיח ויש ליישב דניחא ליה למימר הכי דקושטא הכי הוא וניחא לן למילף חדא מחדא ולא חדא מתרתי ועוי"ל דידע התלמוד שום פירכא כל דהו דפרכינן לה בחד מתרתי וק"ל:

בד"ה שכן עושה כו' אלמא אינו משולח אפילו חוץ למחנה לויה כו' דתניא בת"כ ואם שכב ישכב איש אותה פרט למצורעת ואי כו' כצ"ל:

בא"ד ולאו פירכא היא דא"כ למחנותם נמי נימא דאתקש כו' עכ"ל לפום ריהטא דכל זה מדברי התוס' ור"ל דקושיית הר"ם לאו פירכא היא דא"כ למחנותם כו' ואין זה מובן דהוספת מיא הוספת קמחא דזו היא קושית הר"מ לאקושי לענין משכב ומושב וכן לענין מחנות אי לא כתיב מצורע וע"כ הנראה דכל זה מדברי הר"ם ונפל טעות בדבריו דא"כ במקום דא"נ וכצ"ל ולאו פירכא היא ואי נמי למחנותם נמי כו' והוא סיום קושית הר"ם כיון דאיכא לאקושי מצורע לזב לענין משכב ומושב א"כ פרכת התלמוד שכן עושה משכב ומושב לאו פירכא היא וא"נ דאיכא שום מיעוט דלא לאקושי לענין משכב ומושב מ"מ לענין מחנות נימא דאתקש אי לאו יתורא דקרא וא"כ מאי פריך הכא דהא איצטריך קרא לענין מחנות לאפוקי מהיקשא דאין היקש למחצה והדברים ברורים למבין ודו"ק:

בד"ה ואיתקש בעל קרי כו' דבעל קרי נמי טמא מטעם ראייה כו' עכ"ל דאתקש בעל קרי לזב ע"כ מטעם ראייה הוא דומיא דזב דמטעם ראייה הוא מדסותר בזיבה כדמוכח התם ואע"ג דמטעם ראייה הוא סבר רבי נתן דבעי כשיעור חתימת פי האמה מדכתיב או החתים בשרו ודמדקדק התם מדקאמר אינו מטמא אלא בחתימת פי האמה דנוגע הוי כבר כתבו התוס' שם מדלא קאמר כשיעור חתימה ע"כ ה"ק צריך שיגע בחתימת פי

האמה ועוד מדלא קאמר התם דאתקש לזב ש"מ דלא לשיעור נקטי' אלא משום נגיעה ומה שיש לדקדק עוד בזה ע"ש בתוס' ובחידושים שם:

דף סח.

גמרא ומדסיפא למחנותם הוי רישא נמי למחנותם כו' והא דלא תני להו בחדא בבא בעל קרי ובועל נדה כטמא מת או כמגע שרץ למחנותם דאע"ג דלא איצטריך ליה למתני לטומאתם מ"מ תני להו למחנותם כפי טומאתם בתרתי בבי וק"ל:

דף סח:

תוס' בד"ה מפריך כו' ליכא לאוקומא ביבשה כו' אפילו בכלי נמי שריא כו' עכ"ל ודלא כפרש"י דדייק ליה לשון חותכין וק"ל:

בד"ה ומה שחיטה כו' תימה לר"י מה ק"ו הוא זה כו' ונראה לר"י דודאי כו' והא דקאמרינן הכא ק"ו לדבריהם כו' עכ"ל לא הוה צריך לכל זה דבפשיטות מצי לתרוצי קושייתו דהכי עביד ק"ו דאע"ג דאפשר לעשותן מע"ש כיון דליכא אלא שבות יותר יש להתירה משחיטה דהיא מלאכה אע"ג דא"א כו' אלא דקושטא קאמרי דלר"א אפילו מכשירי מלאכה גמורה שרי כדקאמר בגמרא ולא אצטריך ליה ק"ו למכשירין שאינן אלא משום שבות אלא לדבריהם דרבנן דאסרי מכשירי מלאכה גמורה ומהרש"ל כתב בזה בדוחק וק"ל:

בד"ה מה ראיה רשות כו' דבריש תולין כו' עדיפא מדר' יהושע ושרי אפי' כו' דלא שרי אלא דוקא במשמרת כו' עכ"ל כצ"ל מתוס' שם דה"ל כעין אהל עראי וק"ל:

דף סט.

בפרש"י בד"ה בשחיטה השבתני דבר שחוק וגיחוך שאמרת או חילוף ומה כו' עכ"ל אבל בפ' כל הצלמים פרש"י בע"א כשא"ל ר"ע הבא לי מועד לאלו כמועד לשחיטה כעס ר"א ואמר ליה עקיבא בשחיטה השבתני כו' אבל כשא"ל או חילוף לא אסתייע מלתיה ולא אדכר כו' עיין שם וק"ל:

תוספות בד"ה אם דחו כו' דילמא שאני התם משום דלא אפשר למיעבד מאתמול כו' עכ"ל אי מחוי קרבים אינו אלא איסור שבות שפיר וא"נ דהוי מלאכה גמורה כדמפרש לעיל שירקא דמעיא כו' מ"מ ליכא לתרוצי כמ"ש התוס' לעיל דאע"ג דאפשר לעשותן מע"ש כיון דליכא אלא שבות יש להתירם יותר כו' דהכא לאו מכח הך סברא דמלאכה ושבות קאתי ר"א אלא מכח הך סברא דלפני שחיטה ולאחר שחיטה ודו"ק:

בא"ד שאין חילוק בין אפשר ללא אפשר כו' עכ"ל במהרש"ל אבל בק"ו דלעיל ומה שחיטה כו' א"א לתוס' לתרץ הכי דהא אכתי לא פריך האי פרכא אם דחו מכשירי כו' ודו"ק עכ"ל ק"ק דהא הקטר חלבים נמי הוזכר ברישא דמתני' ואימא דעליה קסמיך דאין לחלק בין אפשר ללא אפשר וי"ל דבמתני' אי הוה קסמיך אהקטר חלבים מיניה וביה ה"ל למיעבד ק"ו ולא משחיטה ודו"ק:

בד"ה הזאה דתרומה כו' וקא"ל ר"ע זה חילוף שהיה סבור שר"א היה טועה כו' עכ"ל ר"ל שר"ע טעה בדברי ר"א דבהזאה דתרומה קאמר והיה סבור דר"א טעה במה שלמדו כבר דאינו דוחה וניחא דלא חש ר"א להשיב לו על קבלתו ממנו בהזאה דתרומה דלא קהדר ביה מעולם שהוא לא עשה ק"ו אלא בהזאה דפסח והזאה דתרומה נמי לא משמע ליה לר"א תוכיח משום דתרומה גופא לא דחיא שבת משום דיכול לקיים מצות אכילה אחר השבת כדקאמרינן משא"כ משחיטה דפסח דא"א לקיים אלא בשבת הזאה דידה נמי דחי שבת ור"ע דקאמר יוכיח מהזאה דתרומה לא משמע ליה לחלק בכך וכצ"ל למסקנא דהזאה דפסח אגמריה ואתעקר לר"א גמריה כדאדכר ליה לר"ע וא"ל אל תכפירני כו' לא חש ר"א להשיב אפי' לפי קבלתו ממנו דהזאה דפסח אינו דוחה שבת לא הוה תוכיח דאיכא לפלוגי בין גברא חזי ללא חזי ודו"ק:

דף סט:

בפרש"י בד"ה וכל שביחיד כו' צבור עושין בטומאה אם ירצו דכל שביחיד נדחה כו' עכ"ל דהא אם ירצו יכולין לטבול עצמן והיו שוחטין וזורקין עליהן דשמשא ממילא ערבא והיו עושין בטהרה אלא שאין חייבים לעשות כן דכיון דהיחיד נדחה בכה"ג אם לא טבל מותר להן לציבור לעשות אף בטומאה ובפשיטות מהא דאין שוחטין וזורקין על טמא שרץ ליכא לאוכוחי דיחיד לא רמי עליה להזות דאימא דודאי רמי עליה לטבול ולהזות כדי לשחוט ולזרוק עליו וכדמסיק לקמן דאם לא טבל והזה נדחה לפסח שני אבל כיון דצבור ע"כ עושין בטומאה ולא אמרינן להו קומו טבלו והזו יחיד נמי לא רמיא חיוב עליה לטבול ולהזות דכל דאיתא בציבור כו' ודו"ק:

בא"ד יחיד נמי אמרי' ליה בחול קום מהול כו' עכ"ל צ"ע כיון דאליבא דר"א קיימינן הכא דסבר מכשירי מצות פסח [א] דוחה שבת שפיר קאמרינן ליה נמי בשבת זיל מהול ודו"ק:

בד"ה א"ל כו' משום דעבוד צבור בראשון הוא ואי לא עבוד צבור בראשון כגון רוב צבור זבין כו' עכ"ל ר"ל דאותן מיעוטים טמאי מתים לא עבדי בשני משום דלא עבדי צבור

בראשון בטומאת זבין והכי אמרינן בהדיא לקמן בפרק כיצד צולין לרב אבל שמואל פליג התם וסבר כדמסיק הכא דאע"ג דליתיה בצבור איתיה ביחיד ע"ש וק"ל:

תוס' בד"ה אכילת פסחים כו' ובד"ה האי כו' א"כ אמאי אר"א לעיל ערל שלא מל ענוש כרת כו' עכ"ל לכאורה ומאי קושיא דכיון דערל אינו משלח פסחו כדאמרינן לעיל א"כ אין שוחטין וזורקין עליו והא ודאי דמעכבא דלא אמרינן הכי בטמא שרץ אלא כיון דשוחטין וזורקין עליו אכילה לא מעכבא ביה ויש ליישב דבטמא שרץ נמי דשוחטין וזורקין עליו משום דחזי לאכילה על ידי תקונו ואם כן ה"נ בערל נימא דשוחטין וזורקין עליו לשלח פסחו דמחזי חזי לאכילה ע"י תיקון ומיהו ק"ק דבפשיטות תקשי להו אמ"ד פרק האשה דשוחטין וזורקין על טמא שרץ ולא על ערל דלכ"ע אינו משלח פסחו ודו"ק:

בד"ה אבל מילה כו' תימה מה מועיל מה שנכרתו עליה י"ג בריתות הא איכא קרא כו' עכ"ל ר"ל דאפילו לר"א הא איכא קרא למכשירין באנפי נפשיה (כי) גבי מילה כמ"ש התוס' לעיל ולא יועיל למילה הא דנכרתו עליה י"ג בריתות למילפה מכל אינך אי לאו קרא מפורש למכשירין וכן להיפך בפסח לא יועיל לו הא דאית ביה כרת אלא דלא פסיקא להו גבי פסח קרא מפורש למכשירין כמו שכתבו התוספות לעיל וק"ל:

דף ע.

בד"ה לאו חובה כו' דמשמע בירושלמי דהא דפסח נאכל על השובע היינו מדרבנן כו' עכ"ל דהא דקאמרי' הכא אינו חובה מן התורה י"ל דהיינו דאינה חובה מן התורה כשאר קרבנות אלא שהוא מן התורה כדי שיהא נאכל על השובע ולכך מייתי מדברי הירושלמי דמוכח מיניה דטעמא דנאכל על השובע נמי אינו אלא מדרבנן וק"ל:

בא"ד והשתא לבן תימא כו' דחיא שבת והשתא א"ש ההיא כו' עכ"ל אבל בריש תמיד נשחט כתבו התוס' שם דמוכח הכא דבן תימא מודה דחגיגת י"ד אינה דוחה שבת:

בד"ה והא מדקתני כו' וא"ת ואמאי לא פריך אי בשבת היכי שרי להטביל כלים כו' ולאו פירכא היא כו' עכ"ל וק"ק דאכתי אמאי לא פריך אי בשבת כיון דאסור להטביל בו ודאי הטבילוה מאתמול משום חגיגת ט"ו וי"ל דניחא ליה לאקשויי מסיפא משבת גופה אשבת דרישא ולא תקשי נמי לפלוג וליתני בדידיה כולה מלתא בקופיץ דבחל י"ד בחול אין שונה ומטביל ובחל בשבת שונה ומטביל דניחא ליה לפלוגי כולה מילתא בשבת ולחלק בין סכין לקופיץ וק"ל:

דף ע:

בד"ה מ"ט דבן כו' מדקאמר רב אשי בסמוך כו' עכ"ל וה"ה דה"מ לאוכוחי הכי מדאצטריך תלמודא לאתויי קרא וטעמא אחרינא אליבא דבן דורתאי ולא סגי ליה בהאי היקשא דבן תימא וק"ל:

בא"ד נקוט האי כללא בידך כל שזמנו קבוע כו' הא איכא חגיגת י"ד כו' עכ"ל דהאי כללא מוכח התם דקאי נמי אחגיגה ולפרש"י ע"כ אפילו לבן תימא לא אתיא הך כללא דלכ"ע אין חגיגת י"ד דוחה שבת וכ"ש חגיגת ט"ו דדוחק הוא לומר אליבא דבן דורתאי נקט האי כללא ולפי' התוס' לקמן ניחא דנקט האי כללא שפיר לבן תימא וק"ל:

בא"ד ומ"מ פריך שפיר הא ודאי קרבן צבור הוא דאף חגיגת ט"ו חשיבא זמנה קבוע כו' עכ"ל יש לדקדק בדבריהם מי הכריחם לכך דהא כתבו לקמן דאיכא תנא דתלי בקרבן צבור ולא בזמנה קבוע ואליבה פריך לקמן הא ודאי קרבן צבור וי"ל דסברת התנא דתלי מעיקרא בקרבן צבור לא קאי במסקנא דפ' הוציאו לו דדחי לה התם ומסיק דתלי בזמנה קבוע ולקמן לא נקט הא ודאי קרבן צבור היא אלא משום דמעיקרא בעי למימר הכי אבל למסקנא דהתם טעמא משום דזמנה קבוע צ"ל דחגיגת ט"ו נמי קבוע חשיב ליה אי לאו מיעוטא דקרא וכיון דאיכא הכא מיעוטא לחגיגת ט"ו לא חשיב ליה כהאי כללא דהתם משום דיש לה תשלומין כל ז' כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק:

בא"ד והא דמוקי בן דורתאי כו' משום דסבר דחגיגת י"ד לאו דאורייתא כו' עכ"ל ור"ל דלא סבר כתנא דמייתי לקמן דסבר חגיגת י"ד נאכלת לשני ימים ולילה א' דאורייתא דא"כ לא הוי מוקמי בן דורתאי האי קרא דוזבחת פסח וגו' בחגיגת ט"ו אלא בחגיגת י"ד דמשמע טפי קרא דביה איירי מיהו איכא למימר דבן דורתאי סבר כבן תימא דחגיגת י"ד דאורייתא ומהיקש' דלעיל זבח חג פסח וגו' נילף דדוחה שבת וא"כ ע"כ האי קרא וזבחת פסח וגו' דשמעי' מיניה דחגיגה דוחה שבת לא אצטריך לחגיגת י"ד אלא דאתי לחגיגת ט"ו ויש ליישב דע"כ בן דורתאי לית ליה היקשא דבן תימא דיליף מיניה לעיל מן הצאן ולא מן הבקר ובהאי היקשא דוזבחת פסח וגו' קאמר [*] דבקר זו חגיגה ודו"ק:

בד"ה הא ודאי קרבן צבור כו' משום דאתי בכנופיא וכן ביומא אבל בחגיגה קרי ליה כו' עכ"ל כצ"ל מתוך הסוגיא שם ועי' בתוס' פ"ק דחגיגה שהקשו כן כמ"ש וק"ל:

דף עא.

בד"ה לאו משום כו' ת"ל מאידך קרא כו' אבל הכא שאינו יכול לשחוט בלילה כו' עכ"ל ואי לא הוה כתיב נמי וזבחת ושמחת אלא אך שמח לא הוה ידעינן דטעמא דממעט ליל

א' משום דלא הוי זביחה בשעת שמחה אלא מטעמא אחרינא וניחא לפי תירוצם למאי דתני בברייתא טעמא משום דאין שמחה לפניו תקשי ליה דאי אמרת בעינן זביחה בשעת שמחה ל"ל הכא למעט ליל א' משום דאין שמחה לפניו ת"ל משום דבעינן זביחה בשעת שמחה דאיכא למימר דלא בעי זביחה בשעת שמחה אלא בחגיגה של יום שיכול כו' וכמש"כ התוס' לכך אצטריך ליה בליל א' טעמא אחרינא [ג] מיהו קשה ארבא דפריך משמחה שמונה אי אמרת בעינן זביחה כו' אימא ודאי דהתם לא בעינן זביחה בשעת שמחה משום דאין יכול לשוחטה ביום השבת משא"כ בשלמים ששחטן מעי"ט שיכול לשוחטם בו ביום בעינן ביה זביחה בשעת שמחה ודו"ק:

בד"ה ליל י"ט האחרון כו' דכשחל יום ח' באחד בשבת כו' שהוא מוצ"ש דאי כו' עכ"ל לכאורה כשחל איזה יום שיהיה מחג הסוכות בשבת ליכא שמחה במוצ"ש דמה שהוא שוחט בע"ש איפסלה במוצ"ש ואם כן לכ"ע לא משכחת שמונה לפרש"י אלא דעדיפא להו להקשות כן [הגם] אם נאמר דשמונה בכלל הימים והלילות קאמר. דהשתא כשחל יום אחד מחג הסוכות בשבת ה"ל שפיר בכלל השמחה שמונה דמוצאי שבת חסר לילה ואיכא לקיומי השמחה ביום כמו ביום ראשון של סוכות וביום שמיני חסר היום ואיכא לקיומי השמחה בלילה שלפניו אבל כשחל יום ח' בא' בשבת לפירש"י לכ"ע הרי חסר כל ליל ויום ח' ולא הוה גם בכלל רק ז' ימי השמחה ויש לדקדק אדבריהם לפי מה שכתבו ר"פ תמיד נשחט דגם כשהיו מקדשין ע"פ הראיה היו מאיימין על העדים על החודש שנראה בזמנו וא"כ לא מקלע יום ח' בא' בשבת דלא אד"ו ראש ואפשר דלא אמרו מאיימין היו כו' אלא משום תרי שבי אבל משום ערבה בשבת לא היו מאיימין ודו"ק:

גמ' זימנין סגיאין דלא משכחת לה אלא ז' כגון שחל י"ט ראשון להיות בשבת. ק"ק אמאי לא קאמר הכא דשמונה איתא ברוב שנים דומיא דאמר לעיל ז' איתא ברוב שנים ועוד יש להקשות כיון דבשבת אין שמחה לפניו ואין שם נמי זביחה בשעת שמחה אימא עדיף ליה מליל ראשון דממעטינן ליה מאך משום דאין שמחה לפניו ואין זביחה בשעת שמחה [ד] ויש ליישב ודו"ק:

דף עא:

תוס' בד"ה כל היכא כו' תימה לר"י דבסוף ערבי פסחים דריש בקר בקר שני כו' עכ"ל מיהו התם לא מסיק הכי דקאמר ר"א א"ל כל היכא דכתיב בקר בקר ראשון הוא ודו"ק:

בפרש"י בד"ה הפסח ששחטו כו' וכסבור כשם שמותר לשמו כך מותר שלא לשמו עכ"ל דכיון דמוקי ליה בעוקר שידע שהוא פסח ומכוין לעקור לא הוה שוגג דלהוי חייב חטאת

אלא משום דקסבר כשם שמותר לשמו כו' מיהו ה"מ לפרושי נמי בנעלם ממנו שבת כפירושו לקמן גבי כל הזבחים ששחטן לשם פסח מיהו גבי כל הזבחים ששחטן כו' לא הוה צריך רש"י לפרש דנעלמה שבת ממנו או כסבור שמותר כו' כיון דמוקמינן לה בטועה שפיר הוה שוגג בלאו הכי כיון דהוו סבור דפסח היה ומותר לשוחטו בשבת ודו"ק:

בד"ה ר"א מחייב חטאת אע"פ שטעה בדבר מצוה עכ"ל לכאורה הכא איכא לפרושי דלכך מחייב ר"א משום דאליביה לא עשה מצוה דהא פסל לעיל אחרים לשם פסח אבל למאי דמוקי לה לקמן סיפא בטועה ורישא בעוקר משום דעקירה בטעות לא הוה עקירה לא הוה הזבח פסול בסיפא וה"ל שפיר עושה מצוה ואפילו בעשה מצוה מחייב ר"א כההיא דתינוקות דשכח ומל את של ערב שבת בשבת דמחייב ר"א כדלקמן וקרוב לזה כתב מהרש"ל לקמן בתוספות ודו"ק:

דף עב.

בד"ה מה לי שאינן ראויין כו' ואמאי פטר ליה ר"י בראויין והלא לא טעה בו שיודע שאינו פסח עכ"ל אע"ג דבעוקר נמי איירי ע"כ דטועה וסבור שמותר לשחוט אחרים לשם פסח דאל"כ לא הוה מקרי שוגג אלא מזיד מ"מ לא מקרי טועה בדבר מצוה אלא בכה"ג שהיה סבר שזה פסח והוא זבח אחר דומיא דתינוקת דלקמן וק"ל:

גמרא לישני ליה הכי כו' כתב מהרש"ל ויש לי תימה רבה מנלן דר"י אית ליה דשאני בין עוקר לטועה דלמא כו' ה"ה בטועה אלא דלא אשכחת לגביה טועה משום דס"ל עקירה בטעות לא הוה עקירה כו' עכ"ל ונ"ל דפסיקא ליה לתלמודא דמחלק ר"י בין עוקר לטועה דבעוקר לא הוה טועה בדבר מצוה ובטועה שהיה סבר שהוא זה שיש בו מצוה והוא דבר אחר שאין בו מצוה הוי טועה בדבר מצוה ופטור כדמוכח הך דתינוקת דלא שייך התם לחלק בין שינה לדבר האסור לדבר המותר אלא לפי כוונתו למול את של שבת ה"ל לדבר המותר ואפ"ה לא שרי התם אלא בטועה בדבר מצוה וגם עשה מצוה וע"פ הדברים האלה יתבארו דברי התוספות שכתבו הא לא דמי רישא בעוקר כו' ואמאי קאמר ר"י שכן שינה בדבר האסור אפילו שינה שמו לדבר המותר נמי חייב שכן עוקר עכ"ל דקדקו לפרש למאי דמסיק הקושיא דלישני ליה ר"י הכי דליכא לפרושי דלוקמא בין רישא ובין סיפא בשינה שמו לדבר האסור ולחלק בין עוקר לטועה דהא לא מצינו דר"י פוטר בשינה לדבר האסור אפילו בטועה דההיא דתינוקת לא הוה אלא בטועה בדבר המותר אבל הקושיא הוא דלישני ליה דכולה בדבר המותר כההיא דתינוקת ואפ"ה

ברישא בעוקר חייב דלא הוה טועה בדבר מצוה והדברים ברורים למבין ומיהו אפילו אי מתוקמא הרישא נמי בטועה המ"ל לישני ליה ברישא לא עשה מצוה ובסיפא עשה מצוה כההיא דתינוקת וכמו שכתבו התוספות לקמן אלא דקושטא קאמר דמאי דמוקי ליה רישא בעוקר לא הוי טועה בדבר מצוה כלל ודו"ק:

תוספות בד"ה שקדם ומל כו' ה"מ לפלוגי כו' ורישא נמי קמ"ל רבותא דנקט ע"ש כו' עכ"ל לא הוה צריכי להכי דברישא בקדם ומל א' בע"ש ודאי דלא מצי לאשכוחי בא' מהן למול בשבת וא' אחר השבת דבהא ודאי לא טעי למול בע"ש כיון שאין זמן של א' מהם למול בע"ש ודו"ק:

דף עב:

בד"ה באשתו נמי כו' דפוטר טעה בדבר מצוה אע"פ שלא עשה מצוה כו' עכ"ל ולא תקשי ליה מתניתין דתינוקת דאיכא למימר דלישני בתרא ס"ל כר"מ דפטר לר"י באחד למול אחר השבת כו' וק"ל:

דף עג.

גמרא שחטו שלא לאוכליו פשיטא כיון דהתם פסול כו' הכא ניחא דניחא ליה למפרך אסיפא דשלא לאוכליו משום דרישא דשלא לשמו קתני משום דקבעי לאפלוגי ר"א ור"י אלא אסיפא קשיא ליה דלא אסיק אדעתיה למימר דתני סיפא איידי אבל בסמוך דבעי מיניה דבשלא לאוכליו לדברי המקלקל כו' מה תיקון אמאי לא בעי הכי ברישא דשלא לשמו חייב מה תיקן [*] ויש ליישב דברישא דאיירי בעוקר הקרבן מפסח לשלמים ודאי דתיקון דפסול שלמים הוא ולא מחייב אנותר דידיה כמו אנותר דפסח אבל בסיפא דשלא לאוכליו דמעיקרא היה פסח ועכשיו נמי פסח פסול א"כ מה תיקן וק"ל:

תוספות בד"ה לדברי האומר כו' מיהו אכתי קשה לר"י כיון דס"ד דליכא תיקון כלל במתניתין כו' עכ"ל ואהך גופא דר אבהו דאמר חוץ מחובל ומבעיר דאפילו בא"צ לכלבו ולאפרו חייב איכא לתמוה הכי מה תיקן אליבא דר"ש [*] וע"ש בתוס' ודו"ק:

בד"ה שחטו ונמצא כו' תימה לר"י אמאי פטור והלא לא עשה מצוה כו' עכ"ל וכן יש לתמוה במשכו בעלים כו' דפטור ומיניה מדפריך אי ר"א חטאת נמי כו' דאמשכו בעלים כו' קאי לקמן וק"ל:

בד"ה אשם כו' מנא תימרא כו' דהא כ"ע מודו דלאחר עקירה וניתוק היה יכול כו' עכ"ל משמע ליה הכא דמיירי לאחר עקירה וניתוק כיון שמקריבה לעצמו לר"י מסתמא עוקרו וכן נראה מפרש"י דמדר"י מוכח לה מה"ט וק"ל:

בא"ד ומה שפירש ר"י דאי אמרת דבעי עקירה א"ש כו' עכ"ל סתם דבריהם לעיל דברי ר"י הם וק"ל:

בא"ד א"נ דבאשם אזל כו' ולא ידעינן אי הוא עצמו או דמיו וגלי קרא דהוא עצמו כו' עכ"ל לכאורה קשה דגלי קרא וממעט דמיו הא תנן יפלו דמיו כו' ויביא עולה בדמיו כו' ונראה לומר למעט דמיו קודם שיסתאב וכן מה שכתבו בתירוץ קמא ואתא קרא ללמוד על הלכה כו' דהכי גמרינן דכל שבחטאת מתה באשם קרב עולה כו' היינו נמי דקרב נמי בעצמו עולה וה"ה דמיו לאחר שיסתאב וק"ל:

דף עג:

בפרש"י בד"ה מידי הוא טעמא אלא לרב האי תירוצא כו' עכ"ל דלא ניחא ליה למימר כדמעיקרא דרב קאמר שחטו לשם עולה כשר דבעי עקירה ומוקי לה לברייתא כפשטיה ורבי חייא בן גמדא קאמר דלא בעי עקירה וסבר דב"ח נדחין ומוקי לה לברייתא בהכי דא"כ הוו פליגי רב ור' חייא בתרתי ודו"ק:

בד"ה אלא אמר רב פפא כו' ומשום דשלמים הוא וכגון דשחטו בהדיא כו' עכ"ל [ג] הלשון מגומגם קצת דודאי בהכי איירי דשחטו לשם פסח שהרי לא נודע לו עדיין שמשכו בעלים כו' ודו"ק:

דף עד.

בתוספות בד"ה האי מולייתא כו' ואין מניחין אותו לפלוט דקאמר התם רב הונא כו' במסכת חולין לאכול ככר שחתך עליה כו' עכ"ל כצ"ל [ולפי] מ"ש המפרשים דאיירי התם בנצלה עד שיהא ראוי לאכילה אין ראייה מהתם דהבשר עצמו מותר דיצא כל דמו והככר אינו אסור אלא משום מראית עין וק"ל:

בד"ה כבולעו כך כו' ומטעמא כבולעו כך פולטו נמי לא הוי שרי התם גבי כבד אלא בדיעבד כו' עכ"ל אין זה תירוץ אחר אהא דלא נקט התם מטעם כבולעו כך פולטו דהא מטעם דמשריק שריק דקאמר התם נמי לא שרי אלא בדיעבד אלא משום דמשמע להו דמולייתא דשרי אפי' לכתחלה הכא מטעם כבולעו כך פולטו קאמרי דמטעם כבולעו כך פולטו לא הוי שרינן התם לכתחלה בכבד דאפי' מטעם דמשריק שריק התם דעדיף לא

שרינן משום דגרע טפי ממולייתא דהכא איירי בבשר ואע"ג דגבי פסח כו' וק"ק דא"כ מאי מייתי מפסח אמולייתא דאימא דדוקא בפסח לא החמירו ואפי' בכבד וי"ל דהכי מייתי כיון דבפסח ליכא איסורא אפי' בכבד מסברא דאין להחמיר בבשר בחולין וק"ל:

בא"ד טפי משאר בשר שלא נמלח דבישרא ע"ג בישרא כו' עכ"ל כצ"ל וק"ל:

בא"ד ויש ללמוד היתר במולייתא אפי' נמלח בשר החיצון כו' והפנימי לא נמלח כו' עכ"ל ר"ל דאע"ג דהשתא ליכא למימר איידי דפליט דם דידיה פולט דם הנבלע בו מן הפנימי אפ"ה שרי מטעם כבולעו כו' וק"ל:

דף עד:

בד"ה שאני לב דשיע נראה דכ"ש דמבחוץ הוא יותר שיע עכ"ל והיינו כפירש"י דשרי אפילו לקדירה דהרוטב מוציא ומוליך הדם לחוץ ולא בלע נמי מבחוץ דהא חזינן דיותר שיע מבחוץ אבל אי לא היה שיע מבחוץ ליכא לפרושי במסקנא נמי אלא בצלי וק"ל:

בד"ה אסמיק חלייה כו' ועוד התם משמע שהחלא מצמית ולא מפליט כו' עכ"ל ק"ק דאימא שאני היכא דאסמיק דמפליט טפי וכן יש לדקדק בפירושם לקמן דאסמיק היינו דאשתהי ודלא אסמיק דלא אשתהי אמאי לא פירשו כפשטא כפירש"י בדאסמיק דהיינו נצרר הדם מחמת מכה וגרסי' הוא וחלא אסור ובלא אסמיק גם החלא שרי כההיא דכל הבשר ויותר יש לדקדק בדברי הטור י"ד סי' ס"ז דבההיא דאסמיק חתכיה ומלחיה כו' דלעיל פי' כפירש"י דהיינו שנצרר הדם ע"י מכה והכא באסמיק הוא וחלא אסור פי' כדברי התוס' דאשתהי ודברי הרא"ש נכונים בזה שכתב כאן כדברי התוספות וכתב על זה ובהאי אומצא דאסמיק פליגי לעיל ואי חתכיה ומלחיה כו' ר"ל דהיינו נמי באשתהי ודו"ק:

דף עה.

דף עה בד"ה וגרפו ואפה כו' ותירץ ר"י שאני גחלים כו' אבל חום התנור שגרפו מחמת חום השלהבת כו' עכ"ל אבל רש"י פי' בפ' כל שעה אהא דאמר התם בשלה ע"ג גחלים ד"ה מותרת דכ"ש בתנור גרוף כו' ואפשר דהיינו למ"ד התם דאפי' בגחלים לוחשות ד"ה מותר דהוה כ"ש תנור גרוף והכא לא קמבעיא ליה בתנור גרוף אלא למ"ד התם בעוממות [דוקא] ד"ה שרי. ואין להקשות השתא דסברות הפוכות הוא דלענין ערלה גחלים עפרא נינהו ומותר ובתנור גרוף מבעיא ליה אי מקרי אש ולענין פסח אמרי' בהיפך דתנור גרוף ודאי לאו אש נינהו וגחלת מקרי אש לר' די"ל דהכא למ"ד התם בערלה דוקא בגחלים

עוממות שרי והשתא ניחא לאוקמא הא דר' לענין פסח בגחלים לוחשות ועוד יבא בזה לקמן ודו"ק:

בא"ד וחום אבוקה אסור א"כ כשגרפו ואפה כו' עכ"ל ר"ל לפי הסברא שכתבו דחום התנור כו' מחום השלהבת וא"כ מה לי אבוקה כנגדו דהוי חום השלהבת ומה לי חום התנור דהוי נמי חום השלהבת ומה שהקשה מהרש"ל דמוקי ליה התם דוקא באבוקה כנגדו י"ל דהיינו אבוקה בלא תנור וה"ה תנור שגרפו דה"ל נמי חום שלהבת ואפשר דעדיף מה"ט אפי' מגחלים לוחשות דלא בא החום מן השלהבת וכמ"ש התוספות ודו"ק:

בא"ד ובירושלמי דייק כשהפסח נצלה כו' עכ"ל אין כאן מקומו אלא לקמן גבי פסח וק"ל:

בד"ה נכווה בגחלת כו' תימה מה בין גפסיס כו' לחרסו של תנור כו' עכ"ל וכן יש להקשות לקמן גבי פרים הנשרפים דממעטינן מאש בלאו יתורא גפסיס וסיד רותח ולעיל גבי תנור אצטריך יתורא דצלי אש למעט מיהו להאי תירוצא דאמרינן לעיל גלי רחמנא התם וילפינן מינה איכא למימר הכא במכוה אי לאו יתורא לרבות הוה ילפינן ליה מתנור דגבי פסח וכן ההיא דפרים הנשרפים ילפינן מפסח דלאו אש נינהו ומיהו ק"ק דאדרבה נילף פרים הנשרפים ממכוה דאש נינהו ודו"ק:

בד"ה הא לאו הכי כו' סתם גחלת דמשנה ודברייתא הוי לוחשות עכ"ל כתב מהרש"ל ותימה הלא לשם איכא מ"ד בשלה ע"ג גחלים בעוממות וא"ל דסוגיא כו' עכ"ל ע"ש באורך. ונראה דודאי כן דרמי ליה לרב חסדא אגחלים ס"ל כמ"ש התוס' דסתם גחלים דברייתא הוה לוחשות וס"ל כמ"ד התם דאפי' לוחשות מותר אלא דרב חיננא דקמבעיא ליה לעיל בתנור לא ס"ל הכי אלא דלא שרי התם אלא בעוממות ולשון תורה ובריייתא שוה לרב חיננא וק"ל:

בפירש"י בד"ה קמ"ל ג"ש דשריפה כו' אהני דרב נחמן לאפוקי זמורות ורותחין עכ"ל כפירושו הכא כן פי' רש"י בפרק ד' מיתות וז"ל קמ"ל ג"ש דמקריא נמי שריפה והשתא דמקרי שריפה ברור אותה לו כו' מדרב נחמן עכ"ל ר"ל דאי לאו דרב נחמן לא הוה ממעטין זמורות מג"ש אלא דמג"ש הוה ילפינן דשריפת נשמה וגוף קיים נמי מקרי שריפה וה"ה שריפת הגוף ממש דמקרי שריפה ואתא דר"נ למעט שריפה ממש בזמורות דלא הוה יפה כ"כ כמו שריפת אבר ומה שהקשה מהרש"ל לפירש"י א"כ לעיל דפריך וכ"ש אש עצמה כו' מאי משני ג"ש שמא אף בחבילי זמורות נוכל לשרוף כו' עכ"ל י"ל דהמתרץ הוה ס"ד דידע המקשה ההוא דברור מיתה יפה ולא פריך ליה ונקיף חבילי זמורות כו' אלא משום דשריפת נשמה וגוף קיים לאו שריפה מקרי ומשני ליה ג"ש דמקרי

נמי שריפה וה"מ למפרך אכתי וניעבד נמי בחבילי זמורות אלא דניחא ליה למפרך מיניה וביה וניעבד נמי חמי אור כו' כך נ"ל ליישב פירש"י הכא ובפ' ד' מיתות ודו"ק:
תוספות בד"ה באש תשרף כו' דתשרף רבויא דה"מ למכתב באש תמות עכ"ל היינו לפי מאי דס"ד השתא אבל למאי דמסיק משום דכתיב תשרף לבסוף אפשר לומר דלאו ריבויא הוא וק"ל:

דף עה:

בפרש"י בד"ה אמר אביי כו' רצה שלהבת בלא גחלים כו' ת"ל גחלי אש למעוטי שלהבת גרידתא עכ"ל ק"ק דאימא אביי נמי ה"ק רצה שלהבת בגחלים שהוצת אור ברובו ולא תקשי ליה הא דפריך ליה רבא וי"ל דא"כ לא הוה אצטריך ליה להגיה רצה גחלת יביא אלא כדקתני בברייתא יכול שלהבת דהיינו שלהבת בגחלים וכדאוקמא רבא ודו"ק:

דף עו.

תוס' בד"ה בשלמא כו' וא"ת למ"ד עילאה גבר למה הפסח אינו נאסר מחמת השפוד כו' עכ"ל הך קושיא היא אף לדברי המתרץ דהפסח מרתח ליה לשפוד שבפנים והדר השפוד ומרתח ליה לפסח וא"כ הוא למה נקטו בדבריהם למ"ד עילאה גבר כיון דהשפוד הוא תוך בשר הפסח באמצעו ויש בשר הפסח למטה ולמעלה משפוד למ"ד נמי דתתאי גבר למה הפסח אינו נאסר מחמת השפוד ויש ליישב וק"ל:
בד"ה אלא למ"ד כו' משום דקשיא ליה כיון דאוקורי מיקר מה איסורא יש ברוטב כו' עכ"ל ואף לפי מה שכתבו התוספות לעיל גבי חרס צוננת דכולו עלמא מודו דתתאה החרס בלע כדי קליפה ואח"כ מבשל בפסח כדי קליפה הכא ברוטב שהוא דבר לח לא שייך ביה כדי קליפה כמו בחלב לקמן כמ"ש התוס' לשיטת ר"ת וק"ל:
בא"ד לפי זה לא הוה צריך כו' כיון דאית ביה איסור נא כו' עכ"ל ק"ק ומאי קושיא דהא ע"כ אצטריך לאסוקי משום צלי מחמת ד"א דאל"כ למה נאסור הסולת משום נא יאפה אותו ויצלה נמי הרוטב כמ"ש התוס' בעצמם לעיל בסמוך ודו"ק:

דף עו:

בד"ה מאי לאו כו' לפי מה שפירש בקונטרס דלוי לא שרי אלא בדיעבד קשיא מה פריך כו' עכ"ל היינו ממה שדקדק לפרש גבי עבד עובדא שנצלה בתנור ובא מעשה לפניו והתיר עכ"ל דמשמע בדיעבד דוקא עבד עובדא ולדברי התוס' דשרי לוי אפילו לכתחלה הא דקאמר לקמן ללוי ודאי תנאי היא וסבר כר"י דמתיר ודיעבד קתני במתני' איכא

למימר דר"י מתיר אפי' לכתחלה ולא תני לישנא דדיעבד אלא משום רבותא דר"מ ור' יוסי דאוסרין אפי' בדיעבד ובפלוגתא דרב ולוי נמי דנקט לשון דיעבד היינו נמי משום רבותא דרב ודו"ק:

גמרא אא"א מפני תערובת טעמים מ"ל גדי וטלה כו' יש לדקדק דאימא דה"ק דאפי' גדי וטלה דלית ביה תערובת גופין דלא מיחלף אפילו הכי אין צולין משום תערובת טעמים וי"ל דפסיקא ליה לתלמוד' דאית ביה תערובת גופין אפי' בגדי וטלה דמיחלף וק"ל:

תוס' בד"ה אסרה רבא כו' אפילו פלדונ"ש שיש להרחיק אין נראה לר"י שיהא אסור כו' עכ"ל נראה דר"ל ואפי' פלדונ"ש שהוא של חלב עם פשטיד"א של בשר אף שיש להרחיק מן העבירה ושלא יזוב מזה תחת זה מ"מ אין נראה לר"י שיהא אסור משום ריחא כיון שיש אויר כו' אבל לשון פסקי תוספות ואף פלאד"ן שיש להרחיק מן הלחם כו' אינו מיושב בעיני דמאי לשון אפילו ודו"ק:

דף עז.

בד"ה סד"א הא כו' ואע"ג דבפרשת פינחס כתיב נמי ר"ח ה"א כו' לא קאי אר"ח כו' עכ"ל מיהו קשה דנהי דמועדיכם לא קאי אר"ח נילף שעירי ר"ח ממוספי רגלים דבאין נמי לכפר וע"ק דד"ת מדברי קבלה לא ילפינן בעלמא והכא ילפינן ליה ר"ח דדוחה שבת מדברי קבלה דכתיב קרא עלי מועד ונראה לפרש דה"ק דה"א דלא הוה קאי מועדיכם אר"ח משום דאינו זמן ומועד קבוע דאיכא ר"ח דנקבע ביום שלשים ויש דלא נקבע עד ל"א יום ומה"ט לא הוה ילפינן ליה שעירי ר"ח ממוספי רגלים דמה לרגלים שכן קבוע להן זמן ולהכי מייתי מדברי קבלה לגילוי מלתא בעלמא דקביעות החדש ביום ל"א מקרי זמן ומועד קבוע כדכתיב קרא עלי מועד ושפיר הוה בכלל מועדיכם וה"ה דשפיר ילפינן ליה משעירי רגלים ותו לא מידי ודו"ק:

בא"ד דה"נ לא קאי אשבת ותמיד ומצרכי להו קרא כו' עכ"ל לשון אשבת הוא מגומגם דמוספי שבת ודאי לא אצטריך קרא דבמועדו בסמוך דבהדיא מפורש בתורה להקריב מוספי שבת בשבת ואפילו תמיד של שבת מדכתיב עולת שבת בשבתו כדאמרינן בר"פ אלו דברים ולא אצטריך במועדו גבי תמיד אלא משום טומאה ונראה להגיה אפסח במקום אשבת ור"ל משום דפסח נמי כתיב בפרשת אמור דכתיב בחודש הראשון בי"ד לחודש בין הערבים פסח לה' וכן בפ' פינחס ואפ"ה מצריך בסמוך קרא דבמועדו והיינו משום דמועדי ה' ומועדיכם לא הוה נמי קאי אפסח דלא קאי אלא ארגל גופיה דקבוע

זמן ומועד אבל פסח ה"א דלא מקרי קבוע זמן ומועד כיון דטמאים עבדי פסח שני ולכך אצטריך במועדו:

ודע כל מוספי דפסח וסוכות לא אצטריך קרא דבמועדיכם דמקרא גופיה ילפינן ליה דכתיב בפ' אמור גבי פסח והקרבתם אשה עולה לה' שבעת ימים ובסוכות כתיב שבעת ימים תקריבו אשה לה' ובפ' פינחס כתיב גבי פסח כאלה תעשו שבעת ימים וגו' וכיון דאין שבעה בלא שבת ע"כ מוספי פסח וסוכות דוחין שבת ולא אצטריך הכא במועדיכם אלא משום מוסף שבועות ויה"כ ור"ח וכן נראה מפרש"י בר"פ אלו דברים ע"ש ודו"ק:

בד"ה שכן יש כו' מדכתיב תמיד ילפינן ליה דמשמע אפילו בשבת ובת"כ כו' עכ"ל צ"ע דהא ודאי בלחם הפנים לא אצטריך קרא דעיקר מערכת לחם הפנים מפורש דבשבת הוא דכתיב ביום השבת יערכנו ועוד מה דחיית שבת איכא בהערכתן ואפשר שעל הקטרת בזיכין קאמר דדוחה שבת דאינו מפורש שיהיה בשבת ואפשר שיהיה בע"ש כמו אפיית הלחם וא"כ הוא מאי משמע ממלת תמיד שיהיה בכל שבת ואימא שיהיה תמיד בע"ש ולא דמיא לתמיד דכתיב גבי תמיד דדריש מיניה בת"כ דדחי שבת דהכי משמע תמיד בין בחול בין בשבת אבל גבי בזיכי לחם הפנים דלא הוי רק בא' מימי השבוע מאי משמע מתמיד טפי בשבת משאר הימים אי לאו דהערכה שמפורש שהיה בשבת ואין להקשות דנילף כולה מלחם הפנים דהיינו מבזיכין דדחי שבת די"ל כדפרכינן בשמעתין דבזיכין באין להתיר לחם הפנים לכהנים ודו"ק:

בא"ד ואור"י דשמא יש שום פירכא דאל"ה כו' עכ"ל ותלמודא לא חש לאסוקי הנך שום פירכא דאחדא מתרתי פרכינן פירכא כל דהו דמצינן לאשכוחי בקל פירכא כל דהו משא"כ בשמעתין בחדא מחדא הוצרך לאסוקי הפירכא דבעי פירכא גמורה וק"ל:

בד"ה ר"א אומר כו' ר' אליעזר גרסי' ולא ר' אלעזר דלקמן פריך כו' עכ"ל ר"ל רבי אליעזר גרסינן ביו"ד שהוא ר' אליעזר בן הורקנוס בר פלוגתיה דר' יהושע בכ"מ ול"ג ר' אלעזר בהך ברייתא דהכא שהוא ר"א בן שמוע דהא מדפריך לקמן וליטעמיך כו' מוכח דר"א דהכא הוא ר"א דברייתא דלקמן שהוא ודאי ר' אליעזר בן הורקנוס דפליג עם ר' יהושע בר פלוגתיה בכ"מ וק"ל:

בד"ה נימא מתני' כו' דאפי' ס"ל נמי יש דם כו' לא אתיא מתני' כוותיה משום שתי הלחם עכ"ל דמעומר ניחא דציץ מרצה על הקומץ שהוא במקום דם וה"ל יש דם וכפירש"י בשמעתין ויש לדקדק כיון דציץ מרצה על הדם לכ"ע א"כ היאך מצינו אם אין דם אין בשר הא הציץ מרצה על הדם לכ"ע וה"ל יש דם וי"ל דלא מצינן לאשכוחי בנטמא אלא בנשפך הדם וכה"ג כתבו התוס' לקמן אם הציץ מרצה על העולין לא מצינן לאשכוחי

בעולה אם אין בשר אין דם בנטמא אלא באבוד ושרוף ודוחק דא"כ ה"ל לתוספות למסמך דבריהם אהכא ודו"ק:

בד"ה נימא דלא כר"י כו' והא ע"כ כר' יהושע אתיא כו' וי"ל דה"ק כו' והא ע"כ סיפא כו' עכ"ל וק"ק דבלאו ר' יהושע תקשי ליה מסיפא לרישא למאי דסברוה דטומאה דחויה היא בציבור כו' מיהו למאי דמתרץ ומסיק דל"ק כאן ביחיד כאן בציבור ודאי דמתרצא נמי דלא תקשי מרישא לסיפא דרישא איירי בציבור וסיפא ביחיד ודו"ק:

דף עז:

גמרא א"ה אימא כוליה להכי הוא דאתא כו' ק"ק מנליה לתלמודא דר"י מצריך תרי קראי לעולה ושלמים אימא דלא מצריך רק חד קרא כמו ר"א דלא מצריך תרי קראי לעולה ולשלמים וקרא דודם זבחיך ישפך מוקי לה כולה להך דרשה דהכא דאין הבשר מותר באכילה עד שיזרוק הדם וסבר כר"א בהא דמלתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ודו"ק:

בפירש"י בד"ה עומר ושתי הלחם כו' בשלמא לר"א דאית ליה הציץ מרצה על אכילות כו' עכ"ל וא"נ דהוה ס"ל לר"א דאין הציץ מרצה על אכילות ניחא דהא ס"ל יש דם אע"פ שאין בשר אלא דקושטא קאמר דבהדיא ס"ל לר"א לעיל בברייתא דהציץ מרצה על אכילות כולהו כו' כפרש"י וניחא ליה נמי לר"א השתא מב' הלחם וק"ל:

תוס' בד"ה אלא פשיטא כו' ר"י דאיהו ס"ל הציץ מרצה כו' ואנן ס"ל דלא מרצה עכ"ל דהכא ליכא למפרך מי איכא תנא דמחזיר טפי מיניה דהא ודאי איכא רבי יוסי דסבר אין מרצה וק"ל:

דף עח.

בפרש"י בד"ה ביחיד לכתחלה פסולה ואם זרק כו' עכ"ל ולא חש להך פירכא דפסולה דיעבד משמע כיון דבהדיא קתני ומודה ר"י שאם זרק הורצה והמקשה לא סמך אקושייתו אלא אקושיית ועוד ה' דברים באין לכתחלה משמע וק"ל:

תוס' בד"ה הא לא קשיא הא ביחיד כו' אלא דס"ל דהציץ מרצה על אכילות וביחיד לכתחלה לא יזרוק מדרבנן כו' עכ"ל אבל אי הוה טעמא כפרש"י דבאין בציבור משום דהותרה בציבור אבל ביחיד לא הותרה הוה אסור לכתחלה מדאורייתא ומיהו בדיעבד הורצה דלא לעכב קאמר קרא וכן צ"ל לקמן לר' יוסי דמחלק בין דיעבד ובין לכתחלה

היינו מדאורייתא דהא לא ס"ל טומאה הותרה אפילו בציבור ולא ס"ל נמי דהציץ מרצה ודו"ק:

דף עח:

בד"ה כי מודה בנטמא משום דציץ מרצה עכ"ל דמה"ט מחלק ר' יהושע בין נטמא ובין אבוד ושרוף דהכא ליכא לפרושי כפירש"י לעיל דטומאה הותרה דהא ביחיד קמיירי וק"ל:

בד"ה ולעכב לא כו' אבל כשאין לו אוכלין כו' סברא הוא דפסול כו' כיון דבשעת כו' אפילו אמחשבה עכ"ל ק"ק דע"כ ר"א דסבר לקמן לר"נ דלא בעי גברא חזי בזריקה אלא בשחיטה ע"כ לית ליה האי סברא וע"ק אברייתא דלקמן דחלים בשעת שחיטה וחולה בזריקה קאמר המקשה נימא רבנן ולא ר' נתן והיאך ס"ד למימר הכי הא כיון דבעי גברא חזי לאכילה ע"כ אפילו בשעת זריקה הוא כמ"ש התוספות הכא ודו"ק:

דף עט.

גמרא מתני' מני ר"י כו' כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהן כזית בשר או כו'. מהברייתא דלעיל בסמוך דקתני בכה"ג כל הזבחים שבתורה בין שנטמא בשר כו' נמי ה"מ לאתויי דאתיא מתני' כר"י אלא דבעי לאסוקי עלה דהך ברייתא מנחה מאי עבידתא כו' ויותרת הכבד כו' מנלן כו' וק"ל:

תוס' בד"ה או שהיו כהנים כו' אע"פ שיכולין ליזהר שלא יגעו בבשר כו' עכ"ל ר"ל דשחיטה כשירה בזר טהור ויכול הכהן טמא לקבל הדם במזרק ולא יגע בבשר כלל וק"ל:

בד"ה אלא שנטמא כו' היינו רישא ממש היו ישראל טהורים וכהנים וכלי שרת טמאים כיון דמטמא גברא כו' עכ"ל יש לדקדק בדבריהם כיון דבסכין של שחיטה משתעי כנראה מדברי התוס' בסמוך ושחיטה כשירה בזר א"נ דמטמא גברא שהוא זר מחמת סכין אפשר שהכהן לא נטמא ויש ליישב כיון דההוא גברא שהוא השוחט נטמא בטומאת הגוף מחמת הסכין הרי נכנס לעזרה בטומאת הגוף שהוא בכרת ומ"ל זר טמא ומ"ל כהן טמא שנכנס בעזרה וא"כ לא הוי רבותא טפי בסכין שנטמא בטמא מת מנטמאו כהנים וכלי שרת ודוחק ודו"ק:

בד"ה בטומאת הגוף כו' ישחוט בסכין ארוכה ולא יצטרך ליכנס כו' א"נ יאחז כו' עכ"ל דמשמע להו בסכין של שחיטה איירי ושחיטה כשירה בזר ולא הוי מתעביד בכרת אלא משום שנכנס לעזרה בטומאה וע"ז הקשו שישחוט בסכין ארוכה דהשתא א"נ דנטמא

אינו נכנס בעזרה א"נ שיכנס בעזרה מיהו לא נטמא טומאת הגוף שישחוט ויאחוז הסכין בפשוטי כו' ודו"ק:

דף עט:

גמרא כגון שהיו ישראל מחצה טהורים ומחצה טמאים ונשים משלימות לטמאים כו' ק"ק אמאי לא מוקי לה הכא בכה"ג דמוקי אידך [א] דרב כהנא כגון שהיו ישראל מחצה טמאים ומחצה טהורים ונשים עודפות על הטהורים וקסבר האי תנא נשים בין בראשון בין בשני חובה וה"ל טמאים מיעוטא בין בראשון בין בשני דאיכא למ"ד בפרק האשה דס"ל הכי דנשים בין בראשון בין בשני חובה וכ"כ התוספות לקמן לר"י וה"נ הוה סבור חזקיהו מעיקרא דנשים בין בראשון בין בשני חובה והוו טמאים מיעוטא ולכך מדחי לפסח שני כדאמרינן פ"ק דסנהדרין ומיהו לקמן דמוקי לאידך דרב כהנא בעודפות הנשים על הטהורים לא תקשי לה דלא מוקי לה לרב [כהנא] בכה"ג דהכא כגון שהיו מחצה טהורים ומחצה טמאים ונשים משלימות לטמאים אלא דקסבר נשים בראשון רשות ובשני חובה דליכא למ"ד דס"ל הכי אלא דאי בראשון רשות כ"ש בשני כדמוכח פרק האשה ודו"ק:

תוס' בד"ה קסבר נשים כו' וה"מ לשנויי דלבסוף סבר נשים בראשון חובה כו' א"נ ניחא ליה למדחי דאף מה שלא עשו בראשון כו' עכ"ל. ולפי זה יש ליישב נמי ללישנא בתרא דרב כהנא הא דנקט התם משלימות ועודפות דאף מה שלא עשו בראשון היה שלא כדין משום עודפות גרידא א"נ דנשים רשות כדין עשה שלא עשה בראשון ללישנא בתרא דרב כהנא ומיהו בעיקר תירוצם ק"ל אמאי ניחא ליה למימר דאף מה שלא עשה בראשון היה שלא כדין וכי לא סגי ליה לתלמודא דבשני גרידא עשה שלא כדין וע"ז בקש כפרה מה' ויש ליישב דמשמע ליה לתלמודא הא דלבסוף חזר בו היינו קודם שנעשה פסח שני דמסתמא בזמן זה דבין פסח ראשון ובין פסח שני נזכר להלכה וא"כ ע"כ בראשון עשה שלא כדין ולא קאמר מעיקרא סבר כו' ומדחו לפסח שני אלא לפי מחשבתו ודו"ק:

דף פ.

בד"ה משלחין כו' אבל הכא יש דרך רחוקה לטמא כו' ואם היה בירושלים היה יכול בעצמו לעשותו כו' עכ"ל יש לדקדק לכאורה ומאי קושיא כיון דמסתמא עולא אמלתא דרב קאי דה"ק אי איכא תנא דסבר כת"ק דאמר פלגא כו' וסבר לה כר"י דאין ציבור חלוק כו' וקאמר עלה עולא דמשלחין א' כו' וא"כ גם אם היה בירושלים לא היה יכול

לעשותו כיון דפלגא ופלגא לא עבדי כולהו בטומאה ואין ציבור חלוק וי"ל דהא דאר"י אין ציבור חלוק לאו מדינא הוא אלא משום גנאי בעלמא הוא כפרש"י וכיון דמדין תורה אם היה בירושלים היה יכול לעשותו מקרי שפיר יש דרך רחוקה לטמא ובהכי ניחא מאי דקשיא לן לפי מה שכתבו התוספות לעיל אם מן הדין של טמאים פטורין מפסח לגמרי למה יטמאו את הטהור לעשות בטומאה וא"כ הכא ה"נ לרב למה יטמאו את א' מהן בשרץ דאיכא למימר כיון דמדינא הטמאים חייבים לעשות פסח אלא משום גנאי דאין קרבן ציבור חלוק אמרו דאין לעשות כן אלא מטמאין א' כו' ותו לא מידי ודו"ק:

בד"ה אתה מדחהו כו' וא"ת השתא כשמשלחהו בדרך רחוקה נמי מדחהו כו' שאינו יכול לבא בי"ט כו' עכ"ל וצ"ע כיון דטהור הוא יכול לשלח קרבנותיו מעי"ט והשליח יהיה בתוך התחום ומביאו בי"ט ואפשר דבכה"ג נמי אינו יוצא ידי חגיגתו דומיא דראיה דבעי ובאת שמה והבאתם וגו' ודו"ק:

דף פ:

בד"ה בראשון כו' ולא כשמואל כו' דלדידיה כיון שאין רוב טהורין לא מדחו כו' עכ"ל אף שיש לחלק לכאורה כדקאמר מאי עבדת ליה מה שאין כן הכא דעבדי ליה מיעוט טהורין מ"מ כיון דע"כ גלי לן קרא דרוב טהורין דוחין הטמאי מתים לפתח שני ולא רובן זבין וא"כ הכא בשליש טהורין ושליש זבין נמי נימא לא מדחו טמאי מתים לפסח שני דאדרבה נימא לחומרא דהגדילו טהורין על הזבין וה"ל כאילו רובן זבין ומיעוטא דטמאי מתים לא מדחו לפסח שני לסברת שמואל ויעשו אותו בראשון ועיין במהרש"ל בזה ודו"ק:

בד"ה נזרק דמו כו' מדרבנן מדמפליג בין שוגג כו' והיכי מחייבי ליה רבנן בפסח שני כיון דמדאורייתא פטור כו' עכ"ל וה"ה דה"מ להקשות דמאי פריך מההיא דקתני דציץ מרצה בין אשוגג ובין אמזיד דאימא התם מדאורייתא קאמר והכא מדרבנן קאמר דאינו מרצה בנודע וק"ל:

בא"ד ועוד הא לעיל תנן נטמא בשר וחלב קיים כו' היינו אפילו מדרבנן ונודע קודם זריקה כו' עכ"ל. יש לעיין בזה דמשמע מתוך שמעתין דלעיל דלא בעי תרתי וסגי בחלב קיים או בשר קיים ולא בעי ריצוי אלא בליתנהו תרווייהו וא"כ הכא במתני' דקתני הציץ מרצה ע"כ דהבשר וגם החלב נטמא ולכך בעי ריצוי ומאי קשיא ליה מהך דמתני' דלעיל דחלב קיים דלא בעי ריצוי ולכך אפילו בנודע הורצה אפי' מדרבנן בלא ריצוי ציץ ודקתני

התם לא יזרוק לכתחלה היינו משום דאכילה מעכבא לכתחלה אפילו לר' נתן כדאמרי' לעיל ודו"ק:

בא"ד ונראה לריב"א דלא מיירי מתני' אלא בטומאת דם כו' היינו להתיר בשר באכילה אבל פטור כו' עכ"ל ק"ק לפי' זה מאי פריך מההיא דהציץ מרצה בין בשוגג בין במזיד אימא דההיא איירי לענין פטור קרבן דפטור מדאורייתא ולא חייבוהו חכמים דהוי חולין בעזרה אבל במתני' דהכא דאסר במזיד היינו הבשר לאכילה ומדרבנן ודו"ק:

דף פא.

בד"ה א"נ כגון כו' וג' יומי לאו דוקא דראיה שלישית לא חיישינן שתהא סמוך כו' עכ"ל. כתב מהרש"ל פירוש אחר שקיעת החמה והיינו בתחלת הלילה כל פעם כו' משום דלית ליה שהות טהרה ר"ל מאחר שרואה אח"כ מיד כו' וכן פירשו שם התוספות וז"ל לפי שמסובבים בטומאה כו' וקצת משמע דאף יום ג' בעי ראייה בתחלתו כו' אלא שהתוס' אמרו דלא בעינן בפעם ג' אלא בלילה לחוד וצ"ע עכ"ל וכן נראה לכאורה גם מפרש"י שם כמ"ש מהרש"ל אבל אכתי לא יצאנו מידי דברי התוספות דע"כ תלתא יומי סמוך לשקיעת החמה לאו דוקא דראיה ראשונה אין לחוש שתהא סמוך לשקיעת החמה אלא באיזו שעה שתהיה בלילה או ביום מאחר שב' ראיות שאחריה יהיו כ"א בתחלת הלילה לא הוה שהות דסליק למנינא וה"ל ג' ראיות רצופים ואין לדקדק בדברי התוספות לר"י כיון דסוף היום בטהרה הוי שימור למנ"מ קאמר דיעלה לה שימור תחלת היום דבין ראתה בלילה ובין ראתה אח"כ באותו יום הא ה"ל סוף היום שימור כמ"ש התוס' הכא ובסוף מסכת נדה ואם ראתה בסוף היום מה יועיל לה שימור של תחלת היום ודוחק לומר דאע"ג דבכל גוונא הוי שימור בסוף היום מ"מ בעינן נמי שימור בתחלת יממא דאם היא רואה בתחלת יום לא יועיל לה שימור טהרה של סוף היום אלא די"ל לרבי יוסי גם אם ראתה בסוף היום כיון דהיה לה שימור בתחלת יום ה"ל אותו יום עולה לה לספירתה וראיתה שבסוף היום ה"ל טומאה באנפי נפשיה ומטמאה מכאן ולהבא ולרבנן נמי אע"ג דלמפרע מטמא מ"מ ספירת תחלת יום הוה ספירה ותטבול בהנץ החמה ולא תמתין עד סוף היום אך יש לדקדק לפ"ז דהתוס' דהכא ע"כ לא משמע להו לפרש הך דנזיר דחזאי תלתא יומי סמוך לשקיעת החמה דהיינו כל פעם בתחלת לילה כמ"ש מהרש"ל דאל"כ לא הוה תקשי להו בראייה שלישית שתהיה בלילה דא"כ ה"ל סוף יום שני שימור ואם נימא דר"ל לפרש ההיא דחזאי תלתא יומא כו' דהיינו כל פעם בסוף היום א"כ תהיה תחלת כל יום שימור דהא תחלת יום נמי בטהרה הוי שימור גם אם היא

רואה אח"כ בסוף היום כמ"ש לעיל ודוחק לומר שתחלת היום לא הוה שימור משום דסוף היום שלפניו היה בטומאה וע"כ נראה לדקדק מתוך הסוגיא דמשמע דאהך קושיא גופה דהכא לר"י זבה גמורה היכי משכחת כו' משני לה בנזיר בתירוץ קמא כי הכא בשופעת ומן הדומה נמי דתירוצא בתרא נמי כי הכא דראתה ב"פ בין השמשות דכל ראיה עולה לב' ימים מקצתו לסוף היום שעבר ומקצתו לתחלת היום הבא וה"ק דחזאי תלתא יומי סמוך לשקיעה דהיינו בב' ראיות בב' בין השמשות ונמשכת כל ראייה מסוף היום לתחלת היום דהיינו סמוך לשקיעת החמה לזה היום בסוף השקיעה ולזה היום אחר השקיעה תדע דה"נ קאמר התם בשופעת תלתא יומי וע"כ דלאו ממש בכל ג' ימים דהא סגי לה בשופעת מסוף יום ראשון עד תחלת ליל שלישי וה"נ אית לן לפרושי הא דחזאי תלתא יומי סמוך כו' היינו לאו ממש בג' יומי אלא בב' בין השמשות כדאמרי' הכא והשתא ניחא כיון דיום ב' תחלתו וסופו בטומאה לא הוה לה שימור דתחלת יום ולא סופו וניחא שהקשו דראיית יום שלישי שא"צ רק בתחלתו לא הוה צריך למתני בסמוך לשקיעת חמה דבאיזו שעה שיהיה בלילה כו' ואע"ג דראיית תחלת יום ב' נמי א"צ להיות בתחלת יום ב' אלא באיזו שעה בלילה מ"מ צריך למתלי ראיית סוף יום ב' בסמוך לשקיעת החמה ואדהכא דקאמר נמי בראתה ב' בין השמשות לא תקשי להו אמאי תלי ראייתה תחלת יום ג' בבין השמשות דא"צ אלא באיזו שעה שתהיה בלילה י"ל דניחא ליה למנקט בכה"ג דלא ראתה אלא ב' ראיות בב' בין השמשות וה"ל ג' ראיות מג' ימים אבל התם דלא תלה בב' ראיות אלא דחזאי ג' ימים לזו קודם שקיעה ולזו אחר השקיעה ע"כ דלאו דוקא דלראיה של תחלת יום ג' א"צ לאחר שקיעה מיד אלא באיזו שעה בלילה ודברי התוספות שם בנזיר גם בסוף נדה שפיר מתפרשין לפי דרכנו וכמ"ש ליישב דסוגיות דהכא ודנזיר שוים הם בתרוצם ולא כמו שהבין מהרש"ל ותו לא מידי ודו"ק:

דף פא:

בד"ה אלא לפני כו' ע"כ לפני זריקת שום דם דאם נזרק אפי' אחד מן כו' עכ"ל [ב] צ"ע דמהך מתני' דמהני זריקת א' מן הדמים אפילו בטומאה ידוע שאינו סותר תקשי ליה להך לישנא דבעי למימר דאפי' בטומאת התהום לפני זריקה לא מרצה טפי ה"ל למדחי הך לישנא בפשיטות מהך משנה שלימה מדדחי ליה מהך ברייתא דהמוצא מת מושכב כו' [ג] ודו"ק:

בא"ד ואע"ג דגילוח הוה אחר זריקה כו' לרבנן אית להו דתגלחת לא מעכבא כו' עכ"ל יש לדקדק דאכתי לר"א כיון דתגלחת הוה אחר זריקה ומעכבא וסותר אפילו בטומאת התהום אם נודע לו קודם גילוח כמ"ש התוס' לעיל א"כ היאך מצינו למימר בטומאת התהום דאפילו נודע לו לפני זריקה אינו סותר כיון דהגילוח הוא אחריו ונודע לו קודם לכן וסותר לר"א דתגלחת מעכבת ויש ליישב אע"ג דתגלחת מעכבת מ"מ אינו מעכב להיות דוקא אחר זריקה והשתא איירי הכא דכבר גילח קודם זריקה ואח"כ נודע לו קודם זריקת שום דם דאינו סותר בטומאת התהום ודו"ק:

בד"ה המוצא כו' ההיא משנה דהתם המוצא כו' דהכא ביושב א"ש טפי כו' עכ"ל דבמצוי דהיינו שהיה קבר ידוע שם וכן בהרוג שהרוצח הרגו הרי יש א' בסוף העולם שהכיר בו ניחא אבל ביושב א"ש טפי כו' ולא ניחא להו למימר לרבותא נקט מושכב דמשמע להו דלדיוקא קאמר נמי מושכב כמו המוצא מת כו' וכדאמרי' התם וק"ל:

בד"ה ובקבר כו' הקבר מצרפו משום אהל שהכיסוי כו' עכ"ל משא"כ הכא שלא נקבר שם בכוונה אלא שנפל מאליו בקבר מסברא דליכא כיסוי עליו וק"ל:

בד"ה נטמא כו' לא הטריחוהו להביא עצים משלו ויכול כו' עכ"ל להך טעמא דאמר לקמן דלפני הבירה מעצי עצמו לא כדי שלא לבייש מי שאין לו ניחא נמי הכא בלאו טעמא דלא הטריחוהו כו' אלא לטעמא דלקמן דמפני החשד הכא אי הוו נטמאין רובו נמי שורפו לפני הבירה מעצי עצמן ליכא חשד כלל ולקמן הוצרך להך טעמא דאפילו אם הוא רוצה למטרח עצמו אין שומעין לו ודו"ק:

דף פב.

גמרא באו לשורפו בחצרותיהן ומעצי המערכה כו'. יש לדקדק בנטמא רובא ודאי דליכא לאוקמא דהא לפני הבירה בעי כדי לביישו ואפילו בנטמא מיעוטו נמי ליכא לאוקמא דלמה יהיה לב ב"ד מתנה עליו דלא שייך בחצרותיהן האי טעמא שכתבו התוספות בנטמא רובו וי"ל דאיכא לאוקמא בציקנין דלב ב"ד מתנה עליהן דלא ליתי לידי עבירה כמ"ש התוס' וקאמר דדוקא לפני הבירה כדמפרש טעמא וק"ל:

תוס' בד"ה היה מעמיד כו' אפילו בטומאת קריין כו' שער המזרח היינו שער עזרת נשים כו' עכ"ל נראה דר"ל דודאי טמא מת וטמא שרץ מותר בכל מחנה לויה אלא אפילו בעל קרי שאסור במחנה לויה שרי לשער עזרת נשים דלאו בכל מחנה לויה קאמר אלא מעזרת נשים כו' וה"ה דמצי לאוקמא בטבול יום דזב ומצורע אלא דטעמא דכדי לביישן שייך טפי בבעל קרי שהיה לו ליזהר מדברים המביאים לידי קרי אבל הרמב"ם בפירוש

המשנה פי' שהיה מעמיד המצורעים בשער המזרח כדי שיהיו מזומנים לזרוק עליהן כו' עכ"ל והוא סותר שמעתין וק"ל:

בד"ה בשלמא כו' מיהו יש לדחות דההוא ישרף מוקמיה לשריפתה בקודש כו' עכ"ל ק"ק דהא הכא אכתי לא אסיק אדעתיה למימר הכי עד דמסיק גמרא גמירי לה כו' כדלקמן וק"ל:

בא"ד וא"ת ואמאי צריך קרא בפסול הדם דכיון דצריך עיבור כו' עכ"ל למסקנא מוקי לה ההוא קרא לשריפה בקודש אלא למאי דקאמר מעיקרא יוצא בדמה מנלן בשריפה קשיא להו הכי כיון דבעי עיבור כו' ודו"ק:

בא"ד לימא דלא גמירי הלכתא ומה צריך ג"ש אלא ודאי כו' עכ"ל הך ג"ש צריכא למלתא אחריתא כדאמרי' בזבחים דיליף בפגול כרת עון עון מנותר כמ"ש התוס' לקמן אלא להך מלתא דקאמר פיגול טעון עיבור צורה מנלן כו' לא איצטריך גזרה שוה כיון דמסברא בעי עיבור צורה וק"ל:

דף פב:

בד"ה ונגמר כו' מעון דפיגול ומסברא נימא דישרף מיד וי"ל דבלאו הכי איצטריך למכתב עון בפיגול דבפ"ב דזבחים כו' עכ"ל כצ"ל וכשיטת ר"י שכתבו התוס' לעיל דמסברא ידעינן בפסול הגוף דישרף מיד ודו"ק:

בד"ה אבל נטמא כו' ואור"י דה"א מה שנוהג בחולין הוי חומרא [הואיל] ומעשה חול אתעביד ביה וא"ת ונילף ק"ו כו' עכ"ל כצ"ל ובעיקר קושייתם תירץ רש"י דשאני טומאה דפסלה אף בתרומה ומעשר ואפשר דלא ניחא להו בהכי דליכא למפרך הכי בכל הני פסולי דם דלא שייכין בתרומה ומעשר ומה שהקשו התוס' נילף ק"ו מתרומה כו' היינו טומאת קדשים גופה דשאר פסולין לא שייכין למילף מיניה וה"ה דאיכא להקשות נמי נימא ק"ו טומאת קדשים גופה ממעשר שני דמותר לזרים ואפשר דאיכא שום פירכא אחרת דליכא למילף נמי מיניה ודו"ק:

בד"ה ר"י בן ברוקא כו' הוראת שעה היתה דעדיין לא פירש להם עיבור צורה כדפי' בקונט' כו' עכ"ל היינו כפי מה שפירש רש"י לקמן דלא גמרי רבנן דורות משעה דליכא לפרושי מקרבן שעה דהא קרבן דורות היה דהיינו שעיר ר"ח אלא דר"ל הוראת שעה דעדיין לא פירש להם דין עיבור צורה באותה שעה וכבר דחו התוס' לקמן פירושו בפסול דם דמסברא בעי עיבור צורה וכמו שתירץ רשב"א הכא דלא שייך הכא הוראת שעה היתה באנינות דמסברא בעי עיבור צורה דפסול בעלים הוא ודו"ק:

דף פג.

בד"ה ורבה מוסיף כו' פסולה דחטאת כו' היינו לפני זריקה כו' ואליבא דר"י מסיק מדקא מוסיף כו' עכ"ל הא ודאי דר"י בין לפני זריקה ובין לאחר זריקה קאמר כמ"ש התוס' אלא דאימא ר"י הגלילי הכא לית ליה אלא לפני זריקה דאיירי ביה ואהא תירצו דרבה לא מפליג כו' וק"ל:

בד"ה א"ל הן כו' וקשה דלעיל יליף מחטאת כו' והיינו כרבנן דר"י ואינהו לא בעי כו' עכ"ל לפי מה שכתבו התוספות לעיל דסוגיא דלעיל אזלא אליבא דר"י דס"ל דפסול הדם הוי פסול בגופו לק"מ אלא שהתוס' דחו לעיל פי' זה ע"ש וק"ל:

בד"ה בו בכשר כו' שמא יפקע כדאמרינן לקמן א"נ ע"י גומרתא טריחא כו' עכ"ל האי טעמא דאמר רבא לקמן משום הפסד קדשים כו' לא שייך הכא כיון דנעשה נותר ופסול לית ביה הפסד קדשים מיהו האי טעמא שכתבו התוס' הכא דטירחא היא ה"מ למימר התם דלכך אין נימנין על מוח שבקוליות דטריחא מלתא להוציאו על ידי גומרתא ודו"ק:

גמ' ואי ס"ד שימוש נותר מלתא היא עצמות קדשים אמאי כו' יש לדקדק ואלא מאי שימוש נותר לאו מלתא היא עצמות הפסח אמאי ישרפו לשברן לר"ש וי"ל דאי שימוש נותר לאו מלתא מתוקמא מיהת שפיר כר"י דא"א לשברן כיון דהיה להן שעת הכושר ואין להקשות ואימא דשימוש נותר מלתא היא ומתוקמא כולה בפשיטות כר"ש ומיירי בשעדיין לא נעשה נותר וקאמר דבקדשים אינו טעון לשרפן דיוכל לשברן עכשיו קודם שנעשין שימוש נותר ולשרפן משא"כ בעצמות פסח דע"כ טעונין שריפה כיון דלא יוכל לשברן עכשיו עד אחר שנעשין נותר וה"ל שימוש נותר וטעונין שריפה די"ל דבקדשים בכה"ג שעדיין לא נעשו נותר לא איצטריך למתני דודאי אין טעונין שריפה אז כיון דיוכל לשברן וק"ל:

דף פג:

פירש"י בד"ה עצמות קדשים כו' דאי מצאן חלוצין לא חמיר שימוש נותר כולי האי כו' עכ"ל לכאורה קשה אמאי אין שורפין מספק דטפי אית לן למימר דבתר איסורייהו חלצינהו בהיתר אליבא דר"ש מדנימא דחלצינהו באיסור קודם שנעשה נותר וא"כ תבעי שריפה וי"ל דבעי לאוקמא הך ברייתא בכה"ג אליבא דר' יעקב דס"ל דבתר דהוה נותר איכא נמי איסור שבירה דהשתא במצאן חלוצים הוה ספק גמור ולא חמיר שימוש נותר שהוא רק מדרבנן ליבעי שריפה מספק ואפשר דמשמע ליה לרב זביד מדקתני מפני התקלה דאתי' כר' יעקב דהוה תקלה אף אחר שנעשה נותר ולכך מוקי לה בכה"ג ולא

מוקי לה במצאן כולן חלוצין וכר"ש דא"כ לא הוה תקלה רק קודם איסורא כמ"ש התוס' לעיל ודו"ק:

תוס' בד"ה אא"ב כו' דלאו בשר גמור הוא שיהא טעמו כו' עכ"ל ר"ל ולהכי לא הוה בכלל נותר דמתניתין וחשיב ליה באנפיה נפשיה מיהא מלתא דרב דחוץ מגידי צואר דלאו בשר נינהו ליכא לפרוקי הכי דלאו בשר גמור דמנ"מ הוא לענין דינא ודו"ק:

בד"ה ולא עולת כו' דקרא דבכל מושבותיכם גלי על במועדו כו' דשייכא אף גבי טומאה ובכל הקרבנות עכ"ל לענין עולת שבת בשבת מגופיה דקרא ילפינן לה ולא איצטריך למועדו בתמיד של שבת אלא לענין טומאה מג"ש מפסח כדאמרינן בריש אלו דברים וכן מה שכתבו דנקט התם במועדו משום כל הקרבנות היינו מוסף של יו"ט ור"ח דדוחין שבת דילפינן לה בפרקין מדכתיב בהו לשון מועד מיהו ק"ק בדבריהם דהא התם אאברי' של ע"ש קאמר וריב"א מסופק לעיל בשאר קרבנות דלאו תמיד אי מהני בהו משלה בהן האור ואפשר דלא מסתפק אלא בנדרים ונדבות שאינם חובה אבל מוספי י"ט ור"ח הוי חובה כמו תמיד ודוחה שבת וק"ל:

דף פד.

בד"ה הואיל ומתאכלי כו' דראשי כנפים והסחוסין יש עליהן שם בשר יותר מבגידים ופריך לר"י כו' דהוא רבותא טפי כו' עכ"ל ובהכי יתיישב נמי דלא תקשה לר"י למאי דהדר ביה ועור ראש של עגל הרך לא הוה כבשר ומ"ש מראשי כנפים והסחוסין דקתני במתני' דהוה בשר כיון דמתאכל בשור הגדול בשלקא דע"כ עור ראש של עגל נמי מתאכיל בשור הגדול בשלקא דאל"כ לא הוה איצטריך ליה למימר דהדר ביה מגידים דמתאכיל בשור הגדול בשלקא אלא דאיכא לפלוגי כמ"ש התוספות הכא דראשי כנפים והסחוסין יש עליו שם בשר יותר מעור של עגל הרך וק"ק לפ"ז ר"ל דפריך לר' יוחנן מראשי כנפים והסחוסין הני אין אבל גידין לא דאל"כ ליתני רבותא טפי בגידין כמ"ש התוס' תקשה ליה לנפשיה דליתני רבותא טפי בעור ראש העגל הרך דלא הוי עליה שם בשר כ"כ כמו ראש כנפים והסחוסין ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

דף פד:

בד"ה אבר שיצא כו' תימה אמאי חשיב ליה כשר טפי מבר אכילה כו' עכ"ל. [א] לא ידענא אמאי לא תמהו בכה"ג לעיל מיניה בהיתה לו שעת הכושר ונפסל איכא בינייהו אמאי הוי כשר טפי מבר אכילה דבשעה שאינו ראויה לאכילה לאי כשר הוא גם לקמן

הביאו התוספות ראיה מההיא דאבר שיצא כו' אהך דהיתה לו שעת הכושר כו' טפי נפיק מאכילה מדנפיק מתורת כשרות משום דשוין ודומין הן מלתייהו דאינו מוכרע כ"כ להיות כשר מראוי לאכילה אבל בשבירת עצם מבע"י ודאי דניחא טפי הוה כשר מבע"י מראוי לאכילה וכן בנא ובאליה ניחא דהוה טפי כשר מראוי לאכילה וכן לעיל בפסח הבא בטומאה ניחא דהוי ראוי לאכילה טפי מכשר ודו"ק:

בד"ה ה"ג היתה לו כו' ואית דגרס לעיל כו' למ"ד כשר לאו כשר הוא ולמ"ד יאכל בר אכילה כו' עכ"ל צ"ע דהא רב יוסף דחי הך אוקמתא דפסח הבא בטומאה א"ב משום דרבי לאקולי קאתי והיינו דתנא בתרא לאטפויי התירא דשבירה קאתי ולפי גירסא זו תקשי ליה לנפשיה דהא ר' מחמיר ויש ליישב דאיכא לפרושי דקאמר רב יוסף דר' לאקולי קאתי לא משום דתנא בתרא לטפויי התירא קאתי אלא דה"פ דבפסול טומאה דהוי מעיקרא ואין שעת הכושר רבי ודאי נמי לקולא קאמר בשבירת עצם ולא פליג אלא בהיה לו שעת הכושר דלאו פסול מקרי ובר אכילה הוא ודוחק ויותר נראה דלפי אותה גירסא שכתבו התוס' ל"ג נמי הא דר' לאקולי קאתי אלא דהא פסול הוא והיינו פסול מעיקרא וק"ל:

בד"ה אתמר אבר כו' ובפלוגתא דרבינא ורב אשי קמיפלגי כו' והא דמסיק אילימא דאין עליו כזית בשר כלל כו' עכ"ל ר"ל דר' יוחנן כרב אשי דמסתמא דברייתא איירי דאין עליו כזית בשר כלל ובהא פליגי ר' ורבנן אבל באין עליו כזית במקום שבירה כו' אפי' ר' מודה דיש בו שבירת עצם ור"ל כרבינא דבאין עליו כזית כלל אפילו רבנן מודו דאין בו שבירת עצם ולא פליגי אלא באין עליו כזית במקום שבירה כו' וסתמא דברייתא איירי אפילו בכה"ג לרבי אבל אי הוה פליגי ר"י ור"ל אליבא דרבנן א"כ במאי פליגי רבנן עליה דר' לר"ל אך מ"ש והא דמסיק אילימא דאין עליו כזית כו' אע"ג דמצי לאוקמא כרבנן כו' הא ליתא לכאורה דלדברי ר"ל פריך ואליביה פריך ר"י שפיר דליכא לאוקמא אפי' כרבנן דהא מודו רבנן באין עליו כזית בשר כלל כדאמר רבינא ויש ליישב כוונת התוספות אסוף קושיית רבי יוחנן דפריך אלא לאו ה"ק אחד עצם שיש עליו כזית בשר במקום כו' דמצי לאוקמא בכה"ג כרבנן אפילו לר"ל ולרבינא ודו"ק:

דף פה.

בד"ה אחד עצם שיש כו' הכא מזכיר שאינו פשוט כו' והיכא דאיכא פלוגתא או קאי אקרא כו' עכ"ל ק"ק דהא לאוקמתא דר"ל דלעיל קתני א' עצם שיש עליו כזית בשר מבחוץ ואחד שאין כו' דהיינו הפשוט קודם אע"ג דלא קאי אפלוגתא ולא אקראי ודו"ק:

בד"ה כשהוא אומר כו' דלרבא שפירש לעיל בגומרתא כו' א"ש עכ"ל נקטו בדבריהם רבא משום דאיהו קאמר התם הכי וכ"ה בתוספות שם דרבא לטעמיה ע"ש וה"ה דא"ש לאביי דמשום פקע א"א לקיים שניהם מיהו י"ל דדוקא לרבא קאמרי הכא התוספות א"ש דלאביי כיון דאינו בודאי שיפקע אפשר לקיים שניהם מקרי לגבי שבירה גופה ודו"ק:
בד"ה דבני חבורה כו' משמע איפכא דקאמר כהנים זריזין כו' ותירץ כו' כגון יוצא זריזין בני חבורה יותר מכהנים עכ"ל ק"ק ומאי קושיא דאימא ביוצא בקדשים קלים קמבעי ליה דומיא דפסח דיוצא דידיה שערי ירושלים ובני חבורה דפסח קאמר דזריזין יותר מישראלים אוכלי קדשים קלים אבל בקדשי קדשים דאכלי כהני' ודאי דזריזין הן יותר אפי' מבני חבורה דפסח וכדאמרי' בהמוצא תפילין ודו"ק:

דף פה:

פרש"י בד"ה שערי עזרה כו' בעודו מחוסר כפורים כו' מצורע משתלח חוץ לג' מחנות כו' עכ"ל אין ענין ג' מחנות לכאן דבמחוסר כפורים קמיירי דלא משתלח אלא ממחנה שכינה בין בזב בין במצורע [ב] וי"ל דאכתי למה לא נתקדש שער נקנור דהא בנתקדש נמי יכול היה לעמוד המצורע מחוץ לשער ולהכניס בהונותיו תוך השער לתת שם עליו דם אשם וי"ל דתוך השער לא מקרי לפני ה' אלא בעזרה גופה ולכך הוצרך לעמוד בשער להכניס לעזרה ודו"ק:
תוס' בד"ה וכן לתפלה כו' ולענין שופר ומגילה נמי לא מצינן לפרש כו' עכ"ל ק"ק דהיאך ס"ד לפרושי הכי דהא רב וכן לתפלה קאמר ואימא לתפלה ממש קאמר לענין צירוף ומאי קאמר ופליגא דריב"ל דאיירי בשופר ומגילה וק"ל:

דף פו.

בפירש"י בד"ה כי אמרה ר"י כו' בפתוחות להר הבית דגבי שילוח בעל קרי כו' עכ"ל שם בפ' א"ד פרש"י דמילי מילי קתני והיינו לפי מאי דס"ד הכא דר"י בפתוחות לעזרה קאיירי דא"א לבעל קרי לבא לפתחה אבל למאי דמסיק הכא דר"י בפתוחות להר הבית קאמר בעל קרי הותר ליכנס בה בעומדת בסופה לצד ירושלים ודו"ק:

דף פו:

בד"ה ונפרסה כו' חבורה אחת ואוכלין פסח אחד כו' גומרין אכילתן כו' עכ"ל. לכאורה לפי מה שפירש"י לעיל למ"ד דאינו נאכל בב' חבורות היינו עיקר תחלת אכילתו תהא בחבורה א' כו' אבל גברא אי בעי קאי מהכא כו' קשה לכאורה דהכי נמי הכא כיון דעיקר

תחלת אכילה היה בחבורה אחת אמאי נאסרין אח"כ בפריסת מחיצה ביניהם וי"ל דלא דמיא לדלעיל דמעולם גם אחר שאחד מהם הולך ואוכל שם לא נעשה ב' חבורות אלא דההוא גברא אוכל בב' מקומות משא"כ הכא דבמקומן נעשו שתי חבורות ממש ע"י הפריסה ומ"ל מתחלה ב' חבורות או בסוף וק"ל:

תוס' בד"ה ומ"ס יש אם כו' והא דאמר לעיל המוציא בשר פסח מחבורה כו' אתי, אפילו למ"ד כו' עכ"ל. לפי מה שפרש"י לעיל דאיירי בב' חבורות של ב' פסחים ודאי דלק"מ דלמ"ד דנאכל בב' חבורות היינו בפסח אחד אלא דמשמע להו דלעיל נמי בב' חבורות של פסח א' איירי ולמ"ד דאינו נאכל בב' חבורות ה"נ ה"ק דמחבורה לחבורה אסור משום דאינו נאכל בב' חבורות אבל למ"ד דנאכל בב' חבורות אמאי קתני דאסור מחבורה לחבורה דליכא למימר דאיירי דאכל כבר בחבורה ראשונה ואי הוציאוהו לחבורה שניה ה"ל אוכל בב' מקומות דא"כ לא הוה למתני מחבורה לחבורה אלא ממקום למקום משום דאינו נאכל בב' מקומות ודו"ק:

דף פז.

בד"ה כאן ברדופה כו' ומכאן ואילך דקתני היינו ברגל שני ועדיין לא הגידה כו' עכ"ל ר"ל רגל ראשון להליכתה שברגל ראשון לא הלכה דאז הוא ספק וה"ה דהוי מצי למתני ברגל ראשון לחופתה ומיירי שכבר קודם הרגל הגידה שבחה בבית אביה וכמ"ש התוספות לעיל:

בפירש"י בד"ה מצאתי כאן הגה"ה כו' ובעמוס לא כתיב אלא עוזיהו ומיהו מיכה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל וגבי עמוס צ"ל דהתחיל לנבא בימי עוזיהו כו' וה"ה שנתנבא בכל הארבעה מלכים דומיא דהושע כו' עכ"ל. לא ידענא מי דחקו לכך דהא דקאמר דבפרק אחד שנתנבאו הד' נביאים היינו דבימי עוזיהו נתנבאו כלם וכ"ה לשון התוספות בימי עוזיהו נתנבאו ד' נביאים כו' ודקאמר לקמן שאין לך כל נביא ונביא שלא קיפח ד' מלכים כו' עכ"ל דלאו דוקא קאמר שאין לך כל נביא ונביא כו' דכמה נביאים מצינו שלא קיפחו ד' מלכים וה"נ לא קאי אעמוס ותו לא מידי ודו"ק:

דף פח.

תוס' בד"ה וכולן ששחטו כו' קמ"ל אפילו סתמא כיון דשחטו אין כו' עכ"ל נראה דר"ל דלענין קטנים וכנענים לא אצטריך ליה למיתני כיון דאפילו במפרש אינן יכולין למחות

אלא משום סיפא דחוץ מן האשה כו' אצטריך ליה למתני כיון דשחטו אין לך מיחוי גדול כו' וק"ל:

בד"ה לישא שפחה כו' וי"ל משום דידה דליכא עשה דאפשר לה בעבד כו' עכ"ל ולשון התוס' דפ' השולח נכונים יותר בזה וז"ל דבדידה ליכא עשה דאפילו מפקדא אפשר לה בכיוצא בה כו' ע"ש ובתוספות פ"ק דב"ב וק"ל:

בא"ד ואי לא תפסי א"כ בעילתו בעילת זנות ובהשולח כו' עכ"ל בתוס' פרק השולח דחו זה מדקאמר לישא שפחה אינו יכול כו' דמשמע אי הוה יכול לא הוה ניחוש לבעילתו בעילת זנות וכדקאמרי' ממזר נושא שפחה דהיינו בלא קדושין וק"ל:

בא"ד לא איכפת לי' באיסור דהא קנסיב ממזרת עכ"ל מלת ממזרת לחוד אין לו מקום כאן וצ"ל דהא קנסיב נתינה ועיין בביאור דבריהם בתוס' פ"ק דב"ב ובפ' השולח וק"ל:

דף פח:

בד"ה כופין כו' משום כששיחררה שמא לא תקיים כיון דלא מחייבא כו' עכ"ל ובפשיטות ל"ל כיון דשפחה לא מחויבת במצות פ"ו אין כופין את רבה אא"כ נהוג בה מנהג הפקר דהא לאו מטעם פ"ו קאמר אלא מטעם לשבת יצרה קאמר דכופין דהוי מצוה רבה ושבת יצרה שייך נמי באשה ולכך תירצו דלא תקיים שבת כיון דלא מחויבת במ"ע דפ"ו ודו"ק:

בד"ה במלך כו' ולא קפדי אם גדי ואם טלה אם שמן אם כחוש עכ"ל נראה מדבריהם דר"ל דה"ה בשחט ב' גדיים או ב' טלאים דבמלך ומלכה דיש להם רוב מעדנים אין ברירה דתרווייהו ניחא להו ולכך יאכל מן הראשון כו' אבל אחר דקפיד דלית ליה רוב מעדנים לא ידיע בהי ניחא ליה אם בכחוש אם בשמן אף שהוא אחרון ודו"ק:

דף פט.

בד"ה ונייתי מותר כו' שיקדיש לשם מותר אם שלא היה תם דבזה לא היה טועה כו' עכ"ל הא ודאי דלפירש"י נמי איירי באומר ואם לאו יהיה זה פסח תחתיו מ"מ לא היה התלמוד טועה במקדישו בתחלה לשם מותר פסח קודם שהקדישו לשם פסח ודו"ק:

בד"ה ונטרחו כו' וא"ת אכתי למאן דלא בעי עקירת שלמים לשם פסח כו' עכ"ל יש לדקדק ומאי קושיא דהא דאיכא מ"ד דלא בעי עקירה היינו אחר זמן פסח אבל קודם זמנו וכ"ש בזמנו לכ"ע ודאי דבעי עקירה כמ"ש התוס' בפ' תמיד נשחט דהכי מוכח התם ויש ליישב דהכי כשהפריש ב' פסחים ויצא כבר בא' מהם יש לדמותו לאחר זמנו דאינו

עומד לעצמו שוב לפסח כלל ולא בעי עקירה ותירצו כיון דבזמנו הוא ואיכא איניש כו' וק"ל:

בד"ה ה"מ דיעבד וה"ה דאכולהו אמרי' הכי אסמיכה כו' וי"ל דטוב כו' ממה שיעשו רובן שלא כהוגן כו' עכ"ל ר"ל למאי דקאמר משום דקממעיט מאכילת שלמים ואתי לידי נותר וכן משום סמיכה היינו משום דלכתחלה הוא דבדיעבד לא מיעכבא וכן במתנו' בדיעבד כיפר במתנה א' ולא לכתחלה ומיהו קשה מ"ש בתירוצם דרובם יעשה שלא כהוגן כו' אמאי לא יעשו כולם סמיכה ומתנות ב' שהן ד' ובזריקה כשלמים דהשתא רובם יעשה כהוגן ודוחק לומר דכל הנהו מילי [א] מעכבין בפסח ודו"ק:

בד"ה אא"א דלא אמנינהו כו' אא"ב דחשיב כאלו אמנינהו מעיקרא דאין צריכין מינוי כו' עכ"ל ובבנים קטנים איירי ומעיקרא דפריך ש"מ יש ברירה ה"מ לשנויי בפשיטות כדלעיל אר"ז שה לבית מ"מ אלא דקשיא לי' לתלמודא דלמה א"ל אבוהון הכי וקאמר כדי לזרזן כו' והכי איתא פ' אין בין המודר ע"ש:

דף פט:

בד"ה ומאחר דלא כו' אא"ב דעשייתו מועלת א"ש דקנסינן ליה כו' עכ"ל פי' לדבריהם דאי עשייתו מועלת א"ש דקנסינן למוכר שיפסיד מעותיו שיפלו לנדבה כדי שלא ירגיל לעשות כן (לקנות) [למכור] קרבנות (שלאחר) [לאחר] אבל כיון דלא עשה ולא כלום אמאי קנסינן ליה ומשני דמ"מ קנסינן ליה ר"ל לקונה כמו שפירש"י וק"ל:

דף צ.

גמרא בעצים לצלייתו כ"ע ל"פ דכיון דתקנתא דפסח כו' מיהו אי לאו קרא מהיות משה ה"א דלאו כפסח דמי וכה"ג כתבו התוס' לקמן ונראה דלהך לישנא לכ"ע החייהו לשה קנה צרכיו מן המעות ופליגי רבי ורבנן איזה דבר מקרי צרכיו דכגוף פסח הוא וק"ל:

דף צ:

תוס' בד"ה עד שיכלו כו' ואי הוה אמרי' שמכל מעות שבשופר קונה קינין יחד כו' עכ"ל ומטעם דיש ברירה הוה א"ש וק"ל:

בד"ה בשמיני פשיטא אמתני' דקתני זב שוחטין עליו בח' ליכא למפרך כו' עכ"ל ר"ל אמתני' דזב וה"ה אמתניתין דזבה גופה דקתני בסיפא והזבה שוחטין עליה בח' ואהא תירצו דבמתניתין משום אגב רישא קתני לה בזב משום ב' ראיות דברישא וכן בזבה

משום אגב שומרת יום כנגד יום ולא פריך פשיטא אלא אברייתא דלא תני בה אלא הך מלתא לחודה והזבה שוחטין עליה בח' וק"ל:

דף צא.

בד"ה עשרה ואין יכולין לאוכלו כו' בהא מודה אפי' רבי יהודה כו' עכ"ל לעיל אמתניתין דקתני נמי בכה"ג אפילו חבורה של מאה שאינן כו' ה"ל למימר הכי דמודה בהא אפילו ר"י כו' ואפשר דלמתניתין ודאי משמע דלאו אסוקי מלתא דרבי יוסי היא אלא סתמא היא אתיא ככ"ע וכההיא דקתני נמי בסיפא ואין עושין חבורת נשים כו' דאתי ככ"ע כדמוכח לקמן אבל בברייתא הוה משמע דאסוקי מלתא דרבי יוסי היא ולכך הוצרכו למימר דאינו כן אלא דר"י מודה מדקתני לעיל סתמא דמתני' שלא יביאוהו לידי פסול וק"ל:

דף צא:

בד"ה איש ולא קטן כו' ובפ' מי שהיה משמע דנפקא לן מקרא אחרינא כו' עכ"ל דבריהם אינן מובנין לי דר' נתן הוא דסבר הכי דשני תשלומין דראשון הוא אבל הכא רבי יוסי ע"כ כר' ס"ל כפירש"י ותוס' ואליביה שני רגל בפני עצמו הוא ושפיר אצטריך ליה לר"י למעט מאיש קטן שהגדיל בין ב' פסחים מיהו רבי לקמן ס"ל דקטן שהגדיל בשני חייב דרגל בפני עצמו הוא ולא ממעט לי' מאיש וק"ל:

בד"ה איש זוכה כו' וכ"ת מהכא קי"ל דאין שליחות כו' עכ"ל ק"ק דודאי למאי שכתבו התוס' לעיל לפי סוגיא דהכא דשליחות נפקא לן מדר"י בן קרחה דכתיב ושחטו את הפסח כל קהל וגו' ולא אימעיט מיניה קטן אצטריך איש שה למעט קטן מזכייה מטעם שליחות אבל לפי הסוגיא דהתם דבפ"ב דקדושין דיליף שליחות מאיש שה הא אימעיט קטן משליחות ול"ל הא דרבי יצחק למעט קטן מזכייה מאיש לפי אכלו הא כיון דאין לו שליחות אין לו זכייה דזכייה מטעם שליחות הוא ויש ליישב בדוחק ודו"ק:

בד"ה ר"ש נמי סבר לה כר"י תימה כו' עכ"ל למאי דסבר הכא דר"ש כר"י ס"ל ניחא דהוצרך לשנויי הכא א"כ נכתוב רחמנא לפי אכלו כו' אבל התם בפ"ב דקידושין קשה דפריך נמי כי הכא ומשני דס"ל אין שוחטין פסח על היחיד אמאי לא משני כי הכא אפילו לר' יוסי ודו"ק:

דף צב.

בפרש"י בד"ה אין מביאין כו' ובד"ה דרך כו' מילת זכריו ועבדיו כו' וליכא למימר משום כרת דערל זכר כו' וקטן לאו בר כרת הוא עכ"ל ר"ל דליכא לפרושי בלאו פסח משום כרת דערל דהא מילה גופיה אינו דוחה שבת אלא בקטן בן ח' ולאו בר כרת לא הוא ולא אביו אבל ערל גדול דבר כרת הוא מילה גופה אינו דוחה שבת וליכא לפרושי נמי בערל גדול ומשום פסח דמילתו מעכבת כדאמרי' בפ' א"ד ערל שלא מל בע"פ ענוש כרת משום פסח היינו דוקא בע"פ שחל בחול אבל בע"פ שחל בשבת אע"פ שהערל הוא בכרת משום פסח אינו דוחה שבת כמו שאינו דוחה שאר שבתות אע"פ שהוא בכרת דלאו מילה בזמנה הוא אבל מילת זכריו ועבדיו איירי בזמנו דהיינו בח' ושפיר דוחה המילה שבת ומשום כרת דפסח לא העמידו דבריהם מלהביאו דרך חצירו כו' ודו"ק:

בד"ה מצורע שטבל כו' ובד"ה וראה כו' וטובל לקריו דלצרעתו טבל מאתמול כו' עכ"ל היינו טבילה דאורייתא לא בעי אלא לקריו ולא לצרעתו שכבר טבל מאתמול אבל טבילה דרבנן בעי נמי לצרעתו דמחוסר כפורים בעי טבילה לקודש כפרש"י במתניתין וק"ל:

בד"ה יבא עשה כו' אע"פ שענוש כרת כו' והתירו הכתוב דכתיב לפני ה' הותרה לו אף לקריו עכ"ל ואין להקשות לפי זה (א) מה"ט בלא עשה דפסח שיש בו כרת נמי יכנס טבול יום זה להר הבית כיון דע"כ הותר לצרעתו הותר נמי לקריו די"ל דמחוסר כפורים א"א בע"א ליכנס ידיו לפני ה' אבל טבול יום אפשר לתקן להמתין עד למחר שיהיה לו הערב שמש לטבו"י וק"ל:

תוס' בד"ה גבי פסח לא כו' משום דיש קדשים דמצותן נמי עוברת כגון תודה כו' עכ"ל מיהו לקמן גבי בית הפרס דמחלק בין עושי פסח לאוכלי תרומה משום דלא העמידו דבריהם במקום כרת קשה אמאי לא קאמר דפסח מצוה עוברת משא"כ אוכלי תרומה שיכול להמתין ולהקיף יום או יומים עד שיגיע לתרומה ואוכלה כפרש"י לקמן ויש ליישב ודו"ק:

בד"ה טבול יום כו' וי"ל דטמא מת אפילו בחיל גזרו כו' עכ"ל וחצר החדשה לא משמע חיל אלא עזרת נשים דקרי לה חצר בקרא ויביאני אל החצר החיצונה וק"ל:

בא"ד ולא נקט טבול יום דשאר טמאים רבותא נקט כו' עכ"ל ר"ל דשאר טמאים היינו טבול יום דטמא מת וטמא שרץ דמדאורייתא מותרין ליכנס למחנה לויה כדאמרינן פרק א"ד ולא ידענא מהיכא פסיקא להו (ב) טבול יום דטמא מת ושרץ נמי גזרו בהו דלא יכנסו לעזרת נשים דאימא דלא גזרו אלא בטבול יום דקרי וזב משום דהטמא גופיה אסור

בכל מחנה לויה אבל טמא מת ושרץ דמותרין במחנה לויה מדאורייתא לא גזרו בטבול יום דידהו כדמשמע מהך דמתניתין דכלים דלא גזרו אלא בטמא מת גופיה ודו"ק:

דף צב:

בד"ה אילו פטורין כו' דטמא מת בז' שלו א"כ אמאי פטור מכרת כו' עכ"ל ק"ק כיון דלמ"ד נמי אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ חייב כרת אם לא טבל ועשה בראשון אמאי א"ל משה אם לא תטבילו תדחו לפסח שני כמ"ש התוס' לעיל טפי הל"ל להו דחייבי' לטבול היום ויעשו פסח ראשון דאם לא תטבלו תתחייבו כרת ודו"ק:

בד"ה ה"נ אונן כו' וא"ת מה בין אונן למזיד ושוגג דאם הוא מזיד כו' ואם הוא שוגג כו' עכ"ל כן הוא בנוסחת התוס' שלפנינו אבל קשה היאך ס"ד לאוקמא באונן שוגג דא"כ מה תיקן רב ששת דאכתי תקשי מכלל דאי בעי עביד והרי שוגג וי"ס שמחקו (ענין) שוגג מדברי התוס' וכצ"ל וא"ת מה בין אונן למזיד דאם הוא מזיד היינו מזיד וי"ל דתנא תרי כו' וק"ל:

דף צג.

בפרש"י בד"ה ר"ע כו' דהכי שמעינן לעיל דאמר מישאל ואלצפן הוו שחל ז' כו' עכ"ל כן הוא בפרש"י הישנים וכ"כ התוס' בפרק הישן דכן הוא גרסת קצת הספרים לעיל פרק האשה רב ס"ל כר"ע דאמר מישאל ואלצפן היו שחל ז' שלהן להיות בע"פ מיהו כתבו שם דאותה גירסא ליתא אלא ר"י כו' ע"ש בתוס' וכמ"ש הכא וק"ל:

בד"ה הא ר' יודא ור"ש דאמרי רשות עכ"ל לשון רשות מגומגם לר"ש דבשני אפי' רשות ליכא כיון דבשני אפי' טפילה אשה אינה לר"ש כדמוכח לעיל דמוקי ברייתא דקתני שני רשות כר' יודא ולא מוקי לה כר"ש וק"ל:

תוס' בד"ה ה"ג בכל כו' ומיתני התם אפלוגתא דר"א ור"ע ומייתי כו' עכ"ל ור"ל אפלוגתא דר"א ור"ע דפליגי לקמן במתני' איזו דרך רחוקה מן המודיעים כו' דברי ר"ע ר"א כו' וק"ל:

בא"ד דתרווייהו חזו בשעת אכילה ולא חזו בשעת שחיטה כו' עכ"ל [הוא] לפי מ"ש התוספות לעיל דרב נחמן מצי סבר כרבי יודא והא דחזי בשעת אכילה בדרך רחוקה היינו ע"י סוסים ופרדים כמ"ש התוס' לעיל אבל מדברי התוס' לקמן בד"ה לרב יודא ל"ק כו' נראה שלא כתבו הכא דתרווייהו חזו בשעת אכילה אלא אי סבר רב נחמן כעולא בהא

אבל לרב יודא דסבר דלא חזו בשעת אכילה לא לגמרי מדמה ר"ע דרך רחוקה לטמא ע"ש ודו"ק:

בד"ה דאי בעי למעבד כו' מדקאמר לפוטרו מהכרת משמע כו' ומ"ד הורצה כו' עכ"ל. הכא בברייתא ליכא לאוכוחי כמ"ש התוס' לעיל במתניתין דאי סבר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ אמאי פטור מכרת דאימא דקושטא דברייתא ס"ל דחייב כרת בטמא ולא קאמר לפוטרו מכרת אלא בדרך רחוקה משא"כ במתני' דקתני פטורין בל' רבים דמשמע דקאי נמי אטמא ולעיל במתני' ליכא לאוכחי כי הכא דמדקתני מכרת פטור הא אם זרק הורצה ומ"ד הורצה אסיקנא דסבר שוחטין כו' דאיכא למימר שפיר כמ"ש ר"י לקמן דאימא דמתני' סבר לא הורצה ולא קתני פטורין אלא איידי דתני חייבין משא"כ הכא בברייתא דלא קתני כלל חיובא וק"ל:

בא"ד אלא פריך משום דקתני למה נאמר טמא לפוטרו מכרת כו' עכ"ל ר"ל למאי דס"ד הא דקתני לפוטרו מכרת קאי נמי אטמא ואהא פריך כיון דאפי' אי בעי למעבד לא עביד לא אצטריך בברייתא למתני פטור מכרת אבל קרא דטמא אצטריך לאיש נדחה כו' וק"ל:

בד"ה אלא למה כו' אצטריך למכתב דלא נימא כיון דלא חזי בראשון כו' וסבר כרבי נתן כו' עכ"ל ר"ל דלא נימא דה"ל טמא ודרך רחוקה דלא חזי בראשון כמו גר שנתגייר בין ב' פסחים וקטן שנולד בין ב' פסחים דלא ליעבד שני כלל קמ"ל קרא דעביד בשני בטמא ודרך רחוקה דבכה"ג הוי שני תשלומין דראשון אע"ג דלא הוי חזי בראשון [ב] וק"ק דמה תירץ רשב"א דאכתי ברייתא דקתני דאצטריך דרך רחוקה לפוטרו מן הכרת לא אתיא כרב יודא דלדידי' לא אצטריך כיון דלא חזי לאכילה וי"ל דע"כ בלאו הכי הך ברייתא דלא כרב יודא דע"כ הך ברייתא ס"ל דשוחטין על טמא שרץ כמ"ש התוספות לעיל ורב יודא ס"ל דאין שוחטין על טמא שרץ והוא דוחק דבהך מלתא דזורקין על טמא שרץ או לא איכא תנאי דפליגי אבל בהך מילתא דיכול ליכנס בשעת שחיטה או בשעת אכילה לא מצינו תנאי דפליגי ודו"ק:

דף צג:

בפרש"י בד"ה בשעת אכילה כו' עבדו הרחקה ואמרו עד חצות לר"ע ולר"א דאורייתא עד חצות כו' עכ"ל כצ"ל:

תוס' בד"ה וקאמרת שוחטין כו' לאלומי' פירכא הוא דקאמר הכי כו' ה"מ למפרך מטבו"י דלכ"ע כו' עכ"ל ק"ק דהא אי הוה סבר אין שוחטין כו' היינו ע"כ משום דטמא שרץ דחייה רחמנא דכתיב כו' דמי לא עסקינן שחל ז' כו' כדלקמן ובפרק האשה וא"כ אית לן

למילף דרך רחוקה מטמא שרץ מהאי היקשא דר' עקיבא ולא הוה תיקשי לן ע"כ מטבו"י וכמו שהקשו התוס' לקמן לרב יודא ואימא דלא ניחא ליה לרבה כתירוץ שכתבו התוס' לרב יודא וק"ל:

דף צד.

בד"ה כל היישוב כו' ובמס' תמיד משמע דממזרח למערב כמו כו' עכ"ל לכאורה יש לדקדק דמשמעתין דלקמן נמי מוכח דאורך עולם הוא כמו גובה של עולם ת"ק שנה דמאורך עולם פריך לרבא כפרש"י לקמן וטפי ה"ל לתוספות לאתויי נמי מההיא דחגיגה שהביא רש"י לקמן דבהדיא קאמרי' התם דגובה עולם ואורך חד שיעורא הוא אבל בתמיד איכא מאן דפליג וסבר דאורך הוא יותר מן הגובה ונראה לומר דלהכי ל"ק להו מההיא דחגיגה דלק"מ משום דאיכא למימר אורך עולם דהתם היינו נמי דאין ים אוקינוס בכלל ומה"ט נמי ל"ק (להו) אההיא דכוש א' מס' בעולם מהא דקאמר דכל היישוב תחת כוכב אחד והרי אין מספר לכוכבים כמו שהקשו הכא משום דהך דכוש א' מס' בעולם נמי איכא לאוקמא דאין ים אוקיינוס בכלל אבל מההיא דתמיד דממזרח למערב כמו מן השמים לארץ מוכח דמקצה שמים ועד קצה שמים ממש וים אוקיינוס בכלל מדקאמר התם תדע שהרי חמה במזרח או במערב הכל מסתכלים וקשי להו שפיר מהא דכל היישוב תחת כוכב א' עומד והרי אין מספר לכוכבים וע"ז באו להוכיח עוד דהך דת"ק שנה ע"כ דים אוקיינוס בכלל הוא דאל"כ תקשי דגם חשבון של ת"ק שנה פליג אחשבון דכוש א' מס' בעולם דחשבון של ת"ק הוא הרבה יותר מחשבון דכוש כו' וע"כ אית לן למימר דלא פליגי דחשבון של כוש איירי דאין ים אוקיינוס בכלל וחשבון של ת"ק היינו מקצה שמים ממש דה"ל ים אוקיינוס בכלל וא"כ תקשי אהך דחשבון של ת"ק מהא דכל היישוב תחת כוכב א' והרי אין מספר כו' ותו לא מידי ודו"ק:

דף צד:

בד"ה ואין דרך כו' והא ערל או טמא חייב בפסח ואם ימול ויטהר כו' עכ"ל לכאורה בטמא לא שייך חיוב כיון דלא מצי למיכל לאורתא כפרש"י ונראה דמשמע להו לפרש טמא דומיא דערל דחזי למיכל לאורתא כגון טמא שרץ וכדתניא בהדיא בפ' אלו דברים דערל וטמא שרץ חייבין כרת וע"כ הקשו ואם ימול הערל או יטהר הטמא שרץ ע"י טבילה יפטר וק"ל:

בד"ה מה להלן כו' לא היה לו לרש"י להזכיר ואין שאת אלא אכילה דלא צריכה לכך כו' עכ"ל ר"ל דלפי הדרשה דהכא דאשמעינן דכי ירחק ממך המקום לפדותו בטהור לאו ממש הוא אלא אפילו פסיעה א' חוץ לירושלים שלא היה יכול שאתו לירושלים סגי והוה ליה שאתו כמשמעו ולא צריכה לכך לדרשה דאין שאת אלא אכילה אלא במעשר שני טמא בירושלים דיכול לפדותו כיון דאינו יכול לאוכלו בטומאה ועיין הסוגיא בפ' אלו הן הלוקין וק"ל:

דף צה.

בפרש"י בד"ה לא תוציא לאו הניתק לעשה הוא עכ"ל מפירושו נראה דלא הוה גרסי' כמו שהוא בספרים שלפנינו גבי לא תוציא דדמי ליה דהאי מיפסיל בנותר והאי מיפסיל ביוצא וגבי לא יראה ולא ימצא דדמי ליה דהאי אינו לוקה דה"ל לאו שניתק לעשה והאי אינו לוקה דה"ל לאו שניתק לעשה וכן מוכח מדברי התוספות שכתבו בפרטיה קא ממעיט בל יראה כאן משמע כמו שפר"י בכל שעה דלא יראה הוה ניתק לעשה עכ"ל דמאי קאמרי משמע כפר"י הא בהדיא איתא הכי בגמרא אי גרסינן כגירסת ספרים שלפנינו וע"כ נראה למחוק כל זה מתוך ספרים וה"ג בגמ' בכלליה דלא ישאירו ממנו וגו' מאי קא מרבה ליה לא תוציאו ממנו בפרטיה מאי קא ממעט ליה לא יראה ופרש"י דמאי דמשמע בברייתא לדמות ללא ישאירו דה"ל לאו שניתק לעשה היינו לרבות מכלליה לא תוציאו והתוס' פירשו למעט מפרטיה לא יראה דה"ל ניתק לעשה כפר"י בכל שעה וגירסת ספרים שלנו אינו אלא פי' ר"י נכתב בגמרא ודו"ק:

בא"ד בכיצד צולין האוכלו הרי זה בל"ת דובשר בשדה טריפה כו' עכ"ל לא מצאתיו שם וסתם אמרו שם המוציא בשר פסח כו' האוכלו עובר בל"ת ורש"י גופי' פי' שם ה"ז בל"ת כדאמר בפ' כל שעה לא יאכל כי קודש הוא כל שבקודש פסול בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו כו' ע"ש:

תוס' בד"ה בכלליה דמצות כו' וכל מילי ואפי' השבתת שאור ומפרטיה ממעטינן כו' ידעינן צלי אש מכלליה ומצות כו' עכ"ל כצ"ל:

דף צה:

בד"ה פסח שני כו' אמאי אצטריך הא לא מרבינן מכלל כו' עכ"ל יש לדקדק דעדיפא ה"ל להקשות לעיל למ"ד דפסח שני טעון לינה ואמאי הא לא מרבינן ליה מכלל חוקת הפסח כיון שאינו מצוה שעל גופיה גם קשה בעיקר תמיהתם ומאי קושיא ואימא דסד"א פסח

שני טעון לינה משום דלא גרע ממביא קרבנו בימות החול דבעי לינה ולכך אצטריך ליה למעוטי דגרע משאר קרבן כיון דאינו אלא תשלומין דראשון וכמ"ש התוס' לקמן ויש ליישב בדוחק:

בד"ה טעון לינה פי' יום א' וילך יום שני עכ"ל משמע דלא כפרש"י בשמעתין אלא דבאו לדור בירושלים כל יו"ט ראשון גם ליל מוצאי יו"ט ולמחר בחה"מ ילך ועיין בזה בפרש"י ותוס' בפ' לולב וערבה ובפ' דם חטאת ובפרש"י בחומש וק"ל:

בא"ד ר' יודא אומר יכול יהא פסח שני כו' משמע לינה בלבד שאחר הבאת קרבנו כו' כצ"ל:

דף צו.

בפרש"י בד"ה מה להלן כו' וכי היכי דלדורות בתמיד בעי ביקור ה"ה ודאי לפסח דורות עכ"ל השתא דס"ד דזה לאו מיעוטא היא לתמיד ה"ה דלא ממעט פסח דורות אבל למאי דמסיק דשאני התם דכתיב תשמרו ולכך לא ממעטינן ליה מהזה שפיר הוה מצינן למימר דהזה ממעט פסח דורות אי לאו דאיכא נמי ביה קרא ועבדת וק"ל:

בד"ה שיהיו כל עבודות של חודש הזה כזה כל פסחי דורות הוקשו זה לזה כו' עכ"ל לכאורה אין זה מובן כיון דאכתי לא ידעינן בשום פסח דורות דבעי ביקור מנ"מ אם הוקשו זה לזה ויש ליישב דפסחי דורות דנקט רש"י בפירושו ר"ל בכללו גם פסח מצרים שהיה גם בחודש הזה ואליו הוקשו כל שאר פסחי דורות לענין ביקור וק"ל:

בד"ה בן נכר כו' נראה בעיני דל"ג גבי הדדי כל ערל וגו' כל בן נכר וגו' ול"ג אלא מעתה תושב ושכיר כו' עכ"ל שינוי הגרסות לקיימם תמצא מבואר שם בתוספות פ' הערל גם מה שיש לדקדק בסוגיא זו תמצא שם בתוספות ובפ' ע"פ ועיין גם בחדושינו שם:

גמרא אלא הזה ל"ל לכדר"א ב"ע ור"ע כו' ק"ק דמשמע מתוך הסוגיא דמועבדת לא מרבינן אלא פסח ראשון אמאי לא נימא נמי הכא דאתא הזה למעט פסח שני ואם נאמר כיון דכתיב בפסח שני לא ישאירו ממנו עד בקר ע"כ דאכילתו בלילה א"כ לא אצטריך להכי ועבדת בפסח ראשון דכ"ש הוא כמו שהקשו התוס' גבי אבל אתה שובר בפסח דורות ת"ל ועבדת כו' ודו"ק:

תוס' בד"ה אבל אתה כו' כיון דכתיב בפסח שני ועצם לא תשברו בו כ"ש בראשון עכ"ל ק"ק דהא בפ' כיצד צולין ילפינן מדשינה למכתב ועצם לא תשברו בו בפסח שני דאחד עצם שיש בו מוח וא' עצם שאין בו מוח והכי אמרי' לעיל בסמוך לאיסי וא"כ אי לאו דרשה דועבדת לפסח ראשון לענין שבירי' עצם א"כ הא דכתיב שבירת עצם בפסח שני

אצטריך לגופיה ולא הוה גמרי' מיניה לרבויי אפי' עצם שאין בו מוח ולרבנן נמי דפליגי לעיל אאיסי כיון דאצטריך שבירת עצם בפסח שני לגופיה לא הוה ידעינן למעט פרטיה דהיינו לא תשחט וגו' ולכך אצטריך ועבדת למילף מיניה שבירת עצם בפסח ראשון ומיניה בפסח שני מככל חוקת הפסח ואייתר לן שבירת עצם בפסח שני למר כדאית ליה לרבות עצם שאין בו מוח ולמר למעט פרטי' כדאמרינן לעיל בסמוך ודו"ק:

בפרש"י בד"ה כדרבה אר"י כו' מה להלן ערל אסור בפסח אף כאן כו' עכ"ל כתב מהרש"ל לא דק דזהו דברי רבי יצחק אבל רבה אמר תלתא ממנו כתיבי כו' עכ"ל והאריך ע"ש לא ידענא אמאי לא דק דהא לרבה אר"י נמי חד מהני תלתא ממנו אתא להך ג"ש גופיה דקאר"י מה להלן ערל כו' ורבה לא בא אלא לפרש מלתיה דר"י גופיה כדקאמרינן התם וק"ל:

דף צו:

בד"ה אם כשב כו' גבי שלמים כתיב אם יתירא כו' מכלל דעד השתא בכשב איירי דאין כו' עכ"ל פירושו מגומגם דמה"ט מלת כשב נמי מיותר וכפרש"י גופיה לקמן כשב קרא יתירא הוא כדפרישי' כו' מכלל דעד השתא בכשב איירי ושוב מצאתי במהרש"ל שהגיה בזה ע"ש וק"ל:

תוס' בד"ה קודם שחיטת כו' דלא דחייה בידים כגון נטמאו בעלים או שמשכו כו' עכ"ל הכי אמרינן ס"פ א"ד לרב גבי מתו בעלים וה"ה בנטמאו בעלים או שמשכו בעלים ידיהם ובשלא נשאר א' מבני החבור' כמ"ש התוס' שם מההיא דלקמן ודו"ק:

בא"ד ובתוס' פליגי ר"י ורבנן איזה מהן יקריב לכתחלה כו' עכ"ל ר"ל בנמצא קודם שחיטת השני אם מקריב הראשון הנמצא או השני המופרש אבל התמורה ודאי לא יקריב לשם פסח כפי' ר"י לקמן וק"ל:

דף צז.

בפרש"י בד"ה ה"ג כי אמר שמואל כו' ואמתו בעליה לא קאי דלא משכחת ביה רועה כו' עכ"ל וה"ה דמה"ט לא קאי אתמורת חטאת ור"ל הכי לפום דס"ד השתא דבכפרו בעליה משכחת לה רועה מיהו למסקנא דקאמר דלכפרו בעליה נמי לא משכחת לה רועה ושמואל חדא קאמר וכר"ש מתרץ לה רש"י לקמן בע"א דליכא לאוקמא אמתו בעליה דכל מתו בעליה מתות ואילו פסח מתו בעליו אחר חצות רועה כו' ע"ש ודו"ק:

בא"ד באחרת רועה אם כיוצא בו בחטאת רועה אבל אם חטאת כו' עכ"ל כצ"ל:

בד"ה שמואל כר' כו' וה"ה דמצי לתרוצי שמואל כרבה ס"ל דאמר קודם שחיטה שנינו כו' עכ"ל כצ"ל וק"ק לפירושו דאימא להאי לישנא המתרץ לא בעי לתרוצי הכי משום דאסיק אדעתיה כדפרכינן לקמן מדאר"י עלה כו' מכלל דשמואל סבר חצות קבע וק"ל:
תוספות בד"ה אמר שמואל כו' והכי דייק לקמן כצ"ל:
בד"ה וכללא הוא כו' תמורת חטאת או שמתו בעליה דלמיתה אזלא ואילו בפסח אמרי' כו' דרועה אם כו' עכ"ל כצ"ל ק"ק דלא דמיא דודאי תמורת חטאת גופיה דמתה כיוצא בה תמורת פסח קריבה שלמים אבל תמורת פסח דמתניתין דהיינו תמורת פסח הנמצא דתמורתו מכח קדושה דחויה קאתי ולהכי לא קריבה כדאמרי' לעיל ויש ליישב ודו"ק:
בד"ה ורועה פי' כו' בעברה שנתה דלאו דחוי גמור הוא דאף לאחר שכפרו בעליה אינה מתה כו' עכ"ל דר"ל מלתא דפסיקא קאמר בעברה שנתה דרועה דאל"כ מאי פריך ליה ממתני' דהתם דקתני בעברה שנתה מתה ואין להקשות דהכא לא חשיב ליה לרועה דחוי גמור ולעיל גבי פסח חשיב ליה לרועה דחוי די"ל דהכא בחטאת (לגבי פסח) לא חשיב לי' לרועה דחוי לגבי מתה אבל בפסח חשיב ליה לרועה דחוי גבי קרב שלמים ודו"ק:
בד"ה קודם חצות כו' דהא שנינן כי קאמר כו' עכ"ל כצ"ל:

דף צז:

בד"ה כדר' אושעיא כו' א"נ איכא למימר דאפי' לא אבדה חשיב כאבודה כו' עכ"ל כצ"ל וצ"ל נמי להאי תירוצא דלא דמי לשאר אבודה כו' כמ"ש התוספות לעיל ודו"ק:
בד"ה אלא שמואל כו' ונראה לר"י דכר"ש נמי לא מתוקם אלא באבודין כו' עכ"ל משום דיש לבעל דין לחלוק לקיים פרש"י דלמאי דמוקי ליה שמואל כר"ש ס"ל היינו אפילו בלאו אבודין ובא ר"י לדחות זה דע"כ דכר"ש נמי לא מתוקם אלא באבודין כו' וק"ל:
בא"ד ואבודת לילה דלאו אבודה בפסח קודם כו' כצ"ל:
בא"ד וס"ל בפסח דמית אחר חצות קרב שלמים אע"פ כו' עכ"ל כצ"ל וכ"ה לקמן והיינו דמית בעליו אחר חצות אע"ג דקבעי' חצות אין בעלי חיים נדחין לר"ש ומיניה בנמצא אפי' קודם חצות קרב שלמים דאין ב"ח נדחין וק"ל:
בא"ד מיהו חד צד באבד קרב שלמים כגון למצא אחר חצות וה"ק בכל כו' עכ"ל וק"ק לפי זה מאי פריך לעיל והא כל אבודה לרבי למיתה אזלא ואילו בפסח היכי דאבד קודם כו' אמאי לא שנינן כה"ג דאיכא חד צד באבד דקרב שלמים כגון נמצא אחר חצות וה"ק בכל ענין שבחטאת מתה איכא צד דבפסח קרב שלמים ודו"ק:

בד"ה המפריש כו' אבל קודם פסח יביא בדמיה פסח וכן מחלק כו' בפ' אלו קדשים עכ"ל וכן מחלק רש"י לקמן בשמעתי' גבי פסח שנתערב בזבחים ע"ש:
בד"ה ויביא בדמיה כו' אלא אפי' מקדיש נקיבה לאשמו כו' ותימכר ויביא אשם כו' עכ"ל והתם מפורש טעמא דמגו דנחתא לה קדושת דמים נחתא לה קדושת הגוף ע"ש:

דף צח.

בפירש"י בד"ה [ש"מ יש דחוי בדמים] כו' לא אלימא למימר ביה כו' תשובת רבינו עכ"ל כל זה הפי' אינו מפרש"י אלא מתשובותיו כמ"ש התוס' ובפי' מוגה בפרש"י שלפנינו מצאתי ש"מ יש דחוי בדמים אפי' הדמים נדחין מדלא קתני ויביא בדמיהן פסח עכ"ל וזה שלא כדברי התוס' שכתבו קודם פסח יביא בדמים פסח ומ"ש בא"ד ותמיה לי אמאי גרע ממותר הפסח כו' ונטרחו וניתי במותר עכ"ל כצ"ל לפי פי' תשובת רבינו לא הבנתי הקושיא אלא לפי הפי' שכתבתי דדמיה נדחין מפסח קשיא ליה שפיר דמאותן דמים דכבר נדחו למותר הפסח יביא פסח גופיה וק"ל:
בד"ה הפסח שנתערב כו' בזבחים ג' טלאים אחד של פסח ואחד של אשם ואחד של עולה כו' עכ"ל לא ידענא ל"ל למנקט ג' טלאים בנתערב נמי הפסח בטלה א' של אשם או של עולה נמי איכא לפרושי הכי וק"ל:
תוס' בד"ה ש"מ דחוי כו' דאפשר למעוטי בתקנתא ולא דחוי גמור כו' עכ"ל ר"ל דאפשר למעוטי מעיקרא קודם י"ט הנהו ענבים דאשחור ע"ש וק"ל:
בד"ה וש"מ יש דחוי כו' דמשכחת לה דחוי [כו'] קדושת הגוף כו' ולהכי אצטריך תו לאשמעינן דאפילו בדמים יש דחוי כו' עכ"ל אע"ג דבדחוי מעיקרא דהכא ממילא שמעינן מינה דחוי דמים מ"מ נ"מ בדוכתא אחריתא דמצינו זה בלא זה וק"ל:

דף צח:

בפרש"י בד"ה אם שלו כו' על שלו הם נמנין ושוב אין כו' כצ"ל:
בד"ה ושלהן יוצא לבית השריפה שמא שלו נשחט ראשון כו' עכ"ל בשנשחטו כאחד נמי איכא למימר האי טעמא דא"א לצמצם ושמא שלו נשחט ראשון ותדע דאם נימא דאפשר לצמצם שנשחטו כאחד היאך יוצאין בפסח זה והרי אין נמנין על שני פסחים כאחד ודו"ק:
תוספות בד"ה ופטורין כו' שכח לפני זריקה חייבין כו' עכ"ל היינו הך דתני בפ' האשה שכח רבו מה אמר לו אם גדי אם טלה דקאמר אביי עליה שכח לפני זריקה חייבין לעשות

פסח שני דכי אזדריק לא חזי לאכילה [*] ויש לעיין בזה אמאי לא דמי הך לדהכא דה"נ הכא דכי אזדריק לא חזי לאכילה ודו"ק:

דף צט:

בפרשב"ם בד"ה סמוך למנחה כו' מנחה קטנה בט' ומחצה כו' ובד"ה ואפילו עני שבישראל לא יאכל בלילי פסחים כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה לא יאכל כו' וי"ל דאיירי במצה עשירה כו' אלא במצה הראויה לצאת כו' עכ"ל וה"ה דמצי לאוקמא בבציקות של גוים דאינו יוצא בה י"ח כמ"ש התוס' לקמן ויש לחלק דמצה עשירה לאו טעם מצת מצוה היא ושרי משא"כ בצקות ש"ג דטעם מצה היא וק"ל:

בד"ה עד שתחשך כו' ורבי' יודא תירץ אפילו אי בעינן גבי שבתות וי"ט עד שתחשך הכא אצטריך למיתנא לאשמעינן כו' עכ"ל כצ"ל מצאתי וכתירוץ מה"ר יחיאל דהכא אגב אורחא תנייה וק"ל:

בד"ה לא יפחתו לו כו' והא דקאמר מן התמחוי לא ימנע מלקבל כדי כו' עכ"ל נראה לפרש דבריהם כמ"ש המרדכי בשם ר"י שהביא פרשב"ם גבי אפילו מן התמחוי וכתב דל"נ לר' יחיאל כו' דמשמע דאגבאי צדקה קאי שיתנו לו מן התמחוי דהא קאי אלא יפחתו לו לכן נראה לר"י דמיירי שיש לו מזון ב' סעודות ואמרי' מי שיש לו מזון ב' סעודות לא יטול מן התמחוי ואם לא בשביל ד' כוסות לא היה נזקק ליטול מן התמחוי ובשביל ד' כוסות קאמר שיטול מן התמחוי וכן משמע כו' עכ"ל ע"ש וזה שכתבו התוס' מן התמחוי לא ימנע מלקבל אף שיש לו ב' סעודות מ"מ כדי לקיים ד' כוסות יקבל מן התמחוי ודלא כפירוש רשב"ם בזה ודו"ק:

בד"ה לא יפחתו כו' מיהו יש לדחות בשיש להם כוס לעצמם כו' עכ"ל ואשמעינן אע"פ שהוא לא שתה רביעית אלא רובו של רביעית סגי וה"ה דבלא השקה מהן לאחרים והוא שתה רובו דסגי וק"ל:

בד"ה מן המנחה ולמעלה השתא ס"ד דלאו דוקא אלא ה"ה סמוך למנחה עכ"ל ק"ק האי לישנא דס"ד דהא במסקנא נמי הכי הוא דמסיק כרב הונא ובריית דלקמן דקתני סמוך למנחה לאו משבשתא היא וע"כ דהך דקתני הכא מן המנחה היינו סמוך כפירש"י ורשב"ם לקמן וק"ל:

דף ק.

בפרשב"ם בד"ה א"ל רשב"ג כו' דר' יוסי אפילו להתחיל כו' שרי בהדיא לקמן כו' עכ"ל מהנך ברייתות דלעיל דקתני לא יאכל כו' ר"י אומר אוכל והולך עד שתחשך נמי מוכח דשרי ר"י אפילו להתחיל ואפשר דבהך דלקמן מפורש טפי וק"ל:

בד"ה לא כרבי יודא כו' כדין כל שבתות השנה שהביאו לחם כו' א"נ משום סילוק כו' עכ"ל ר"ל כדין כל שבתות כו' וטעמו כי היכי דתיתי סעודה ביקרא דשבתא א"נ משום סילוק פתורא דהיינו משום ברכת המזון שהיו רגילין לסלק שלחנות שלהן וק"ל:

תוס' בד"ה דילמא משבשתא היא ובריתא קמייתא כו' היא עיקר משום דלדידיה כו' עכ"ל דאי לאו הכי לית לן למימר דילמא משבשתא בתרייתא כיון דאפשר לקיימה ולפרש קמייתא נמי בסמוך משמע דהא אפשר לפרושי הכי דהכי מפרשינן לה לפי האמת וק"ל:

בד"ה מכלל דפליגי כו' והיינו אפילו בע"פ דאין מתחילין דבע"ש שרי ר"י אפילו להתחיל כו' עכ"ל ולפי שיטתיה כתבו התוספות לקמן ג"כ בשם ר' יחיאל מדפסיק כר"י בהפסקה כו' מכלל דלכתחלה לא קיי"ל כוותיה כו' ועי' בראש שדחה סברא זו דתרי מילי נינהו דאפשר דאע"ג דשרי ר"י להתחיל כו' מ"מ לכשתחשך צריך להפסיק כו' וע"ש באורך ע"פ הרי"ף ודו"ק:

בד"ה ר"י אומר כו' וי"ל דיעשו ארבע כוסות שלא כסדר כו' ואחריו כוס של קידוש וירקות כו' ואחריו מרור כו' עכ"ל ולא נקט מצה דאם כן היה צריך לעשות סעודה והוה הדרן קושיין לדוכתא דאי צריך מה לו להמתין יפסיק מיד וצ"ל דאוכל מצת מצוה בסעודה ראשונה קודם קידוש וק"ל:

בד"ה אין מפסיקין בהתחילו בהיתר איירי דבהתחילו באיסור מודה ר"י דמפסיקין כו' עכ"ל הא דנימא דפליגי בהתחילו בהיתר ואפ"ה ר' יודא קאמר דמפסיקין מוכח שפיר מהך עובדא דמייתי שהיו מסובין והתחילו בהיתר שהרי ר' יודא היה שם אבל מ"ש דבהתחילו באיסור והיינו בע"פ מודה ר"י אין זה מוכרח אלא מסברא קאמרי הכי ומיהו לקמן בפרקין מהא דקאמרינן סוף סוף מאי רבותא דאגריפוס כו' יש להוכיח כן ועי' פירש רשב"ם שם ודו"ק:

דף ק:

גמ' מאי מפסיקין לאו כו' לא למפה ומפסיקין דקתני בברייתא בדברי ר"י לא בעי למימר נמי דהיינו למפה דלישנא דמפסיקין סתמא לא משמע אלא עקירת שלחן אבל הכא

בדברי שמואל סמיך אאידך מימרא דשמואל דנקט מפה וה"ק כשם שמפסיקין לקידוש בפריסת מפה כדאמר שמואל לעיל כך מפסיקין להבדלה בפריסת מפה לחוד ולא בעי עקירת שלחן כדאמר ר' יודא סתם מפסיקין ודו"ק:

בפרשב"ם בד"ה ה"ג רבה בב"ח כו' תנ"ה כו' ושוין [כו'] אין מביאין כו' עכ"ל ור"ל דל"ג תנ"ה כוותיה דשמואל ושוין שאין מביאין כו' ועיין במרדכי ורא"ש לקיים גירסא זו וק"ל:

בד"ה ושוין כו' שיבשו למעלה הספרים וכתבו ושוין שאין מביאין כו' כצ"ל:

בד"ה כאן קודם ט' שוין שמתחילין לאכול ומשהתחילו בהיתר כו' עכ"ל דהא ודאי לא אצטריך למתני דמתחילין קודם ט' וכי תעלה על דעתך שאסור להתחיל מן השחר אלא דאשמעינן לרבי יודא כיון שהתחיל בהיתר מותר לו לאכול עד שתחשך ובמרדכי תירץ בזה בע"א ע"ש:

תוס' בד"ה שאין מביאין כו' והטעם כו' דתיתי סעודתא ביקרא דשבתא וי"מ זכר למן כו' עכ"ל האי טעמא דתיתי ביקרא כו' הוא טעם לכולי מלתא בין לדידהו שלא היו מביאין שולחנות שלהן ואם הביאו פורס כו' ובין לדידן דמביאין לכתחלה ופורסין אותן כפרשב"ם אבל האי טעמא דזכר למן אינו רק לדידן דרגילין לפרוס אבל ליכא טעמא למה שלא היו מביאין כלל ודו"ק:

בד"ה ידי קידוש כו' מדפריך לשמואל ל"ל לקדושי בבי כנישתא כו' עכ"ל [ב] ועוד יש להביא ראיה מדאמר רבה לתלמידים טעימו מידי אע"ג דהיה בדעתן לאכול כ"א בביתו וכ"ה במרדכי ע"ש:

בא"ד ולאו דוקא נקט בירושלמי קידוש בבית זה ונמלך לאכול בבית אחר כו' עכ"ל ר"ל דמבית לבית דנקט לאו ממש הוא דאל"כ בלא נמלך נמי אלא שהיה בדעתו לאכול במקום אחר לא יצא לשמואל כמ"ש התוס' דהכי מוכח בשמעתין אלא דמבית לבית דהתם היינו ממקום למקום וכה"ג כתבו התוס' לקמן גבי שינוי יין מיהו הא דרב ק"ק דלא שרי בירושלמי לרב אלא כשלא היה בדעתו לאכול במקום שקידש ואמאי נקט בכה"ג ומי שסוכתו עריבה כו' הא אפילו מבית לבית ממש נמי שרי לרב בשמעתין ויש ליישב וק"ל:

בד"ה ידי יין כו' ת"ל דפטרו יין כו' ודוחק לומר בשלא שתו יין בתוך הסעודה כו' עכ"ל אבל לפני הסעודה אינו דוחק לומר בשלא שתו יין ובכה"ג איכא למימר דפליגי התם אם יין שבתוך המזון פוטר את שלאחר המזון והתוס' כתבו שם דאיירי דפליגי בשלא היה להם יין לפני המזון ובכה"ג קאמר התם שבא להם יין אחר המזון ולא היה להם בתוך המזון גם לפ"ז דוחק הוא לומר שהיה להם לפני המזון ולא היה להם תוך המזון ודו"ק:

בא"ד אבל אם נמלך כו' צריך לברך אחריו ברכה מעין ג' עכ"ל כתב מהרש"ל ואין דעת הרא"ש כן לברך ברכה אחרונה על יין שלפני המזון כו' עכ"ל ע"ש ולא ידעתי היכן מצא כן בדברי הרא"ש שהרי הרא"ש כתב ואפי' בחול ודעתו לשתות יין כו' א"צ ברכה אחרונה והיינו כדברי התוס' בעצמם וק"ל ע"ש:

דף קא.

בד"ה אבל ממקום למקום כו' כי היכי דלא חשיב שינוי מקום בסמוך כו' עכ"ל דהכי הוי גרסי' לקמן גבי שינוי מקום אבל מפינה לפינה לא וכך היא גירסת הרי"ף והרא"ש וזה שכתבו כי היכי דלא חשיב שינוי מקום כו' דכ"ש הוא כיון דידי יין יצאו מפינה לפינה כ"ש ידי קידוש דהא לרב מבית לבית ידי יין לא יצאו ידי קידוש יצאו ולמאי שכתבו ומיהו י"ס דגרסי' הכא מפינה לפינה כו' רוצה לומר דלפי זה קשה הכא אליבא דשמואל ועיין ליישב בזה בר"ן ודו"ק:

בד"ה טעימו מידי כו' להשלים ג' סעודות שבת כמו בסוכה כו' עכ"ל ר"ל כמו בסוכה בפרק הישן לר"א אם לא אכל בראשון דמשלים באחרון במיני תרגימא וע"ש בתוס' ודו"ק:

בד"ה ובקידושא כו' שלא לאכול בלא נר כדפי' בקונטרס כו' עכ"ל אין פירושו דאסור לאכול ולקדש בלא נר שבת דזה אינו מוכח מפי' הקונטרס אלא שלא תאכלו בלא נר אבל אם היה רוצים לאכול בלא נר היו יכולים לקדש כו' וכן מפורש ברא"ש וק"ל:

בד"ה שינוי יין כו' וצריך לברך הטוב והמטיב בין בשעת סעודה כו' עכ"ל ולא כדעת האומר כיון דיחיד אין מברך הטוב והמטיב דמשמע הטוב לי ומטיב לאחריני ובשעת סעודה דאין בית הבליעה של חבירו פנוי לא יברך הטוב והמטיב וק"ל:

בא"ד ודוקא ביין מברכין לפי שזיבלו כרמיהן בדמיהן של ישראל כו' עכ"ל דלכך אין מברכין הטוב והמטיב על רבוי בשר כמ"ש הר"ן גאון ועיין במרדכי וק"ל:

דף קא:

גמרא ל"ש אלא מבית לבית אבל מפינה לפינה לא כו' כצ"ל לגירסת התוס' לעיל וכ"ה ברי"ף והרא"ש ע"ש:

שם וטעמא דהניחו שם זקן כו' אבל לא הניחו שם זקן כו' בלאו דיוקא ה"מ לאקשויי מגופה דברייתא בסיפא ועיין במרדכי ודו"ק:

פרשב"ם בד"ה קשיא לר"ח כו' דאילו לר"ח אפילו לא חזרו כו' והכא מוכח דאפילו חזרו כו' עכ"ל לכאורה [א] ומאי קושיא דהכא בחזרו כיון דטעונין ברכה למפרע כשהן חוזרין

ה"ל גמר סעודה בברכת המזון ובעי נמי ברכה לכתחלה אבל כשלא חזרו אי אפשר להן לברך שם ברכת המזון דטעונין ברכה לאחריה במקומה כשירצו לאכול שם אין להם לברך לכתחלה כיון שלא ברכו ברכת המזון עדיין לא נגמר סעודתן ולפי הפי' שכתבו התוס' דהיסח הדעת לא בעי אלא ברכה ראשונה וכשחזרו נמי אין מברכין ברכת המזון רק ברכה ראשונה ניחא ודו"ק:

תוס' בד"ה אלא בדברים כו' אבל בברייתא דת"כ דרב חסדא גרסי' יין כו' עכ"ל וכמ"ש רשב"ם לקמן דאל"כ אמאי לא מייתי כרב חסדא מדרבנן דר"י וק"ל:

דף קב.

פרשב"ם בד"ה להודיעך כחו כו' כח דאיסורא עדיף עכ"ל. כתב מהרש"ל [ב] ואני אומר אדרבה הכא הוא כח דהיתרא שמיקל לברך עוד ול"ח לברכה לבטלה כו' לאפוקי רבנן דמחמרי שלא לברך כי הברכות אינן מעכבות עכ"ל ואני אומר דלא שייך הברכות אינן מעכבות אלא בברכת המצות אבל בברכת הנהנה כי הכא אסור לאכול בלא ברכה דכאלו מעל ולהכי הוה קולא דלא יברך כרבנן ודו"ק:

תוס' בד"ה כשהן יוצאין כו' וכן פירש רשב"ם ור"ח לקמן אתסר לכו למשתי עד כו' עכ"ל והרא"ש כתב בשם רשב"ם להיפך אבל בפי' רשב"ם לפנינו לא ידעתי להכריע ע"ש:

בא"ד ואין הלכה כאותן ברייתות אלא אפי' כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בזה עי' בחדושנו בפ' כסוי הדם וק"ל:

בד"ה ועקרו רגליהם כו' שצריך לברך בהמ"ז כו' עכ"ל עי' בחדושנו שם:

בד"ה ת"כ דרב חסדא כו' ואע"ג דחזרו מייתי ראייה כו' עכ"ל ולעיל דקשיא ליה מחזרו לרב חסדא ולר' יוחנן היינו במכ"ש כמו שפי' רשב"ם:

דף קב:

פירוש רשב"ם בד"ה ולימרינהו כו' דאילו לרבי יודא כיון דמפסיקין וצריך עקירת שלחן צריך שתי כוסות עכ"ל וקרוב לזה כתבו התוספות אבל לא ידעתי מי הכריחם לזה דאימא דהמקשה הכא אכתי לא אסיק אדעתיה הא דאין עושין מצות חבילות גם לא ידע לפלוגי בין חדא מלתא ובין תרתי מלתא ושפיר פריך נמי לר' יודא ויש ליישב ודו"ק:

תוס' בד"ה ה"ג ראשון כו' מנליה לעיל דמפסיקין לר"י בעקירת שלחן קודם קידוש כו' עכ"ל דמשום דליתי סעודתא ביקרא דשבתא אין לעוקרו כדתניא לעינ ושוין כו' ואם הביא פורס מפה ומקדש וק"ל:

בד"ה שאין אומרים כו' כי אין נכון לברך פעמים כו' עכ"ל וצ"ל דיש לחלק בין בהמ"ז ושבעה ברכות ובין בהמ"ז וקידוש וכן ברכת ארוסין ונשואין דמברכין ב' פעמים בפ"ה וק"ל:

בד"ה מניחו לאחר כו' אלא י"ל דודאי בחנם כו' אבל כשאין לו אלא כוס א' מותר לאכול כו' עכ"ל יש לדקדק דהדרן קושין לדוכתין דמאי דקשיא להו לפי' הר"ן גאון דאין להוכיח מהך ברייתא דאיירי בטעם בהיתר אטעם באיסור דהיינו טעם מבדיל כן יש להקשות אתירוץ זה דבאין לו אלא כוס א' אוכל בהיתר קודם הבדלה ואין להביא מיניה ראיה אטעם מבדיל באיסור ודו"ק:

בד"ה דאית ליה ואמר רב יקנ"ה כו' ועוד דבסמוך דפריך מיקנה"ז לימא דבשמיני וכו' עכ"ל ק"ק אהא דפריך מיקנ"ה ומשום דאית ליה כוסות נמי נימא דבי"ט ראשון של חג או שבועות איירי דאין לו כוסות טובא ועיין בזה במרדכי באורך וק"ל:

דף קג.

גמרא ורבה אמר יהנ"ק ולוי אמר קני"ה כו' כצ"ל לפי גירסת התוס' ורשב"ם מהפך לוי במקום רבה ורבה במקום לוי ולכל הגירסות צ"ל יהנ"ק קודם קני"ה וק"ל:

בפרשב"ם בד"ה ורבה אמר יהנ"ק כו' דלוי אמר מעין שניהם כו' עכ"ל עי' במרדכי:

בד"ה קני"ה ס"ל כו' והאי דלא מקדים יין מקמי מאור כו' שא"כ היה נראה על הקידוש כו' עכ"ל דליכא למימר דא"כ הוה מקדמי ליה נמי מקמי קידוש דה"א דרוצין להבדיל בין קידוש להבדלה בכל היכולת וק"ל:

בד"ה נקי"ה כו' ה"נ קודם לקידוש שהרי נהנה בו תחלה והרי א"א לאומרו בין יין להבדלה כו' עכ"ל נראה דר"ל דבלאו טעמא שהרי נהנה בו תחלה נמי הרי א"א לומר נר בין יין להבדלה כו' דא"כ יש כאן הפסק בין יין להבדלה וכמ"ש לעיל דהשתא היה נראה היין על הקידוש ולא על הבדלה אבל במוצ"ש דבעלמא דליכא קידוש מקדמי ליה ליין ולקמן למ"ד נהי"ק נמי ה"מ רשב"ם לפרושי דמאור קדים מטעם שהרי נהנה בו תחלה ודו"ק:

תוס' בד"ה לא הוו ידעיתו כו' לא היה כוס כ"א למברך והיו מסתפקים אם כו' עכ"ל דבבית ריש גלותא היו רוב עם ולא היו סומכין כולן לשתות כך מפורש במרדכי ע"ש:

בד"ה אנא דעבדי כו' דהא פסקינן בברכות דברים הבאים שלא מחמת הסעודה אחר הסעודה כו' עכ"ל בפרק כיצד מברכין כתבו התוספות דל"ג הכי אלא לאחר הסעודה גרסי' ותו לא וקאי בין אדברים הבאים שלא מחמת הסעודה ובין אדברים הבאים מחמת

הסעודה ומסוף דבריהם בדבור זה דביין אפילו לאחר הסעודה א"צ לברך דלעולם חשיב מחמת סעודה כו' מוכח דהוה גרסי' התם כמ"ש הכא ולא כמ"ש התם ודו"ק:

דף קג:

גמרא א"ל לא סבר ליה מר אבוקה להבדלה מצוה מן המובחר כו' וא"ת אמאי לא השיב לו מתחלה האמת כמו שהשיב לו עתה לבסוף כו' עיין במרדכי באורך וק"ל:

בפרשב"ם בד"ה אסור לכו למשתי כו' ובה"ג נמי כתב דלא בעי לברוכי ברכת היין לאחריו עד לאחר ברכת המזון עכ"ל מפירושו נראה דלדעת ה"ג בעי מיהת ברכה לאחריו לאחר בהמ"ו וליתא דלדעת ה"ג לא בעי ברכה לאחריו גם לאחר בהמ"ז כמ"ש הרא"ש והמרדכי בשמו וכ"כ התוספות לקמן וק"ל:

תוס' בד"ה רב אשי כו' וא"ת א"כ אמאי מברכין בכוס שני שאחר הגדה בפ"ה כו' דלא הוי הפסק כדאמר הכא כו' עכ"ל אע"ג דבברכת המזון לא קי"ל כרב אשי והוי הפסק דעקר דעתי' ממשתי ס"ד לפי קושייתם דהגדה לא הויא הפסק לכ"ע ומדרב אשי גבי בהמ"ז נשמע לכ"ע גבי הגדה ועיין בראש לקמן אדברי הרי"ף גבי ארבע כוסות וי"ס שהגיהו כל זה בדברי תוס' וז"ל אפי' תהא הגדה טעונה כוס א"צ לברך כיון שכבר בירך על כוס ראשון בשלמא בכוס בהמ"ז צריך לברך דהוי הפסק כדקאמר הכא כו' והיינו למאן דפליג ארב אשי ואין צורך להגיה דמדרב אשי נשמע לכ"ע גבי הגדה כפי סברתם דהשתא וה"ה דה"מ להקשות כן בכוס אחרון שלא לברך בפ"ה למאי דס"ד השתא דהגדה והלילא לא הוי הפסק ובתירוצם ניחא הכל דהגדה והלל מפסיק שפיר כמו בהמ"ז לדידן וק"ל:

בא"ד דהויא הגדה הפסק צריך לברך אחר ירקות בורא נפשות כו' עכ"ל זהו לשיטתם לקמן דבורא פרי האדמה דירקות אינו פוטר את המרור אלא דברכת המוציא פוטרתו דהוי כדברים הבאים מחמת הסעודה ודלא כפי' רשב"ם עיין לקמן:

בא"ד וגם נראה לברך אחר כל ד' כוסות על הגפן חוץ מכוס שני כו' עכ"ל דכוס שני פוטר היין שבתוך הסעודה וכ"ה במרדכי משא"כ בשאר כוסות דהוי הפסק אחריו בהגדה כמו בבהמ"ז אבל הרא"ש חולק בזה ועיין דבריו לקמן על הרי"ף:

בד"ה וקאמר רב כו' דדייק מדלא תיקנו יין לבסוף כו' עכ"ל משאר קידוש או הבדלה לא הוה קשיא ליה כיון דלא הוה הרבה ברכות ודאי דאינו מפסיק כמו בהמ"ז דאית ביה הרבה ברכות אבל ביקנ"ה הוי ס"ד דרב אשי דהוו נמי הרבה ברכות וה"ל לתקן יין לבסוף דלא להוי כ"כ הפסק בין בפ"ה לשתייה כמו בבהמ"ז ודו"ק:

דף קד.

בד"ה בעי למימר כו' ואת יום השביעי משמת ימי כו' חש"מ דשרי דבר האבוד ובשבת אסור זה חלוק שבת מי"ט כו' עכ"ל אין זה הפירוש מדוקדק דמאי זה חלוק שבת מי"ט דהא יו"ט גופיה חלוק בזה מחש"מ ויותר נכון בזה הפי' שכתב הרא"ש דיום טוב של חג הוא חלוק בדבר אבוד מששה ימים של חה"מ וחשיב לה התם הבדלה אחריתא אלא דבין יום השביעי לששת ימי המעשה לא חשיב כיון דמעין חתימה היא בעלמא אחר הג' א"ל נמי הכי ואינה מן המנין ע"ש גם עיין במרדכי עוד דרך אחרת בזה וק"ל:

בד"ה בין יום כו' מעין חתימה היא ה"נ הוי מצי למפרך הא לא כתיבא כו' עכ"ל לא הבנתי [ג] דבריהם כיון דקושטא הוא דמעין חתימה היא לא תקשי ליה הא לא כתיבה דמעין חתימה היא ולא ממנינא היא בין לפי סברת המקשה ובין לפי המתרץ ולהכי לא פריך ליה אלא כיון דמעין חתימה היא ולא ממנינא היא דלא כתיבא הא בצר לה חדא וק"ל:

דף קד:

בד"ה כל הברכות כו' שאינם ברכה אלא שבח ותפלה בעלמא כו' עכ"ל לכאורה תפלה אינו מביא ברכה ודבריהם לקמן סותרים בזה שכתבו לקמן גבי אשר גאלנו דאין כולה הודאה דיש בה הפסק תפלה שיגאול אותנו ואין לחלק בזה בין ברוך דתחלתה ובין ברוך דסופה ונראה להגיה הכא אלא שבח ותהלה בעלמא ותו לא מידי וק"ל:

בד"ה חוץ מברכה כו' שהכל ברא לכבודו ויוצר האדם ואשר כו' שפותחין בברוך פירש"י כו' עכ"ל מדבריהם נראה דהא דקשיא ליה נמי בשהכל ברא לכבודו היינו אפתיחתה בברוך? כמו ביוצר האדם ואשר יצר דקשיא ליה נמי אפתיחתה בברוך אבל מפרש"י שם נראה דלא קשיא ליה בשהכל ברא לכבודו רק אחתימתה דלא חתמו בה בברוך אבל אפתיחתה בברוך ניחא ליה כיון שהיא תחלת שבע ברכות ויש ליישב דבריהם הכא שהיא סמוכה לבורא פרי הגפן כמ"ש התוס' לקמן גבי קידוש דפריך בירושלמי דלא לפתוח בה בברוך מהאי טעמא ודו"ק:

בא"ד זו היא חתימתן ובאשר יצר את האדם צריך לפתוח בברוך שאם כו' עכ"ל כצ"ל:

בא"ד ולא הוה הפסוקים הפסק כמו ברכה אחרונה שבק"ש כו' דברכה שאחר פסוקים אין צריך פתיחה כו' עכ"ל לפי זה קשה מברכה אחרונה לקורא בתורה אמאי פותח בברוך ועיין תירוץ לזה בתוספות פרק שלשה שאכלו גם קשה מברכה אחרונה דמגילה

ועיין בזה בר"ן פרק הקורא עומד אך קשה מברכה שאחר הפטורה למה פותחת בברוך ודו"ק:

בא"ד ובירושלמי פריך והרי גאולה כו' והרי סופה כו' עכ"ל עיין בזה באורך בתוספות פרק היה קורא:

בא"ד ופריך והרי נברך כו' דהוי ברכה בפני עצמה כו' ומתחיל ברכת הזן בברוך כו' עכ"ל ק"ק לפירוש ר"ת דלעיל מאי קושיא כיון דנברך שאכלנו ברכה קצרה היא אם לא היה ברכת הזן בברוך היה נראה הכל ברכה אחת ויש ליישב ודו"ק:

דף קה.

בפירשב"ם בד"ה ולא אמרן אתחולי לא אלא חמרא כו' עכ"ל לא ידענא מי הכריחו לפרש דהאי לא אמרן קאי אלפני פניו אאתחולי ולא אאפסוקי דלפניו דקאמר אבל בשתיה לא ואפשר דלא שייך אפסוקי במיא והנהו דמייתי עלה נמי משמע ליה דבאתחולי קאירי ודו"ק:

תוס' בד"ה וה"מ דאכלי כו ותימה שלא נהגו לאכול בין מנחה למעריב כו' עכ"ל ר"ל אפי' בחול וזה שכתבו ובקושי התירו ערב י"ה לאכול אחר וידוי כו' אבל לשון הרא"ש ומרדכי שלא נהגו לאכול בין מנחה למעריב בשבת ע"ש:

דף קה:

בד"ה ש"מ תמני תימה דהמ"ל תשע כו' ולפי' רבינו נסים דמיירי כשהתחיל לאכול מבע"י כו' עכ"ל דהשתא באיפסוקי ליכא חידושא באין לו אלא כוס אחד דביש לו נמי עוד כוס אחר מותר לאכול קודם הבדלה וק"ל:

בד"ה ש"מ המבדיל כו' שסוברת שא"צ כו' בזו ובזו ינוחו לו כו' ואע"ג דאיכא דלא כו' עכ"ל נראה [ג] בכוונת דבריהם כיון דאיכא ברייתא התם דינוחו ברכות משמע דמדינא לא בעי להבדיל בשניהם אלא דמצוה מן המובחר היא להבדיל בשניהם וה"א דהך ברייתא דהכא נמי אית ליה הכי ודמשמע הכא דודאי הבדיל בתפלה כו' לאו משום דמדינא צריך להבדיל בשניהם דהא איכא דלא מבדיל כו' אלא משום דרוב בני אדם כו' והיינו משום דינוחו ברכות כו' כדקאמר התם מיהו ק"ל דא"כ מאי קאמר הכא ש"מ המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס דמשמע מדינא וליכא למימר דהא פשיט ליה שפיר מברייתא דהמבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס אבל המבדיל על הכוס דצריך שיבדיל בתפלה אימא לאו מדינא היא הא ליתא דהסוגיא דהתם מוכחא דק"ו הוא ומה

תפלה דעיקר תקנתא הוא אמרי' המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס המבדיל על הכוס דלאו עיקר תקנתא הוא לכ"ש והיה נראה לומר דרצונם לומר דרבא דהתם לית ליה פשיטותא דהכא דהמבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס אבל אם כן מאי קשיא להו והכא דמשמע ליה דודאי הבדיל בתפלה כו' אימא דקושטא דרבא דהתם לא ס"ל הכי אלא דקושטא הוא דלא הבדיל בתפלה וליכא למשמע מינה דהמבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס וע"ק דהך דקתני התם המבדיל בזה ובזה ינוחו כו' לא קאי הכי דאדחיא לה התם אלא דהכי קאמר המבדיל בזו ואין מבדיל בזו ינוחו ברכות כו' וצ"ע ודו"ק:

בד"ה ש"מ ברכה כו' וא"ת לר"ג דאמר כו' דכל ז' מילין טעונין ג' ברכות כו' עכ"ל כצ"ל אבל אם בהמ"ז לא היה טעונה כוס רק בג' ע"י זימון לא הוי [ד] קשיא להו מהא דר"ג דבז' מינין ליכא זימון דאין מזמנין על הפירות וק"ל:

בד"ה וש"מ כוס כו' ע"כ כלי אחד דאי לענין דליכא ב' רביעית כו' דאפי' אמשהו מברך שלא יהנה כו' עכ"ל דהיינו לשתות העודף על ידי שפיכה בכלי שני אם יש לו ובהא ודאי לא הוה אשמעינן מידי דודאי יש לברך ברכת הנהנין אפי' אמשהו וקצת קשה דהשתא נמי דאין לו עוד כלי אחר וטעם העודף בידיה מאי אשמעינן אטו משום דשתי ליה מידיה יפטור מברכת הנהנין ויש ליישב ודו"ק:

בד"ה ש"מ טעם מבדיל ולא ימתין עד כו' עכ"ל הא לא אצטריך לאשמעינן דאחר שאכל בעי לאבדולי דהא מלתא שמעינן לה שפיר מהא דקאמר דמבדיל והולך כל השבת כולה אלא דאשמעינן אם אכל במוצאי שבת מצי לאבדולי בלילה אחר כך ולא בעי להמתין עד למחר כמו בקידוש דאיכא למ"ד דאם טעם בלילה קודם קידוש ימתין בקידוש עד למחר כדלקמן וק"ל:

דף קו.

בד"ה זוכרהו על היין כו' אבל על היין לא הוה אלא מדרבנן דאימא כדמשמע כו' עכ"ל ומהא דאיכא למ"ד דמקדשין על השכר ליכא ראיה דאימא חמר מדינא הוא וק"ל:

בד"ה דהוה גחין כו' כולן זקוקין לככר אחד מה דאמר ר"י כו' עכ"ל כ"ה בכל נוסחת לשון התוספות שלפנינו ומדלא מחלק ירושלמי אלא בהכי מוכח דאין חילוק בין המוציא לקידוש כמו שרצו לחלק לעיל ולכך כתבו ומשמע נמי אם אין כוסו בידו אפילו שפך כו' דהא דומיא דהכי קאמר בזקוקין לככר א' שאסורין לטעום עד שיטעום המברך וכן בהיפוך אם יש ככר לכ"א אין צריך להמתין דומיא דיש לכ"א כוסו בידו וק"ל:

דף קו:

פי' רשב"ם בד"ה נטל ידיו לא יקדש כו' דהא אפילו קידוש דבמקום סעודה הוא כו' עכ"ל היינו לדידן דקי"ל כשמואל דבמקום סעודה הוא דבהא דנטל ידיו לא יקדש ליכא מאן דפליג ארב מיהו לרב קיימינן הכא דס"ל יש קידוש שלא במקום סעודה ודו"ק:

בד"ה דחביבא ליה כו' מי שאין לו כוס יין ובמקום שרגילין לשתות יין כו' ודי לו בהבדלת תפלה כו' אבל במקום שאין רגילין ביין ה"ל שכר חמר מדינה ומבדיל עליו וק"ל:

תוס' בד"ה מקדש אריפתא כו' וכ"ש דלענין נטילה לא הוי הפסק כו' עכ"ל ר"ל דכבר סמך ברכת המוציא לנטילה מה שאין כן במקדש על היין שהוא קודם המוציא יהיה הפסק בין נטילה לאכילה ר"ל ברכת אכילה דהיינו המוציא וק"ל:

בא"ד ובירושלמי כו' ואין מקדשין בלא יין אר"י בר בון נהיגין כו' משמע שאין מקדשין על הפת כו' עכ"ל עיקר ראייתם מהא דר"י בר בון וכ"ה בראש אבל במרדכי לא הביא מהירושלמי אלא מהא דאין מקדשין בלא יין ולא ידענא מאי אולמא ליה מברייתא דלקמן דקתני בה בהדיא אין מקדשין אלא על היין ויש ליישב ודו"ק:

בא"ד וצ"ע אם מקדשין על השכר היכא דהוי חמר כו' וכן ההיא דירושלמי כו' דלא אתי למעוטי אלא כשאינו חמר מדינה כו' עכ"ל התימה לדבריהם כשאינו חמר מדינה אמאי קאמר הירושלמי דמבדילין בלא יין הא באינו חמר מדינה לכ"ע נמי אין מבדילין (בו) עליו וכ"ה בראש ע"ש ודו"ק:

בד"ה טעם אינו כו' ואם תאמר למאי דפי' לעיל אף ידי יין יצאו כו' עכ"ל ר"ל כיון דלר"י דקאמר אף ידי יין יצאו היינו דוקא בכה"ג בששתו בב"ה לשמואל נמי דקי"ל כוותיה דאף ידי קידוש לא יצא היינו נמי בכה"ג אירי אפילו בשתו בב"ה וא"כ איך יקדש שוב בביתו בלילה כיון שטעם וק"ק דמאי קושיא דאימא דקושטא הוא לשמואל דאף ידי קידוש לא יצא ולא יקדש בלילה כיון שטעם עד למחר ביום ויש ליישב ודו"ק:

דף קז.

פרשב"ם בד"ה מקדש אשיכרא ואע"פ שהיה יין כו' עכ"ל דאי לאו [א] יין בעירו ה"ל שכר חמר מדינה והוה שרי לקדש עליו לכ"ע וק"ל:

תוס' בד"ה אמימר כו' ובט"ב כו' להבדיל אחר התענית כו' עכ"ל אע"ג דכבר עבר יום א' מבדילין כמ"ד דמבדיל עד רביעי וק"ל:

בד"ה אם טעם כו' אבל לעוג מלך הבשן בעי טפי כדאמרינן התם עכ"ל ר"ל דאמרי' התם לענין חיובי יוה"כ דבשתיה בדידיה מיתבא דעתיה ולא בדחבריה וה"ה לקידוש וא"כ

רוב רביעית דנקט ע"כ היינו דוקא באדם בינוני ומה שיש לדקדק שם בדבריהם ע"ש בחדושינו ודו"ק:

דף קז:

בד"ה דילמא אתי כו' דתרי גוני אכילה גסה אחת שנפשו קצה כו' עכ"ל וק"ק דאכתי מאי פריך בההיא דנזיר רשע קרית ליה נהי כו' אימא דבהך אכילה גסה שנפשו קצה מלאכול איירי ושפיר נקרא רשע ויש ליישב ודו"ק:

בא"ד ופי' אחר עיקר שפירש דנקט מצה דבאכילה מועטת הוי אכילה גסה עכ"ל לפי התירוץ שכתבו לעיל דאין לקרותו רשע כיון שקיים מצות פסח כו' דאכילה לא מעכבת בפסח י"ל דנקט מצה דודאי אכילה מעכבה בה דבעשית מצה ליכא מצוה וק"ל:

דף קח.

בד"ה רב ששת הוה יתיב בתעניתא לאו דוקא כו' עכ"ל ר"ל כיון דלאו משום עינוי לא היה אוכל לא ה"ל למקרי תעניתא דמשמע דקביל עליו וק"ל:

דף קח:

בפי' רשב"ם בד"ה וה"ג כמו כו' וקס"ד דשמואל קאמר רביעית בין כולן כו' עכ"ל ר"ל רביעית בין כולן עם המים אבל היין אינו בין כולן רק רובע רביעית וכן בברייתא רביעית קאמר בכ"א וא' היינו כל א' וא' עם המים דיין לא הוי בכ"א רק רובע רביעית כך הבין רשב"ם בפרש"י שלפנינו וע"ז הקשה רשב"ם דמאי קשיא ליה למקשה והלא ברייתא סתמא קתני כו' ואיכא לפרושי נמי דבין כולן קאמר רביעית עם המים וכשמואל ובתוספות יפורש שלא הבינו מפרש"י כן ודו"ק:

תוס' בד"ה שתאן חי כו' ור"ת פי' דחי כו' היינו בברכת הארץ כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בזה עיין בחדושינו ריש פרק המוציא יין ע"ש:

בד"ה ואת אמרת כו' אית ספרים דגרסי מאי כדי מזיגת כו' בין כולם קאמר דהיינו רובע רביעית כו' ורשב"ם נמי הקשה הלא ברייתא סתמא כו' עכ"ל ק"ק לפי דרכם שכתבו לאית ספרים דהמקשה נמי הוה מפרש הברייתא רביעית חי בין כולן א"כ לא תקשי קושיית רשב"ם שהקשה לפי דרכו בפי' רבינו דהמקשה הוה ס"ד דבכ"א קאמר בברייתא דבעי רביעית ויש ליישב דלאו ממש קושיית רשב"ם קאמרי אלא כיון דסתמא קתני בברייתא אימא דבין כולן רביעית ע"י מזיגה קאמר דהיינו כשמואל אבל קשה אם כן

לפי זה הגירסא נמי שכתבו דגרסינן אידי ואידי חד שיעורא הוא וע"כ הוה ידע המקשה דשמואל כדי מזיגה לכ"א קאמר דהיינו רובע רביעית יין חי לכ"א דאל"כ תקשי ליה כמו שהקשו מכוס של ברכה וא"כ כיון דברייתא סתמא קתני אימא דרביעית דברייתא בכ"א ע"י מזיגה קאמר ולא תקשי לשמואל וצ"ע ודו"ק:

בא"ד וסבר דכוס של ברכה בעי רביעית יין בין חי בין מזוג כו' עכ"ל ר"ל דכך סבר אביי אבל (א) על רובע רביעית חי אינו חייב לאפוקי לפירוש רש"י דהתם דחייב נמי לאביי על רובע רביעית יין חי ומיהו לכאורה דרביעית [מזוג] נמי לאביי למאי דמוכח לה מרבי נתן כמ"ש התוס' משמע דאינו חייב אלא בכולו חי וכן נראה לכאורה מדברי התוס' שם אבל התוספות דהכא מיאנו בזה דלא גרע רביעית מזוג משאר כל המשקים דקתני התם דהוו ברביעית לכולי עלמא והתוספות התם נמי לא נקטו רביעית יין חי אלא לאפוקי רובע רביעית יין חי ודו"ק:

דף קט.

גמרא אמרו עליו על רבי טרפון שהיה מחלק כו' חוטפין מצה כו' כדי שישאלו תניא כו' כצ"ל:

שם שנאמר ושמחת אתה וביתך במה משמחם כו' כצ"ל לפי דברי התוספות וק"ל:

תוס' בד"ה שנאמר ושמחת וכו' גבי מעשר שני כתיב בפרשת ראה ולא כו' כצ"ל:

בד"ה רביעית של תורה כו' וי"ל דבירושלמי איירי באצבעות צפרים כו' עכ"ל ביאור דבריהם בכל זה ע"פ מ"ש בכמה מקומות דבירושלים הוסיפו שתות מלבר על מדות מדבריות ושוב אח"כ בציפורי הוסיפו שתות מלבר על הירושלמית והשתא נמצא מהמדבריות דהכא בגובה אצבעיים וחצי וחומש אצבע עשה מהם שתותים יהיה מאצבעיים י"ב שתותים ומחצי אצבע שלשה שתותים הרי ט"ו ומחומש אצבע יהיה שתות אצבע ועוד חומש של שתות ויהיה בידך בין הכל ט"ז שתותים וחומש שתות מדבריות באו לירושלים נכנסו י"ב שתותים המדבריות בי' ירושלמית והג' שתותים יהיו ב' וחצי שתות ירושלמית והשתות וחומש השתות יהיה שתות של ירושלמית יהיה בידך בין הכל י"ג שתותים וחצי ירושלמית באו לצפורי נכנסו י"ב שתותים הירושלמית בי' צפורית ומשתות וחצי הנשאר מירושלמית עשה ממנו שתותים יהיה בידך תשעה שתותי שתות מתשעה שתותי שתות של ירושלמית יהיו ז' וחצי שתותי שתות של צפורים משתה שתותי שתות יהיה שתות א' של צפורים והשתות וחצי של שתות הוא רביעית של שתות הרי בין הכל בידך י"א שתותים מאצבעיים צפוריים ועוד נשאר רביעית של

שתות דלא בא לחשבון לדברי הפייטן ולדברי הירושלמי שלא הזכירו בגובה רק אחד עשר שתותים דהיינו אצבעיים חסר שתות והרביעי שתות הוא חלק כ"ד מאצבע כמו שכתבו התוס' לקמן דעשה מן אצבע אחד ל"ו שתותי שתות יהיה כ"ד רביעי שתות דהיינו חלק מ"ה מכל הגובה דעשה מאחד עשר שתותי שתות שתותים יהיו ס"ו שתותי שתות והם מ"ד רביעי שתות נמצא אותו רביע שתות הנחסר בחשבון לדברי הפייטן וירושלמי הוא חלק מ"ה מכל הגובה אבל אמרו תנכה זה הרביע שתות שחסר מגובה ולא בא לחשבון לפי הפייטן ולפי הירושלמי מן הרוחב שיהיה שם מותר לפי דברי הפייטן וירושלמי דע"כ צריך למעט ברוחב כיון דאיירי שם באצבעיים של צפוריים יהיה מותר הרבה במרובע על האצבעיים של מדבריות אלא דצ"ל דשם איירי באצבעיים על האצבעיים עגולות עולה לאצבעיים על אצבע וחצי דמרובע יותר על העיגול רביע כו' עכ"ל וכצ"ל ותבא על ציור דבריהם ממה שכתבו התוס' פרק כיצד מעברין בשם ר"י וז"ל אר"י דהמרובע יתר על העיגול רביע בין בהיקף בין בגוף כו' עכ"ל ע"ש וה"פ הכא שאם תקיף אצבעיים על אצבעיים עיגול סביב בחוטין דקין עד הנקודה האמצעית שבעיגול ואח"כ תחתוך (כזה) כל החוטין מן הנקודה ולמטה לשנים ותפשטם יהיה העליון ארוך ששה אצבעיים דכל שברוחבו טפח יש בהיקפו שלשה טפחים והאחרים מתקצרים והולכים עד הנקודה שהיא אצבע מן החוט העליון ויהיה (כזה) שוב חתוך כל החוטין לב' ושים הארוך בצד הקצר ויהיה (כזה) נמצא רצועה זו ארוכה שלשה אצבעיים ורחבה אצבע דהיינו שלשה חתיכות של אצבע על אצבע קח אצבע על אצבע מהם וחתוך אותו לשנים ויהיה כל חתיכה מהשני חתיכות אצבע על חצי אצבע שים אחר כך ארכם זה ע"ג זה בצד אורך הב' אצבעות הנשארים ויהיה זה המרובע אצבעיים על אצבע וחצי (כזה) והוא פחות רביע ממרובע אצבעיים על אצבעיים כי במרובע אצבעיים על אצבעיים יש ארבע פעמים חצי אצבע באורך ב' אצבעיים ובמרובע אצבע וחצי על אצבעיים אין בו כ"א שלשה פעמים חצי אצבע באורך ב' אצבעיים ואצבעיים על אצבעיים מרובעות מדברות נכנסות כו' פירוש דאצבעיים על אצבעיים מרובעות מדברות הם י"ב שתותים באו לירושלים נכנס הכל בעשרה שתותים מרובעות באו לצפורי נכנס הכל בשמונה וב' שתותי שתות מרובעות והעגולות צפורית מאצבעיים על אצבעיים הם תשעה שתותי' דהמרובע יתר על העיגול רביע דהיינו י"ב שתותי' ונמצא דהעגולות אצבעיים על אצבעיים צפוריות הם יותר ארבע שתותי שתות על המדבריות מאצבעיים על אצבעיי' מרובעות והארבע שתותי שתות הם א' מתשעה מאצבע א' דצפורי שהרי יש בו ל"ו שתותי שתות והוא בקירוב אחד מבשלשה עשר או מארבעה עשר בכל הרביעית שהרי

יש בו נ"ד שתותי שתות והרי הארבע שתותי שתות הם מותר ברוחב לדברי הפייטן וירושלמי ורביע שתות הנחסר בגובה הוא אחד מארבעה ועשרים מאצבע אחד והוא אחד ממ"ה מכל גובה הרביעית כמו שכתוב לעיל תנכה זה מזה ישאר שיעור דבר מועט מותר דבגובה לא יחסר רק חלק ארבעה ועשרים מאצבע שהוא חלק מ"ה מכולו וברוחב יש מותר חלק ט' מאצבע שהוא חלק י"ג או י"ד מכולו אלא דהירושלמי לא דק בדבר מועט ולחומרא וק"ל:

בא"ד ועוד מפרש דבירושלמי בעגולות שיכול כו' וכשתסיר שליש מגובה כו' עכ"ל ומיירי גם לפי הירושלמי ולפי הפייטן בין הגובה ובין הרוחב באצבעיים דמדבריות אלא שהשליש החסר בגובה לפי הירושלמי והפייטן יתמלא ע"י שליש המותר ברוחבו ומיהו קשה לכאורה לפי זה דאין זה מכוון דהשליש החסר מהגובה שכולו אצבעיים וחצי אצבע וחומש השליש ממנו הוא יותר מהמותר שליש של הרוחב שאינו אלא אצבעיים ולא יתמלא חסרון שליש הגובה ממותר שליש של הרוחב ואין לומר בזה דלא דק דה"ל לא דק לקולא ויש ליישב ודו"ק:

בא"ד והתם נקט חסר שתות נקט כפי הירושלמי והירושלמי לא דק כו' עכ"ל ר"ל על דברי הפייטן דאיירי בשיעור לפי החסר לא שייך למימר לא דק דאדרבה ה"ל למידק למימר דחסר חומש שהוא חשבון המכוון דאינו מאריך יותר לומר חסר חומש ממה שאומר חסר שתות אבל הירושלמי דלא בעי למימר בשיעור החסרון אלא במה שמחזיק בו מהאצבעיים נקט בתחלה שיעורים הגדולים דהיינו אצבע וחצי ואח"כ עוד שליש אצבע ולא דק לחומרא דאי הוה דק הוה הוצרך להאריך ועוד חומש אצבע וחצי חומש אצבע ולזה קאמרי התוספות דהפייטין אע"ג דלפי לשונו דנקט החסר ה"ל טפי למידק ולמנקט חסר חומש מ"מ נקט חסר שתות לפי לשון הירושלמי דלא דק לחומרא ודו"ק היטב:

דף קט:

בד"ה אמה על כו' כדאמרינן בעירובין מקומו כו' עכ"ל כצ"ל ומשמע ליה ההיא דעירובין אמה עם בגדיו שהולך בו האדם דלאו בערטילאי איירי וק"ל:

בד"ה ד' כוסות כו' מפני שממעיטות דברי ר' יודא כו' עכ"ל וה"ה דה"מ למתני ר' יודא אומר מפני שמגרעו דהא מהאי טעמא קסבר דאין תורמין מן המבושל על שאינו מבושל וק"ל:

דף קיג.

תוס' ד"ה עשה שבתך כו' אם פוחת פוחתין כו' עכ"ל עיקר הקושיא מהא דאם מוסיף מוסיפין לו ולא ניחא להו לאוקמא להוסיף בההוא דבר מועט דאמרינן לעיל דתנא דבי אליהו דמשמע דכל כמה דמוסיף מוסיפין לו וק"ל:

בד"ה דמשייר מקידושא כו' שמונע שתייתו בשביל הבדלה כו' קידוש לילה קודם כו' עכ"ל משמע להו דקידוש דהוי דאורייתא ודאי קודם להבדלה דה"ק דמשייר מקידושא דמה שמשייר אחר שעשה קידוש מניחו להבדלה ואינו שותה בסעודתו בשביל כיבוד יום ואהא קשיא להו שפיר מדאיצטריך לעיל למימר דקידוש לילה קודם לכיבוד יום משמע אבל הבדלה אינה קודמת לכיבוד יום דהיינו שתייתו בסעודה דאי הבדלה קודמת לכיבוד יום לא הוה אצטריך ליה למתני דקידוש לילה קודם לכיבוד יום דכ"ש הוא מהבדלה ואהא תירצו דהא דאצטריך לעיל למתני דקידוש לילה קודם לכיבוד יום ההוא כיבוד יום היינו קידוש יום וההוא דקידוש יום ודאי קודם להבדלה אבל כיבוד היום ממש דהיינו שתייתו בסעודה לא אצטריך ליה למתני התם דאפילו הבדלה קודמת לאותו כיבוד יום כדקאמר הכא דמשייר מקידושא לאבדלתא שמונע שתייתו בסעודתו אחר שקידש ומניח מותרו להבדלה כך נראה לי בפשיטות לפרש דבריהם ולפי זה אפי' קידוש היום קודם להבדלה לפי דרכם [א] אבל הטור אורח חיים סי' רצ"ג לא הבין השמועה כך שכתב שם אהא דאמרי' הכא דמשייר מקידושא להבדלה הלכך מאן דאית ליה חד כסא ולית ליה שיעור קידוש והבדלה שבק ליה לאבדלתא וקידושא מקדש אריפתא דכי כו' עכ"ל ע"ש והוא מפרש דמשייר אותו כוס אחד ואינו עושה בו קידוש ומניחו להבדלה ולפי דבריו אפילו הבדלה קודמת אפילו לקידוש לילה הגם שאינני כדאי להכריע בזה מ"מ נ"ל לדקדק על דברי הטור דמ"ש דלכך הבדלה קודמת לקידוש דקידושא מצי לקדש אריפתא אבל הבדלה אחמרא תקינו זה אינו דאדרבה קידוש אסמכוה אקרא דבעי לקידושא איין כדאמרי' זכרהו על היין ואף לפי' רשב"ם דלעיל דמצי לקדש אפת היינו דוקא במקום שאין יין וה"נ מצי להבדיל בתפלה דעיקר הבדלה בתפילה נתקן כדלעיל ועוד קשה דבפרק ב"מ דקאמר תלמודא דנר חנוכה עדיף מקידושא משום דפרסומי ניסא עדיף אמאי לא קאמר טעמא משום דמצי לקדש אריפתא כמ"ש הטור גם מ"ש הטור בענין זה שם נר חנוכה קודם להבדלה משום דאפשר לאבדולי בתפלה עכ"ל אמאי לא ניחא ליה בהבדלה מההוא טעמא גופיה דקאמר תלמודא דנר חנוכה עדיף מקידוש משום דפרסומי ניסא הוא ודו"ק:

דף קיג:

בד"ה ואין לו בנים כו' ומי שאין לו תפילין כו' וציצית בבגדו מיירי בשיש לו כו' עכ"ל לכאורה בציצית הוכרחו לכל זה דאם אין לובש בגד בת ד' כנפות אינו חייב לעשות ציצית אבל תפילין דחובת הגוף נינהו דודאי חייב לקנות לו תפילין ולקיים מצות תפילין ויש ליישב קצת משום ההיא דתפילין צריכין גוף נקי כו' כמ"ש בסוף דבריהם הוצרכו לזה ודו"ק:

בד"ה ג' חייהן כו' דהכא לא מיירי אלא בהנך דהוו תולדות כו' דדמי להנך ג' הקב"ה אוהבן כו' עכ"ל ק"ק לדבריהם מאי תולדות אדם שייך במי שאינו משתכר טפי מהנהו דהתם ודו"ק:

דף קיד.

תוס' בד"ה צריך לנהוג כו' דבלמד ממנו כו' אלא ב' דברים כו' עכ"ל ר"ל דבלא למד ממנו כי הכא א"צ לעשותו רבו ואלופו אלא שצריך לנהוג בו כבוד וק"ל:

בד"ה עד שמגיע כו' ומדקרי למרור פרפרת הפת רמז במשנה כו' עכ"ל ר"ל מדנקט ליה למרור בהאי לישנא ומהא דקתני במתני' הביאו לפניו מצה וחזרת כו' אינו רמוז כ"כ דאימא איזה שירצה יקדים אלא דא"א לומר שני שמות כא' וק"ל:

בד"ה הביאו לפניו מצה לפי שעקרו השלחן כו' ומיד כשעוקרין מחזירין כו' עכ"ל הוצרכו לזה לפי פירוש ר"ח דהביאו לפניו דרישא היינו הבאת השלחן ומסתמא המצה עליו אלא לפי שעקרו אותו כדי שישאלו כדלקמן ומיד כשעוקרין ומחזירין כו' ר"ל ולא מניחין אותו שם עקור עד אחר גאל ישראל שהרי צ"ל בהגדה מצה זו כו' וק"ל:

בד"ה אע"פ שאין חרוסת מצוה וא"ת אמאי לא אתי חרוסת דרשות כו' עכ"ל ה"ה דה"מ להקשות כן אפילו לר"א בר צדוק דאמר מצוה בחרוסת דודאי אינו אלא מצוה דרבנן ואתי דרבנן ומבטל מרור דאורייתא דר"א בר צדוק בזמן הבית היה ואפילו במרור בזמן הזה דהוה נמי מרור דרבנן כדלקמן מ"מ לר"י דחלוקין חביריו על הלל וס"ל דאורייתא מבטל דאורייתא וה"ה דרבנן מבטל דרבנן כדלקמן וק"ל:

דף קיד:

בד"ה זאת אומרת כו' ר"ל סבר דמתני' סתמא קתני ומיירי כו' עכ"ל הוצרכו לכל זה משום דמשמע להו דלר"ל נמי בעי ב' טיבולין משום היכרא דאל"כ תקשי ליה ל"ל תרי טיבולי כלל ליעבד ההוא חד טיבול שאחר המצות וליכוון ועיין במרדכי:

בד"ה אכלן דמאי כו' וטעמ' דההחמירו בודאי דרבנן דטבל דאורייתא מפיק כו' עכ"ל דאי בטבל מדאורייתא הוה יצא מדאורייתא ידי מצה לא הוו מחמירו ביה אפילו בודאי דרבנן טפי מבדמאי וק"ל:

בד"ה ב' מיני בשר כו' לכך נראה דתרווייהו מבשלין כו' עכ"ל לכאורה תרוייהו צולין הל"ל לבן תימא ואפשר דאין לחוש לצלותן כיון דאינן באין חובה אלא לזכר בעלמא ולשון תבשילין הכי משמע להו דלא בעי לצלותן וק"ל:

בד"ה אמר רב הונא כו' רב הונא סבר כר"ל כו' ואפי' אית ליה שאר ירקות כו' עכ"ל כצ"ל דהיינו שאין לו לטרוח אחר שאר ירקות כמ"ש לעיל לר"ל דע"כ ס"ל לרב הונא כר"ל דאל"כ היאך יברך בטיבול שני כיון שכבר יצא בטיבול ראשון ה"ל ברכה לבטלה כמ"ש לקמן ודו"ק:

דף קטו.

בד"ה מתקיף לה כו' והתם לא מייתי מאכלו כו' לא בעינן כוונה כולי האי כמו בתפלה ותקיעה כו' עכ"ל [א] צ"ע לחלק התם בהכי דהא רבא מייתי התם מכפאו ואכל מצה אתקיעה ועיין שם בתוספות תירוץ אחר בזה וק"ל:

בד"ה והדר אכל חסא כו' דהגדה הוה הפסק כו' ולא מפטר בברכה של טיבול ראשון כו' עכ"ל היינו בברכת בורא פה"א שהוא ברכת הנהנה ה"ל הגדה הפסק אבל בברכת מרור לא הוה הפסק כמ"ש התוספות לעיל לרב חסדא מ"ד אשופר כו' וק"ל:

בא"ד למה שאר ירקות באין תחלה כו' ולא שייך כאן חבילות אלא בתרי כו' עכ"ל שכתב שם הטעם שאין לומר ב' ברכות כאחד כו' דהיינו דאין עושין מצות חבילות ועל זה קאמרי דהכא שייכי ב' ברכות כא' כיון דאינה אלא מצוה א' ואינה דומה לקידוש ולבהמ"ז כדלעיל וק"ל:

בד"ה אתי מרור כו' וכ"ש דאי לא הוה מרור אפילו מדרבנן דמבטל לה מצה כדמשמע כו' עכ"ל דאז הוה מרור רשות ומבטל למצה דמצוה וק"ל:

בד"ה אלא אמר רב אשי כו' ונקטי רבנן אפילו משום הלל כו' עכ"ל דלדידהו כיון דאית להו בעלמא דמבטלות ושאני הכא דגלי קרא דשרי נמי ע"י כריכה כמ"ש התוספות לבסוף א"כ לא הל"ל אפילו זה בפני עצמו כו' דאדרבה דזה בפני עצמו כו' עדיף להו אלא לפי סברת הלל דבעלמא אין מבטלין ואין חילוק בין כרך ובין לא כרך והכי גלי קרא דכריכה עדיפא קאמרי רבנן שפיר אפילו זה בפני עצמו כו' אך לא ידענא מי הכריח

לומר להלל דלא גלי קרא אלא לכתחלה יש לכרוך אימא דאף לעיכובא קאמר קרא ועיין בזה במרדכי וק"ל:

בד"ה כל שטיבולו כו' פירוש בקונטרס כו' ה"ל הנך פירות כמו נהמא וצריך כו' עכ"ל אין זה פירש"י ולא פירוש רשב"ם הכא דאיכא לפרושי כדבריהם ור"ל כמו נהמא דגזרו ביה נטילה משום סרך תרומה דשני עושה בו שלישי ואסמכוה אקרא והתקדשתם וק"ל:

בא"ד וכי לא ידע המקשה דאיכא למיחש דלמא נגע כדקאמר רב פפא כו' עכ"ל ר"ל דמקשה הוא ניהו רב פפא דקאמר אי ס"ד לא צריך לשקועיה נט"י ל"ל כו' ודו"ק:

בא"ד ולפסול את גופו כדתנן כו' הא יוצא מהן דם אין נאכלין בידים כו' עכ"ל לא הבנתי ראייתם דהתם לאו משום הא דמשקה הוא אלא שהבשר נעשה מוכשר ע"י הדם כדפרכינן התם הא יצא מהן דם כו' והא אין ב' עושה ג' בחולין ודו"ק:

בא"ד ואמרי' נמי בסדר הסיבה הביאו להם יין כו' דקאמר הסיבו הביאו להם מים כו' עכ"ל כצ"ל ובריייתא היא בפ' כיצד מברכין [ב] מיהו התוספות כתבו שם טעם אחר לנטילת ידו א' ליין דאינו אלא משום כבוד ברכה ודו"ק:

דף קטו:

בא"ד לפי שנטילה ראשונה לא היתה לשם קדושה ולכך סבר המקשה כו' עכ"ל כצ"ל והוא מסקנת תירוצא אדלעיל דלפי פי' זה דנטילה ראשונה דטיבול לו משום קדושה הוא כמו נהמא ניחא דהוה סבר המקשה דהיינו רב פפא דליכא למגזר ביה שמא יגע ודו"ק:

בד"ה אסוחי כו' תימה מה צריך להאי טעמא ת"ל כו' לא היתה לשם קדושה כו' עכ"ל היינו לשיטתם דלעיל מיהו גם בזה נראה ליישב כיון דנקט במלתיה טיבול שני אגב טיבול ראשון הוצרך למימר האי טעמא דאסוחי מסח כו' ודו"ק:

בד"ה ידי מצה כו' וא"ת כיון שאין במרור זה מצוה מדרבנן כו' עכ"ל קושטא הוא דקאמר דאין בזה המרור אפילו מצוה דרבנן מיהו א"נ דהוה מצוה דרבנן במרור הזה תקשי ליבטיל מרור דרבנן מצה דאורייתא אפילו בזמן הזה לרבא וק"ל:

דף קטז.

גמ' אמר אביי הלכך צריך לקהויי וצריך כו' זכר לטיט ת"כ דר"י כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה מה דרכו כו' וכן פסק רב אלפס דצריך לבצוע על ב' ככרות ביום טוב כו' והטעם לפי שהיה לחם משנה כו' עכ"ל ומיהו לגבי פסח לא צריך ב' ככרות אלא דסגי בא' שלימה וא' פרוסה ולא צריך מצה ג' כמ"ש התוספות ועיין בזה בראש ודו"ק:

בד"ה תגרי חרך כו' וכן עשה הר"י בסדרו חרוסת זכר לטיט עכ"ל וזה סותר מה שכתב בסדרו דבעו חרוסת לטבול ראשון דלא שייך בזה זכר לטיט וכ"כ התוס' לעיל וק"ל:

דף קטז:

במתני' על בתי אבותינו במצרים שנאמר ואמרתם זבח פסח וגו' מצה זו ע"ש שנגאלו אבותינו ממצרים שנאמר ויאפו את הבצק אשר הוציאו וגו' מרור ע"ש כו' במצרים שנאמר וימררו את חייהם כו' ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים כו' כצ"ל:

גמ' מאן אמר אגדתא כו' אמרו רב ששת כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה חותם בגאולה כו' ופליגא במלתיה רבי טרפון ורבי עקיבא רבי טרפון סבר אינו חותם כו' וקי"ל הלכה כר' עקיבא מחברו כו' עכ"ל כצ"ל ולר' טרפון הא דקאמר ת"ק חותם בגאולה היינו דמסיים בסופה גאל ישראל אבל אינו חותם בברוך ועיין לקמן בפי' רשב"ם וק"ל:

בד"ה ה"ג ונאמר לפניו שירה חדשה וכן ונודה לך שיר חדש על כו' עכ"ל כן היה בנוסחתם וכ"ה במרדכי ע"ש ושירה חדשה על גאולת מצרים אבל בנוסחא שלפנינו אינו אלא ונודה לך שיר חדש על גאולה עתידה כו' וק"ל:

דף קיז.

בד"ה ה"ג שעומדים כו' דלא יתכן שיהא המזמור ב' פסוקים כו' עכ"ל ובספר תהלים שלפנינו יש מזמור שאין בו רק שני פסוקים הללו את ה' כל גוים וגו' וק"ל:

בא"ד וא"ש דקאמרינן כו' דמתחיל הלל הגדול מכי יעקב בחר לו יה דהוי תחלת המזמור כו' עכ"ל ק"ק דאכתי קרא דכי יעקב בחר וגו' לא הוה תחלת המזמור אלא קרא דלקמיה הללויה כי טוב ה' וגו' וק"ל:

דף קיז:

בפרשב"ם בד"ה צריך שיזכיר יציאת כו' ובשאר מועדים במה מצינו מפסח עכ"ל ויש לתת טעם אמאי לא נילף נמי שבת במה מצינו אבל הר"ן כתב דנילף שאר י"ט במה מצינו משבת ודו"ק:

בד"ה ה"ג כתיב הכא למען תזכור וגו' וכתיב התם את יום השבת עכ"ל ק"ק דבשבת גופיה בדברות שניות כתיב וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים וגו' ואפשר לומר דזכירת יציאת ממצרים קאמר דנילף מג"ש להזכיר בקידוש אבל בדברות שניות לא כתיב רק

זכירת עבודת מצרים אבל מדברי התוספות נראה דיציאת מצרים היינו נמי עבודת מצרים ודו"ק:
תוס' בד"ה רביעי אומר כו' קימעא לשתות מים יכנס כו' ובעי למשתי חמרא כו' עכ"ל כצ"ל:

דף קיח.

פרשב"ם בד"ה ור"י אמר נשמת כו' והיינו דאמר הלכה כר' יהודה בתרוייהו כו' עכ"ל בשמעתין לא הוזכר דהלכה כר"י בתרוייהו אלא דר"ל דהיינו מה דאמר בסדר הגדה לומר יהללוך ונשמת משום דקי"ל כר"י לומר תרוייהו דר"י ברכת אחרת בא להוסיף וקבעוה לחלק הברכות דהיינו ברכת יהללוך אחר הלל וברכת נשמת אחר הלל הגדול זהו דעת הרשב"ם דר"י בא להוסיף ברכה אבל מנהגינו אינו כן דאנן אין חותמים בברכה רק אחר נשמת וכמ"ש התוספות בשם הר"ח כהן ודו"ק:
תוספות בד"ה מאי ברכת השיר כו' ה"א דוקא בימים אבל בלילה כו' עכ"ל ומשום דבלילה אין צריך לברך לפניו ועיין בראש גם במרדכי וק"ל:
בד"ה מהודו עד כו' ורננו צדיקים בה' אינו מן המזמור עכ"ל ודאי דזה המקרא אינו מן המזמור זה בספר תהילים אלא שהוא תחילת מזמור ל"ג בספר תהילים ואולי משום דבברכות שאומרים בשבת נסדר זה המזמור רננו צדיקים בה' וגו' אחר הלל הגדול וטועה האומר שזה הפסוק רננו צדיקים וגו' שייך אדלעיל להלל הגדול ויסברו שתחילת המזמור שנסדר אחר הלל הגדול מתחיל הודו לה' בכנור ע"כ אמרו אל תטעה בכך לומר כן בסדר של פסח דלא קאמרי הכא אלא עד על נהרות בבל וק"ל: :

דף קיט:

בד"ה אבל לפניו מצוה לברך כו' אינו בנוסחא שלפנינו כאן בגמרא אלא בפרק לולב וערבה איתא כל הסוגיא ע"ש:
בד"ה אמר רב שלא כו' והשמש באמצע פי' משום היכרא כו' עכ"ל בנוסחת המשנה שלפנינו אינו כן אלא והמיחס באמצע ולרבותא נקט לה הכי כפרש"י ע"ש:
בא"ד דאלת"ה לפרוך ממתני' לרב דאין מפטירין אחר הפסח כו' הא אחר מצה כו' עכ"ל לשונו קצת מגומגם דהא ודאי לרב ליכא למפרך דאיהו לא נקט במלתיה מצה אלא שהוא מפרש מלתי' דמתני' דאין מפטירין כו' ושמואל ור"י מפרשי לה בע"א ולענין פסח ולא תקשי ליה הך דיוקא דהא אחר מצה מפטירין לשמואל גופיה דמפרשי לה כגון אורדילא

כו' אלא לרב יודא אמר שמואל דקאמר בהדיא אין מפטירין נמי אחר מצה כו' אבל הכי הל"ל בפשיטות דע"כ לא אתקש לפסח לפירוש דרב לענין ב' מקומות מדיוקא דמתניתין אחר פסח הוא דלא אבל לאחר מצה מפטירין ודו"ק:

בא"ד דהא דקאמרי' לקמן כו' הא אתקש מצה לפסח ולא נהירא ובירושלמי מפרש כו' פ"ק דתענית ישן אסור לאכול כו' ורבה הוה מתנמנם ובעי למיסר כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל דלא נהירא לומר שעובדא דאביי ורבה בפסח היה לענין מצה דהא לא אתקש לפסח אלא בירושלמי מפרש דהאי עובדא בליל תענית הוה דאמרי כו' ורבה היה מתנמנם ובעי אביי למיסר לו ולאכול בתר הכי וקא אייתי ליה רבה ראייה מפסח דכי היכי כו' וכה"ג כתב בעל המאור דלא בפסח הוה אלא בבי מדרשא ע"ש ובר"ן ודו"ק:

דף קכ.

בפרשב"ם בד"ה ישנו כולן כו' וליכא לפרושיה טעמיה משום דאין מפטירין כו' עכ"ל לרב קושטא הוא הא דאין מפטירין כו' נמי הוה טעמא משום ב' מקומות אלא לשמואל ור"י קאמר דהא דאין מפטירין הוה טעמא דלא ליבטיל טעם הראשון וק"ל:

תוספות בד"ה באחרונה כו' וכן צ"ל דהלל שהיה כורך מצה ופסח בסוף הסעודה כו' עכ"ל ר"ל דמצה דאורייתא להלל ע"י כריכה והיינו בסוף הסעודה עם הפסח שנאכל לבסוף על השובע ובתחלת הסעודה היה מברך על המצה כו' ויש לדקדק כיון דמצות כריכה להלל היה בסוף הסעודה אנו שעושין זכר למקדש כהלל אמאי אנו עושין את הכריכה קודם סעודה ויש לישב כיון שאנו מסתפקין לעיל אם הלכה כהלל אם לאו א"כ לרבנן דפליגי עליה יבטל טעם המרור שהוא רשות את מצה דאורייתא דקי"ל כרבא בשמעתין דמרור דרבנן ומצה דאורייתא ודו"ק:

בא"ד ומיהו להוא פי' דלעיל כו' א"כ ה"נ יחזור כמו כן על הסופגנין כו' עכ"ל והלל נמי היה אוכל בתחלה סופגנין כו' ועיין בפסקי תוספות וק"ל:

בד"ה כל בן נכר כו' אין לפרש בו אינו חייב כו' עכ"ל עיין בכל דבריהם אילו בדיבור זה בתוספות פ' כל שעה ובפ' הערל כפי חילוף הנוסחאות וק"ל:

בד"ה רב אחא כו' מר נפקא ליה מעליו כו' דעליו מיותר לומר דעליו של פסח כו' עכ"ל קשה להולמו דמאן דנפקא ליה התם מדכתיב ז' ימים תאכל וגו' מהיקש' הוא אכילת מצה לאזהרת חמץ לקבוע אכילת מצה לדורות כמו אזהרת חמץ כו' כפרש"י שם ובספרים מדויקים נמחק כל זה מדברי התוספות וכצ"ל מר נפקא ליה מדכתיב שבעת ימים תאכל עליו וגו' ומר נפקא ליה מבערב וגו' וק"ל:

דף קכ:

גמרא בחפזון עד שעת חפזון א"כ מת"ל בלילה יכול כו' ת"ל בלילה בלילה הוא נאכל כו' כצ"ל:

ברשב"ם בד"ה שלמים כו' דכתיב ביום זבחכם כו' דהא בלילה לא בא למעט כו' כצ"ל:

תוס' בד"ה מלא תותירו עד כו' אע"ג דדרשינן מיניה ליתן לו בקר שני לשריפתו כו' אית מאן דמפיק כו' עכ"ל ק"ק ומאי קושיא דההיא דבוקר שני לשריפתו מבוקר בתרא נפקא ליה דכתיב והנותר ממנו עד בוקר באש וגו' כדמוכח פ' כיצד צולין ע"ש ודו"ק:

בד"ה אמר רבא כו' אבל הא דאמרינן הקטר חלבים ואמורים עד חצות כדאמרי' כו' עכ"ל ורש"י פי' שם דעד חצות לא קאי כלל אהקטר חלבים כו' ע"ש:

דף קכא.

בד"ה כשתמצא לומר כו' וקשה דלעיל הוכחנו מהנהו דפסחים דאית להו תרוייהו וכדכתיבנן לעיל כו' עכ"ל כצ"ל ור"ל מהנהו דפסחים היינו מהך סוגיא דפ' האשה ומהך סוגיא דשמעתי' וכמ"ש התוס' לעיל וק"ל:

בא"ד ורשב"ם פי' וכו' ולא גרסינן ולא שפיכה בכלל זריקה דהא אין שום קרבן כו' עכ"ל כצ"ל וכ"ה בתוספות בר"פ ב"ש בשם רשב"ם שכתב בשם רש"י אבל אינו בפי' רשב"ם שלפנינו בשמעתין וצ"ל גם לפ"ז הא דזבח לא פטר הפסח משום דזבח טפל לו וכ"כ התוספות שם אלא שטעות נפל שם בדבריהם פסח טפל לו במקום שזבח טפל לו ע"ש ודו"ק:

בא"ד ור"ח כהן פי' כו' ואין להקפיד דברכת פסחים על כו' והלא אית ליה נמי דפסחים כו' עכ"ל אין כל זה מובן אבל בתוספות פ' ב"ש כתבו דלפי גירסת ר"ח כהן יהיה הפי' כשיטת רשב"ם ע"ש וע"כ נראה להגיה הכא בתוס' ואין להקפיד וברכת פסח על עיקר כו' וקשה והלא אית ליה נמי דפסח מצותו בשפיכה כו' ור"ל דהך סוגיא דפרק האשה אכתי קשה דקאמר אילו פסח בשפיכה כו' דמשמע מצותו בשפיכה דוקא כו' וכ"כ גם התוס' שם וכל מה שהקשתי על רשב"ם קשה גם לפירוש זה של הר"ח ע"ש וק"ל: